Název: Spiklenci
Autor: Alexandr Dumas
Nakladatelství: Oddych, 2001
Stav: scanováno, Mirek
* * *

Román Spiklenci nás přenese do doby posledních dnů vlády Direktoria, orgánu, který volila Rada starších (starších 40 let) podle návrhu Rady pěti set. Společnost je znechucena, éru Direktoria (26. 10. 1795 až 9. 11. 1799) provází chronická finanční krize, korupce státního aparátu a stálé mezinárodní ohrožení. Politickou scénu ovládají "političtí kouzelníci", kteří uctivé a schopné lidi vytlačují do pozadí. Nejschopnější vojevůdce generál Bonaparte je od 19. 5. 1789 na tažení v Egyptě, kam byl vyslán jako velitel francouzské Východní armády s "velkým posláním": vytvořit nástupiště pro tažení do Indie. Napoleon je posláním nadšen, spokojení jsou i direktoři, protože na čas izolovali mocného kritika politických a společenských poměrů v zemi. O to větší zděšení vládců a nadšení lidu vyvolá říjnu roku 1799 zpráva, že Napoleon bez souhlasu Direktoria přenechal vedení vojska v Egyptě svým generálům a nečekaně se v doprovodu nejbližších přátel a důvěrníků vrátil do skomírající Francie. Zde začíná náš román. Obavy vládců se záhy naplnily, Napoleon se vrátil, aby převzal moc v zemi. Druhý měsíc nového kalendáře Velké francouzské revoluce (užívaného v letech 1792 až 1804), 18. brumairu 8. roku (9. 11. 1799), učinil konec vládě Direktoria. Následujícího dne je jmenován prvním konzulem, dalšími dvěma konzuly jsou jmenováni nevýrazní Sieyes a Ducos. Rada pěti set a Rada starších jsou rozehnány a rozpuštěny. Napoleon si nechá 24.12. 1799 lidovým hlasováním schválit novou ústavu, která kodifikuje provedené změny. Jeho moc je tak legalizována. Všechna exekutiva je centralizována a podřízena prvnímu konzulovi.

Za záminku převratu je označeno jakobínské spiknutí, ačkoli režim skomírajícího Direktoria ohrožují spíše výboje roajalistů, usilujících o znovunastolení monarchie a návrat krále Ludvíka XVlil. (dříve hraběte de Provance, bratra Ludvíka XVI.) z exilu. Roajalisté doufají v potrestání teroristů a v restituci konfiskovaného majetku. V provinciích připravují spiknutí. Hrdinové románu, spiklenci - Jéhuovi tovaryši, museli působit tajně, protože měli podporu jen části veřejnosti. Zbohatlí venkované i "majetní jakobíni" sice chtěli skoncovat s revolucí, ale nechtěli ztratit její výhody. Vůdcem spiknutí a velitelem povstalců ve Vandée byl Jiří Cadoudal (17711804). Skupiny spiklenců olupovaly poštovní dostavníky a z takto získaného majetku financovaly provoz své "královské armády". Udržovaly kontakty s angloruskými vojsky v Holandsku a připravovaly pozice pro jejich vstup do Francie. Spiklenci se chovali jako praví aristokraté: žili, olupovali, ale i milovali a umírali s důstojností a opravdovou grácií. Román ukazuje, jak se nitky životních osudů republikánů a roajalistů zamotávaly v klubka vášnivé lásky a nenávisti, která nemilosrdně rozplétávalo a zpřetrhávalo ostří zbytečné a nesmyslné smrti. Osudy hrdinů se pečetí v červnu 1800. Všichni obětují svůj život ve jménu Francie.

ČASU
I.

1. KAPITOLA
Společná tabule
Je 9. října 1799, krásný den jižního podzimu, kdy v Hyěresu zrají pomeranče a v SaintPéray hrozny. Vůz tažený třemi poštovními koňmi projel tryskem most spojující břehy řeky Durance mezi Cavailhonem a Cháteau Renardem a zamířil k Avignonu, bývalému papežskému městu.
Povoz vjel cášskou bránou dovnitř, a aniž by zmírnil rychlost, projel téměř celým městem s úzkými, křivými ulicemi, stavěnými proti větru i slunci, a zastavil nedaleko oulleské brány před hotelem U Paláce rovností,jemuž lidé začínali pomalu opět říkat hotel U Královského paláce, jak. se jmenoval dříve a jak se také jmenuje dodnes.
Těchto několik bezvýznamných slov týkajících se názvu hotelu, před nímž poštovní vůz zastavil, naznačovalo poměry ve Francii za vlády thermidorské) reakce, direktoria.
Po bouřích revoluce, které vyvrcholily 14. července 1789 a 9. thermidoru 1794, po dnech 5. a 6. října, 21. června, 10. srpna, 21. května, 29. thermidoru a 1. prairialu, kdy padly hlavy krále i jeho soudců, královny i jejího žalobce, hlavy Girondinů a Cordelierů, umírněných i jakobínů, pocítila Francie nejhroznější a zároveň nejodpornější ze všech přesyceností, přesycenost krve.

Dospěla a vrátila se, neli k potřebě království, tedy alespoň k touze po silné vládě, jíž by mohla důvěřovat a o niž by se mohla opřít, která by za ni jednala a dovolila jí odpočinout si.
Místo takové vlády však měla jen slabé a nerozhodné direktorium složené z rozkošnického Barrase, intrikána Sieyèse, statečného Moulinse, bezvýznamného Rogera Ducose a z poctivého, ale příliš naivního Gohiera.
Je pravda, že v tomto okamžiku zahájila francouzská armáda - tak vítězná v době válečných tažení roku 1796 a 1797 a na nějaký čas zatlačená zpátky Schererovou neschopností u Verony a Cassana a Joubertovou porážkou i smrtí u Noví - novou ofenzívu. Moreau porazil Suvarova u Bassignana, Brune vévodu z Yorku a generála Hermanna v Bergenu, Masséna rozprášil rakouskoruské pluky u Curychu tak, že se Korsakov stěží za
) Thermidor -jedenáctý měsíc republikánského kalendáře

chránil, a Rakušan Hotz byl stejně jako tři jiní generálové zabit a pět ostatních zajato.
.Ale vnitřní stav Francie nebyl dobrý a povstání ve Vendéei jakož i loupežní ctví na jihu působilo vládě veliké rozpaky.
Oba cestující, kteří vystoupili před hotelem U Královského paláce z povozu, měli nepochybně také nějaký důvod obávat se nálady rozčileného obyvatelstva papežského města, neboť když postilion zastavil nedaleko Orgonu na místě, kde se křižují tři cesty -jedna vedoucí do Nimes, druhá do Carpentrasu a třetí do Avignonu - obrátil se dozadu a zeptal se:
"Chcete jet přes Avignon, oběané, nebo přes Carpentras?"
"Která cesta je kratší?" tázal se úseěným a pronikavým hlasem starší z mužů, ačkoli mu nebylo více než třicet let.
"Ó, cesta přes Avignon, občane, a to o dobrou míli a půl."
"Tak jeďte přes Avignon," řekl muž.
Vůz se rozjel znovu tryskem, což dokazovalo, že "občané" cestující, jak je nazýval postilion, ačkoli se opět začínalo vracet oslovení "pane", platili nejméně třicet souš jízdného.
Stejné přání neztrácet čas se jevilo i při vstupu do hotelu, kde se zase ujal slova starší z mužů. Zeptal se, zda mohou okamžitě poobědvat, a způsob, jakým se tázal, prozrazoval, že je připraven uskromnit se a zříct se všech gastronomických požitků, jen když bude co nejrychleji obsloužen.
"Občané," odpověděl hostinský, který při hluku povozu vyběhl s ubrouskem v ruce přivítat cestující, "budete obslouženi rychle a slušně ve svém pokoji, ale dovolil bych si vám něco poradit..." zaváhal.
"Jen mluvte," vyzval ho mladší z mužů.
"Nuže, poobědvejte tedy zcela prostě u společné tabule, jak to právě v tomto okamžiku dělají cestující, na které čeká zapražený povoz. Oběd je výborný a právě se podává."
Hostinský ukázal na pohodlně, téměř přepychově vypravený vůz, do něhož byli zapraženi dva koně. Postilion se procvičoval v trpělivosti - vyprazdňoval láhev cahorského vína.
První myšlenkou mladšího muže bylo nabídku nepřijmout, ale starší muž upřel po krátkém rozmýšlení na svého společníka tázavý pohled a ten mu odpověděl pohledem, který říkal: Víte dobře, že jsem vám k službám.
"Přijímáme vaši nabídku," řekl starší muž, "a poobědváme u společné tabule."
Obrátil se k postilionu, který tu stál s kloboukem v ruce a očekával jejich rozkazy. "Nejpozději za půl hodiny ať je zapraženo," nařídil a na pokyn majitele hotelu vešli oba cestující do jídelny.
Jistě zná každý dojem, jaký vyvolává nově příchozí u společné tabule. Všechny pohledy se obrátily ke dvěma cestujícím a živý rozhovor náhle umlkl.
Společnost sestávala z denních hostů hotelu, z cestujícího, jehož povoz čekal venku, z obchodníka vínem z Bordeaux, který žil v Avignonu z důvodu, o němž se zmíníme, a z několika cestujících jedoucích dostavníkem z Marseille do Lyonu.

Příchozí pozdravili lehkým pokynem hlavy a posadili se na konec stolu tak, že je od ostatních stolovníků oddělovala mezera tří či čtyř příborů. Tento druh aristokratické upjatosti zdvojnásobil zvědavost, jejíž předmětem se stali.
Všichni ostatně vycítili, že mají před sebou osoby vynikajícího postavení, přestože byl jejich oděv co nejjednodušší.
Oba měli vysoké ohrnovací boty, krátké kalhoty, kabáty s dlouhými šosy, cestovní svrchníky a klobouky s širokou střechou - obvyklý oděv mladých lidí té doby.
Něco je však od pařížských i venkovských elegánů odlišovalo: dlouhé, hladce učesané vlasy a černé šátky uvázané vysoko kolem krku. Šviháci tehdejší doby nosili vlasy upravené na spáncích do tak zvaných psích uší a na zadní části

hlavy vzhůru vyčesané a obrovské nákrčníky s vlajícími konci, do nichž se schovala celá brada. Mnozí z nich hnali reakci až k pudru.
Tito mladí muži tvořili dva zcela odlišné typy. Starší z nich, jehož odstín hlasu prozrazoval zvyk poroučet, byl, jak jsme už řekli, asi třicetiletý muž s černými hladkými vlasy s pěšinkou uprostřed, které mu splývaly až k ramenům. Měl osmahlou pleť člověka, který cestoval v jižních zemích, úzké rty, rovný nos a sokolí oči, jaké Dante připisuje Césarovi. Byl spíše malé postavy, měl jemné ruce a elegantní nohy. Jeho chování však jevilo jistý ostych, vyplývající patrně z toho, že měl na sobě šaty, které nebyl zvyklý nosit, a když promluvil, bylo možné v jeho výslovnosti pozorovat silný italský přízvuk.
Jeho společník vypadal asi o tři roky mladší. Byl to krásný, mladý muž s růžovou pletí a jasnýma modrýma očima, více jak půl hlavy vyšší než jeho druh. Každý pohyb krásně rostlého těla svědčil o neobyčejné obratnosti a také jeho chování bylo nenucené. Přestože byl stejně oděn a téměř stejného věku, přece se choval k mladému brunetovi se zřejmou uctivostí, která mohla mít původ jedině v podřízenějším společenském postavení. Nazýval ho občanem, zatímco jeho společník ho oslovoval křestním jménem - Roland.
Nevíme, jestli společnost u tabule věnovala příchozím tolik pozornosti jako my, protože po chvíli se od nich všechny zraky odvrátily a přerušený rozhovor byl znovu navázán.
Nutno přiznat, že se točil kolem zajímavého předmětu. Hovořilo se o přepadení dostavníku vezoucího šedesát tisíc franků, náležících vládě. Stalo se to předešlého dne na silnici vedoucí z Marseille do Avignonu, mezi Lambescem a Pont Royalem.
Při prvních slovech o této události začali oba mladí muži s opravdovým zájmem naslouchat. Přepadení se udalo na silnici, po které právě přijeli, a ten, jenž o něm vyprávěl, hrál v této scéně smutnou úlohu. Byl to obchodník s vínem z Bordeaux.
Nejzvědavějšími posluchači byli cestující z dostavníku, který před chvílí přijel a měl pokračovat v další cestě. Zdálo se, že ostatní hosté byli na podobná dobrodružství zvyklí, protože se vůbec nevyptávali a spíše sami vysvětlovali mnohé podrobnosti.

8

"Vy tedy říkáte, občane," řekl tlustý pán, k němuž se v děsu tiskla hubená, vysoká žena, "že se přepadení udalo na téže silnici, po které jsme přijeli?"
"Ano, občane, mezi Lambescem a Pont Royalem. Všiml jste si místa, kde silnice stoupá a je z obou stran sevřená dvěma pahrbky? Je tam skupina skal."
"Ach ano, příteli," zvolala žena a stiskla rámě svého manžela. "Já jsem si toho všimla. Dokonce jsem ti řekla: ,To je ošklivé místo, tudy bych nechtělajetvnoci.'"
"Ó, madam," řekl jeden elegantní mladý muž, "vy dobře víte, že Jehuovi společníci nerozlišují den a noc."
"Jakže, občane, vy jste byli přepadeni ve dne?" zeptala se dáma, nyní ještě ustrašenější.
"Za jasného dne, občanko. .Ano, v deset hodin dopoledne."
"A kolik jich bylo?" ptal se tlustý pán.
"Čtyři, občane!"
"Vyskočili na vás z úkrytu?"
"Ne, přijeli na koních, ozbrojeni až po zuby a maskováni."
"To je jejich zvyk," řekl jeden mladík, denní host hotelu. "Určitě vám řekli: .Nebraňte se. Nikomu se nic zlého nestane. Chceme jen vládní peníze.'"
"Přesně tak, občane!"
"Potom dva z nich sestoupili z koní," pokračoval ten, jenž se zdál dobře informován, "hodili uzdu svým společníkům a vyzvali průvodčího dostavníku, aby jim vydal peníze."
"Občane," řekl tlustý muž udiveně, "vy vypravujete celou věc tak, jako byste byl u toho."
"Pán tam snad skutečně byl," prohodil jeden z cestujících napůl vážně a napůl žertem.
"Nevím, občane, jestli jste měl v úmyslu být nezdvořilý," odpověděl bezstarostně mladík, který tak ochotně pomáhal vypravujícímu, "ale moje politické názory jsou příčinou, že vaše podezření nepovažuji za urážku. Kdybych měl to neštěstí být mezi přepadenými, nebo tu čest být mezi těmi, kdo přepadli, v obou případech bych to otevřeně řekl. Ale včera ráno v deset hodin, právě v okamžiku, kdy byl dostavník přepaden, jsem klidně snídal zde, a to náhodou se dvěma občany, kteří

mi prokazují čest tím, že sedí v této chvíli po mé pravici a levici."
"A kolik vás bylo v dostavníku?" vmísil se najednou do hovoru Roland.
"Počkejte, myslím, že nás bylo... ano, bylo nás sedm mužů a tři ženy."
"Sedm mužů kromě průvodčího?" opakoval Roland.
"Ano."
"A sedm mužů se dalo obrat čtyřmi bandity? Skládám vám svoji poklonu, pánové!"
"Věděli jsme, s kým máme tu čest," odpověděl obchodník s vínem, "a chránili jsme se bránit."

"Cože?" zvolal mladý muž. "Vždyť jste přece věděli, s kým máte co do činění: se zloději a lupiči!"
"Ne, oni se představili."
"Představili se?"
"Řekli: ‚Pánové, je zbytečné, abyste se bránili. Nebojte se, dámy, nejsme lupiči, jsme Jehuovi společníci.'"
"Ach, kdo je ten Jehu, jenž má tak zdvořilé společníky?" zeptal se Roland. "To je jejich vůdce?"
"Pane," odpověděl muž, který vypadal jako bývalý kněz. Zdálo se, zeje nejen zdejším častým hostem, ale i zasvěceným do tajemství této korporace. "Kdybyste znal lépe Písmo svaté, věděl byste, zeje tomu asi dva tisíce šest set let, co je tento Jehu mrtvý, proto dnes nemůže přepadat dostav níky."
"Pane abbé," řekl Roland, jenž v něm poznal kněze, "přes natrpklý tón, jakým se mnou mluvíte, vypadáte velmi vzdělaně, proto dovolte ubohému nevědomému, aby se vás zeptal na podrobnosti o tom dva tisíce šest set let mrtvém Jehuovi, jenž má přece společníky, kteří nosí jeho jméno."
"Jehu byl izraelský král," odpověděl sluha církve stejným kyselým tónem, "posvěcený Eliášem pod podmínkou, že bude trestat zločiny domu Achab a Jezabel a že vydá na smrt všechny Baalovy kněze."
"Děkuji vám za vysvětlení, pane abbé," usmál se mladý muž. "Nepochybuji ani trochu o jeho správnosti a vaší učenosti, ale přiznávám, že nyní nevím o mnoho víc než dříve."
"Jakže, občane," ozval se elegantní denní host, "vy jste nepochopil, že Jehu je Jeho Veličenstvo Ludvík XVIII., posvěcený pod podmínkou, že bude trestat zločiny revoluce a že vydá na smrt všechny Baalovy kněze, to je všechny ty, kdo měli jakoukoliv účast na tomto ohavném stavu věcí, který se už sedm let nazývá republika?"
"Ó, už rozumím!" zvolal Roland. "Ale doufám, že k těm, které mají Jehuovi společníci potírat, nepočítáte statečné vojáky, kteří zahnali nepřítele od francouzských hranic, a slavné generály, kteří veleli našim armádám v Tyrolích a Itálii."
"Ale ovšem, ty na prvním místě."
Oči mladého muže metaly blesky, jeho nozdry se rozšiřovaly, rty chvěly. Pozvedl se na židli, ale jeho společník ho stáhl za kabát a jediným pohledem mu přikázal mlčet. Pak se ujal slova:
"Občane," obrátil se k mladému muži u tabule, "odpusťte dvěma cestujícím, kteří před dvěma roky opustili Francii a nyní přicházejí z druhého konce světa, že nevědí, co se tady děje, a rádi by se to dozvěděli."
"Ale ovšem, jen se ptejte," odpověděl mladík.
"Nuže," pokračoval mladý brunet s orlím zrakem a žulovou pletí, "když teď vím, kdo je to Jehu a za jakým účelem se sešlo jeho společenstvo, rád bych věděl, co dělají jeho členové s penězi, které berou vládě."
"Ach, můj bože, to je docela prosté, občane. Víte přece, že se jedná o znovudosazení bourbonské dynastie."

11
10

"Ne, to nevím," odpověděl brunet hlasem, jemuž se marně snažil dodat naivní přízvuk. "Přicházím, jak jsem vám řekl, z druhého konce světa."
"Vy to nevíte? Nuže, do šesti měsíců se to stane skutkem."
"Opravdu?"
"Jako že mám čest vám to říct, občane."
Oba mladí muži vojenského vzhledu si vyměnili pohledy a sotva zpozorovatelný úsměv, ačkoli mladší z nich jevil značné rozčilení.
Denní host hotelu pokračoval ve vysvětlování: "Lyon je sídlem štábu celého spiknutí - pokud vůbec můžeme nazývat spiknutím akci připravující se zcela veřejně; pojmenování .prozatímní vláda' by se hodilo lépe."

"Dobrá, občane," řekl brunet zdvořilým tónem, jemuž však nescházel posměch. "Řekněme tedy prozatímní vláda."
"Tato prozatímní vláda má svůj štáb i armády -"
"Svůj štáb snad, ale armády...."
"Opakuji: svoje armády."
"A kde jsou?"
"Jedna se organizuje v auvergneských horách pod velením pana de Chardona, druhá v jurském pohoří pod velením pana de Teysonneta a třetí je už v činnosti ve Vendéei a velí jí Jiří Cadoudal, Achille Leblond a d'Escarboville."
"Prokazujete mi opravdovou službu, občane, když mě informujete o těchto novinkách. Myslel jsem, že se Bourboni úplně spřátelili s vyhnanstvím a že policie netrpí žádné prozatímní roajalistické komitéty ani silniční lupiče. A také jsem si myslel, že generál Hoche potlačil povstání ve Vendéei."
Mladý muž se rozesmál. "Ale odkud to, proboha, přicházíte?" zvolal.
"Už jsem vám řekl, občane, že z jiného konce světa."
"To je vidět... Víte snad," pokračoval, "že Bourboni nejsou bohatí; emigranti, jejichž statky byly prodány, jsou zničeni; není možné organizovat dvě armády a vydržovat třetí bez peněz. Byli v nesnázích, nezbylo nic než republika, která by mohla platit, ale protože bylo pravděpodobné, že by se k tomu po dobrém neodhodlala - a zkoušet tento nejistý podnik by bylo příliš pochybné - domnívali se, že bude kratší vzít si její peníze, než ji o ně žádat."
"Ach, už rozumím!"
"To mě těší."
"Jehuovi společníci jsou tedy prostředníky mezi republikou a protirevolucionáři."
"Ano, to není krádež, je to pouze vojenská operace jako každá jiná."
"Výborně, občane, vy jste na to přišel a já vám upřímně děkuji za poučení."
"Ale," vmísil se nesměle do hovoru obchodník s vínem, Jestli páni Jehuovi společníci - nechci o nich říct nic zlého, chraň bůh -jestli tedy páni Jehuovi společníci berou pouze vládní peníze..."
"Pouze vládní peníze, ano. Nestalo se, že by obrali soukromou osobu."

"Nestalo se to nikdy?"
"Ne."
"Proč tedy včera odnesli s vládními penězi i můj váček obsahující dvě stě zlatých louisidorů?"
"Drahý pane," odpověděl mladý muž, "buďte si jistý, že se to stalo nějakým nedopatřením - a jako že se jmenuji Alfréd de Barjols, budou vám ty peníze dnes nebo zítra vráceny."
Obchodník s vínem zhluboka vzdychl a potřásl hlavou jako někdo, kdo má přes veškeré ujišťování ještě pochybnosti.
Ale v tom okamžiku, jako by ujištění mladého šlechtice, jenž uvedl své jméno, vzbudilo jemnocit těch, za které se zaručil, se za dveřmi ozval dusot koně, v chodbě zazněly kroky, dveře jídelny se otevřely a na prahu se objevil po zuby ozbrojený, maskovaný muž.
"Pánové," řekl za hlubokého ticha, které vyvolal jeho zjev, ,je mezi vámi cestující jménem Jan Picot, jenž jel včera v dostavníku, který byl za' staven mezi Lambescem a Pont Royalem?" "Ano," ozval se obchodník s vínem udiveně.
"To jste vy?" zeptal se maskovaný muž.
,Ano, to jsem já."
"Nebylo vám něco vzato?"
"Ale ano - váček se dvěma sty zlatými louisdory, které jsem svěřil průvodčímu."
"Musím podotknout," dodal mladý šlechtic, "že pán o nich právě mluvil a považoval j e za ztracené."
"Mýlil jste se," řekl neznámý. "My vedeme válku jen s vládou, a ne se soukromníky. Jsme přívrženci strany, a ne zloději. Tady jsou vaše peníze, pane, a kdyby se v budoucnu podobný omyl opakoval, reklamujte jej a odvolejte se na jméno Morgan."
Maskovaný muž položil před obchodníka s vínem váček se zlaťáky, dvorně celou společnost pozdravil a odešel. Některé přítomné zanechal v děsu, jiné v úžasu nad podobnou smělostí.
2. KAPITOLA
Italské přísloví
Ačkoli u přítomných převládal pocit děsu a úžasu, přece se neprojevoval u všech stejně. Jejich odstín se řídil pohlavím, věkem, povahou, a zdá se, že i společenským postavením jednotlivých osob.
Obchodníka Jana Picota, hlavního účastníka této scény, zachvátila v prvním okamžiku hrůza, když poznal na první pohled podle oděvu, zbraní i masky jednoho

z mužů, kteří včera přepadli dostavník. Hrůza však zvolna ustupovala, když poznal účel návštěvy tajemného lupiče, a měnila se v pocit radosti. Jeho váček s penězi nyní ležel před ním, ale neodvažoval

12
13

se ho dotknout. Snad se bál, že se zlato v okamžiku, kdy po něm vztáhne ruku, změní jako v pohádce v suché listí.
Na tváři tlustého pána z dostavníku i jeho hubené ženy se zračilo největší zděšení. Seděl po levici Jana Picota, a když viděl blížit se neznámého banditu k obchodníkovi s vínem, ucouvl s židlí - v upřímné snaze být od Jehuova společníka v uctivé vzdálenosti - na židli své ženy, která se ji právě pokoušela odsunout. Ale protože její židle stála vedle židle občana Alfréda de Barjolse, který neměl důvod bát se muže, o němž měl tak dobré mínění, narazila na pevnou překážku.
Co se týče elegantního mladého muže a abbého, který před chvílí podal tak pěkné vysvětlení o biblickém králi Jehuovi a jeho poslání, nejevil ani jeden z nich nejmenší bázeň. Spíše se tvářili, jako by byli na tuto neočekávanou příhodu připraveni. Usmívali se a klidně sledovali pohledem maskovaného muže, a kdyby nebyli stolovníci zaujati scénou, která se zde odehrála, neušlo by jim nepatrné znamení očima, vyměněné mezi banditou a mladým šlechticem.
Naši dva cestující se chovali rozdílně. Mladší sáhl instinktivně k levému boku, jako by tam hledal zbraň, kterou ovšem neměl, a vyskočil jako vymrštěný pérem, aby se vrhl na maskovaného muže. A jistě by to udělal, kdyby byl sám. Ale starší z nich, jenž vypadal, že má nejen zvyk, ale i právo udílet rozkazy, ho prudce stáhl za kabát zpátky a pánovitým, téměř tvrdým tónem řekl:
"Seď, Holande!"
Mladý muž uposlechl.
Tím, kdo zůstal alespoň zdánlivě z celé společnosti nejlhostejnější, byl asi čtyřiatřicetiletý muž světlých vlasů, nazrzlého vousu a inteligentního obličeje. Jeho cizí přízvuk prozrazoval, že se narodil na ostrově, jehož vláda právě vedla s Francií válku. Přesto mluvil, jak se dalo soudit z mála slov, která pronesl, vybranou francouzštinou. Při jeho prvním slově, z něhož vyzníval anglický přízvuk, se starší z obou cestujících zachvěl a obrátil se ke svému společníkovi, zvyklému číst v jeho pohledu, jako by se tázal, jak je možné, že Angličan žije ve Francii v době, kdy mezi sebou oba národy zuřivě bojují. Roland si to také nemohl vysvětlit, proto odpověděl pohledem a pokrčením ramen, což znamenalo: Zdá se mi to stejně nepochopitelné, ale pokud nenalézáte rozřešení této záhady vy, výborný matematik, nežádejte to ode mě.
Jediné, co si naši mladí muži domysleli, bylo, že muž s anglosaským přízvukem je cestující, jehož nádherný povoz čeká před hotelem, a že přijel z Londýna nebo z některého hrabství Velké Británie.
Už jsme řekli, že pronesl jen málo slov - vlastně to byla spíše zvolání než slova - a při každém zajímavém sdělení o nynějších poměrech ve Francii vytahoval ostentativně z kapsy malý zápisník a žádal buď obchodníka s vínem, abbého, anebo mladého šlechtice o vysvětlení, čemuž každý z nich vyhověl přímo s dvornou ochotou, dvorností, a pilně si zaznamenával nejdůležitější a nejzvláštnější data o přepadení dostavníku, o povstání

ve Vendéei a Jehuových společnících. Pokaždé poděkoval slovy i gesty - s onou zvláštní upjatostí vlastní sousedům za mořem - a zastrčil zápisník obohacený novou poznámkou do kapsy.
Při objevení se maskovaného muže vykřikl zadostiučiněním, rozradostněn neočekávaným rozuzlením. Chtivě naslouchal, aby mu neušlo ani slovo, a nespouštěl z něho oči, dokud se za ním nezavřely dveře. Po jeho odchodu znovu vytáhl zápisník.
"Ach, pane," řekl svému sousedovi, jímž nebyl nikdo jiný než abbé, "byl byste tak laskav a opakoval mi slovo za slovem, kdybych si nevzpomněl na něco z toho, co řekl tento gentleman?" A za pomoci abbého začal ihned zapisovat rozhovor Jehuova společníka s Janem Picotem. "Ó," zvolal, když dopsal, "s podobnými věcmi se setkávám jen ve Francii. Francie je totiž nejzvláštnější země světa. Jsem nadšen, pánové, že mohu cestovat po této zemi a poznávat Francouze."
Poslední větu pronesl s takovou dvorností, že by zasloužil poděkování, třebaže byl potomkem vítězů od Kreščaku, Poitiersu a ĎAzincourtu.
"Na mou věru, jsem téhož názoru, mylorde," odpověděl mladší z obou cestujících uštěpačným tónem kousavé ironie, jenž se mu zdál vlastní. "Říkám ‚mylorde', protože předpokládám, že jste Angličan."

"Ano, pane," přisvědčil gentleman.
"Nuže, jak jsem vám už řekl," pokračoval mladý muž, "jsem neméně nadšen, že mohu cestovat po Francii a vidět zde to, co jsem viděl. Člověk musí žít za vlády občanů Gohiera, Moulinse, Ducose, Sieyèse a Barrase, aby mohl být svědkem takového darebáctví. Až se bude za padesát let vypravovat, že do středu města s třiceti tisíci obyvateli přišel za jasného dne lupič s maskou na tváři a se zbraněmi za pasem, potloukající se po silnicích, aby vrátil poctivému obchodníkovi dvě stě zlatých louisdorů, které mu den předtím vzal, a někdo k tomu dodá, že se to stalo u tabule, kde sedělo asi pětadvacet osob, a že se tento vzor bandity vzdálil, aniž by mu alespoň jedna z přítomných osob skočila na krk, odvažuji se vsadit, že ten, kdo by se tuto anekdotu opovážil vyprávět, by byl nazván ničemným lhářem." A propukl v tak nervózní a pronikavý smích, že na něj všichni pohlíželi v úžasu, zatímco jeho společník na něho upřel znepokojeně oči s téměř otcovským výrazem.
"Pane," řekl Alfréd de Barjols, jenž vypadal stejně jako většina ostatních dotčen jeho podivným smíchem, "dovolte mi, abych vás upozornil, že muž, jehož jste právě viděl, není žádný lupič potloukající se po silnicích."
, A kdo to tedy je?"
"Pravděpodobně mladý muž ze stejně dobré rodiny jako vy a já."
"Hrabě Horn, kterého na náměstí de Grève lámali na kole, byl také mladý muž z dobré rodiny a důkaz toho, že všechna pařížská šlechta poslala k jeho popravě své kočáry."
"Hrabě Horn zabil, pokud si ještě pamatuji, jistého žida, aby mu ukradl směnku, kterou nemohl zaplatit, ale nikdo se vám neodváží říct, že by některý z Jehuových společníků zkřivil třeba jen jediný vlas na hlavě dítěte."

15
14

"Budiž. Připusťme, že tato instituce, založená na filantropickém podkladě, vyrovnává majetkovou rovnováhu a napravuje rozmary osudu, ale neznamená to, že váš přítel Morgan, jenž se stal podle vzoru Karla Moora - řekl, že se jmenuje Morgan, neníliž pravda...?"
, Ano," odpověděl Angličan.
"Nuže, neznamená to, že váš přítel Morgan není méně zlodějem."
Alfréd de Barjols zbledl. "Občan Morgan není mým přítelem," řekl mladý aristokrat, "ale kdyby jím byl, pokládal bych si to za čest."
"Nepochybně," zasmál se Roland, "protože pan de Voltaire praví: Přátelství velkého muže je dobrodiním bohů."
"Rolande!" napomenul ho tiše jeho společník.
"Ach, generále," zvolal Roland a bezděčně tak prozradil jeho postavení, "nechtě mě, proboha, pokračovat v hovoru, který mě velice zajímá!"
Generál pokrčil rameny.
"Přeji si být pouze informovaný," pokračoval Roland s houževnatou umíněností. "Před dvěma roky jsem opustil Francii a od mého odjezdu se změnilo tolik věcí - móda, mravy, přízvuk - takže se mohla změnit i řeč. Jak dnes, prosím vás, nazýváte přepadávání dostavníků a obírání je o peníze, které vezou?"
"Pane," odpověděl mladý šlechtic tónem muže odhodlaného dovést při až do konce, "tomu se říká vést válku a váš společník, jehož jste právě nazval generálem, vám poví, že generálové všech dob nedělali nic jiného než to, co můj přítel Morgan."
"Jakže, vy se opovažujete porovnávat...?" vykřikl Roland a jeho oči metaly blesky.
"Nechtě pána, ať rozvine svoji teorii, Rolande," vložil se do řeči brunet, jehož oči se na rozdíl od Rolandových očí zastřely dlouhými řasami, aby neprozradily, co se děje v jeho nitru.
"Ach, vidíte, že i vás začíná naše diskuse zajímat!" řekl Roland a obrátil se znovu k Alfrédu de Barjolsovi. "Pokračujte, pane, generál to dovoluje."
Mladý šlechtic zrudl, naklonil se blíže ke svému protivníkovi a začal mluvit s provensálským přízvukem, který se stával čím dál tím silnější, jak se rozohňoval.
"Jelikož to generál dovoluje," řekl skrze zuby a ironicky, "mám čest vám říct - i vám, občane - že jsem v Plutarchovi četl, že Alexandr s sebou v okamžiku, kdy se vydal do Indie, neodnášel víc než dvacet zlatých talentů, tedy asi sto dvacet tisíc franků. Nuže, myslíte si snad, že by si z této sumy, kterou živil svoji armádu, podrobil Malou Asii, dobyl Tyru, Sýrii, Egypt, vystavěl Alexandrii, vnikl až do Lýbie, dal se prohlásit Jupiterovým synem, a když ho nechtěli vojáci dále následovat, vrátil se do Babylonu, kde žil v přepychu a radovánkách jako

nejrozmařilejší asijský král? Ne. Alexandr dělal totéž co občan Morgan, jenže místo aby přepadal dostavníky, plenil města, ukládal králům výkupné a dobytým zemím kontribuce. Přejděme k Kanibalovi. Víte snad, jak odcházel z Kartága. Neměl ani těch dvacet talentů svého předchůdce Alexandra, ale protože potřeboval peníze,

vtrhl do města Saguntium a vydrancoval ho, obohatil se a zahájil válečná tažení. Pardon, to ovšem není z Plutarcha, ale z Cornelia Nepota. A pak už válka živila válku, Morganův systém, občane! A César? Ach, to je něco jiného! Odchází do Hispánie s dluhem třicet milionů, vrací se, táhne do Gállie, kde zůstává deset let u našich předků - za těch deset let poslal do Říma přes sto milionů - přechází Alpy, překračuje Rubikon, ubírá se přímo na Kapitol, otevírá si dveře Saturnova chrámu, zmocňuje se jeho pokladu, ovšem ne pro dobro republiky, ale pro soukromé potřeby, potom umírá - on, jehož nechtěli před dvaceti lety jeho věřitelé pustit z jeho malého domku na Subuře - a zanechává dva až tři miliony sestercií na každou hlavu občana, deset milionů Calpurnii a čtyřicet milionů Octavianovi. Stále Morganův systém, jen s tím rozdílem, že Morgan zemře, aniž by se dotkl peněz Gállie nebo zlatého pokladu na Kapitolu. A teď překročme osmnáct set let, jsme u generála Buonaparte..."
Mladý aristokrat úmyslně zdůraznil "u", které Bonaparte ze svého jména vyškrtl, a "e" na konci slova, jak měli ve zvyku nepřátelé malého Korsičana.
Tato afektace Rolanda nesmírně rozčilila. Učinil pohyb, jako by se chtěl na mladíka vrhnout, ale jeho společník ho zadržel.
"Jen seď, Rolande, seď. Jsem si jistý, že občan Barjols neřekne, že je Buonaparte, jak ho nazývá., zloděj."
"Ne, to neřeknu, ale existuje jisté italské přísloví, které to říká za mě."
, A co je to za přísloví?" zeptal se generál a upřel na mladého muže klidný, hluboký pohled.
"Zde je ve své celé jednoduchosti: IFrancesi non sono tutti ladroni, má buonaparte. Což znamená: Všichni Francouzi nejsou zloději, ale..."
"Ale dobrá část?") řekl Roland.
, Ale Buonaparte," dodal Alfréd de Barjols.
Sotva splynula tato drzá slova ze rtů mladého aristokrata, udeřil ho do obličeje talíř, s nímž si Roland pohrával.
Ženy vykřikly, muži povstali.
Roland propukl ve svůj obvyklý nervózní smích a klesl zpět na židli. Jeho soupeř zůstal klidný, ačkoli mu z čela stékal potůček krve.
V tom okamžiku vešel do místnosti průvodčí dostavníků a ohlašoval: "Vzhůru, občané cestující, nastupovat!"
Většina přítomných byla ráda, že se vzdálí z jeviště této scény, a hrnula se do dveří.
"Pardon, pane," řekl Alfréd de Barjols Rolandovi, "doufám, že neodjíždíte dostavníkem?"
"Ne, pane, přij el j sem poštovním vozem, ale buďte bez starosti, j á neodjedu."
"Já také ne," řekl Angličan. "Vypráhněte, zůstanu."
) Slovní hříčka. Buonaparte znamená francouzsky bonnepartie, tj. dobrá část. Italsky dají ovšem tato slova zároveň jméno Buonaparte.

16
17

"Ale já odjedu," řekl s povzdechem mladý brunet, jehož Holand titulovaI generálem. "Víš, že je to nutné, příteli, a že je tam moje přítomnost nevyhnutelná. Přísahám ti však, že bych tě neopustil, kdybych mohl jednat jinak."
Jeho hlas prozrazoval zřejmé pohnutí. Roland naopak zářil radostí. Zdálo se, že jeho duše rozkvetla, když stál před nebezpečím, které sice sám nevyvolal, ale jemuž se nevyhýbal.
"Dobrá, generále," řekl. "Měli jsme se rozloučit v Lyonu, protože jste dobrotivě povolil měsíční dovolenou, abych se mohl podívat domů. Urazili jsme spolu nejméně šedesát mil. Najdu vás v Paříži. Jen na mě nezapomeňte, až budete potřebovat oddaného muže."
"Buď bez starosti," odpověděl generál. Pak pozorně pohlédl na oba protivníky.
"Především se nedej zabít, Rolande," pokračoval s přízvukem neobyčejné něžnosti, "a budeli to možné, nezabij ani svého soupeře. Ten mladý muž má srdce na pravém místě a takové lidi mám rád."
"Udělám, co budu moci, generále, buďte klidný."

Vtom se na prahu jídelny objevil hostinský a hlásil: "Poštovní vůz do Paříže čeká."
Generál vzal svůj klobouk a hůl položenou na židli. Roland ho úmyslně doprovázel s obnaženou hlavou, aby dal najevo, že nezamýšlí odjet. Alfréd de Barjols proti tomu nic nenamítal.
"Odjíždím s těžkým srdcem, Rolande," řekl malý brunet a posadil se do vozu. "Nemáš tady ani přítele, který by mohl být tvým svědkem."
"Ach, tím se neznepokojujte, drahý generále, o svědky není nikdy nouze. Vždycky se najde dost lidí, kteří touží vidět, jak člověk zabíjí člověka."
"Tak na shledanou, Rolande. Neříkám .sbohem', ale ,na shledanou'."
"Ano, můj drahý generále, slyším to dobře a děkuji vám."
"Slib, že mi napíšeš, jakmile to skončí, nebo že tím někoho pověříš, kdybys sám nemohl."
"Nebojte se, generále, než uplynou čtyři dny, obdržíte ode mě dopis," odpověděl Roland a trpce dodal. "Nevšiml jste si, že nade mnou bdí zvláštní moc, která nedopustí, abych zemřel?"
"Už zase?" řekl generál přísně.
"Už mlčím," usmál se Roland a jeho tvář na sebe vzala výraz bezstarostné veselosti, jaký asi obvykle mívala, než ho potkalo neznámé neštěstí, že si dokonce přál zemřít.
"Dobrá. A pak hleď vyzvědět jednu věc."
"Kterou, generále?"
"Jak to, že v době, kdy vedeme válku s Anglií, se tu svobodně a klidně prochází Angličan, jako by byl doma?"
"Dozvím se to."
, Ale jak?"
"To nevím, ale pokud vám slíbím, že to budu vědět, dozvím se to, i kdybych se ho na to měl zeptat sám."
"Tvrdohlavče! Jen si nespískej další nepříjemnost."

"To už by potom nebyl souboj, protože je to nepřítel, ale zápas."
"Tak ještě jednou na shledanou a obejmi mě!"
Roland se mu po tomto dovolení vrhl s vášnivou oddaností kolem krku. "Ach, generále," zvolal, Jak bych byl šťastný... kdybych nebyl tak nešťastný!"
Generál na něho pohlédl s upřímnou účastí. "Jednou mi o svém neštěstí povíš, mám pravdu?"
Roland se opět zasmál tím bolestným smíchem. "Ó, to ne! Na mou věru, smál byste se tomu."
Generál se na něho podíval jako na blázna, "Co se dá dělat. Je nutné brát lidi tak, jak jsou."
"Obzvlášť tehdy, nejsouli tím, čím se zdají být."
"Považuješ mě snad za Oedipa, Rolande, že mi dáváš takové hádanky?"
"Kdybyste ji rozřešil, nazval bych vás thébským králem. Ale mluvím hlouposti a zapomínám, že je vám každá minuta drahá a že vás zbytečně zdržuji."
"Máš pravdu. Co vzkážeš do Paříže?"
"Tři věci: přátelský pozdrav Bouriennovi, uctivé poručení vašemu bratru Lucienovi a svoji nejoddanější poklonu paní Bonapartové."
"Všechno vyřídím podle tvého přání."
"Kde vás v Paříži najdu?"
"V mém domě v ulici de la Victoire a snad..."
"Snad...?"
"Kdo ví? Snad v Luxemburku." Generál se opřel dozadu, jako by litoval, že možná řekl příliš mnoho. "Oranžskou silnicí!" zvolal na postiliona. "A jeďte co nejrychleji!"
Lehký povoz odjížděl rychle jako blesk a zmizel v oulleské bráně.
3. KAPITOLA
Angličan
Roland stál a díval se za povozem, ačkoli mu už dávno zmizel z dohledu. Pak potřásl hlavou, jako by chtěl odehnat všechny tíživé myšlenky, a vrátil se do hotelu, kde požádal o pokoj.
"Doveďte pána do čísla tři!" poručil hostinský pokojské.
Pokojská sňala z černé tabule označené bílými čísly klíč a pokynula cestujícímu, aby ji následoval.
"Pošlete mi nahoru papír, pero a inkoust," řekl Roland hostinskému. ,A kdyby se po mně ptal pan de Barjols, sdělte mu číslo mého pokoje."
Hostinský ho uj istil, že vše zařídí podle j eho přání, a Roland vystupoval za děvčetem a hvízdal si Marseillaisu.
O pět minut později seděl za stolem, před sebou papír, pero a inkoust, a chystal

se psát. Sotva však načrtl první řádku, někdo zaklepal na dveře.

18
19

"Vstupte!" zvolal a otočil se na židli, aby viděl příchozího, jímž byl podle jeho mínění pan de Barjols nebo některý z jeho přátel.
Dveře se otevřely a na prahu se objevil Angličan.
"Ach, to jste vy!" zvolal Roland, nadšen jeho návštěvou, protože měl na'' zřeteli připomenutí svého generála.
"Ano," řekl Angličan klidně, "to jsem já."
"Buďte vítán!"
"Ó, vy mě vítáte? Tím lépe. Nevěděl jsem, jestli mohu přijít."
"A proč?"
"Kvůli Abukiru."
Roland se rozesmál. "U Abukiru byly dvě bitvy. Jedna, kterou jsme prohráli, a druhá, kterou jsme vyhráli."
"Kvůli té, kterou jste prohráli."
"Dobrá, bijeme se a potíráme na bojišti, ale to nám nezabrání, abychom si nestiskli ruku, nacházímeli se na neutrální půdě. Opakuji vám: buďte vítán, obzvlášť pokud mi chcete sdělit důvod své návštěvy."
"Děkuji. Především si přečtěte toto -" vytáhl z kapsy složený papír.
"Co je to?" zeptal se Roland.
"Můj cestovní pas."
"Co mám dělat s vaším cestovním pasem? Nejsem Černík."
"Ne, ale možná byste nepřijal službu, kterou vám chci nabídnout, kdybyste nevěděl, kdo jsem."
"Vaši službu, pane?"
"Ano, ale čtěte."
Roland četl:
" Jménem francouzské Republiky vyzývá direktorium všechny úřady, aby nechaly sira Johna Tanlaye volně se pohybovat po celém jejím území a přispěly mu radou i pomocí, budeli to třeba.
Fouché"
"A tady níž, podívejte."
"Doporučuji sira Johna Tanlaye obzvlášťjakofilantropa a přítele svobody, Barras "
"Četl jste?"
"Ano, četl... a?"
"A-? Můj otec, mylord Tanlay, prokázal služby panu Barrasovi, proto mi dovolili procházet se po Francii, a já jsem spokojený, že se tu mohu procházet, protože se velice bavím."
,Ach, vzpomínám si, lorde Tanlayi, prokázal jste nám už čest, že jste nám to řekl u tabule."
"To je pravda- a také jsem řekl, že Francouze velice miluji."

Roland se uklonil.
"A obzvlášť generála Bonaparta," pokračoval Angličan.
"Vy milujete generála Bonaparta?"
"Obdivuji hoje to veliký, veliký muž."
"Ach, pardieu, sire Johne, velice lituji, že neslyší, jak to o něm říká Angličan."
"Ó, kdyby byl tady, neřekl bych to."
"Proč?"
"Nechtěl bych, aby si myslel, že mu chci zalichotit. Říkám to jen proto, zeje to moje přesvědčení."
"Nepochybuji o tom, my lorde," odpověděl Roland, který nevěděl, kam Angličan směřuje.
"Měl jsem radost, když jsem viděl, že jste se dal na stranu generála Bonaparta," pokračoval lord Tanlay stejně klidně.
"Opravdu?"
"Velikou radost."
"Tím lépe."
"Mrzelo mě však, když jsem viděl, jak házíte panu Barjolsovi talíř na hlavu."
"To vás mrzelo, mylorde? A proč?"
"Protože u nás v Anglii gentleman nikdy nehází talíř na hlavu druhému gentlemanovi."

"Ach, mylorde," řekl Roland a svraštil čelo, "přišel jste snad proto, abyste mi udělil důtku?"
"Ne. Přišel jsem proto, abych se vás zeptal: jste snad v rozpacích, kde najít svědka?"
"Na mou věru, sire Johne, přiznávám, že v okamžiku, kdy jste klepal na dveře, jsem se ptal sám sebe, koho o tu službu požádám."
"Chceteli, budu vaším svědkem já."
„Ach,pardieu, ze srdce rád přijímám!" zvolal Roland.
"To je služba, kterou jsem vám chtěl nabídnout."
Roland mu podal ruku. "Děkuji."
Angličan se uklonil.
"Jste velice taktní, mylorde. Než jste mi tu službu nabídl, řekl jste, kdo jste. Nyní je mojí povinností, abych se vám představil v okamžiku, kdy ji přijímám."
"Jak si přejete."
"Jmenuji se Ludvík de Montrevel a jsem pobočník generála Bonaparta."
"Pobočník generála Bonaparta? To mě nesmírně těší!"
"Teď se už snad nebudete divit, že jsem se zastal svého generála, i když trochu horkokrevně."
"Ne příliš horkokrevně, ale ten talíř..."
"Ano, mohlo se to obejít bez talíře, ale co se dá dělat? Držel jsem ho právě v ruce, a protože jsem nevěděl, co s ním, hodil jsem ho panu de Barjolsovi na hlavu. Vylétl mi z ruky, ani sám nevím jak."

21
20

"Ale jemu to snad neřeknete?"
"Ne, buďte bez starosti. Říkám to jen vám."
"Výborně. Takže se bijete?"
"Alespoň na tom trvám."
"A čím se bijete?"
"To se vás netýká, mylorde."
"Jakže, že se mě to netýká?"
"Ne. Je na panu Barjols jako na uraženém, aby vybral zbraně."
"Přijmete tedy zbraň, kterou navrhne?"
"Jáne, sire Johne, ale vy mým jménem, jelikož jste mi prokázal čest být mým svědkem."
"A pokud zvolí pistole, na jakou vzdálenost a jaké podmínky si přejete zvolit pro souboj?"
"To je opět vaše věc, a ne moje, mylorde. Nevím, jak se to dělá v Anglii, ale ve Francii se duelanti nestarají o nic. Všechny záležitosti obstarají jejich svědkové."
"Budete tedy spokojen s tím, co vyjednám?"
"Úplně, mylorde."
"Hodina a den souboje?"
"O, co možná nejdříve! Jsou to už dva roky, co jsem nebyl doma, a toužím obejmout své milé."
Lord Tanlay pohlédl na Rolanda s podivem. Mluvil totiž s takovou jistotou, jako by měl zaručeno, že nebude zabit.
Vtom se ozvalo zaklepání na dveře.
"Mohu vstoupit?" ozval se hlas hostinského.
Mladý muž odpověděl kladně. Hostinský vstoupil do pokoje a podával mu navštívenku.
" Charles de Valensolle, " četl Roland.
"V záležitosti pana de Barjolse," dodal hostinský.
"Dobrá," řekl Roland chladně a podal navštívenku Angličanovi. "To se týká vás, mylorde. Je zbytečné, abych toho pána viděl, protože v tomto kraji už nejsou občané... Pan de Valensolle je svědkem pana de Barjolse, vy jste mým, vyjednejte všechno mezi sebou."
"Buďte bez starosti, zařídím to jako pro sebe."
"Tak jděte, prosím, a až bude věc ujednána, přijďte mi to oznámit. Nehnu se odtud."
Lord Tanlay vyšel za hostinským, Roland se posadil ke stolu, vzal pero a dal se do psaní.
Když se Angličan vrátil, ležely před ním dva zapečetěné dopisy a na třetí psal adresu.
"Nuže? Všechno v pořádku?" zeptal se.

"Ano, šlo to hladce, protože máte co do činění s pravým gentlemanem."
"Tím lépe," řekl Roland a čekal.
"Bijete se na pistole za dvě hodiny u studny blízko Vauclusu - rozkoš

ne místečko - kráčíte proti sobě, můžete střílet z libovolné vzdálenosti a po výstřelu protivníka máte právo postoupit ještě kupředu."
"Na mou věru, sire Johne, jsem spokojen. To jste tak zařídil vy?"
"Já a svědek pana de Barjolse, protože váš protivník se vzdal všech práv uraženého."
"Vybrali jste zbraně?"
"Nabídl jsem svoje. Přijali je na mé čestné slovo, že je vy ani pan de Barjols neznáte. Jsou to výborné pistole, z kterých rozříznu kulku o ostří nože."
"Hrome! Zdá se, že znamenitě střílíte, mylorde."
"Ano, mám pověst nejlepšího střelce Anglie."
"Dobře, že to vím. Až se budu chtít dát zabít, pohádám se s vámi, mylorde."
"Ó, nikdy se mnou nezačínejte hádku," řekl Angličan. "Bylo by mi velice líto, kdybych se s vámi musel bít."
"Vynasnažím se, abych vám nezpůsobil zármutek, mylorde. Takže za dvě hodiny?"
"Ano. Řekl jste, že spěcháte."
"Zajisté. Jak daleko je to rozkošné místečko?"
"Odsud do Vauclusu?"
"Ano."
"Čtyři míle."
"Takže hodinu a půl. Máme nejvyšší čas. Zbavme se raději nepříjemných věcí, abychom mohli myslet na příjemnější."
Angličan se na mladého muže znovu udiveně podíval. Zdálo se, že Roland jeho pohled vůbec nezpozoroval.
"Tady jsou tři dopisy," řekl. "Jeden pro paní de Montrevelovou, moji matku; druhý pro slečnu de Montrevelovou, moji sestru, a třetí pro mého generála, občana Bonaparta. Buduli zabit, dáte je prostě na poštu. Není to snad přílišná námaha?"
"Kdyby vás potkalo to neštěstí, doručil bych dopisy osobně," odpověděl lord Tanlay. "Kde bydlí vaše paní matka a sestra?"
"V Bourgu, departament Ain."
"Není to daleko odtud. Co se týče generála Bonaparta, za tím bych šel třeba do Egypta, pokud by to muselo být. A byl bych šťastný, kdybych ho mohl poznat."
"Budeteli se muset namáhat osobně s doručením dopisu, nebudete muset jít tak daleko. Do tří dnů bude generál Bonaparte v Paříži."
"Ó, myslíte?"
"Vím to jistě," odpověděl Roland.
"Je to skutečně neobyčejný muž, ten generál Bonaparte. Máte ještě nějaké přání, které bych měl vyplnit, pane de Montreveli?"
"Jediné, mylorde."
"Třeba několik, přejeteli si."
"Ne, děkuji, jen jediné, ale důležité..."

22
23

"Mluvte."
"Pokud budu zabit... snad tentokrát budu mít to štěstí..." Sir Tanlay na něho v úžase pohlédl. "Buduli zabit," opakoval Roland,, je totiž dobré být na všechno připraven..."
"Ano, budeteli zabit... poslouchám."
"Poslouchejte dobře, mylorde, protože chci, aby to bylo provedeno tak, jak vám řeknu."
"Zařídím vše podle vašeho přání," odpověděl Angličan. "Jsem velice přesný muž."
"Dobrá," řekl Roland a položil ruku na rameno svého svědka, "buduli zabit, vložíte mé tělo tak, jak je oblečené, aniž byste dovolil, aby se ho kdo dotkl, do kovové rakve, kterou dáte před svýma očima zaletovat. Tu pak vložíte do dubové rakve, která bude rovněž před vámi zatlučena. A nakonec to všechno pošlete mé matce, pokud mě raději nehodíte do Rhóny, což ponechávám zcela na vaší vůli."
"Ponesuli dopisy, mohu s sebou vzít i rakev."
"Rozhodně, mylorde," zasmál se Roland svým divným smíchem, "vy jste roztomilý muž a sama Prozřetelnost mi vás přivedla do cesty. Tak vyrazíme, mylorde!"
Oba vyšli z pokoje. Angličan se na okamžik zastavil ve svém pokoji pro zbraně.

Vrátil se a držel v ruce skříňku s pistolemi.
"A jak se dostaneme do Vauclusu, mylorde? Na koni, nebo povozem?" zeptal se Roland.
"Povozem je to pohodlnější, zvláště pro raněného. Můj čeká dole."
"Myslel jsem, že jste dal vypráhnout."
"Dal jsem takový rozkaz, ale pak jsem běžel za postilionem, abych ho odvolal."
Sešli ze schodů.
"Tome," řekl sir Tanlay sluhovi, který na něho čekal u dveří v přísné livreji anglického grooma, "vezměte si na starost tuto skříňku."
"lam going with mylord? (Jdu s mylordem?)" zeptal se sluha.
" Yes, " odpověděl sir John. Potom ukázal Rolandovi na spuštěné stupátko.
"Pojďte, pane de Montrevele!"
Roland usedl do povozu a s rozkoší se tam natáhl. "Vy Angličané si ale dovedete zařídit cestovní povozy! Sedí se v něm tak měkce jako na lůžku. Sázím se, že si dáváte vykládat poduškami i rakev, než si tam lehnete."
"Ano, opravdu," odpověděl sir Tanlay. .Angličané se skutečně vyznají v přepychu, ale Francouzi jsou zajímavějším a zábavnějším národem... Do Vauclusu, postilione!"

4. KAPITOLA
Souboj

Silnice vede pouze z Avignonu do Islu, kde se musí vystoupit. Tyto tři míle urazili za hodinu.
Roland byl celou dobu roztomilý a sršel vtipem, jako by si vzal za úkol zpříjemnit svému společníkovi cestu. Čím více se blížili k místu souboje, tím jeho veselost rostla. Nikoho, kdo by neznal účel této cesty, by nenapadlo, že mladému, žvatlajícímu a neustále se smějícímu muži hrozí nebezpečí smrti.
V Islu vystoupili z povozu a ptali se, zda už sem dorazil vůz pana de Barjolse. Přijeli první. Dali se tedy pěšinou vedoucí ke studni.
"Ó, tady je určitě krásná ozvěna!" zvolal Roland a vyrazil dva tři výkřiky, které mu ozvěna opakovala s dokonalou ochotou. "Na mou věru, to je nádherná ozvěna. Znám jen Seinonnettu v Miláně, která by se jí mohla rovnat. Poslouchejte, mylorde!" A začal zpívat s modulacemi svědčícími o nádherném hlase i výborné škole tyrolskou píseň.
Sir Tanlay poslouchal Rolanda s úžasem, který se nesnažil skrývat, a když dozněl poslední tón mezi skalami, zvolal: "Bůh mě zatrať, nemáteli splín!"
Mladý muž se zachvěl a tázavě na něj pohlédl. "Možná," řekl, "ale podle čeho tak soudíte?"
"Jste příliš hlučně veselý, než abyste nebyl hluboce smutný."
, Ano, a vy se té nepravidelnosti divíte?"
"Nedivím se nikdy. Každá věc má svoji příčinu."
"To je pravda. Hlavní věcí je proniknout tajemství. Zasvětím vás do něho."
"Nijak vás k tomu nenutím."
"Na to jste příliš zdvořilý. Ale přiznejte, že by vás to těšilo."
"Ze zájmu o vás, ano."
"Nuže, mylorde, zde je rozřešení hádanky. Povím vám něco, co jsem ještě nikomu neřekl. Tak, jak mě vidíte se všemi zevními známkami zdraví, jsem stižen anevrismem (výduť srdečnice), což mi působí hrozné útrapy. Mám občasné srdeční křeče, záchvaty smrtelné úzkosti a mdloby, za které by se nemusela stydět žádná žena. Mám být na sebe až směšně opatrný, a přesto mě Larrey upozornil, že mohu odejít z tohoto světa každým okamžikem, protože chorobně rozšířená céva může při sebemenší námaze nebo prudším pohybu prasknout. Představte si, jak je to zábavné, zejména pro vojáka. Pochopíte, že ve chvíli, kdy mi byla objasněna moje příjemná situace, jsem se rozhodl dát se při nejbližší příležitosti zabít. A začal jsem ji bezodkladně hledat. Někomu jinému, šťastnějšímu, by se to už podařilo stokrát, ale já - já jsem jako očarovaný. Vyhýbají se mi kulky i granáty a zdá se, jako by i šavle měly strach, že si nadělají o moji kůži zuby. A přece nevynechám jedinou příležitost - ostatně jste to viděl u tabule. Teď se

jdeme bít, že? Poženu se do nebezpečí jako blázen, nechám všechny výhody svému protivníkovi, a přece to nebude nic platné. Vystřelí na mě ze vzdálenosti patnácti kroků, deseti, pěti, a přece mě mine, anebo mu selže pistole. Vím to předem, a to proto, abych jednoho krásného dne zemřel, když si budu obouvat boty... Ale ticho, můj protivník přichází."

Na křivé stezce mezi skalisky se objevily tři postavy.
"Tři?" řekl Holand. "Proč tři? My jsme přece jen dva."
"Ach, zapomněl jsem vám říct, že pan de Barjols žádal o dovolení, aby si směl ve vašem i ve svém zájmu přivést lékaře."
"K čemu?" zeptal se Roland drsným tónem a svraštil obočí.
,,Pro případ, že by byl některý z vás zraněn. Obvaz nebo puštění žilou může člověku zachránit život."
"Sire Johne," řekl Roland téměř zuřivě, "opravdu nechápu, kolik cavyků naděláte se soubojem. Lidé se bijí proto, aby se zabili. Ať se předtím zahrnují všemi druhy zdvořilostí, budiž, ale jakmile se vytáhnou meče nebo nabijí pistole, musí jeden z nich za tuto námahu zaplatit svým životem. Ale dejte mi své čestné slovo a slibte mi, mylorde, že se mě lékař pana de Barjolse nedotkne, buduli raněn nebo mrtev."
"Ale, pane de Montrevele, to přece..."
"Buď, anebo. Vaše čestné slovo, mylorde, nebo - ať mě vezme Čert - se nebiji!"
Ronaldův obličej zesinal a on se začal chvět jako pod dojmem nepřemožitelného strachu.
Angličan dal své slovo, aniž tu náhlou změnu chápal.
"Podívejte," řekl Roland, "to je jeden z účinků té roztomilé nemoci. Dělá se mi špatně při pomyšlení na lékaře otevírajícího svůj kufřík a při pohledu na jeho nožík nebo lancetu. Byl jsem velice bledý, že?"
"Myslel jsem, že omdlíte."
Roland se rozesmál., fi.ch, to by byla pěkná podívaná, až by naši protivníci přišli a nalezli vás, jak mi třete spánky a dáváte čichat sůl jako ženě. Víte, co by řekli a co byste řekl vy první? Že jsem měl strach."
Tři muži zatím došli téměř k nim a zdravili. Roland odpověděl na jejich pozdrav a v úsměvu ukázal své krásné zuby.
Sir Tanlay se nahnul k jeho uchu. "Jste ještě trochu bledý," zašeptal. "Jděte se projít, přijdu pro vás, až bude Čas."
"Ach, to je nápad! Beztak jsem si už dávno přál spatřit tu pověstnou vaucluskou studnu. Znáte Petrarkův sonet?
Chiare, fresche e dolci acque
ove le belle membra
pose colei, che sóla a mé perdona.
Snad se mi k tomu taková příležitost už nikdy nenaskytne. Kde leží ta vaše studna?"
, Asi třicet kroků odtud. Jděte rovně po této pěšině a pak zahněte za tu vysokou skálu vlevo."

"Děkuji, mylorde. Jste nejlepším ciceronem, jakého znám." Přátelsky mu pokynul a vyrazil naznačeným směrem. Prozpěvoval si přitom mezi zuby rozkošnou Deportesovu pastýřskou píseň.
Sir Tanlay se při zvucích svěžího hlasu, který měl ve vyšších polohách cosi ženského, ještě ohlédl. Jeho chladný, melodický duch nechápal tu měnivou, nervózní povahu.
Oba mladí aristokrati zatím čekali, chirurg stál opodál.
Angličan přinesl skříňku s pistolemi, položil ji na plochý výstupek skály, vyňal z kapsy malý klíček, který vypadal, jako by ho zhotovil zlatník a ne zámečník, a otevřel ji.
Na jejím dně ležely při své jednoduchosti skvostné zbraně pocházející z dílny J. Mentona, děda nynějšího nejlepšího londýnského puškaře. Podal je k prohlédnutí svědkovi pana de Barjolse, který zkoumal, jestli mají kohoutky dvojitou spoušť. Pan de Barjols na nich spočinul pohledem, ale nedotkl se jich.
"Náš protivník vaše zbraně nezná?" zeptal se pan de Valensolle.
, Ani je neviděl," odpověděl sir Tanlay. "Dávám vám své čestné slovo."
"Ó, pouhé ujištění stačí."
Pak ještě jednou domluvili podmínky souboje, aby se předešlo nedorozumění, nabili pistole a zamkli je do skříňky, kterou odevzdali lékaři.
Angličan šel s klíčkem v kapse pro Rolanda. Zastihl ho rozmlouvajícího s malým pastýřem několika koz a házejícího oblázky do studny. Sir John otevřel ústa, aby mu oznámil, zeje vše připraveno, ale Roland ho nepustil ke slovu.
"Vy nevíte, co mi tu vypráví to dítě, mylorde! Pravou legendu od břehů Rýna. Říká, že tato tůňka, nemající dno, se táhne tři míle pod horou a slouží za obydlí víle, která je napůl ženou a napůl hadem, vynořuje se za jasných nocí nad hladinu a vábí mladé pastýře z hor. Rozumí se samo sebou, že jim ukazuje jen svoji hlavu s dlouhými vlasy a krásná ramena, a ti hlupáci se na tu zdánlivou ženu chytí. Neopatrně se přibližují a nevšímají si půdy pod nohama, až jim zmizí. Víla rozevře náruč, pohrouží se s nimi do svého chladného paláce a

nazítří se objeví zase sama... Kde, k čertu, ti pitomí pastýři sebrali pověst, kterou vypravuje Vergil v krásných verších Augustovi a Mecenovi?" Na okamžik se zamyslel a upíral oči na azurovou, bezednou tůň. Pak se obrátil k siru Johnovi: "Říkají, že se žádný plavec - ani ten nejlepší - který se ponořil do této vody, už nikdy neobjevil. Co myslíte, mylorde, kdybych to udělal já, snad by to bylo jistější než kulka pana de Barjolse. To si však nechám až nakonec, zatím to zkusme s kulkou. Pojďte, mylorde, pojďte!"
Protivníci zatím vyhledali vhodné místo k souboji: malé rovné prostranství, před rozvalinou starého hradu, která sloužila za útulek pastýřům překvapeným mistrálem. Místo, které se mělo stát jevištěm dramatu, bylo asi padesát kroků dlouhé a třicet kroků široké.
"Jsme tady, pánové," řekl sir Tanlay.
"Jsme připraveni," odpověděl pan de Valensolle.

27
26

"Ať protivníci ještě jednou vyslechnou podmínky souboje," vyzval je Angličan, obrátil se ke svědkovi pana de Barjolse a dodal: "Jmenujte je, pane, ještě jednou. Vy jste Francouz a já cizinec, zajisté je vysvětlíte jasněji nežjá."
"Patříte, mylorde, k cizincům, od nichž bychom se mohli my, ubozí Provensálci, učit francouzsky, ale jelikož mi prokazujete zdvořilost a udělujete mi slovo, uposlechnu vaše vyzvání." A pozdravil sira Johna, který mu pozdrav opětoval.
"Pánové," pokračoval mladý šlechtic, ,je domluveno, že se postavíte proti sobě na vzdálenost čtyřiceti kroků, vykročíte proti sobě a po výstřelu svého protivníka máte každý právo postoupit dopředu."
Oba duelanti se na znamení souhlasu uklonili a téměř současně řekli: "Zbraně!"
Angličan vyňal z kapsy malý klíček a otevřel skříňku. Pak přistoupil k panu de Barjolsovi a podával mu ji otevřenou. Pan de Barjols chtěl přenechat volbu zbraně svému soupeři, ale Roland to odmítl.
"Až po vás, pane de Barjolsi," řekl s měkkým, téměř ženským přízvukem. "Dovídám se, že přestože jsem vás urazil, vzdal jste se všech výhod. Přijměte proto, prosím, alespoň tuto, můželi se to tak vůbec zvát."
Mladý šlechtic sáhl nazdařbůh po jedné z pistolí. Sir Tanlay podal druhou Rolandovi, jenž ji vzal do ruky, aniž si prohlédl její mechanismus. Pan de Valensolle zatím odměřil čtyřicet kroků a označil místo, odkud měli vyjít.
"Chcete to přeměřit po mně, mylorde?" zeptal se Angličana.
"Zbytečné, pane. Spolehneme se na vás."
"Pánové," řekl mladý aristokrat,, jeli vám libo, začněte."
Rolandův protivník už stál na svém místě, bez kabátu a bez klobouku. Lékař a oba svědci ustoupili stranou. Bonapartův pobočník rychle odhodil klobouk a kabát a postavil se na své místo.
Oba mladí muži tvořili úplný kontrast. První z nich byl s černými vlasy, osmahlou pletí a drobnou postavou typem jižní rasy, která mezi své předky počítá Řeky, Římany, Araby a Španěly. Druhý byl se svou růžovou pletí, světlými vlasy a velkýma, azurovýma očima typem rasy chladnějších krajů, pocházející od Galiu, Germánů a Normanů.
Souboj mohl činit dojem, jako by tu bojovala rasa proti rase, jako by tu stál sever proti jihu.
Rolandův pohled zabloudil a na okamžik spočinul na krajině ozářené zapadajícím sluncem, na obzoru, kde se odrážel Avignon se svou hradbou zdí a obrovským zámkem, podobajícím se skrčenému lvu, který drží ve svých drápech celé město. Za Avignonem se vinula Rhóna jako stuha z roztaveného zlata.
"Jsem připraven, pane," vytrhl ho ze zamyšlení hlas pana de Barjolse.
Roland se zachvěl. "Promiňte, že jsem vás nechal čekat, ale jsem velice roztržitý." A s úsměvem na rtech a s vlasy zčechranými večerním vánkem kráčel klidně proti svému soupeři.

Vzdálenost mezi nimi se zmenšovala.
Tvář sira Tanlaye prozrazovala přes svou obvyklou lhostejnost nesmírnou úzkost.
Pan de Barjols se zastavil první, namířil a vystřelil v okamžiku, kdy stál Roland na deset kroků proti němu. Kulka nadzvedla kadeř Rolandových vlasů, ale nezasáhla ho.
Mladý muž se obrátil ke svému svědkovi. "Vidíte, co jsem vám říkal?"
"Střílejte, pane, střílejte!" volali svědkové.
Alfréd de Barjols stál nehybně na místě, odkud vystřelil.
"Pardon, pánové," řekl Roland, "ale dovolte mi slovo ve chvíli odvety. Než na

pana de Barjolse vystřelím, chci mu říct několik slov, která jsem nemohl pronést dříve. Pane," obrátil se k bledému a klidnému šlechtici, "poněkud jsem se ukvapil při naší hádce u společné tabule."
Čekal.
"Střílejte, pane, je řada na vás," odpověděl pan de Barjols.
"Ale snad pochopíte příčinu mé unáhlenosti a omluvíte mě," pokračoval Roland, jako by neslyšel. "Jsem pobočníkem generála Bonaparta."
"Střílejte, pane," řekl šlechtic chladně.
"Řekněte pouhé slovo omluvy, pane," pokračoval mladý důstojník, "řekněte, že pověst i čest generála Bonaparta je taková, zeji nemůže urazit hloupé italské přísloví, řekněte to - a já odhodím zbraň a stisknu vám upřímně ruku, protože poznávám, že jste statečný muž."
"Neodvolám a nevzdám mu čest dříve, pane, dokud váš generál nepoužije svůj vliv a genialitu k tomu, aby vrátil trůn svému legitimnímu králi."
"Ach, žádáte příliš mnoho po republikánském generálovi."
"Nuže, trvám na tom, co jsem řekl. Střílejte, pane!"
Ale Roland nespěchal.
"Střílejte, proboha, střílejte přece!" zvolal šlechtic a dupl nohou.
Bonapartův pobočník učinil pohyb, jako by chtěl vystřelit do vzduchu. Jeho protivník ho však zadržel rychlostí slova i gesta.
, Ach," zvolal, "nestřílejte do vzduchu, prosím vás, anebo žádám, aby se začalo znovu a abyste měl první ránu!"
"Na mou čest, takovou umíněnost jsem ještě neviděl." Roland zbledl, jako by mu z obličeje zmizela všechna krev. "Jděte tedy k čertu, přejeteli si to stůj co stůj, a nestojíteli o život, přijměte smrt!" V okamžiku sklonil zbraň, a aniž by zamířil, vystřelil.
Alfréd de Barjols pozvedl ruku k hrudi, zavrávoral a padl tváří na zem.
Rolandova kulka mu projela srdcem.
Sir Tanlay odvedl Rolanda k místu, kde ležel jeho kabát a klobouk.
"To je třetí," zašeptal Roland s povzdechem. "Ale jste svědkem, že to chtěl."
Odevzdal Angličanovi pistoli a oblékl se.
Pan de Valensolle zatím zvedl zbraň, která vypadla z ruky jeho přítele, a přinášel ji siru Tanlayovi.
"Nuže?" zeptal se Angličan a pohledem označil Alfreda de Barjolse.
"Mrtvý," odpověděl jeho svědek.

28
29

"Jednal jsem jako čestný muž, pane?" zeptal se ho Holand a utíral si kapesníkem čelo, které se při zprávě o smrti jeho protivníka zrosilo.
"Am, pane," odpověděl pan de Valensolle. "Dovolte míjen, abych vám řekl toto: máte nešťastnou ruku." S dokonalou dvorností pozdravil Bonapartova pobočníka i jeho svědka a obrátil se k mrtvole svého přítele.
"A co říkáte vy, mylorde?" ptal se Holand.
"Já říkám," odpověděl sir Tanlay s jakýmsi druhem vynuceného obdivu, "že patříte k mužům, které Shakespeare nechává, aby sami o sobě řekli: Nebezpečí a já jsme dva lvi zrození v týž den, ale já jsem starší."
5. KAPITOLA
Roland
Návrat byl němý a smutný. Mohlo se říct, že s pohasnutím naděje na smrt pohasla i Rolandova veselost.
K neštěstí, jehož byl původcem, se družila ještě jiná příčina jeho zamlklosti. Nebyla to jen lítost nad smrtí druhého člověka, ale hlavně zklamání, že nenalezl vlastní smrt.
Jakmile se sir Tanlay vrátil do hotelu, vešel do svého pokoje, aby uschoval pistole, jejichž spatření mohlo v Rolandově duši vzbudit něco podobného výčitce svědomí, a pak vyhledal mladého důstojníka, aby mu vrátil dopisy, které od něho přijal. Našel ho zamyšleného, sedícího s opřenou hlavou za stolem.
Angličan před něj mlčky položil tři dopisy.
Roland pohlédl na adresy, vzal list určený matce, roztrhl obálku a četl. Po tváři mu stékaly veliké slzy. Sir John pohlížel v údivu na novou stránku jeho povahy. Čekal by všechno možné jen ne slzy, které nyní tiše tekly zjeho očí.
Roland potřásl hlavou, a aniž by dbal na Angličanovu přítomnost, šeptal: "Ubohá matka, jak by plakala! Snad je to tak přece lépe. Matky nejsou stvořeny k oplakávání svých dětí."
Mechanicky všechny tři dopisy roztrhal a všechny kousky pečlivě spálil. Potom

zazvonil na pokojskou.
"Do kolika hodin je možné dát dopis na poštu?" zeptal sejí, když vešla.
"Do půl sedmé," odpověděla pokojská. "Už nezbývá mnoho času."
"Tak počkejte." Vzal pero a psal:
Drahý generále,
říkal jsem Vám to -jsem živý a on mrtvý. Vypadá to jako fraška.
Vám k smrtí oddaný
Roland
Zapečetil dopis a napsal adresu: Generál Bonaparte, ulice de la Victoi

re, Paříž. Odevzdal dopis pokojskéa přikázal, aby jej ihned odnesla na poštu. Zdálo se, že si teprve nyní všiml sira Johna a podal mu ruku.
"Právě jste mi prokázal velikou službu, mylorde, službu, která svazuje dva muže na věky. Jsem už vaším přítelem - chcete mi prokázat čest a stát se mým?" Angličan tiskl podanou ruku. "Ó, děkuji vám mnohokrát. Neodvážil bych se vás požádat o takovou čest, ale pokud mi ji nabízíte... přijímám." A ten lhostejný muž cítil, že mu taje srdce a že mu vlhnou oči. "Škoda, že musíte tak brzy odjet. Byl bych šťastný, kdybych s vámi mohl strávit ještě den nebo dva."
"Kam jste jel, mylorde, když jsem se s vámi setkal?"
"Já? Nikam. Cestuji, abych se zbavil nudy. Je mým neštěstím, že se často nudím."
"Takže jste vlastně nejel nikam?"
"Anebo všude."
"To je stále totéž," řekl Roland s úsměvem. "Poslyšte, chcete mi udělat něco k vůli?"
"Velice rád, jeli to možné."
"Záleží to jen na vás."
"Mluvte."
"Kdybych byl zabit, měl jste mě dovézt mrtvého mé matce, nebo hodit do Rhóny."
"Nehodil bych vás do Rhóny, ale dovezl vaší matce."
"Nuže, místo abyste mě vezl mrtvého, dovezete mě tam živého - a myslím, že nebudete přijat o nic hůře."
"Ó!"
"Zdržíme se v Bourgu čtrnáct dní. Je to moje rodné město, jedno z nejnudnějších měst Francie, ale protože vaši krajané oplývají originalitou, budete se snad tam, kde se jiní nudí, bavit. Ujednáno?"
"Nepřeji si nic lepšího, ale zdá se mi, že je to z mé strany nevhodné."
"Nejsme v Anglii, mylorde, kde je etika neomezenou vládkyní. Nemáme už krále ani královnu a neuřízli jsme hlavu tomu nešťastnému stvoření, které se nazývalo Marie Antoinetta, proto, abychom najeho místo posadili Její Veličenstvo Etiku."
"Mám chuť jet s vámi."
"Uvidíte, moje matka, dříve velice vážená, je výborná žena. Mé sestře bylo sedmnáct let, když jsem odjížděl, takže jí teď bude devatenáct. Byla hezká a nyní bude krásná. Je tam také můj bratr Eduard, roztomilý dvanáctiletý uličník, který vám bude házet míč pod nohy a žvatlat s vámi anglicky. Po čtrnácti dnech spolu odjedeme do Paříže."
"Přijíždím z Paříže," řekl Angličan.
"Chtěl jste se vydat do Egypta, abyste viděl generála Bonaparta. Do Paříže není tak daleko jako do Kaká. Představím vás a můžete si být jistý, že budete dobře přijat. Mluvil jste o Shakespearovi, že?"

31
30

"Mluvím o něm stále."
"To dokazuje, že máte rád divadelní hry, dramata."
"Skutečně je miluji."
"Nuže, generál Bonaparte chce právě jedno pořádat podle svého návrhu.' Určitě bude zajímavé, za to vám ručím."
Sir Tanlay ještě váhal. "Mohu tedy přijmout vaše pozvání, aniž bych se stal nediskrétní?"
"To si myslím. Uděláte tím radost všem - a zejména mně."
"Přijímám tedy. A kdy zamýšlíte odjet?"
"Jakmile si budete přát."
"Můj povoz byl zapražen, když jste hodil ten nešťastný talíř na hlavu pana de Barjolse, ale protože bych vás bez toho talíře nikdy nepoznal, jsem spokojen i s tím, že jste ho hodil. Ano, velice spokojen."
"Chcete odjet dnes večer?"

"Třeba hned. Řeknu postilionovi, aby zapřáni, a odjedeme."
Roland přisvědčil.
Sir John vyšel, aby udělil rozkazy. Po chvilce se vrátil a oznamoval, že objednal dvě kotlety a studené kuře.
Roland si vzal svůj vak a oba sestoupili dolů do jídelny, kde povečeřeli, aby mohli jet celou noc bez zastávky.
Když odbíjelo devět hodin, usadili se pohodlně ve voze a opustili Avignon, zanechávajíce za sebou krvavou skvrnu, Roland s bezstarostností své povahy, sir John Tanlay s lhostejností svého národa.
Do půl hodiny oba usnuli, jak se dalo soudit podle ticha, které mezi nimi zavládlo.
Využijeme této chvíle odpočinku, abychom čtenáři pověděli, jak vzniklo Rolandovo přátelství s generálem Bonapartem.
Roland se narodil 1. července 1773, tedy čtyři roky aněkolik dní po Bonapartovi, jako syn Karla de Montrevela, plukovníka posádky na Martiniku, kde se oženil s Kreolkou Klotildou de Clémenciérovou. Z manželství se narodily tři děti: Ludvík, s nímž jsme se seznámili podjménem Roland, Amálie, jejíž krásu Roland vychvaloval Angličanovi, a malý Eduard.
V roce 1782 byl pan de Montrevel povolán do Francie. Syna Ludvíka přijali do vojenské školy v Paříži. Tam také Bonaparte chlapce poznal.
Ludvík byl nejmladší z chovanců. Ačkoli mu nebylo ještě třináct let, už se u něho projevovala nezkrotná, hádavá povaha, kterou jsme poznali u společné tabule v Avignonu.
Bonaparte u něj shledal některé vlastnosti, jimiž byl sám obdařen, kromě hádavosti. Byl totiž pánovitý, umíněný, nezkrotný, a to bylo příčinou, že hochovi odpustil jeho chyby a přilnul k němu. A dítě zase cítilo v mladém Korsičanovi oporu. Jednoho dne hošík vyhledal svého velikého přítele, jak nazýval Napoleona, v okamžiku, kdy byl zabrán do řešení těžkého matematického úkolu. Věděl dobře, jakou důležitost přikládá budoucí dělostřelecký důstojník této vědě, proto zůstal stát u dveří a ani nedutal.

Mladý matematik vycítil přítomnost dítěte, ale protože se nechtěl vytrhovat, znovu se zahloubal do svých značek. Po deseti minutách se obrátil k malému kamarádovi s vnitřním uspokojením člověka, který vychází jako vítěz z nějakého boje, buď s vědou, nebo hmotou.
Hošík tu stál bledý a se zaťatými pěstmi.
"Ó, co je nového?" zvolal mladý Bonaparte.
"To, že mi dal Valence, guvernérův synovec, políček."
"A ty jsi mě vyhledal, abych mu jej vrátil?"
Hoch zavrtěl hlavou. "Ne, přišel jsem pro tebe, protože se chci bít"
"S Valencem?"
"Ano."
"Ale Valence ti nabije, drahé dítě, je čtyřikrát silnější než ty."
"Nechci se prát jako děti, ale bít se jako muži."
"Pah!"
"Diviš se tomu?" • "Ne," odpověděl Bonaparte. "A jaký souboj si přeješ?"
."Na meče."
"Ale meče mají jen seržanti a ti vám je nepůjčí."
"Tak se obejdeme bez nich."
"A čím se budete bít?"
Hošík ukázal na kružítko, které mladý matematik právě odložil.
"Ó, dítě zlaté," zvolal Bonaparte, "zranění kružítkem je velice ošklivé!"
"Tím lépe," řekl Ludvík. "Zabiju ho."
, A co když zabije on tebe?"
"Bude mi to milejší, než snést jeho políček."
Bonaparte už neodporoval. Miloval odvahu a neohroženost malého kamaráda se mu líbila. "Budiž," odpověděl. "Řeknu zítra Valencovi, že se s ním chceš bít."
"Proč zítra?"
"Zbude ti noc k přemýšlení."
"A až do zítřka si má Valence myslet, že jsem zbabělec?" Zavrtěl hlavou. "Do zítřka je příliš dlouho," řekl a odcházel.
"Kam jdeš?" ptal se Bonaparte.
"Jdu se zeptat někoho jiného, jestli se chce stát mým přítelem."
"Copak já už jím nejsem?"
"Nejsi, protože si myslíš, že jsem zbabělec."
"Tak dobrá," řekl Bonaparte a vstal.
"Jdeš za ním?"
"Jdu."

"Ihned?"
"Ihned."
"Ach," zvolal hošík, "prosím tě o odpuštění, jsi dosud mým přítelem." Padl mu kolem krku a vzlykal.
Bonaparte tedy vyhledal Valence a sdělil mu, jakým úkolem byl pověřen.

33
32

Valence byl velký, sedmnáctiletý hoch. Měl už jako někteří předčasně dospělí knírek, takže vypadal jako dvacetiletý. Byl také o hlavu vyšší než ten, jehož urazil.
Valence vysvětloval, že ho Ludvík tahával za cop tak, jako by tahal za šňůru od zvonce (tehdy se ještě nosily copy), že ho dvakrát napomenul, aby to už nedělal, ale přišel znovu. A protože v něm neviděl nic než uličníka, také s ním jako s takovým zacházel a ztrestal ho.
Bonaparte vyřídil Ludvikovi, co Valence řekl, ale ten odpověděl, že vytahat za cop kamaráda je pouhé škádlení, zatímco dát políček je urážka.
Umíněnost umožnila mladému hochovi myslet jako třicetiletému muži.
Bonaparte tedy oznámil Valencovi vyhlášení války.
Mladík byl ve velikých rozpacích. Pokud se nechtěl zesměšnit, nemohl se přece bít s dítětem. Kdyby se bil a zranil je, bylo by to ohavné. Ludvíkova umíněnost činila věc vážnou.
Svolali tedy radu "velkých", jak se to dělá za výjimečných okolností.
Rada "velkých" rozhodla, že se Valence nemůže bít s dítětem, ale protože si to dítě umínilo považovat se za mladého muže, Valence přede všemi prohlásí, že ho mrzí, že se dal unést hněvem a zacházel s ním jako s dítětem. Ode dneška ho bude považovat za mladého muže.
Zavolali Ludvíka, který čekal v pokoji svého přítele, a zavedli ho do středu shromáždění starších chovanců. Tu Valence prohlásil, že ho mrzí, co se stalo, že s ním jednal podle jeho věku a ne podle jeho inteligence a odvahy, a prosil ho, aby omluvil jeho prudkost. Na znamení, že je vše zapomenuto, mu podal ruku.
Ale hoch se s tím nespokojil. "Slyšel jsem jednou svého otce říkat," odpověděl, "že ten, kdo by dostal políček a nebil se, je zbabělec. Jakmile otce uvidím, zeptám se ho, jestli ten, kdo dá políček a pak se omluví, aby se nemusel bít, není zbabělejší než ten, kdo ho dostal."
Mladí lidé se na sebe podívali, ale všeobecný názor byl, že podobný souboj by se podobal vraždě. Všichni, Bonaparta nevyjímaje, hocha přesvědčovali, že se musí spokojit s tím, co udělal za všeobecného souhlasu Valence.
Ludvík odešel bledý zlostí. Vzdoroval a hněval se na svého velkého přítele, který, jak řekl, ve své neochvějné vážnosti opustil zájmy jeho cti.
Následujícího dne se Ludvík před hodinou matematiky "velkých" vloudil do učebny, a když byl Valence u tabule, rychle k němu přiskočil, a než se kdo nadál, vrátil mu políček, který den předtím dostal.
"Tak," řekl, "teď jsme vyrovnáni ajá mám k lepšímu tvoji omluvu, protože já se ti omlouvat nebudu, to můžeš být bez starosti."
Byl z toho veliký skandál, protože se to stalo v přítomnosti profesora, který byl nucen hlásit případ veliteli vojenské školy, markýzi Tiburciu Valencovi.
Ten, aniž znal předcházející události, si dal delikventa zavolat a po strašném kázání mu oznámil, že už nepatří mezi chovance, aby se připravil na cestu domů, kam bude ještě téhož dne poslán.
Ludvík odpověděl, že bude mít své věci sbaleny do deseti minut a za

čtvrt hodiny bude venku ze školy. O políčku, který sám dostal, se vůbec nezmínil.
Odpověď se zdála markýzi víc než nezdvořilá. Měl sto chutí poslat drzého hocha na osm dní do vězení a teprve pak ho vyhnat. Upustil však od toho a nařídil, aby byl hochovi dán dozorce, který by ho ani na okamžik neopustil, dokud ho neodevzdá matce.
Bonaparte potkal provinilce následovaného dozorcem a ptal se ho, co znamená stráž přidělenájeho osobě vojenským soudem.
"Vyprávěl bych ti to, kdybys byl ještě mým přítelem," odpověděl hošík. "Ale už jím nejsi, tak proč se staráš, co se se mnou děje?"
Bonaparte dal dozorci znamení a ten vyšel na chvíli z pokoje, zatímco hoch skládal svoje věci, a sdělil mu, zeje Ludvík vyhnán ze školy.
Trest byl přísný, uvede do zoufalství celou rodinu a možná zmaří budoucnost jeho mladého kamaráda.

S rychlým rozhodnutím, jež bylo jednou z charakteristických známek jeho povahy, si Bonaparte vyžádal okamžitou audienci u velitele a dozorci doporučil, aby s Ludvíkovým odjezdem příliš nespěchal.
Mladý Bonaparte byl výtečným žákem, velice oblíbeným u všech profesorů i u markýze de Valence, proto bylo jeho žádosti ihned vyhověno.
Jakmile byl uveden k veliteli, všechno mu vyprávěl a snažil se malého Ludvíka ospravedlnit.
"Je pravda, co mi tu vyprávíte, pane?" zeptal se markýz.
"Zeptejte se, prosím, svého synovce."
Poslali pro Valence. Ten se už dozvěděl o Ludvíkově vyloučení a chtěl strýci sám sdělit, co se stalo. Jeho vypravování se shodovalo s Bonapartovým.
"Dobrá," řekl velitel, "Ludvík zůstane, ale odjedete vy. Jste už dost starý, abyste mohl vyjít ze školy." Pak zazvonil. "Ať mi přinesou seznam uvolněných míst podporučíků."
Téhož večera odjel Valence ke svému pluku. Šel se rozloučit s Ludvíkem, kterého násilím objal a políbil, zatímco mu Bonaparte držel ruce.
"Dobrá," řekl. "Pro dnešek to stačí, ale pokud se někdy potkáme, až budeme mít oba po boku meče..." A větu dokončil výhružný posunek.
Valence odjel.
10. října 1785 obdržel také Bonaparte diplom podporučíka, podepsaný Ludvíkem XVI.
O jedenáct let později, 15. listopadu 1796, Bonaparte, velící generál francouzské armády v Itálii, viděl před arcolským mostem, který hájily dva pluky Chorvatů a dvě děla, jak jeho řady řídnou nepřetržitou palbou nepřátel. Cítil, že mu uniká vítězství, a zalekl se váhání nejstatečnějších. Vytrhl ze ztuhlých prstů mrtvého trojbarevný prapor a hnal se na most.
"Vojáci!" vykřikl. "Copak už nejste muži od Lodi?"
Vtom zpozoroval, že ho předešel mladý poručík, který ho kryl svým tělem. To však Bonaparte nechtěl, přál si přejít jako první. Uchopil mladého muže za kabát a táhl ho zpět.

34
35

"Občane," řekl, "ty jsi poručík, já velící generál. Ustup!"
"To je spravedlivé," odpověděl mladík a šel za Bonapartem.
Večer se dozvěděl, že obě rakouské divize byly zničeny. Přehlížel dva tisíce zajatců a počítal ukořistěná děla a prapory. Vtom si vzpomněl na onoho mladého poručíka, kterého našel před sebou v okamžiku, kdy si myslel, že má před sebou jen smrt.
"Berthiere," řekl, "rozkaž mému pobočníkovi Valencovi, aby mi vyhledal toho mladého poručíka od pluku granátníků, s kterým jsem měl co do činění na arcolském mostě."
"Generále," odpověděl Berthier váhavě, "Valence je raněn."
"Opravdu, celý den jsem ho neviděl. Raněn? Ale jak? Na bojišti?"
"Ne, generále. Včera se pohádal a dnes dostal ránu mečem do prsou."
Bonaparte svraštil čelo. "Mému okolí je přece dobře známo, že netrpím souboje. Krev vojáka nepatří jemu, ale Francii. Dej tedy rozkaz Muironovi."
"Je zabit, generále."
"TakElliotovi."
"Ten také padl."
Bonaparte vytáhl z kapsy šátek a utřel si zvlhlé čelo. "Tak komukoliv, ale chci vidět toho poručíka." Neodvažoval se už nikoho jmenovat ze strachu, aby neuslyšel osudná slova: Je zabit.
Za čtvrt hodiny byl mladý poručík uveden do jeho stanu. Lampa ho osvětlovala jen nedostatečně.
"Přistupte, poručíku," řekl Bonaparte.
Mladý muž učinil tři kroky a ocitl se v osvětleném kruhu.
"To jste tedy vy, jenž jste mě chtěl dnes ráno předejít?" pokračoval generál.
"Jednalo se o sázku, generále," odpověděl poručík vesele.
"A mou vinou jste prohrál?"
"Snad ano, snad ne."
, A jaká to byla sázka?"
"Že dnes budu jmenován kapitánem."
"Vyhrál jste."
"Děkuji, generále."
Mladý muž postoupil kupředu, jako by chtěl Bonapartovi stisknout ruku. V tom

okamžiku dopadlo světlo na jeho obličej. Bonapartovi připadal známý stejně jako jeho hlas. Vteřinu pátral ve své paměti, ale nic nenalézal.
"Já vás znám," řekl.
"To je možné, generále."
"Je to jisté, jen si nemohu vzpomenout na vaše jméno. Kdo jste?"
"Zeptejte se Valence, generále."
Bonaparte vykřikl radostí. "Ludvík de Montrevel!" zvolal a rozevřel náruč. Mladý poručík neváhal a vrhl se do ní.

"Jsem rád, že jsem tě našel," řekl Bonaparte. "Osm dní budeš vykonávat službu ve své nové hodnosti, aby si zvykli vidět tě s epoletami kapitána, a potom zaujmeš místo pobočníka po mém ubohém Muironovi. Jdi!"
"Ještě jednou!" zvolal mladík s gestem muže, jenž otvírá náruč.
"Na mou věru, ano," odpověděl Bonaparte a znovu ho přitiskl na svá prsa. "Ale pověz mi, to jsi byl ty, kdo bodl Valence?" zeptal se.
"Hrome, generále," odpověděl nově jmenovaný kapitán a budoucí pobočník, "byl jste u toho, když jsem mu to slíbil, a voják má jen své slovo."
Osm dní vykonával kapitán Montrevel službu ordonančního důstojníka u velícího generála, který zaměnil jeho křestní jméno Ludvík, znějící v té době špatně, za Rolanda. Od okamžiku, kdy ho Bonaparte překřtil, nikoho nenapadlo nazývat ho jinak. Roland prodělal s velícím generálem italské válečné tažení a po míru v Campo Formio se s ním vrátil do Paříže.
Když bylo rozhodnuto o výpravě do Egypta, Roland byl právě doma, kam ho povolala smrt brigádního generála Montrevela, zabitého na Rýně. Generál ustanovil, že se Roland zúčastní této neužitečné, ale poetické křižácké výpravy. Opustil tedy matku, sestru Amálii i malého Eduarda a odjel z Bourgu, rodného města generála Montrevela. Bydleli asi míli za městem v rozkošném zámečku, který tvořil s dvorcem a několika sty jiter půdy celé generálovo jmění.
Rolandův odjezd na dobrodružnou výpravu byl velikou bolestí pro srdce ubohé vdovy. Zdálo se, že otcova smrt předchází synově smrti a paní z Montrevelu, něžná a mírná Kreolka, neměla ctnosti spartánské nebo lacedemonské matky. Bonaparte svého bývalého malého kamaráda z vojenské školy z celého srdce miloval, proto mu dovolil, aby se dostavil do Toulonu až v poslední chvíli. Ale obava, že by mohl přijít pozdě, Rolandovi bránila využít dovolení v celém jeho rozsahu. Rozloučil se s matkou a dal jí slib, který se nesnažil nikdy dodržovat: že se nebude zbytečně vystavovat nebezpečí. A dorazil do přístavu o osm dní dříve, než loďstvo rozvinulo plachty.
19. května 1798 Bonaparte vyplul s celým štábem, 15. června mu maltézští rytíři odevzdali klíče od pevnosti, 2. července se armáda vylodila v Marabutu a ještě téhož dne dobyla Alexandrii. 25. července Bonaparte porazil mameluky u pyramid a vešel do Kaira.
Po celou řadu pochodů a bojů se Roland osvědčil jako veselý, odvážný, duchaplný důstojník, vzdorující nesnesitelnému vedru ve dne a studeným nocím, vrhající se jako hrdina nebo jako blázen do středu tureckých křivých šavlí nebo beduínských kulí.
Jakmile se Bonaparte rozhodl vrátit se do Francie, byl Roland první, jemuž tento odjezd oznámil. Každý jiný by vyskočil radostí, ale on se zasmušil.
"Bylo by mi milejší, generále," řekl, "kdybychom zůstali tady. Měl bych větší naději zemřít." A následoval velícího generála.
Po celou plavbu zůstal zamlklý a lhostejný. Když přistáli ve Frejusu, vystoupil na břeh jako poslední.

36
37

Bonaparte se tvářil, že si těchto maličkostí nevšiml, ale neušla mu ani jediná. Nechal odejít Evžena, Berthiera, Bourrienna, pobočníky i svou družinu po silnici vedoucí přes Gap a Draguignan a sám se vydal inkognito cášskou silnicí, aby se na vlastní oči přesvědčil o stavu jihu. Vzal s sebou jen Rolanda. V Cáchách mu oznámil, že se s ním v Lyonu rozejde a uděluje mu třítýdenní dovolenou, aby způsobil příjemné překvapení matce a sestře.
"Děkuji, generále," odpověděl Roland. "Moje matka i sestra budou šťastné, že mě opět uvidí." Někdo jiný by řekl: Děkuji, generále, jsem šťastný, že opět uvidím svou matku a sestru.
Byli jsme přítomni tomu, co se seběhlo v Avignonu, viděli jsme, jak Roland pohrdal nebezpečím, jak trpký hnus dával najevo nad životem, když šel na souboj. Slyšeli jsme, jakou příčinu zahrávání si se smrtí uvedl siru Tanlayovi. Byla to

pravá příčina, nebo předstíraná? Angličan se s ní musel spokojit, protože Roland nebyl naladěn uvést mu jinou.
A nyní oba spali, jak jsme už řekli, nebo se tvářili, že spí, unášeni rychlým cvalem poštovních koní na silnici z Avignonu do Orange.

6. KAPITOLA
Morgan

Na chvíli opustíme Rolanda a sira Johna Tanlaye a vrátíme se k muži, jenž vešel ozbrojen a s maskou na tváři do jídelny hotelu v Avignonu, aby vrátil Janu Picotovi dvě stě louisdorů, které se nedopatřením připletly mezi státní peníze.
Viděli jsme odvážného Jehuova společníka, který se nazval jménem Morgan, jak přijel za jasného dne do Avignonu na koni a maskován. Zanechal koně uvázaného u kruhu ve zdi nedaleko dveří, než vstoupil do hotelu, a opět ho tam nalezl, když se vrátil. Odvázal ho, vyšvihl se na něj a v největším trysku odjížděl k oulleské bráně. Jakmile se ocitl za bránou, objel v letu hradby města a zmizel na lyonské silnici.
Asi čtvrt míle za Avignonem zmírnil na okamžik jízdu, zahalil se více do širokého pláště, aby nebyly vidět jeho zbraně, sňal z obličeje masku a vsunul j i do pouzdra u sedla.
Ti, které zanechal v hotelu nesmírně užaslé a zvědavé, kým by ten strašlivý Morgan, postrach jihu, mohl být, by se nyní mohli na vlastní oči přesvědčit, že pohled najeho obličej nebyl tak strašný jako jeho pověst.
Maska nadzvednutá bílou, krásnou rukou odhalila tvář mladého, sotva pětadvacetiletého muže, která se jemností tahů a něžným výrazem podobala tváři ženy. Jediné, co dodávalo jeho fyziognomii v jistých okamžicích výraz obdivuhodné pevnosti, byly černé řady a obočí pod krásnými, vlnitými světlými vlasy. Zbytek obličeje, jak jsme už řekli, byl téměř ženský.

Měl jemně zahnutý nos dokonalého tvaru, jemnou a delikátní bradu, ústa s rudými, stále se usmívajícími rty, které často ukazovaly dvě řady překrásných zubů. Jeho pružná, elegantní postava se objevila už při vstupu do jídelny hotelu.
Jakmile sňal masku, vitskl si klobouk hlouběji do čela a pobídl koně znovu do divokého letu. Tak projel Bédaridem a dorazil k prvním domům Orange, kde se před ním otevřela a zase zavřela vrata jednoho domu.
Sluha, který zde čekal, uchopil koně za uzdu.
Jezdec rychle seskočil na zem. "Tvůj pán je doma?" zeptal se.
"Ne, pane barone. Musel odjet v noci a nařídil mi, abych vám řekl, že odjel v záležitosti společenstva."
"Dobrá, Jene. Přivádím mu jeho koně v dobrém stavu, ačkoli hodně unaveného. Musí se omýt vínem a dostávat asi tři dny ječmen místo ovsa - urazil od včerejšího rána více než čtyřicet mil."
"Byl s ním pan baron spokojen?"
"Velice spokojen. Je povoz připraven?"
",Ano, pane barone, čeká zapražen u kůlny. Postilion pije s Petrem, protože pán poručil, abychom ho zaměstnali mimo dům, aby vás neviděl přicházet."
"On si myslí, že poveze tvého pána?"
"Ano, pane barone. Zde je pánův pas, s nímž jsme na poště najali koně, a jelikož můj pán odjel směrem k Bordeaux s pasem pana barona a pan baron pojede opačným směrem s jeho pasem, bude pásmo pěkně zamotáno, než aby je policie snadno rozmotala."
"Odvaž vak připevněný za sedlem a podej mi ho, Jene!"
Sluha uposlechl, ale vak mu vypadl z rukou., Ach," zvolal se smíchem, "pan baron mě neupozornil. U čerta! zdá se, že pan baron nemařil čas."
"To se mýlíš, zmařil jsem ho dost, i když ne všechen. Rád bych však opět co nejdříve odjel."
"Pan baron nebude snídat?"
"Sním něco v rychlosti."
"Pan baron se příliš neopozdí, jsou dvě hodiny odpoledne a snídaně čeká od desáté ranní. Naštěstí je studená." Jan se chystal v nepřítomnosti svého pána zastat úkol hostitele a chtěl šlechtice uvést do jídelny.
"Zbytečné," řekl baron, "znám cestu. Zabývej se raději povozem, ať je připravený, dvířka otevřená, a zařid to tak, aby mě v okamžiku, až vyjdu, postilion neviděl. Tu máš, tím zaplatíš až na první stanici," podal Janovi hrst asignátů.
,Ach, pane, tím by si mohl člověk zaplatit cestu až do Lyonu!"
"Spokoj se s tím, že ji zaplatíš jen do Valence pod záminkou, že chci spát. Zbytek si nechej za svou námahu."
Sluha se uklonil. "Mám uložit vak do truhlice ve voze?"
"Dám ho tam sám."

Morgan vzal vak a kráčel s ním do jídelny tak lehce, jako by nic nevážil, a Jan se odebral do sousední krčmy rozdělit své asignáty.

38
39

Morgan znal cestu opravdu dobře, protože prošel chodbou, otevřel bez váhání první dveře, pak druhé a ocitl se v elegantní jídelně. První, co udělal, bylo, že složil vak na zem. Potom přistoupil k velkému zrcadlu, sňal klobouk, vyňal z kapsy malý hřebínek a upravil si vlasy. Poté přistoupil k jakémusi druhu majolikové nádržky s malou ozdobnou fontánou a umyl si obličej a ruce. Teprve po pečlivé úpravě svého zevnějšku, svědčící o muži elegantních návyků, usedl za stůl.
Připravená snídaně se skládala ze studeného kuřete, dvou koroptví, šunky a několika druhů sýra, jakož i misky nádherného ovoce a dvou karaf vína -jedna měla barvu rubínu, druhá topasu.
Stačilo deset minut, aby neznámý ukojil hlad, jemuž mládí a únava dodaly úctyhodné rozměry, a když vstoupil Jan, aby oznámil, že vůz čeká, ihned povstal od stolu.
Vtiskl si klobouk hluboko do čela, zahalil se do pláště, vzal svůj vak pod paži, a jelikož Jan nechal předjet zavřený poštovní vůz až ke dveřím, rychle vstoupil dovnitř, aniž ho postilion uviděl.
Sluha za ním zavřel dvířka a pak se zeptal muže ve vysokých botách: "Je zaplaceno až do Valence, pošta i jízdné, mám pravdu?"
"Jistě. Chcete stvrzenku?" odpověděl postilion žertovným tónem.
"Ne, ale můj pán, pan markýz de Ribier, si nepřeje být až do Valence vyrušován."
"Dobrá," řekl veselý muž, "nebudeme občana markýze vyrušovat. Kupředu!" pozvedl bič a zapráskal jím s onou hlučnou výmluvností, znamenající: Ustupte z cesty, jinak vám běda! Vezu muže, který dobře platí a má právo přejet druhé!
Jakmile se ocitli za městem, spustil nepravý markýz záclonky, nadzvedl sedadlo a uložil vak do truhlice pod ním. Pak se opět posadil, zahalil se do pláště a s chutí usnul, neboť si byl jistý, že nebude až do Valence buzen.
Cestu z Orange do Valence urazili za osm hodin, ale cestující se probudil, už když projížděli malým městem Paillasem. Opatrně nadzvedl záclonku a viděl, že je tma. Nařídil své hodinky, aby bily, a ty odbily půl jedenácté. Považoval za zbytečné dávat se znovu do spaní a připravil si peníze, aby zaplatil do Lyonu.
V okamžiku, kdy valencský postilion přistoupil ke svému kamarádovi, aby ho vystřídal, cestující uslyšel, jak říká:
"Zdá se, zeje to bývalý šlechtic, ale protože platí dvacet souš jízdného, je nutné s ním zacházet jako s vlastencem."
,.Dobrá, zachováme se podle toho," odpověděl druhý muž.
Cestující uznal za vhodné promluvit, proto odhrnul záclonku. "A uděláš dobře," řekl. "Vlastenec? To si myslím, hrome! A nejlepšího zrna. Na důkaz toho propij toto na zdraví republiky," podal stofrankový asignát postilionovi, který ho tak dobře doporučil. A když se jeho druh chtivě díval na papír, podal mu druhý. "Tu máš, abys nezapomněl řídit se radou, kterou jsi dostal."
"Buďte bez starosti, občane, pojedeme jako vítr."
40

"A tady platím za šestnáct poštovních stanic a dvacet souš jízdného."
Postilion pobídl koně a tryskem odjel. Přepřahalo se ve čtyři hodiny odpoledne v Lyonu.
Když odvedli koně od vozu, povstal muž sedící s nůší na zádech opodál na patníku a oděný jako krosnář. Přistoupil ke dvířkám povozu a tiše řekl mladému Jehuovu společníkovi několik slov, které ho uvedly do úžasu.
"Jsi si tím jistý?" zeptal se krosnáře.
"Říkám ti, že jsem ho viděl na vlastní oči."
"Mohu to tedy oznámit přátelům jako jistou věc?"
"Můžeš, ale pospěš si."
"Čekají mě v Servasu?"
"Ano, mezi Servasem a Suem najdeš připraveného koně."
Přicházel postilion. Mladý muž si vyměnil poslední pohled s krosnářem, který se rychle vzdaloval, jako by byl pověřen nějakým vzkazem.
"Kterou silnicí, občane?" zeptal se postilion.
"K Bourgu. Musím být v devět hodin večer v Servasu. Zaplatím třicet sousjízdného."
"Čtrnáct mil za pět hodin, to je tedy výkon."

"Urazíme je?"
"Vynasnažím se," odpověděl postilion a vyrazil jako blesk.
V devět hodin vjížděli do Servasu.
"Tolar za to, že nebudeš přepřahat a dovezeš mě na polovinu cesty k Sue!" zvolal cestující okénkem napostiliona.
"Dobře," odpověděl muž a povoz jel dál, aniž zastavil před poštou.
Asi čtvrt míle za Servasem dal Morgan zastavit, vyklonil hlavu z okénka, přiložil ruce k ústům a napodobil volání sýčka, a to tak věrně, že mu ze sousedního lesa jeden odpověděl.
"Je to tady, vystoupím," řekl.
Mladý šlechtic vzal svůj vak, otevřel dvířka a vystoupil. Pak podal postilionovi slíbený tolar, který si ho vtiskl do očního důlku jako nějaký elegán monokl.
Morgan uhodl, že tato pantomima není bez významu.
"Co to znamená?" zeptal se.
"Chci tím říct, že vidím ještě najedno oko."
"Rozumím," zasmál se cestující, "a pokud zahradím i druhé oko..."
„JHrome, pak nebudu vidět vůbec nic."
"Vida šelmu, chce být raději slepý než jednooký! Ostatně, proti gustu žádný dišputát. Tu máš," a podal mu druhý.
Postilion si jej položil na levé oko a obrátil vůz.
Jehuův společník čekal, až se vzdálí, pak nasadil ke rtům provrtaný klíč a vyloudil z něho táhlý, chvějící se zvuk.
Odpověděl mu podobný a současně vyjel z lesa jezdec a tryskem se blížil. Morgan si opět přikryl obličej maskou.
"Ve jménu koho přicházíte?" zeptal se jezdec, jehož tvář stínila střecha obrovského klobouku.
"Jménem proroka Eliáše," odpověděl Morgan.
41

"Jste to tedy vy, koho očekávám," řekl jezdec a seskočil z koně.
"Jsi prorok, nebo žák?" zeptal se mladý šlechtic.
"Žák."
"A kde j e tvůj pán?"
"Naleznete ho v klášteře kartuziánů v Seillonu."
"Znáš počet společníků, kteří tam budou dnes večer shromážděni?"
"Dvanáct."
"Pokud se cestou s některými setkáš, pošli je na schůzku."
Muž se na znamení poslušnosti uklonil, pomohl Morganovi přivázat vak na hřbet koně a uctivě mu ho držel za uzdu. Morgan měl ve třmenu teprve jednu nohu a už bodl koně ostruhou. Ten vytrhl udidlo z rukou sluhy a cvalem odjel.
Vpravo od silnice se za lány polí prostíral seillonský les jako moře tmy, jehož vlnami pohybuje večerní vánek. Jezdec po chvíli odbočil do polí a hnal koně k lesu, který jako by mu spěchal vstříc. Zvíře řízené zkušenou rukou v něm zanedlouho zmizelo. Asi za čtvrt hodiny se Morgan vynořil na jeho druhé straně, kde se na pláni černaly obrysy masivní budovy, obklopené parkem se staletými stromy.
Jezdec zastavil před širokými vraty, nad nimiž byly v trojúhelníku umístěny tři sochy: socha Panny Marie, Ježíše Krista a sv. Jana Křtitele. Tajemný cestující dospěl k cíli své cesty, ke klášteru kartuziánů v Seillonu.
7. KAPITOLA
Klášter kartuziánů
Klášter byl založen roku 1178. V roce 1672 byl nahrazen novou budovou, jejíž zbytky se zachovaly dodnes - průčelí ozdobené třemi sochami, před nimiž tajemný jezdec zastavil, a malá kaple vpravo od hlavního vchodu. V roce 1791 byli kartuziáni z kláštera vypovězeni a následujícího roku byl klášter jako kněžský majetek nabídnut s celým příslušenstvím k prodeji. Patřil k němu park a rozsáhlý, starý les.
Ale v Bourgu, roajalistickém městě s nábožným obyvatelstvem, ani v jeho okolí se nikdo neodvážil kompromitovat svoji duši koupí statku, který patřil ctihodným mnichům, jichž si každý vážil. Proto se stal klášter s budovami, parkem i lesem majetkem republiky. Ta však měla na starosti jiné věci, než spravovat les, udržovat budovy a sázet a pěstovat zeleninu, a tak tu stál klášter sedm let zcela opuštěný. Pokud náhodou vnikl nějaký zvědavý pohled klíčovou dírkou do jeho nádvoří, uviděl tam bujet trávu mezi kameny, stejně jako bujelo býlí v sadě a zarůstaly stezky v parku.
Velká kaple patřící ke klášteru, vzdálená od něho asi čtvrt míle, rovněž zarůstala v lese ostružinami, divokým vínem, kozím listem a jinými rostlinami, které se těšily naprosté volnosti, zvolna ji obklopily zdí zeleně a téměř ji

ukryly před lidskými zraky.

Ostatně o obou budovách kolovaly divné řeči. Říkalo se, zeje obydleli hosté, kteří byli ve dne neviditelní, ale v noci strašili. Vesničané s hrůzou vypravovali, že skulinami zavřených okenic viděli kmitat se a pobíhat chodbami světélka a určitě slyšeli řinčení řetězů vláčených po chodbách a nádvoří. Svobodní myslitelé tyto jevy popírali a nevěřili jim. Proti nim se stavěly dva druhy lidí věřících v tajemné obyvatele kláštera, noční světélka i strašidelný hluk, jenže každý si je vykládal různě. Vlastenci tvrdili, že to jsou duše ubohých mnichů, které klášterní tyranie zaživa pohřbila do podzemních kobek. Teď se vracejí, aby volaly o pomstu proti svým trýznitelům, a vlečou za sebou řetězy, jimiž byly ukovány. Roajalisté naproti tomu tvrdili, že je to sám ďábel, jenž nalezl klášter prázdný, a protože se už neobává kropáče ctihodných mnichů, provádí klidně své rejdy tam, kam se jindy neodvážil. Jisté však bylo, že ani jediný z těch, kteří nevěřili, ani žádný z obou táborů neměl odvahu vydat se po klekání do bývalého sídla kartuziánů, aby se přesvědčil, jeli skutečně obýváno duchy.
Ale všechny tyto pověsti patrně neměly vliv na mladého jezdce, protože zastavil koně před vraty opuštěného kláštera, přestože už byla úplná tma, a aniž z něho sestoupil, zaklepal třikrát rukojetí pistole na vrata.
Pak poslouchal.
Chvíli se zdálo, že se zde nekoná žádné shromáždění, protože ať naslouchal sebepozorněji, neuslyšel nejmenší zvuk. Teprve za několik okamžiků postřehl uvnitř tichý krok blížící se ke dveřím.
Zaklepal podruhé stejným způsobem.
"Kdo tam?" zeptal se hlas.
"Ten, jenž přichází od proroka Eliáše," odpověděl jezdec.
"Kterého krále mají poslouchat Izákovi synové?"
"Krále Jehu."
"Který dům mají vyhladit?"
"Dům Achab."
"Jste prorok, nebo žák?"
"Prorok."
"Buďte tedy vítán v domě Pána," odpověděl hlas a ihned zarachotily silné železné závory, jedna půlka vrat se zvolna otevřela a kůň s jezdcem zmizel pod temnou klenbou.
Muž, který pomalu otevřel a rychle zavřel vrata, byl oděn do dlouhého bílého šatu kartuziánů. Kápě stažená hluboko do obličeje zakrývala jeho tahy. Stejně jako u prvního zasvěcence, s nímž se Morgan setkal na silnici u Sue, se zdálo, že i tento mnich zaujímá v bratrstvu podřízenější postavení, protože uchopil uzdu koně a držel ji, dokud Morgan neseskočil na zem, čímž mladému muži prokázal službu štolby.
Morgan odvázal vak z koně, vyňal z pouzdra u sedla pistole, zastrčil si je za pas a obrátil se k mnichovi. "Myslel jsem, že najdu bratry shromážděné v radě."
"Jsou tady skutečně shromážděni," odpověděl mnich.
"Kde?"

"V lesní kapli. Poslední dobou se v okolí kláštera potloukaly podezřelé tváře a nejvyšší rozkazy nařizují opatrnost."
Mladý muž pokrčil rameny na znamení, že ji považuje za zbytečnou, a řekl:
"Nechejte odvést koně a zaveďte mě do rady."
Mnich zavolal jiného bratra, jemuž hodil uzdu, vzal pochodeň, zapálil ji o lampu hořící v kapli a kráčel před Morganem.
Prošel klášterem, vstoupil do zahrady, otevřel dveře vedoucí do jakési cisterny, vpustil Morgana dovnitř, opět za sebou pečlivě zavřel, odstrčil nohou kámen ležící tu jakoby náhodou, odkryl železný kruh a nadzvedl desku uzavírající vchod do podzemí, kam se sestupovalo po několika stupních. Schody vedly do klenuté chodby, kudy mohli kráčet pouze jeden za druhým. Asi po pěti minutách se ocitli před zamčenou mříží. Mnich vyňal ze svého šatu klíč a otevřel ji.
"Koho mám ohlásit?" zeptal se, když ji zase zamkl.
"Bratra Morgana."
"Počkejte tady, za několik minut jsem zpátky."
Mladý muž přikývl jako někdo, jemuž není tato nedůvěra a opatrnost neznámá. Pak usedl na kamenný náhrobek - byl totiž v klášterní hrobce - a čekal. Neuplynulo

ještě pět minut, když se mnich znovu objevil.
"Následujte mě," řekl. "Bratři jsou šťastní, že jste přijel. Obávali se, aby vás nepotkalo nějaké neštěstí."
Za okamžik byl bratr Morgan uveden do kaple, kde zasedala rada. Čekalo ho tu dvanáct mnichů se spuštěnými kápěmi. Sotva se za ním zavřely dveře a bratr sloužící zmizel, Morgan sňal svoji masku a zároveň padly všechny kápě dozadu. Žádné shromáždění se snad nikdy nezaskvělo takovou krásou mladých mužů. Pouze dva z těch podivných mnichů dosáhli věku čtyřiceti let.
Všechny ruce se vztahovaly k Morganovi, někteří spěchali příchozího obejmout.
"Ach, na mou věru," zvolal ten, jenž ho objal nejněžněji, "vytrhl jsi nám pořádný trn z paty. Už jsme mysleli, že jsi mrtvý nebo zajatý."
"Mrtvý? To by ještě ušlo, Amiete, ale zajatý? Ne, občane, jak se dosud někdy říká, ale jak se, doufám, už dlouho říkat nebude. Musím přiznat, že se to odehrálo s dojemnou snadností. Jakmile nás průvodce spatřil, křičel na postiliona, aby zastavil. Myslím, že dokonce řekl: ‚Jávím, očjde.'
‚Nuže,' řekl jsem mu, ‚víteli, oč běží, příteli, není třeba dlouhého vysvětlování.'
‚Vládní peníze?' zeptal se.
‚Ano,' odpověděl jsem. Ale protože jsem ve voze zpozoroval veliký poplach, dodal jsem: ‚Počkejte, příteli, především sestupte a povězte těmto pánům - a obzvlášť dámám - aby se nebáli, že jsme lidé z dobré společnosti a že se jich nikdo nedotkne. Podíváme se jen na dámu, která vyhlédne z okénka.'
Jedna se toho odvážila, byla na mou věru rozkošná... Poslal jsem jí polibek, vykřikla a skryla se ve voze jako Galathea. Průvodce zatím rychle

hledal ve své truhlici a pospíšil si tak, že mi ve spěchu odevzdal s vládními penězi i dvě stě louisdorů patřících ubohému obchodníkovi s vínem z Bordeaux."
"U čerta, to je mrzuté!" zvolal Amiet, což bylo zajisté jen jeho válečné jméno - právě tak jako jméno Morgan. "Víš přece, že direktorium plné vynalézavosti dovolilo zřízení společností topičů), kteří loupí na náš účet, aby se myslelo, že obíráme soukromé osoby a zapalujeme jim pod nohama ohníčky - že jsme vlastně sprostými zloději."
"Počkejte," odpověděl Morgan, "právě kvůli tomu jsem se opozdil. Slyšel jsem něco podobného v okolí Lyonu a byl jsem už v polovině cesty do Valence, když jsem poznal omyl podle označení na váčku. Stálo tam: Jan Picot, obchodník s vínem ve Fronsacu u Bordeaux. Jako kdyby ten dobrák tušil, co se stane."
, ‚A ty jsi mu poslal jeho peníze?"
"Udělal jsem něco lepšího: donesl jsem mu je osobně."
"Do Fronsacu?"
, Ach ne, do Avignonu. Předvídal jsem, že se tak pořádný obchodník zastaví v prvním větším městě, aby se sháněl po svých dvou stech louisdorech. Nemýlil jsem se. Ptám se v hotelu, jestli neznají občana Jana Picota, a slyším, že právě obědvá u společné tabule. Vcházím dovnitř. Uhodnete, o čem se mluvilo - o přepadení dostavníku. Představte si ten účinek, když jsem vstoupil! Ptám se, který z hostů se jmenuje Jan Picot, a muž nesoucí to libozvučné jméno se hlásí. Kladu před něj peníze a omlouvám se jménem společenstva za znepokojení způsobené mu Jehuovými společníky. Vyměním přátelský pohled s Alfrédem de Barjolsem a abbém Riansem, kteří byli přítomni, vyseknu poklonu celé společnosti a odcházím. Nebylo toho mnoho, ale přece mě to připravilo o několik hodin. Proto jsem se tak zpozdil. Myslel jsem si však, že bude lépe přijet pozdě, než dopustit, aby o nás měli špatné mínění."
Shromáždění propuklo v pochvalné volání.
"Shledávám pouze," ozval se jeden z přítomných, "že jste si počínal neopatrně, když jste sám odevzdával peníze občanu Picotovi. Ten chlapík se vám jednou poděkuje, až padnete do rukou direktoria, tím, že vás pozná, a ta jeho vděčnost bude mít za následek, že vám useknou hlavu."
"Jen buďte bez starosti, můj drahý plukovníku, nepozná mě," odpověděl Morgan.
"A jak tomu zabráníte?"
"Snad si nemyslíte, že jsem tam šel s odkrytým obličejem? Opravdu, milý plukovníku, vy mě máte za dnešního. Sejmout masku mezi přáteli, to je něco jiného, ale mezi cizími? Nechápu, proč bych si nezahrál na Abellina nebo Karla Moora, když si pánové Gohier, Sieyès, Ducos, Moulin a Barras hrají na krále Francie."
) Topiči = společnosti lupičů v jižní Francii, které přepadaly hlavně statky a zapalovaly ohníčky pod nohama vesničanů, kteří nechtěli povědět, kde mají peníze.

, A vy jste vjel do města maskován?"
"Nejen do města, ale vstoupil jsem tak i do hotelu. Ostatně, měl jsem sice zakrytý obličej, ale zato bylo vidět můj opasek, a ten je dobře vyzbrojen." Rozhalil plášť a ukázal opasek, za kterým byly zastrčeny čtyři pistole a zavěšen krátký lovecký nůž. "Jistě jsem vypadal hrozivě, že?" řekl vesele. "Považovali mě asi za nebožtíka Mandrina ze savojských hor. A propas, tady je šedesát tisíc franků Jeho Výsosti Direktoria," odstrčil pohrdavě nohou vak, který při svém příchodu položil na zem. Jeho útroby nyní vydaly kovový zvuk zlata.
Jeden z mnichů se shýbl a zvedl vak. "Opovrhujte zlatem, jak chcete, můj milý Morgane, jen když je sbíráte. Vím o dobrých lidech, kteří už očekávají těch šedesát tisíc franků, do nichž opovržlivě kopete nohou, s takovou netrpělivostí a úzkostí, jako očekává zbloudilá karavana v poušti kapku vody, která ji zachrání před smrtí žízní."
"Naši přátelé ve Vandéei, mám pravdu? Egoisti, oni se bijí! Ti pánové si vybrali růže a nám nechali trní. Copak nedostávají nic z Anglie?"
"Ale ovšem," odpověděl jeden z mnichů. "V Guiberonu dostali kulky a kartáče."
"Neříkám od Angličanů, ale z Anglie," řekl Morgan.
"Ani souš."
"Zdá se mi," vložil se do rozhovoru jiný z přítomných, který patrně viděl střízlivěji než jeho společníci, "že by naši princové mohli poslat také trochu zlata těm, kteří přelévají svou krev za jejich monarchii. Copak se nebojí, že se Vendée nakonec unaví oddaností, jež jí dodneška nevynesla, jak vidím, ani pouhé poděkování?"
"Vendée, drahý příteli," řekl Morgan,, je velkodušná země, která se nikdy neunaví, buďte bez starosti. Ostatně, jakou zásluhou by byla věrnost, kdyby se nesetkala s nevděkem? Od okamžiku, kdy by byla oddanost odměněna vděčností, přestala by být oddaností a stala by se pouhou výměnou. Buďme stále věrni, buďme oddáni tak, jak jen můžeme, pánové, a prosme nebe, aby učinilo nevděčnými ty, jimž se oddáváme, a budeme mít, věřte mi, pěknou úlohu v historii občanské války."
Sotva Morgan dopověděl svoji rytířskou zásadu a vyslovil přání, které mělo největší naději být splněno, zazněly na dveřích tři údery.
"Pánové," řekl mnich, jenž patrně zastával úřad předsedy, "stáhněte si rychle kápě. Nevíme, kdo přichází."
8. KAPITOLA
K čemu sloužily peníze direktoria
Mniši nemeškali a stáhli si kápě dlouhého šatu přes obličeje. Morgan si znovu nasadil masku.
"Vejděte!" zvolal představený.

Dveře se otevřely a vstoupil bratr sloužící. "Emisar generála Jiřího Cadoudala žádá, aby byl uveden," řekl.
"Odpověděl na tři hesla?"
"Dokonale."
"Budiž tedy uveden."
Bratr sloužící odešel a za okamžik přiváděl muže, v němž bylo na první pohled vidět podle jeho obleku sedláka a široké, hranaté hlavy s dlouhými vlasy Bretoňce. Postoupil bez nejmenší známky nesmělosti až do středu shromáždění a postupně upřel oči na každého mnicha, jako by čekal, až jedna z těch dvanácti žulových soch promluví.
"Od koho přicházíš?" oslovil ho předseda.
"Ten, kdo mě poslal, mi poručil, abych řekl, buduli tázán, že přicházím jménem Jehuovým."
"Přinášíš ústní, nebo psané poselství?"
"Mám odpovědět na to, nač se mě budete ptát, a vyměnit kus papíru za •peníze."
"Dobrá, začneme s otázkami. Co dělají naši bratři ve Vendéei?"
"Zatím složili zbraně a čekají na vaše slovo, aby se jich zase chopili."
"A proč složili zbraně?"
"Obdrželi rozkaz od Jeho Veličenstva Ludvíka XVIII. Mluví se o proklamaci psané rukou samotného krále. Zde je opis."
Sedlák podal představenému list papíru, ten jej rozevřel a četl:
" Válka neslouží k ničemu jinému, než aby učinila království nenáviděným. Vladaři, kteří se za její krvavé pomoci ujímají vlády, nemohou být nikdy milováni. Musíme se tedy vzdát krvavých prostředků a svěřit se vládě dobrého mínění, která se sama vrací k spásným zásadám. Slova bůh a král se brzy stanou

válečným křikem Francouzů. Musíme sepnout do pevného svazku rozptýlené roajalistické živly, zanechat bojující Vendée neblahému osudu a ubírat se smírnou cestou. Roajalisté západu dohráli svoji úlohu a přišel čas, abychom se opřeli o Pařížany, kteří připravili vše pro příští obnovení."
Předseda pozvedl hlavu a hledal Morgana očima, jejichž blesk nemohla zcela zakrýt spuštěná kápě. "Nuže, bratře, tvoje přání se vyplnilo," řekl. "Roajalisté Vendée a jihu budou mít plnou zásluhu oddanosti." Potom sklonil zrak nad proklamaci a četl několik zbývajících řádek:
" Židé ukřižovali svého krále, od těch dob bloudí světem. Francouzi svého popravili a budou rozptýleni po celé zemi. V Blankenburku 25. srpna 1799 Ludvík"
" Quos vultperdere Jupiter dementat!" řekl Morgan. Jehuovi společníci na sebe pohlédli.

47
46

"Ano," řekl předseda, "ale když ti, které chce Jupiter zničit, představují zásadu, je nutné podporovat je proti Jovově vůli. Ajax se zachytil uprostřed hromu a blesku skály, zvedl k nebi zaťatou pěst a zvolal: ‚Uniknu proti vůli bohů...'" Obrátil se k vyslanci Jiřího Cadoudala. "Co odpověděl na proklamaci ten, jenž tě posílá?"
"Skoro totéž co vy. Řekl mi, abych se vás zeptal, jestli jste odhodláni přes všecko vytrvat - i proti vůli samotného krále."
"Pardieu!" zvolal Morgan.
"Jsme odhodláni," odpověděl předseda.
"Pak půjde všechno dobře," řekl sedlák. "Sdělím vám pravá jména nových vůdců i jejich válečná jména. Generál vám doporučuje užívat při dopisování pokud možno válečná jména. Dělá totéž, mluvíli o vás."
,,Máte seznam?" zeptal se předseda.
"Ne, mohl bych být zatčen a seznam by jim padl do rukou. Pište, budu vám diktovat."
Předseda usedl ke stolu, vzal pero a psal, jak mu vendejský sedlák diktoval:
"Jiří Cadoudal - Jehu neboli Kulatá hlava, Josef Cadoudal - Juda Makabejský, Lahaye Saint Hilaire - David, Bruban Malabry - Vzdoruj smrti, Polpiquez - Královská seč, Bonfils - Zlom překážku, Duchayla - Koruna, Duparc - Strašlivý, La Ročně - Mithridates, Puisaye - Světlovlasý Jan."
"To jsou nástupci Charetta, Stoffleta, Bonchampa, Cathelineaua, Elbéea aLeseura!" ozvalo se.
Bretoněc se obrátil k tomu, jenž promluvil. "Dajíli se zabít jako jejich předchůdci, co od nich budete ještě žádat?"
"Dobrá odpověď," řekl Morgan, "takže..."
"Jakmile bude mít náš generál vaši odpověď, chopí se zbraní."
"A kdyby zněla záporně?" ozval se znovu hlas.
"Tím hůř pro vás," odpověděl sedlák. "Povstání je stanoveno na dvacátého října."
"Nuže," řekl předseda, "váš generál bude mít díky našemu přičinění z čeho zaplatit měsíční žold. Kde máte potvrzení?"
"Tady," odpověděl sedlák a vytáhl z kapsy papír, na němž stálo:
Potvrzení od našich bratří z jihu a západu na částku ..... která bude použita k dobru věci.
Jiří Cadoudal velící generál královské armády v Bretani
"Umíte psát?" zeptal se předseda.
"Dost na to, abych mohl vyplnit tři nebo čtyři slova, která chybí."
"Dobrá, napište tedy: sto tisíc franků."

Bretoněc dopsal částku do potvrzení a podal je předsedovi. "Kde jsou peníze?"
"Shýbněte se a zvedněte vak ležící u vašich nohou. Obsahuje šedesát tisíc franků." Pak se obrátil k jednomu z mnichů. "Kde je těch čtyřicet tisíc, Montbare?" zeptal se.
Tázaný otevřel skříň a vyňal z ní méně objemný vak, než přinesl Morgan. "Zde je celá suma."
"A nyní, příteli," řekl předseda, Jděte se najíst a odpočinout si. Zítra odjedete."
"Čekají mě," odpověděl vendejský sedlák. "Budu jíst a spát na koni. Sbohem, pánové. Bůh vás opatruj!" A kráčel ke dveřím.
"Počkejte," zavolal na něho Morgan.
Posel Jiřího Cadoudala se zastavil.

"Zprávu za zprávu," řekl mladý muž. "Vyřiďte svému generálovi, že Bonaparte předevčírem přistál ve Fréjusu a do tří dnů bude v Paříži."
"Nemožné!" vykřikli všichni jedním hlasem.
JVA přece není nic pravdivějšího, pánové. Mám tu novinu od našeho přítele kněze, který ho viděl přepřahat hodinu přede mnou v Lyonu a poznal ho."
"Co přichází dělat do Francie?" zeptaly se dva nebo tři hlasy.
"Na mou věru," řekl Morgan, "to se také jednou dozvíme. Pravděpodobně nepřichází do Paříže proto, aby tu zachovával inkognito."
"Neztrácejte ani minutu, abyste tuto zprávu oznámil našim bratřím na západě," řekl předseda sedlákovi. "Před chvílí jsem vás zdržoval, nyní říkám: jeďte!"
Venkovan pozdravil a odešel. Předseda počkal, až se za ním zavřou dveře, potom promluvil: "Společníci Jehuovi, zpráva, kterou nám právě oznámil bratr Morgan, je tak vážná, že navrhuji zvláštní opatření."
"Jaké?" ptali se všichni.
"Aby jeden z nás, vyvolený osudem, odjel do Paříže a informoval nás smluveným šifrovaným písmem o všem, co se tam děje."
"Přijato," odpověděli jednohlasně.
"Potom každý napište svoje jméno na kousek papíru, který vložíme do klobouku. Čí jméno bude vytaženo, ten okamžitě odjede."
Všichni členové bratrstva přistoupili ke stolu, napsali svá jména na čtvrtky papíru, které sbalili a vhodili do klobouku. Nejmladší byl vyzván, aby byl vykonavatelem osudu.
Vytáhl j eden z malých svitků a podal j ej předsedovi.
"Morgan," četl předseda.
"Moje instrukce?" zeptal se mladý muž.
"Připomeňte si," řekl předseda slavnostním tónem, jemuž dodávala klenba kaple neobyčejnou vznešenost, "že se jmenujete baron de Sainte Hermině, že váš otec byl sťat gilotinou na náměstí Revoluce a váš bratr zabit v armádě prince de Condé. Šlechtictví zavazuje! To jsou vaše instrukce."

49
48

"Nuže, přátelé," řekl mladý šlechtic, "dovolte mi, abych se s vámi okamžitě rozloučil. Rád bych byl před svítáním na cestě k Paříži a musím ještě před odjezdem vykonat malou návštěvu."
"Jdi," zvolal předseda a otevřel mu svou náruč. "Objímám tě jménem všech bratří. Jinému bych řekl: buď statečný, vytrvalý, činný! Tobě říkám jen: buď opatrný!"
Morgan přijal bratrské objetí, úsměvem pozdravil ostatní, dvěma či třem stiskl ruku, zahalil se do pláště a odešel.
9. KAPITOLA
Romeo a Julie
V předvídání brzkého odjezdu byl Morganův kůň omyt, otřen věchtem, osušen, a když obdržel porci ovsa, znovu osedlán. Sotva se mladý muž ocitl v sedle, jako kouzlem se otevřela vrata a kůň se s hlasitým zaržáním vyřítil ven.
Morgan se dal zprvu stezkou vedoucí z Bourgu do Seillonu, po chvilce odbočil vpravo, přeťal napříč pláň i roh lesa, který mu stál v cestě, a vyjel na silnici k Pont d'Ain, po níž cválal asi půl míle.
Zastavil u skupiny domů. Nad vchodem jednoho z nich se místo návěstního štítu houpala kytice cesmínu, označující znaveným chodcům venkovskou hospodu, kde mohou zahnat žízeň a odpočinout si po dlouhé cestě.
Morgan udělal totéž co před vraty kláštera kartuziánů: vyňal pistoli a zaklepal její rukojetí na dveře, jen s tím rozdílem, že dobří lidé obývající skrovnou hospůdku pravděpodobně neosnovali žádné spiknutí a nechali ho čekat déle než v klášteře.
Konečně se ozval těžký krok a klapot dřeváků. Vrátka zaskřípěla a čeledín, který přišel otevřít, mu chtěl ihned přirazit dveře před nosem, protože spatřil v rukou jezdce pistoli.
"Neboj se, Pataute," řekl Morgan, "to jsem já."
"Ach, opravdu," zvolal venkovan, "to jste vy, pane Karle. Já se nebojím, ale víte, co říkával pan farář za časů, kdy byl ještě dobrý Pánbůh: Opatrnost matka moudrosti."
"Ano, Pataute," řekl Morgan, seskočil z koně a vsunul do čeledínovy dlaně stříbrňák, "ale buď bez starosti, dobrý Pánbůh se vrátí a pan farář také.;1
"Ó, na mou věru to teď vypadá, jako by tam nahoře ani nikdo nebyl. A půjde to tak ještě dlouho, pane Karle?"
"Pataute, slibuji ti, že se ze všech sil přičiním, abys nemusel čekat dlouho. Mé

čestné slovo! Nespěchám méně než ty, můj dobrý hochu, a proto tě prosím, abys dnes v noci neulehl."
"Víte dobře, pane, že když přijedete vy, nemám ve zvyku spát, a co se koně týče... Ach, můj ty bože, vy máte zase jiného! Copak je měníte každý

den? Předposledně jste přijel na ryzce, posledně na grošované hnědce a dnes na vraníkovi."
"Ano, jsem velice rozmarný. Co se koně týče, drahý Pataute, nic nepotřebuje. Zbav ho jen uzdy, ale sedlo mu nechej... Počkej, zastrč ty pistole do pouzdra u sedla," vyňal z opasku pistole a podával je čeledínovi.
"To je pár pěkných bouchaček," zasmál se Pataut.
"Víš, říká se, že cesty nejsou bezpečné."
"To si myslím, že nejsou! Plaveme v samém lupičství, pane Karle, Copak minulý týden nepřepadli dostavník jedoucí ze Zenevy do Bourgu?"
"Ale jdi, a koho z toho obviňují?"
"Musí to být nějaký žert. Představte si, říkají, že to byli Ježíšovi) společníci. Nevěřím ani slovu, to si můžete myslet. Kdo by to měl být jiný, ti Ježíšovi společníci, než dvanáct apoštolů?"
"Ovšem, o jiných nevím," odpověděl Morgan se svým roztomilým úsměvem.
"Proboha," pokračoval Pataut, "obvinit dvanáct apoštolů, že přepadají dostavníky, to by tak ještě chybělo! Povídám vám, pane Karle, žijeme v době, kdy lidem není nic svatého." Potřásl hlavou jako mizantrop zhnusený ne životem, ale lidmi, a odváděl koně do stáje.
Morgan za ním chvíli pohlížel, jak se ztrácí ve tmě dvora. Pak vešel do zahrady, překročil živý plot, který ji vroubil, a rychle se ubíral dolů po svahu k temnému ostrovu stromů, jejichž vrcholky se tam tyčily s majestátností nehmotných věcí a zastiňovaly rozkošné obydlí, které v okolí nazývali chlubným jménem - zámek Noires Fontaines.
Jakmile Morgan dostihl zdi zámeckého parku, začaly odbíjet hodiny na věži kostela sousední vesnice. Chvíli naslouchal kovovému zvuku nesoucímu se vlahou atmosférou tiché podzimní noci a napočítal jedenáct úderů.
Jak jsme viděli, seběhlo se za dvě hodiny dost věcí.
Mladý muž učinil ještě několik kroků a zkoumavě prohlížel zeď, jako by hledal známé místo. Když je našel, vložil špičku boty do vyhloubeniny mezi dvěma kameny, vyhoupl se vzhůru jako na koně, levou rukou se chopil hřebenu zdi, druhým skokem se ocitl obkročmo na ní a rychle jako blesk se spustil na druhou stranu. Vše provedl s takovou rychlostí a obratností, že kdyby ho někdo pozoroval, myslel by si, zeje obětí snu.
Morgan okamžik nehybně stál, napínal sluch a pátral zrakem kolem sebe, jako by chtěl proniknout temnými skupinami keřů s chvějícím se listím i houštím malého lesíka.
Vše bylo tiché a opuštěné.
Odvážil se pokračovat ve své cestě. Říkáme "odvážil", protože od chvíle, co se přiblížil k zámku Noires Fontaines, jevilo jeho chování jakousi nesmělost a váhání, což bylo u něj nezvyklé, takže bylo zřejmé, že se neobává o sebe, ale o někoho jiného.
Kráčel opatrně kolem lesíka a dospěl k ploše trávníku, na jejíž druhé
) Ve francouzštině lze snadno zaměnit jméno Jehu a Jésu.

straně se zvedal zámeček. Zde se zastavil a zahleděl se na jeho průčelí. Všechna okna byla temná, jen žaluziemi skleněných dveří vedoucích na balkón v prvním patře, obrostlý divokým vínem, prokmitalo světlo. Po obou stranách balkónu se rozkládaly dva košaté kaštany, které jej chránily ' jako hnízdečko.
V prvním okamžiku měl Morgan v úmyslu rozběhnout se přímo přes trávník, ale jakási obava ho zadržela. Učinil okliku a kráčel stínem podél zdi parku, až došel k samotnému domu. Potom ustoupil o několik kroků dozadu, pohlédl k balkónu a třikrát zatleskal.
Na toto znamení se vytáhly žaluzie, dveře se otevřely a objevila se v nich rozkošná mladá dívka v nočním úboru, jejíž rozpuštěné zlaté vlasy sejí vlnily po ramenech.
Morgan k ní vztáhl ruce a z obou rtů splynuly dva výkřiky:
"Karle!"
"Amálie!"
Mladík skočil ke zdi, jednou rukou se zachytil vinných úponků, nohou se opřel o

výstupek zdi a v okamžiku se vyšplhal na balkón. Milenci si padli beze slova do náruče. Morgan ovinul paži kolem jejího těla, druhou rukou spustil šňůru žaluzií, které za nimi s hlukem zapadly, a odváděl dívku do pokoje.
Pak zhaslo světlo a celé průčelí zámku Noires Fontaines ztemnělo.
Netrvalo ani čtvrt hodiny, když se na cestě odbočující ze silnice k zámku ozval rachot přijíždějícího povozu. Za chvíli hluk ustal. Bylo zřejmé, že vůz zastavil před zámeckou mříží.

10. KAPITOLA
Rolandova rodina

Povoz, který tu zastavil, přiváželdomů Rolanda provázeného lordem Tanlayem. Nikdo neměl tušení o jeho příjezdu, proto byl celý dům pohroužen do spánku. Postilion se sice už z dálky ohlašoval veselým práskáním biče, ale tento zvuk nestačil, aby probudil venkovany z prvního spánku.
Jakmile vůz zastavil, otevřel Roland dvířka, seskočil na zem, aniž se dotkl stupátka, a zavěsil se na zvonek.
Zvonil plných pět minut a po každém zatahání za zvonek se obrátil k vozu se slovy:
"Mějte strpení, sire Johne!"
Konečně se otevřelo jedno okno a dětský, ale pevný hlas se zeptal: "Kdo to tak zvoní?"
"Ach, to jsi ty, Eduarde," řekl Roland. "Rychle otevři!"
Hoch s radostným výkřikem odskočil od okna a zmizel. Za okamžik se po chodbě rozléhal jeho hlas:
"Matinko, probuď se, to je Roland...! Amálie, vstávej, bratr přijel!" Pak

se řítil v noční košili a pantoflích po schodech a křičel: "Už běžím, Rolande, už běžím!"
V zámku zarachotil klíč, zaskřípěla závora a ze dveří vyběhla bílá postavička, která spíše přelétla než přeběhla po schodech. Vzápětí se otevřela i mříž a dítě se pověsilo Rolandovi kolem krku.
"Adi, bratře!" volalo, objímalo mladého muže a smálo se i plakalo zároveň. "Jakou bude mít matka a Amálie radost! Všem se vede dobře... kromě zahradníka Michala, který si vyvrtl nohu. Ale proč nemáš uniformu...? Ach, jak ti to nesluší v civilních šatech! Přijíždíš z Egypta? A přivezl jsi mi pistole vykládané zlatem a krásnou ohnutou šavli?" Hoch pokrýval bratra polibky a zahrnoval ho otázkami.
Angličan zůstal ve voze, díval se, vychyloval hlavu z okénka a usmíval se.
Vtom se ozval ženský hlas.
"Kde je můj milovaný Roland?" ptala se paní de Montrevelová hlasem • chvějícím se radostným pohnutím. "Kde je? Je pravda, že se vrátil, že není zajatý ani mrtvý?"
Hoch ji uslyšel, vyklouzl z bratrova objetí jako had a běžel k ní. "Tady je, matinko, tady je!" volal a táhl poloobléčenou paní k Rolandovi.
Při spatření matky Roland cítil, že mu v prsou taje kus ledu a buší mu srdce. Padl jí se vzlykáním kolem krku a zcela zapomněl na sira Johna, který rovněž cítil, jak mizí jeho anglická lhostejnost. Dítě, matka i Roland tvořili roztomilou skupinu něžnosti.
Najednou se mladý Eduard od matky a bratra odloučil jako list unášený větrem.
"Kde vězí sestřička Amálie?" zeptal se. Náhle vběhl do domu a hlasitě volal:
"Sestřičko Amálie, vzbuď se! Vstávej! Rychle!"
Bylo slyšet, jak hoch kope a buší pěstmi na dveře jejího pokoje. Pak nastala chvilka ticha, ale hned se zase ozval Eduardův hlas:
"Matinko! Rolande! Pomozte! Amálii je špatně!"
Paní de Montrevelová běžela se synem do domu. Sir John, jenž měl s sebou jako zkušený cestovatel příruční lékárničku, kde nechyběla lanceta ani láhev se solemi, vystoupil z vozu a vyběhl po schodech ke dveřím. Tam se však zastavil, neboť si uvědomil, že dosud nebyl představen, což pro Angličana znamená všemocnou formalitu. Ale v tom okamžiku přicházela ta, jíž běžel vstříc.
Amálie, vyburcována hlukem a Eduardovým bušením, konečně otevřela dveře a spěchala s bratrem ke schodišti, ale patrně na ni zpráva o Rolandově náhlém příjezdu působila příliš mocně, protože sotva sestoupila z několika stupňů, vzdychla, ohnula se jako květina a klesala na zem.
Hoch se dal do křiku.
Tu se Amálie vzpamatovala a šeptala: "Mlč, Eduarde, mlč, proboha!" Chytila se jednou rukou zábradlí, druhou se opírala o hošíka a zvolna sestupovala dolů. Na posledním schodu se setkala s matkou a bratrem. Vrhla se Rolandovi kolem krku s výkřikem: "Bratře, můj bratře!"

Když Roland cítil, že sestra bezvládně visí na jeho rameni, objal ji
53

v pase a řekl. "Omdlívá, rychle na vzduch!" A odváděl ji ven, kde ji ovanul chladný vzduch a Amálie otevřela oči.
Vtom padl na její tvář svit měsíce. Sir John vykřikl obdivem. Nikdy neviděl dokonalejší sochu než tento živoucí mramor. Amálie byla zázračně krásná. Oděna do dlouhého nočního úboru z jemného batistu, jímž prosvítaly antické tvary jejího těla, krásnou hlavu skloněnou na bratrově rameni, vlnité zlaté vlasy splývající po sněhobílé šíji, jednu paži ovinutou kolem matčina krku - tak se Rolandova sestra objevila zrakům sira Johna.
Teprve po Angličanově výkřiku si na něj Holand vzpomněl a paní de Montrevelová si všimla jeho přítomnosti.
Malý Eduard, udiven, že náhle spatřuje vedle své matky cizince, se zastavil na třetím stupni, aby nebyl menší než ten, jehož se ptal: "Kdo jste, pane? A co tady děláte?"
"Jsem přítel vašeho bratra, můj milý Eduarde," odpověděl Angličan. ,A přivezu vám pistole vykládané zlatem a pěknou šavli, kterou vám slíbil."
"Kde jsou?" zvolal hošík.
"Zatím jsou ještě v Anglii, ale dám si je sem poslat. Váš bratr vám poví, že jsem mužem slova."
,Ano, Eduarde," řekl Roland. "Jestli ti je mylord slíbil, dostaneš je. Odpusťte mi, matko a Amálie, nebo mě raději omluvte u mylorda, stal jsem se kvůli vám velkým nevděčníkem." Přistoupil k siru Johnovi a vzal ho za ruku. "Matko, mylord mi prokázal v den, kdy mě viděl poprvé, nesmírnou službu - a v naší rodině se na takové věci nezapomíná. Sir John je jedním z mých nejlepších přátel, což vám dokážu tím, že před vámi zopakuje, že u nás stráví dva nebo tři týdny."
"Madam," odpověděl sir Tanlay, "promiňte, že nezopakuji slova svého přítele Rolanda - nechtěl bych strávit ve vaší rodině dva nebo tři týdny, ale celý život."
Paní de Montrevelová podala Angličanovi ruku, kterou políbil s čistě francouzskou galantností.
"Mylorde, považujte tento dům za svůj," řekla. "Den, kdy tam vkročíte, je dnem radosti a den, kdy jej opustíte, bude dnem smutku."
Sir John se obrátil k Amálii, která si zmateně přitahovala ke krku záhyby svého šatu.
"Mluvím k vám zároveň jménem své dcery, příliš dojaté nenadálým bratrovým návratem, než aby vás mohla sama uvítat," pomohla jí paní de Montrevelová.
"Moje sestra dovolí siru Johnovi, aby jí políbil ruku," řekl Roland, "a jsem si jistý, že on tento způsob uvítání přijme."
Amálie zakoktala několik slov a s téměř bolestným úsměvem podala siru Johnovi ruku.
Angličan ji uchopil, ale protože cítil, že je ledová a chvějící se, místo aby ji pozvedl ke rtům, řekl:
"Rolande, vaše sestra je vážně nemocná, starejme se dnes pouze o její

zdraví. Jsem také tak trochu lékař a budují vděčný, dovolíli mi vyšetřit puls."
Amálie však ruku rychle odtáhla, jako by se bála, aby neuhodl příčinu její nevolnosti. "Ach ne, mylord se mýlí. Radost nepůsobí nemoc a jen radost ze shledání s bratrem byla příčinou mé náhlé nevolnosti, která už však minula." Pak se obrátila k paní de Montrevelové. "Matinko," řekla chvatně, téměř horečně, "zapomínáme, že se naši hosté vracejí z dlouhé cesty. Možná nejedli od svého odjezdu z Lyonu, a pokud má Roland ještě stále takovou chuť k jídlu, jako míval dříve, nebude se na mě hněvat, když odběhnu, abych obstarala méně poetickou stránku."
Nechala matku, aby zastávala úkol hostitelky, a běžela vzbudit služebnictvo. V duši sira Johna zanechala pohádkový dojem, jako Loreley, která se objevila na skále chodci kráčejícímu podél břehu Rýna.
Mezitím se Morgan vrátil do krčmy, vsedl na koně a hnal se tryskem k seillonskému klášteru kartuziánů. Před vraty zastavil, vyňal z kapsy zápisník, vytrhl z něho list a načrtl na něj několik řádek. Pak list svinul a vsunul jej do klíčové dírky tak, aby na druhé straně vyčníval.
Potom pobídl koně ostruhami, sklonil se nad hřívou ušlechtilého zvířete a zmizel v lese, rychlý a tajemný jako Faust jedoucí na sabat.
Na lístku, který Morgan vsunul do zámku klášterních vrat, stálo:
Ludvík de Montrevel, pobočník generála Bonaparta, přijel dnes v noci do zámku Noires Fontaines. Jehuovi společníci, mějte se na pozoru!
A aby uvědomil své přátele, že mají Ludvíka de Montrevel chránit, udělal Morgan

nad jeho jménem křížek, což znamenalo, že ať se děje cokoliv, má jim být osoba mladého důstojníka svatá.
Každý z Jehuových společníků měl právo chránit jednoho přítele, aniž musel uvést důvod. Morgan využil své výsady a chránil bratra své Amálie.

11. KAPITOLA
Zámek Noires Fontaines

Zámek Noires Fontaines, kam jsme zavedli hlavní osoby našeho vypravování, ležel v rozkošném údolí, kde se rozkládalo také městečko Bourg. Jeho park se staletými stromy byl ze tří stran uzavřen pískovcovou zdí, kterou vpředu otevírala krásná železná mříž ve slohu Ludvíka XV, a na čtvrté straně ho ohraničovala říčka Reyssoussa. Tekla z jihu na sever a u fleurvillského mostu se vrhala do Saóny. Na jejích březích leží vesnice Montagnat, Saint Just a Ceyzeriat. Za Ceyzeriatem se v dáli zvedá pohoří Jura, jehož hřbety převyšuje modravý vrcholek hory Bugeye, jako by zvědavě nahlížel přes ramena svých mladších sester, aby viděl, co se děje v Ainském údolí.

54
55

Sir John se probudil tváří v tvář této rozkošné krajině. Snad poprvé v životě se mrzutý a nemluvný Angličan usmál na přírodu - zdálo se mu, že se ocitl v některém z krásných údolí Thesalie, opěvovaných Vergiliem. Trojí lehké zaklepání na dveře ho vyrušilo z pozorování. Byl to jeho hostitel Roland a přicházel se zeptat, jak strávil noc.
Nalezl ho zářícího jako slunce, které si pohrávalo na zežloutlých listech kaštanů a topolů.
"Ó, sire Johne," zvolal, "dovolte mi, abych vám blahopřál. Čekal jsem, že uvidím tak smutného muže, jako jsou ti ubozí kartuziáni v dlouhých bílých šatech, kteří mě tolik děsili za mého dětství, ačkoli - mámli říct pravdu - nebylo lehké mě postrašit, a místo toho vás nacházím uprostřed podzimu usměvavého jako májové jitro."
"Můj drahý Rolande," odpověděl Angličan, "ztratil jsem matku při svém narození, otce ve dvanácti letech. Ve věku, kdy děti začínají navštěvovat gymnázia, jsem už byl pánem jmění, které mi přinášelo přes milion ročního důchodu. Ale byl jsem ve světě sám, bez člověka, kterého bych miloval a který by miloval mě. Sladké rodinné štěstí pro mě bylo zcela neznámé. Od dvanácti do osmnácti let jsem studoval na cambridgské univerzitě. Moje zasmušilá, poněkud hrdá povaha mě od mých mladých druhů oddalovala. V osmnácti letech jsem začal cestovat. Stal se ze mě cestovatel projíždějící světem ve stínu vaší národní vlajky, který denně zažíval dojmy, boje i hrdost slávy. Nedovedete si představit, jak je to žalostné, jezdit městy, okresy, zeměmi a státy, abychom uviděli ten či onen kostel nebo zámek; vstávat z lůžka ve čtyři hodiny ráno, probuzeni hlasem neúprosného vůdce, abychom z vrcholku Rigi nebo Etny uviděli východ slunce; bloudit jako přízrak, jako mrtvý mezi živými, nevědět, kde stanout, nemít kousek země, kam zapustit kořeny, rámě, o které bychom se mohli opřít, srdce, které by s námi cítilo. Nuže, včera večer, Rolande, najednou, v okamžiku, ve vteřině se ta prázdnota mého života vyplnila. Ožil jsem, viděl jsem vás prožívat radosti, které hledám. Pohlížel jsem na vaši matku a říkal jsem si: ‚Taková byla moje matka, jsem si tím jistý.' A když jsem pozoroval vaši sestru, pomyslel jsem si: ‚Kdybych měl sestru, přál bych si, aby se jí podobala.' A když jsem objímal malého Eduarda, napadlo mě, že bych mohl mít dítě v jeho věku a zanechat něco po sobě, místo abych zemřel s takovou povahou, smutný, nevrlý k ostatním a obtížný sám sobě. Ach, jak jste šťastný, Rolande! Máte svoji rodinu, máte slávu, máte mládí, máte krásu - ta není u muže nikdy na škodu. Nechybí vám žádná radost, každé štěstí je vám přístupno. Opakuji, Rolande, jste šťastný člověk, velice šťastný!"
"Zapomínáte na můj anevrismus, mylorde."
Sir John se nedůvěřivě na Rolanda podíval. Skutečně se zdálo, že se těší dokonalému zdraví.
"Vyměnil bych ten milion roční renty za váš anevrismus, Rolande," řekl nevýslovně smutně, "kdybyste mi dal se svým anevrismem tuto matku, která pláče radostí při vašem návratu, sestru, která omdlévá štěstím, když šlyší, že j sté přij el, a to dítě visící vám na krku j ako krásný plod na mladém
56

stromě. Kdybyste mi k tomu všemu přidal tento zámek uprostřed stinných stromů, řeku se zelenými břehy, modravé dálky, kde se jako hejno labutí bělají pěkné

vesničky se špičatými zvonicemi, přijal bych váš anevrismus, Rolande, smrt do dvou tří let, možná do roka, anebo do šesti měsíců za šest měsíců vašeho života, tak plného, sladkého, pohnutého a slavného, a považoval bych se za šťastného člověka."
Roland se rozesmál svým nervózním smíchem. ‚Ach, vida turistu, povrchního cestovatele, civilizovaného věčného žida, jenž se nikde nezastavuje, nemůže nic ocenit a do ničeho vniknout a posuzuje každou věc podle dojmu, jaký na něj učiní, a říká, aniž by otevřel dveře chatrčí, kde jsou zavřeni blázni, kteří se nazývají lidmi: ‚Za těmito zdmi sídlí štěstí!' Vidíte, můj drahý, tuto rozkošnou krajinu, řeku, zelené trávníky, ty hezké vesničky? To je obraz míru, nevinnosti, bratrství, to je zlatý věk, to je ráj! Nuže, všechno to je obydleno lidmi, kteří se rdousí mezi sebou. Indické džungle a rákosí Bengálska neobývají zuřivější tygři a ukrutnější šelmy, než jsou tyto pěkné vesnice, ty zelené břehy, rozkošné říčky. Když vystrojili smuteční slavnosti dobrému, velikému a nesmrtelnému Maratovi, jehož nakonec hodili na smetiště jako mrchu, jakou vždycky byl - když tedy uspořádali smuteční slavnosti, kam každý přinesl vázu, do níž vyronil všechny své slzy, tu si naši dobří Bressanci, naši mírní Bressanci, naši vykrmovatelé kuřat najednou usmysleli, že všichni republikáni jsou vrahové, a začali je vraždit po celých kárách, aby je vyléčili z ošklivé chyby, kterou mají divoký, tak civilizovaný člověk: zabíjet bližního svého. Pochybujete? Ach, můj drahý, na silnici Lons le Saulnier - pokud jste zvědavý, ukážu vám to místo - byly asi před šesti měsíci uspořádány pravé jatky, při nichž by se zvedal žaludek i nejzuřivějším sekáčům našich bojišť. Představte si káru naloženou vězni vezenými do Lons le Saulnier, žebřinovou káru, jednu z těch obrovských kár, na jakých se vozí volové na porážku, a v ní asi třicet mužů, jejichž jediným zločinem byla šílená exaltace myšlenek ahrozebná slova; všichni spoutáni na rukou i na nohou, hlavy visící dolů otloukalo drkotání vozu, prsa těžce oddychující žízní, zoufalstvím a děsem. Nešťastníci, jimž nebyl dopřán zápas v aréně jako zaNeronových časů, boj se smrtí ozbrojenou rukou. Pobíjeli je spoutané, nehybné, a pokud jevili známky života, dopadaly na ubohá těla temné rány rozbíjející maso a drtící kosti. A ženy klidně a vesele tomu vraždění přihlížely; starci, kteří by měli pomýšlet jen na křesťanskou smrt, povzbuzovali vrahy svým křikem - a jeden z nich, malý osmdesátník, koketní, napudrovaný, setřásající ze svého krajkového jabotu každý sebemenší prášek, šňupající ze zlaté tabatěrky vykládané drahokamy, beroucí si ambrové pastilky ze sěvreské bonboniéry darované paní du Barryovou, z bonboniéry ozdobené portrétem dárkyně, ten osmdesátník šlapal svými střevíci s vysokými podpatky po tělech, která tvořila už jen jedinou hmotu, a jeho rámě zežloutlé stářím do nich neustále bušilo knoflíkem své hole.
Ach, můj drahý, viděl jsem Montbello, Arcole, Rivoli, pyramidy, myslel jsem si, že není možné vidět něco strašlivějšího. A přece mi včera večer,

když jste odešel do svého pokoje, vstávaly při pouhém vyprávění mé matky vlasy na hlavě. Na mou věru, to vysvětluje srdeční křeče mé ubohé sestry jasněji než anevrismus moje."
Sir John naslouchal Rolandovi se zvědavým úžasem, který u něho pokaždé vzbudily přítelovy mizantropické závěry. Roland to zpozoroval a změnil tón. Přešel z nahořklého úsměšku do filantropického zápalu.
"Je pravda," řekl, "že kromě tohoto výtečného aristokrata, smáčejícího své ne dost červené podpatky v krvi, patří lidé vykonávající takové druhy poprav většinou k nižším vrstvám, měšťákům a chrapounům, jak říkávali naši předkové, když mluvili o těch, kdo je kojil. Šlechtici si počínají elegantněji. Ostatně jste viděl, co se udalo v Avignonu. Že byste tomu nevěřil, kdyby vám to někdo vypravoval? Ti přepadávači dostavníků se honosí neobyčejnou delikátností. Vypravují se báječné historky o těchto hrdinech silnic. Včera večer jsem jednu slyšel od své matky. Jistý Laurent - rozumějte dobře, můj drahý, že Laurent je pouze válečné jméno, zakrývající pravé jako maska tvář - měl všechny vlastnosti románového hrdiny. Byl ideálně krásný a patřil k sedmdesáti dvěma Jehuovým společníkům souzeným v Yssengeaux. Sedmdesát jich bylo osvobozeno, pouze on s jedním druhem byli odsouzeni k trestu smrti. Ale Laurent měl příliš krásnou hlavu, než aby padla pod nožem gilotiny. Soudci, kteří ho odsoudili, zvědavci, kteří čekali na jeho popravu, nepočítali s jeho tělesnou krásou. U žalářníka v Yssengeaux žila dívka - jestli to byla dcera, sestra nebo neteř, to historie neupřesňuje - a ta se do krásného odsouzence zamilovala. Dvě hodiny před popravou, v okamžiku, kdy se Laurent domníval, že uvidí vstupovat popravčího, vešel do jeho cely anděl strážný. Jak to zařídili, nevím, ale faktem je - upozorňuji vás, sire Johne, že vám vypravuji pravdu, ne báchorku - že se Laurent ocitl na svobodě a litoval, že nemůže zachránit také svého přítele, který byl v

druhé kobce. Gensonné odmítl za stejných okolností prchnout a chtěl zemřít se svými společníky Girondiny, ale Gensonné neměl Antoniovu hlavu na Apolonově těle - čím krásnější hlava, tím více si na ní zakládáme. Laurent tedy přijal nabídku a uprchl. V sousední vesnici ho čekal kůň. Dívka, která by mu mohla při útěku překážet, ho tam měla dostihnout za svítání. Nastal den, ale anděl strážný se neobjevoval. Zdá se, že náš rytíř stál více o svou milenku než o přítele. Uprchl bez něho, ale bez milenky prchnout nechtěl. Bylo už sedm hodin ráno, hodina popravy. Zmocňovala se ho netrpělivost. Napadlo ho, že snad jeho milenku zatkli a odpyká trest za něj. Obrátí tedy hlavu svého koně směrem k městu, bodá ho, vjíždí do města s odkrytým obličejem, prodírá se středem lidí, kteří ho jmenují jménem, užaslí, že ho vidí volného a na koni ve chvíli, kdy čekali, že ho uvidí spoutaného na káře. Dostává se na druhý konec náměstí, kde se mistr popravčí právě dovídá, že jeden z odsouzenců zmizel. Vtom zahlédne v davu svoji osvoboditelku, jak se odtamtud snaží dostat. Trhne koněm, přiskočí k ní, přičemž poráží koněm asi tři zevlouny, zvedají k sobě, vyrazí výkřik radosti, zamává kloboukem jako pan de Condé po bitvě u Lensu a mizí. Lid tleská, ženy obdivují tento čin a zamilují se do hrdiny."

Roland ustal, a když viděl, že lord Tanlay zachovává mlčení, tázavě na něho pohlédl.
"Jen pokračujte," řekl Angličan. "Poslouchám a jsem přesvědčen, že mi to všechno říkáte jen proto, abyste dospěl k tomu hlavnímu. Čekám."
"Dobrá," zasmál se Roland, "máte pravdu, můj drahý, a znáte mě, jako bychom byli spolužáky z gymnázia. Víte, jaká myšlenka mi vězela celou noc v hlavě? Podívat se zblízka, kdo vlastně jsou ti Jehuovi společníci."
"Ach ano, chápu. Když se vám nepodařilo dát se zabít panem de Barjolsem, budete se pokoušet o to, aby vás zabil pan Morgan."
, Anebo někdo jiný, drahý sire Johne," odpověděl mladý důstojník klidně, "protože přiznávám, že proti panu Morganovi osobně nic nemám, ačkoli mojí první myšlenkou, když vkročil do sálu, bylo skočit mu na krk a zardousit ho jednou rukou, zatímco druhou bych mu strhl masku."
"Když vás teď znám, Rolande, skutečně se ptám sám sebe, jak je možné, že jste ten svůj krásný záměr neuskutečnil."
"Nestalo se to mojí vinou, přísahám. Už jsem vyskočil, ale můj společník mě zadržel."
"Takže existují také lidé, kteří vás dovedou zadržet?"
"Není jich mnoho, ale tento ano."
„A litujete toho?"
"Opravdu ne. Ten statečný zloděj provedl svou věc s bravurou, která se mi líbila. Instinktivně miluji statečné lidi. Kdybych pana de Barjolse nezabil, chtěl bych se stát jeho přítelem. Je pravda, že jsem mohl poznat, jak je statečný, až když jsem ho zabil. Ale mluvme o něčem jiném. Ten souboj je jedna z mých ošklivých vzpomínek. Proč jsem sem vlastně přišel? Rozhodně ne proto, abych vám povídal o Jehuových společnících nebo hrdinství pana Laurenta... Chtěl jsem se s vámi domluvit, jak si tu budeme krátit čas. Rozkrájel bych se, abych vás pobavil, můj drahý hoste, ale překážejí mi v tom dvě věci: můj kraj, který není příliš zábavný, a váš národ, který je těžké pobavit."
"Už jsem vám řekl, milý příteli," odpověděl lord Tanlay a podával mu ruku, "že zámek Noires Fontaines považuji za ráj."
"Dobrá, ale přesto se co nejvíce přičiním, aby se vám ten ráj brzy nezdál jednotvárný. Máte rád archeologii, Westminster, Canterbury? Máme v Brou kostel, zázrak, krajku tesanou ministrem Colombanem. Legendu o něm vám budu vyprávět někdy večer, až nebudete moci usnout. Uvidíte náhrobky Markéty Rakouské, položím vám velikou hádanku jejího hesla Fortune, infortune, fortuně, o níž se domnívám, že jsem ji rozluštil latinským překladem Fortuna, infortuna, fořti una. Milujete rybolov? U vašich nohou teče řeka a na dosah ruky máte Eduardovu sbírku udic a sítí. Chodíte rád na hon? Do seillonského lesa je to odtud sto kroků. Bývalý majetek kartuziánů se prý hemží srnci, zajíci, liškami i divokými kanci. Nikdo tam nehoní z prostého důvodu: les patří vládě a vláda v tomto okamžiku není nikdo. Ve své hodnosti pobočníka generála Bonaparta tu mezeru vyplním a uvidíme, jestli se někdo odváží něco namítat, že honím lišky, kance a srn

58
59

ce v seillonském lese, když jsem se vrátil z honby na Rakušáky na Adiži a mameluky na Nilu. Jeden den archeologie, jeden den rybolovu a jeden honby, to už

máme tři dny. Vidíte, drahý příteli, nezbývá nám jich už více než patnáct nebo šestnáct."
"Holande," řekl sir John smutně, aniž odpověděl na sarkasmy mladého důstojníka, "nikdy mi nepovíte, jaká horečka vás stravuje, jaký zármutek vás sžírá?"
"Ach, na mou věru," odpověděl Holand ve výbuchu pronikavého, bolestného smíchu, "nikdy jsem nebyl tak veselý jako dnes ráno. To vy máte splín, mylorde, a vidíte všechno černě."
"Jednoho dne se stanu vaším opravdovým přítelem," řekl Angličan vážně. "Toho dne se mi svěříte a já ponesu část vašich bolestí."
, A polovinu mého anevrismu... Nemáte hlad, mylorde?"
"Proč mi kladete tuto otázku?"
"Protože slyším na schodech Eduardův krok, přichází nás volat k snídani."
Sotva domluvil, otevřely se dveře a hoch hlásil: "Rolande, matka a Amálie tě očekávají i s mylordem u snídaně." Zavěsil se na Angličanovu pravou ruku a pozorně si prohlížel první článek prstů.
"Na co se díváte, můj mladý příteli?" zeptal se sir John.
"Jestli máte na prstech inkoust."
"A kdybych ho tam měl, co by to znamenalo?"
"Že jste psal do Anglie pro moje pistole a šavli."
"Ještě jsem nepsal, ale dnes to udělám."
"Slyšíš, Rolande? Do čtrnácti dnů budu mít svoje pistole a šavli!" A nastavil, celý šťastný, své růžová tvářičky polibkům sira Johna, který ho objal něžně jako otec.
Pak sešli všichni tři do jídelny, kde je čekala Amálie a paní de Montrevelová.
12. KAPITOLA
Zábavy venkova
Téhož dne začal Roland uskutečňovat svůj program a vedl sira Johna podívat se na kostel v Brou. Ti, kdo tento rozkošný kostelík viděli, vědí, že je to dílo renesance, a ti, kdo ho neviděli, o něm určitě slyšeli. Roland chtěl sira Johna svým historickým klenotem překvapit a byl nemálo zklamán, když shledali, jakmile došli k jeho průčelí, že výklenky, kde stávaly sochy svatých, jsou prázdné a figuríny hlavního portálu bez hlavy.
Ptal se po kostelníkovi a vysmáli se mu do očí. Žádný kostelník už není. Informoval se tedy, na koho by se měl obrátit s žádostí o klíč. Prý na velitele četnické stanice. Nebylo to daleko, klášter sousedící s kostelem byl proměněn na kasárny.

Roland vystoupil do jeho obydlí a představil se jako pobočník generála Bonaparta. Velitel mu odevzdal klíč s poslušností podřízeného k představenému a provázel ho. Lord Tanlay zůstal venku a i přes jejich zmrzačení obdivoval podrobnosti ozdob průčelí.
Roland otevřel dveře kostela a v úžasu ucouvl. Kostel byl v pravém slova smyslu přecpán senem jako dělo nabité až po ústí.
"Co je to?" zvolal.
"Opatrnost ze strany městské rady," odpověděl četnický velitel.
"Jaká opatrnost?"
"Aby zachránila kostel. Lid ho chtěl rozbořit, ale starosta vyhlásil, že za trest, že sloužil tak dlouho kultu nepravého náboženství, bude změněn ve skladiště píce."
Roland se dal do smíchu a obrátil se k Angličanovi. "Můj drahý lorde, je to opravdu divná podívaná na vnitřek kostela, ale myslím, že to, co nám tu tento pán vypravuje, není podivné o nic méně. Leckde najdete kostel nebo katedrálu, která se vyrovná kostelíku v Brou, ale nikde nenajdete takové hlupáky, aby chtěli zbořit arcidílo, a tak chytrého starostu, aby z něho udělal skladiště píce. Děkuji vám mnohokrát, kapitáne, tady máte klíč."
"Řekl jsem to už v Avignonu, když jsem se s vámi poprvé setkal, drahý příteli: Francouzi jsou velmi zajímavý lid."
"Tentokrát jste příliš zdvořilý, mylorde. Máte říct ,pitomý liď. Poslyšte, chápu politické bouře, které po tisíc let zmítaly lidskou společností, chápu bartolomějskou noc, Ligu, Frondu, pronásledování protestantů, komunu, chápu pochodeň občanské války, která se zažehuje v krvi, místo aby v ní uhasla, chápu stoupající příliv revolucí, který nic nezastaví, chápu kopí proti kopí, meč proti meči, muže proti muži, národ proti národu! Chápu smrtelnou nenávist vítězů, chápu krvavou reakci přemožených, chápu politické sopky vroucí v útrobách zeměkoule, které otřásají zemí, vyvracejí trůny, porážejí monarchie, stínají korunované hlavy... ale co nechápu, je mrzačení žuly, ničení pomníků a neživých věcí, které nepatří ani těm, kdo je ničí, ani době, jež je zničí. Ó, vandalové, barbaři, idioti, kteří mstí na kamenech zločiny Borgiů a hýření

Ludvíka XV! Jak dobře znali člověka jako nejzvrhlejší, nejničivější a nejzlomyslnější zvíře faraónové, kteří nechávali stavět pyramidy ze žulových balvanů vysokých padesát stop! Jak se museli smát uvnitř své hrobky, když viděli, jak si na nich čas mamě láme zuby! Stavějme pyramidy, drahý lorde, není to tak těžké jako architektura, není to krásné jako umění, ale jsou pevné, že dovolují říct jednomu generálovi po čtyřech tisících letech: .Vojáci, z výše těchto pomníků vás pozoruje čtyřicet století!' Mé čestné slovo, že bych chtěl v tomto okamžiku potkat větrný mlýn, abych se s ním pohádal."
Roland propukl ve svůj obvyklý smích a táhl přítele směrem k zámku. Ale sir John se zastavil.
"Copak není v celém městě k vidění nic jiného než kostel?" "Kdyby to bylo jindy, mylorde," odpověděl Roland, "nezbyl přeměněn ve skladiště píce, nabídl bych vám, abyste se mnou sestoupil do hrobky vé

vodu Savojských, a hledali bychom v podzemí tajnou chodbu, která má být přes míli dlouhá a vést do ceyzeriatské jeskyně, ale jak vidíte, je to nemožné. Musíme se toho zříct."
"Kam jdeme?"
"Sám nevím. Před deseti lety bych vás zavedl do závodů, kde se vykrmovala kuřata. Bresseská kuřata měla světovou pověst, Bourg byl filiálkou Štrasburku. Ale chápete, že za hrůzovlády zavřeli vykrmovatelé svoje krámy, protože kdo snědl kuře, byl hned aristokrat, a vy znáte bratrský refrén: Ca ira, ca ira, ca ira, les aristocrates á la lanterne! Po Robespierrově pádu krámy znovu otevřeli, ale od 18. fructidoru nastala ve Francii móda hubnout i pro kuřata. Ale nevadí, z nedostatku vám ukážu něco jiného - místo, kde popravovali ty, kteří je jedli."
"Ach, copak vy nejste republikán?" ptal se sir John.
"Já? Ovšem, že jsem. Pokládám se naopak za výtečného republikána ajsem schopen vložit ruku do ohně jako Mucius Scaevola nebo se vrhnout do propasti jako Curtius, abych zachránil republiku. Mám však naneštěstí ducha, směšnost mě popadá proti mé vůli za boky a lehtá mě, že bych pukl smíchy... Tak vidíte, mylorde, tato ulice například měla poctivé jméno děs Halles. Na tom není nic neslušného ani aristokratického, že? Nuže, nyní se nazývá... počkejte -" podíval se na tabulku, "nyní nese jméno Revoluce. Tady máte druhou -jmenovala se Nótre Dáme a teď jí říkají du Temple. Proč? Patrně aby zvěčnili památku místa, kde se bídák Simon pokoušel naučit dědice šedesátého třetího krále příštipkářství. Nevím, jestli jsem se o jednoho či dva nezmýlil, ale o to se se mnou nepřete. A tady je třetí, bývalá ulice Crěvecoeur, jméno proslavené v Bourgogni i ve Flandrech. Udělali z ní ulici Federace. Federace je pěkná věc, ale Crěvecoeur bylo krásné jméno. Vede, jak vidíte, přímo na náměstí Guillotiny, což neschvaluji. Přál bych si, aby nebyly ulice vedoucí na toto náměstí. Tahle má tu výhodu, že se nalézá sto kroků od vězení, což městu uspořilo a stále šetří káru a koně. Kromě toho je náměstí jako stvořené pro diváky, je tam odevšad dobře vidět. Jestli mi kdy uříznou hlavu, což by nebylo za našich časů nic zvláštního, budu litovat jedné věci: že vidím hůř než ostatní. Co se vězení týče, drahý lorde, Gil Blas nestřídal svoje zaměstnání tak často jako tato budova svá určení. Před Caesarovým příchodem to byl gallský chrám. Caesar z něho učinil římskou pevnost, neznámý stavitel jej změnil ve středověkou vojenskou stavbu, pánové z Baye z něho učinili znovu pevnost. Savojští princové tu měli svoje sídlo, přebývala tam teta Karla Pátého, když navštívila kostel v Brou. A po lyonské smlouvě ji použili jako vězení a palác spravedlnosti. Nemáteli rád vrzání mříží a skřípot závor, zůstaňte tady, mylorde, chci navštívit jednu podzemní kobku."
"Vrzání mříží a skřípot závor nejsou zrovna osvěžující zvuky, ale co na tom? Chceteli se postarat o moji výchovu, zaveďte mě do té vaší kobky."
"Tak pojďte rychle, zdá se mi, že vidím spoustu lidí, kteří mají chuť dát se se mnou do hovoru."

A opravdu, v oknech domů se ukazovaly zvědavé hlavy, na ulici se tvořily hloučky a lidé si ukazovali na Rolanda.
Zazvonil u mříže otevírající se do vězeňského dvora. Přišel otevřít žalářník.
"Ach, to jste dosud vy, otče Courtoisi?" zvolal Roland, otočil se k siru Johnovi a dodal: "Pěkné jméno pro žalářníka, že, mylorde?"
Otec Courtois na něho pohlížel s údivem. "Jak to přijde, že mě znáte a já vás ne?" ptal se skrz mříže.

"Neznám, na mou věru, jen vaše jméno, ale i vaše smýšlení. Jste starý roajalista, otče Courtoisi."
"Zanechte špatných vtipů, pane," řekl žalářník zděšeně, "a povězte raději, co si přejete."
"Nuže, můj dobrý otče Courtoisi, rád bych navštívil celu, kam dali moji matku a sestru, paní a slečnu de Montrevelovy."
"Jakže!" zvolal stařec. "To jste vy, pane Ludvíku? Nepoznal jsem vás. Víte, že se z vás stal po čertech hezký hoch?"
"Myslíte? Nuže, oplatím vám poklonu: vaše dcera Charlotta je na mou věru krásné děvče... Charlota je komornou mojí sestry, mylorde."
"Má z toho radost a vede se jí v zámku lépe než tady, pane Ludvíku. Je pravda, že jste se stal pobočníkem generála Bonaparta?"
"Bohužel ano, otče Courtoisi, dostalo se mi té cti. Viděl byste však raději, kdybych byl pobočníkem pana hraběte z Artois nebo vévody z Angoulêmu."
"Mlčte, proboha, pane Ludvíku!" zvolal žalářník. Pak se naklonil k uchu mladého muže., Ale povězte mi, je to pravda?"
"Co, otče Courtoisi?"
"Že generál Bonaparte projel včera Lyonem."
"Zdá se, zeje na té věci skutečně něco pravdivého, protože ji slyším už po druhé. Ach, teď chápu zvědavost těch dobrých lidí, kteří si mě tak prohlíželi a tvářili se, jako by se mě chtěli na něco zeptat. Jsou jako vy, rádi by věděli, jak je to s příjezdem generála Bonaparta."
"Nevíte ještě, co se povídá, pane Ludvíku?"
"Copak se vypráví ještě něco jiného, otče Courtoisi?"
"To si myslím. Ale povídá se to jen šeptem."
"A co?"
"Říká se, že generál Bonaparte bude požadovat na direktoriu trůn, aby na něj dosadil Jeho Veličenstvo Ludvíka XVIII., a pokud k tomu občan Gohier jako prezident nesvolí, vrátí mu jej mocí."
"Pah!" zasmál se mladý důstojník, ale otec Courtois kýval přesvědčivě hlavou.
"Ostatně je to možné," řekl Roland. "V tom případě to však není druhá novina, ale první. A teď, když mě znáte, otevřete mi?"
"To si myslím, že ano. Co jen, k čertu, dělám?" A otevřel mříž s takovým spěchem, j ak prve váhal.
Roland vešel dovnitř, následován sirem Johnem. Otec Courtois za nimi rychle zavřel a kráčel první.

63
62

Vedl je dvorkem odděleným od paláce spravedlnosti patnáct stop vysokou zdí s masivními dubovými dveřmi uprostřed, kudy bývali voděni vězňové do soudní síně, prošel přední budovou a druhým dvorem vstoupil do vlastního vězení, kde se na konci dlouhé chodby v podzemí nalézaly ce' ly vězňů, zvané klece. Před prvními z nich se žalářník zastavil, zabouchal rukou na dveře a řekl:
"Tady je to. Dal jsem paní matku se slečnou sem, vedle svého bytu, aby mohly drahé dámy, kdyby něco potřebovaly, jen zaklepat na zeď."
"Je dnes někdo v té kobce?"
"Ne."
"Tak ji otevřte, prosím vás. Můj přítel lord Tanlay, Angličan filantrop, cestuje po Francii, aby poznal, jestli jsou její žaláře lepší než anglické."
Když otec Courtois otevřel dveře, vstrčil Roland sira Johna do kobky tvořící čtverec, jehož jedna strana nebyla delší než dvanáct stop.
"Ó, to je hrozné místo!" zvolal Angličan.
"Myslíte? Nuže, drahý lorde, vidíte místo, kde moje matka, nejúctyhodnější žena na světě, a moje sestra - znáte ji - strávily šest neděl s pěknou vyhlídkou, že odsud vyjdou přímo na náměstí Guillotiny. Považte, že je tomu pět let a sestra byla ještě dítě."
, Ale jakého zločinu se dopustily?"
"Ohromného. Při výroční slavnosti, kterou pořádalo město Bourg na počest ‚přítele lidu', matka odmítla, aby šla sestra za jednu z družiček nesoucích urnu se slzami Francie. Ubohá žena se domnívala, že udělala pro vlast dost, když jí obětovala krev svého syna a manžela, ale mýlila se. Vlast, jak se zdá, požadovala ještě slzy její dcery, ale to se jí už zdálo příliš, obzvlášť když měly tyto slzy téct pro občana Marata. Ještě téhož dne byla matka obviněna a zatčena. Město Bourg se naštěstí nerovnalo rychlostí svých rozsudků Paříži.

Přítel, jehož jsme měli u soudu, úmyslně celou záležitost protahoval, až přišla jednoho krásného dne zpráva o pádu a smrti Robespierra. To změnilo mnoho věcí a zachránilo mnoho osob od gilotiny. Náš přítel dal soudnímu dvoru na srozuměnou, že z Paříže vane vítr příznivý milosti. Počkali osm dní, čtrnáct dní - a šestnáctého dne matce a sestře oznámili, že jsou volné... Sbohem, otče Courtoisi, vy jste dobrý muž. Dával jste mé matce a sestře víno do vody i kus masa na chléb, dával jste naději jejich srdcím. Posílal jste dceru, aby nemusely samy zametat svoji celu. Nejsem naneštěstí bohatý, mám u sebe jen padesát louisdorů - tady jsou... Pojďte, mylorde."
A než se mohl žalářník vzpamatovat z překvapení, aby mu poděkoval, nebo odmítl peníze, odvedl sira Johna ze žaláře.
Náměstí se hemžilo lidmi, kteří se už dozvěděli o návratu generála Bonaparta a z plných hrdel volali: Ať žije Bonaparte! Jedni proto, že vítěze od Arcola, Rivoli a pyramid skutečně obdivovali, druzí proto, že slyšeli jako otec Courtois, že vítězil jen ve prospěch Jeho Veličenstva Ludvíka XVIII.
Roland a sir John si prohlédli vše, co bylo ve městě zajímavého, a dali se na zpáteční cestu do zámku Noires Fontaines.
64

Paní de Montrevelová s Amálií byly na procházce. Roland usadil svého přítele do pohodlného křesla a požádal ho, aby na něj pět minut počkal. Po chvilce se vrátil s hrubým, zežloutlým papírem v ruce.
"Pozoroval jsem, drahý příteli, že chováte jakousi pochybnost, když jsem vám vyprávěl o slavnosti, která málem stála moji matku a sestru hlavu, proto vám přináším její program. Přečtěte si ho, já se zatím podívám, co se stalo s mými psy. Doufám totiž, že mi odpustíte den rybolovu a že se vydáme ihned na hon."
Zanechal sira Johna o samotě s oznámením smuteční slavnosti, kterou pořádalo město Bourg ve výroční den Maratovy smrti.
13. KAPITOLA
Honba na kance
Lord Tanlay právě dočetl ten zajímavý list, když do místnosti vstoupily paní de Montrevelová a její dcera. Amálii, jež netušila, že o ní Roland s Angličanem hovořil, udivil výraz pohledu, který na ni upřel.
Rolandova sestra byla rozkošná a sir John chápal, že se její matka vzpírala, aby to něžné stvoření profanovalo svoji mladost a krásu tím, že by sloužilo jako kompars při slavnosti, jejímž bohem byl Marat. Připomněl si chladnou a vlhkou kobku, kterou navštívil před hodinou, a zachvěl se při myšlence, že tam tato jemná, krásná bytost byla zavřena plných šest neděl bez vzduchu a slunce. Díval se na štíhlý, labutí krk a vzpomněl si na smutná slova ubohé kněžny de Lamballeové (dvorní dámy královny Marie Antoinetty), popravené gilotinou. Sáhla si rukou na krk a řekla: Nedá katu velkou práci!
Myšlenky, které se mu rojily v hlavě, dodaly jeho tváři takový výraz, že se paní de Montrevelová nemohla zdržet, aby se ho nezeptala, co se mu stalo.
Sir John tedy vyprávěl Rolandově matce o své návštěvě žaláře i o Rolandově zbožné pouti do kobky, kde byla uvězněna jeho matka a sestra. Ještě ani nedomluvil, když zazněla veselá lovecká fanfára a do místnosti vstoupil Roland s rohem v ústech.
"Poděkujte matce," řekl, "protože díky ní budete mít zítra nádherný hon."
"Díky mně?" ptala se paní de Montrevelová.
"Jak to?" divil se sir John.
"Odešel jsem, abych se podíval, co se stalo z mých psů, že?"
"Aspoň jste mi to řekl."
"Měl jsem dva, Barbichona a Ravaudu, znamenitá zvířata, samce a samici."
"Ach, jsou snad mrtví?" zvolal Angličan.
"Představte si, příteli, že tato výborná matka -" objal paní de Montre
65

velovou a políbil ji na obě tváře, "nedopustila, aby hodili do vody jediné štěňátko, které přivedli na svět, pod záminkou, že to jsou psi mých psů, takže, drahý lorde, děti, vnuci a pravnuci Barbichona a Ravaudy jsou dnes tak četní jako potomci Ismaela, a místo páru psů jich mám celou smečku. Je to všechno černé jako stádo krtků, s bílými prackami, lysinou mezi očima a na prsou, pravý pluk zakroucených ocásků, na který je radost pohlédnout." A zatroubil novou fanfáru, která přivolala malého Eduarda.
"Ó, ty jdeš zítra na hon, Rolande?" volalo dítě, když vpadlo do dveří. "Půjdu s tebou, půjdu také, půjdu!"
"A víš, na jakou honbu jdeme?"
"Ne, vím jen, že jdu také."

"Jdeme na divokého kance."
"Ó, jak se těším!" křičel hoch a tleskal.
"Ty jsi blázen!" řekla paní de Montrevelová a zbledla.
"Proč, matinko?"
"Protože honba na kance je velice nebezpečná."
"Není tak nebezpečná jako honba na lidi - a vidíš, že se z ní bratr vrátil zdravý."
"Rolande," řekla paní de Montrevelová, zatímco Amálie, pohroužená do hlubokého snění, se hovoru neúčastnila, "vysvětli přece Eduardovi, že je to nemožné. Ten hoch nemá rozum."
Ale Roland, jenž se v tomto dítěti poznával, se jeho dětské odvaze jen usmíval, místo aby ji káral. "Vzal bych tě rád s sebou, Eduarde," řekl, "ale abys mohl jít na hon, musel bys aspoň vědět, co je to puška."
"Jen pojď se mnou na chvilku do zahrady, Rolande, položím tvůj klobouk na sto kroků a ukáži ti, co je to puška."
"Nešťastné dítě, kde ses to naučilo?" vykřikla paní de Montrevelová zděšeně.
"U zbrojíře v Montagnatu, kam dáváte tatínkovy a Rolandovy pušky. Ptáš se mě často, co dělám se svými penězi. Nuže, kupuji za ně prach a kulky a učím se zabíjet Rakušáky a Araby, jak to dělá můj bratr Roland."
Matka pozvedla oči k nebi.
"Nedá se nic dělat, matinko," řekl Roland. "Dobrý lovecký pes má honbu v krvi. Není možné, aby se Montrevel bál prachu. Zítra jdeš s námi, Eduarde."
Hoch se pověsil bratrovi na krk.
"A já se postarám o vaši loveckou výzbroj," dodal sir John. "Dám vám roztomilou malou karabinu, abyste mohl trpělivě čekat na slíbené pistole a šavli."
"Jsi spokojen, Eduarde?" ptal se Roland.
a, ale kdy mi ji dáte? Musíteli pro ni psát do Anglie, tak tomu ne verim.
"Ne, malý příteli. Stačí jít do mého pokoje a otevřít pouzdro na pušky. Vidíte, že to nebude trvat dlouho." "Tak tam pojďme hned."

"Pojďme," odpověděl sir John a odešel s Eduardem.
O okamžik později se zvedla i Amálie a vyšla z pokoje. Ale paní de Montrevelová ani Roland si toho nevšimli, protože byli zabráni do vážné rozepře. Matka se snažila syna přimět k tomu, aby nebral mladšího bratra s sebou na hon, a Roland ji chtěl přesvědčit, že Eduard, jenž je určen stát se vojákem jako jeho otec a bratr, jen získá, seznámíli se blíže s prachem a olovem. Nepodařilo se jim dosud přesvědčit jeden druhého, když vešel Eduard s karabinou zavěšenou na rameni.
"Podívej se, Rolande, na ten krásný mylordův dar -" a děkoval pohledem siru Johnovi, který stál u dveří a marně pátral po Amálii.
Roland sňal karabinu z Eduardova ramene a prohlížel ji okem znalce. Natáhl kohoutky, přiložil ji k líci, přehazoval z jedné ruky do druhé, vrátil ji hochovi a řekl:
"Poděkuj ještě jednou mylordovi, dostal jsi karabinu, která byla zhotovena pro královského syna. Pojďme ji vyzkoušet."
Všichni tři vyšli z pokoje. Paní de Montrevelovou zanechali smutnou a zamyšlenou.
Po čtvrthodině vpadl do pokoje Eduard a triumfálně přinášel matce papírový terč, provrtaný kulemi na vzdálenost padesáti kroků. Oba muži zůstali v zahradě, procházeli se a hovořili.
Paní de Montrevelová naslouchala Eduardovu honosivému vypravování a pohlížela na něj s oním svatým smutkem matek, pro které je sláva jen prostředkem k přelévání krve. Pak přitiskla svého mladšího syna k srdci.
"Ty také opustíš jednoho dne svoji matku?" zašeptala a propukla ve vzlykot.
"Ano, matinko," odpovědělo dítě, "ale proto, abych se stal generálem jako můj otec - nebo pobočníkem jako Roland."
"Aby ses dal zabít, jak to udělal tvůj otec a jak se dá snad zabít tvůj bratr."
Její pozornosti totiž neunikla zvláštní změna, která se udala s Rolandem. Připojila nový neklid k tomu, který v ní budila dceřina bledost a snění. Amálie bývala usměvavým dítětem plným zdraví a radosti ze života. Otcova smrt sice hodila na její mládí a veselost černý závoj, ale tyto jarní bouře přešly a úsměv, to krásné slunce svítání života, se vrátil. Potom se jednoho dne - asi před půl rokem -její čelo zasmušilo, líce pobledly a dětský smích z Amáliiných rtů ulétl, jako prchá stěhovavé ptactvo před podzimní mlhou, aby se už nikdy nevrátil.
Paní de Montrevelová se dcery vyptávala, ale Amálie tvrdila, zeje stále stejná. Pokusila se usmívat, její úsměv však vytvořil kolem jejích úst jen kruhy podobné kruhům na vodě, hodímeli do ní kámen. S podivuhodným instinktem matek paní de

Montrevelová pomyslela na lásku. Ale koho by mohla její dcera milovat? Na zámku Noires Fontaines nepřijímali návštěvy, politické bouře úplně rozvrátily společnost a Amálie nikdy nevycházela sama.
Rolandův návrat v ní vzbudil trochu naděje. Ta však zmizela, jakmile

L
66
67

uviděla jeho účinek na Amálii. To nebyla sestra, která běžela uvítat bratra, ale zosobněný děs.
Od příjezdu syna nespouštěla Amálii z očí a s bolestným úžasem poznala, že přítomnost mladého důstojníka je příčinou jejího neklidu. Kdysi na Rolanda pohlížela s láskou, nyní se zdálo, že na něj upírá pohled s jistou hrůzou, anebo se vyhýbá jeho pohledu. "Využívala každého volného okamžiku, aby se mohla odebrat do svého pokoje, kde trávila od oné doby téměř všechen svůj volný čas. Jen hlas zvonu, volající k obědu, ji přiváděl dolů - a ještě obyčejně přicházela do jídelny pozdě.
Odpoledne uběhlo siru Johnovi a Rolandovi přípravami k zítřejšímu honu. Dopoledne se měli střílet zajíci a vysoká zvěř, odpoledne se měl uspořádat hon na divokého kance. Michalovi, zuřivému pytlákovi upoutanému ke své lenošce vyvrtnutím nohy, jak Eduard oznamoval bratrovi, se hned ulevilo, jakmile slyšel o honbě. Vylezl na malého koníka a jel do Saint Justu a Montagnatu objednat honce. Jelikož se honu nemohl zúčastnit, měl mít na starosti smečku psů a koně sira Johna a Rolanda, jakož i poníka malého Eduarda.
V šest hodin ráno už honci čekali přede dveřmi. Michal měl vyjet se psy a koňmi až v jedenáct hodin a čekat skoro ve středu lesa, který protínala jedna vozová cesta a dvě stezky.
Při dopolední honbě se mělo střílet hrubými broky. Roland dal Eduardovi lehkou pušku, z které střílel, když byl ještě dítětem, neboť nedůvěřoval příliš hochově opatrnosti, aby mu svěřil dvojku. Karabina, kterou Eduardovi daroval sir John, byla zbraň s taženou hlavní na koule. Zatím ji svěřili Michalovi a hoch ji měl dostat teprve odpoledne, před započetím honby na kance.
Roland a sir John si měli vyměnit pušky za dvouhlavňové karabiny a ozbrojit se loveckými noži, špičatými jako dýky a ostrými jako břitva, které pocházely z Angličanovy zbrojnice a mohly se buď zavěsit k pasu, nebo nasadit na konec hlavně jako bajonet. Počátek honby se ukázal jako slibný, zastřelili srnce a tři zajíce. V poledne odnášeli znavení honci na zámek tři daňky, pět srnců, dvě lišky a několik zajíců. Zahlédli také dva kance, za nimiž poslali ránu, ale ti se spokojili s tím, že se jen otřásli a zmizeli v houštině.
Eduard byl na vrcholu radosti, zabil srnce.
Zatroubili na roh, aby zjistili, kde je Michal. Ozval se a do deseti minut stáli tři lovci kolem zahradníka opatřujícího smečku psů a koně.
Michal znal dobře místo, kde se zdržoval divoký kanec. Dal je vyslídit svým nejstarším synem Jakubem. Nacházelo se asi sto kroků odtud. Jakub také vypátral, že se zvíře právě válí v blízké kaluži. Tam mohlo být snadno zastřeleno, ovšem tím by honba pozbyla zajímavost a skončila by příliš rychle. Vyšívali je tedy psy a pronásledovali přes cestu, kterou přeběhlo na druhou stranu lesa směrem k seillonskému klášteru. Tři jezdci se pustili po stezce přetínající les po celé jeho délce.
Honba trvala až do pozdního odpoledne. Zvíře vnikalo do houštin, vra

celo se oklikami na místo, odkud vyběhlo, a nemohlo se odhodlat opustit hustý les. Teprve kolem páté hodiny zuřivý štěkot oznamoval, zeje obklíčeno psy, kteří na něj útočí. Bylo to nedaleko kaple patřící ke klášteru, na nejhůř přístupném místě. Dostat se ke zvířeti na koni bylo nemožné, proto sestoupili všichni na zem. Štěkot psuje vedl. Občas se ozvalo bolestné zavytí, značící, že se některý z útočníků odvážil napadnout kance příliš zblízka a za svoji neohroženost obdržel odměnu. Když dospěli na dvacet kroků od místa, kde se tento zápas odehrával, rozeznali jeho účastníky.
Statné zvíře uteklo ke skále, aby nemohlo být napadeno zezadu, a tam se postavilo s ohnutým hřbetem proti psům, nastavovalo vpřed svoji hroznou hlavu s očima podlitýma krví a dvěma obrovskými tesáky. Smečka psů se zmítala před ním a kolem něho jako pohyblivý koberec. Několik z nich bylo více či méně vážně poraněno a barvilo bojiště svou krví, přesto však nepřestali na kance útočit.
Každý z lovců vystoupil na jeviště zápasu podle svého věku a povahy. • Eduard, nejneopatrnější a zároveň nejmenší z nich, jemuž prodírání houštím činilo

nejmenší potíže, se sem dostal první.
Roland, vyhledávající nebezpečí všeho druhu, následoval hned za ním. A sir John, rozvážnější, volnější, přišel poslední.
V okamžiku, kdy zvíře uvidělo lovce, už nevěnovalo pozornost psům. Jeho krvavé oči se na ně upřely a čelisti hrozivě cvakaly.
Roland přelétl rychlým pohledem toto divadlo a pocítil chuť vrhnout se s loveckým nožem v ruce do středu skupiny a podříznout kance jako řezník tele.
Toto hnutí neušlo siru Johnovi. Zadržel ho za rámě, zatímco malý Eduard prosil:
"Ach, bratře, nech zastřelit kance mě!"
"Dobrá," odpověděl Roland, odložil pušku a zůstal ozbrojen jen loveckým nožem, který vytáhl z pochvy, "střel ho, ale dávej pozor!"
"Ó, neboj se," odpověděl hoch, bledý, ale odhodlaný, a zvedl hlaveň své karabiny.
"Jestli ho mine, neporaní," podotkl sir John, "bude na něm zvíře dřív, než budeme mít čas si to uvědomit."
"Vím to, mylorde, ale jsem zvyklý na takový druh honby," odpověděl Roland s planoucím okem a rozšířenými nozdrami. "Pal, Eduarde!"
Rána vyšla zároveň s povelem, ale současně s ranou - a možná ještě dříve - zvíře vyrazilo jako blesk proti hochovi.
Ozval se druhý výstřel a v kouři bylo vidět krvavé oči zvířete. Setkalo se s Rolandem, jenž klečel jedním kolenem na zemi a držel v ruce lovecký nůž. Okamžik - a zvíře i člověk se váleli v klubku po zemi.
Angličan se k němu vrhl s připraveným nožem.
"Nenamáhejte se, mylorde," ozval se hlas mladého důstojníka. "Copak nevidíte, že je kanec rozpáraný? Jen mě zbavte jeho těla, jistě váží čtyři centy a dusí mě."
A než mu sir John přispěl na pomoc, odhodil mocným vzepřením ramene tělo zvířete a vstával, pokrytý krví, ale bez nejmenšího škrábnutí.

69
68

Eduard buď leknutím, nebo nedostatkem času necouvl ani o krok. Byl chráněn tělem svého bratra, který skočil před něho.
Angličan pohlížel na Rolanda, otřásajícího se po svém druhém souboji, se stejným úžasem, jako se na něho díval po prvním.
Psi - ti, kteří zůstali, a bylo jich dvacet - se vrhli na nehybné tělo a marně se pokoušeli zatnout zuby do jeho kůže s tvrdými štětinami téměř tak neproniknutelné jako železo.
"Uvidíte," řekl Roland a utíral si zkrvavené ruce a obličej jemným batistovým šátkem, "že ho sežerou i s vaším loveckým nožem, mylorde."
"Opravdu, kde je nůž?" ptal se sir John.
"V pochvě," řekl Roland.
"Ach, je vidět jen rukojeť!" zvolal hoch, přiskočil k mrtvému zvířeti a vytrhl nůž trčící v ráně. Kromě této rány mělo ještě dvě střelné. První, vypálená Eduardem, vytvořila krvavou stružku nad okem. Koule byla příliš slabá, aby prorazila čelní kost. Druhá pocházela z pušky sira Johna. Střelil kance zboku a kule se svezla po kůži.
14. KAPITOLA
Nemilý úkol
Honba skončila, šeřilo se. Lovci pomýšleli na návrat do zámku, koně nebyli dál než padesát kroků a netrpělivě rzali. Eduard chtěl mermomocí táhnout kance až k nim, naložit ho na hřbet koně a dovézt na zámek. Ale Roland odpověděl, že je mnohem jednodušší poslat pro něj dva muže s nosítky. Sir John byl rovněž téhož názoru, a tak Eduardovi, jenž nepřestával ukazovat na ránu v hlavě a opakovat "To je moje rána, mířil jsem tam!", nezbývalo, než se podrobit většině.
Tři lovci dostihli místa, kde čekali koně, vyhoupli se do sedel a zanedlouho dojeli do zámku Noires Fontaines.
Paní de Montrevelová je čekala na schodech před domem. Ubohá matka tu stála přes hodinu a chvěla se úzkostí, jestli se některému z jejích synů nepřihodilo nějaké neštěstí.
Sotva ji Eduard zdálky zahlédl, popohnal svého poníka do cvalu a křičel:
"Matinko! Malinko! Zabili jsme kance velikého jako osel! Jáho střelil do hlavy. Uvidíš, jakou ránu mu způsobila moje kulka. Roland mu vrazil lovecký nůž až po rukojeť do břicha a my lord do něho také vpálil ránu. Rychle, rychle dva muže, ať jdou pro něho! Nelekej se, až uvidíš, zeje Roland zakrvácený, je to krev zvířete, on nemá ani škrábnutí!"

Paní de Montrevelová otevřela chvatně mříž a spěchala jim vstříc. Chtěla zachytit Eduarda do své náruče, on však seskočil na zem a padl jí kolem krku. Vtom se objevila Amálie. Eduard nechal matku obírat se Rolandem, jenž skýtal strašný pohled, a běžel k sestře, aby jí vyprávěl totéž co matce. Amálie mu naslouchala roztržitě, což patrně ranilo jeho samolibost,
70

protože odběhl do kuchyně opakovat celou příhodu Michalovi, o němž si byl jistý, že ho bude zajímat. A nezklamal se. Michal mu naslouchal s největším zájmem. Jen když se Eduard zmínil, v kterém místě zvěř leží, a vyřídil mu Rolandův rozkaz, že se má pro něj vydat se dvěma muži, potřásl hlavou.
"Cože?" zvolal Eduard. "Ty by ses zdráhal uposlechnout mého bratra?" "Chraň bůh, pane Eduarde. Jakub se okamžitě odebere do Montagnatu." "Ty se obáváš, že nikoho nenajde?"
"Najde jich deset místo jednoho, ale tady se jedná o pozdní dobu a místo, kde kanec leží. Říkáte, zeje to nedaleko klášterní kaple?" "Asi na dvacet kroků."
"Tím hůř. Raději bych viděl, kdyby to bylo na míli daleko," odpověděl Michal a škrábal se na hlavě. ,Ale nevadí. Pošleme pro někoho, aniž bychom mu povídali co a jak. Až tu budou, ať je váš bratr přiměje, to bude jeho věc." ' "Dobře, jen ať přijdou, jáje přemluvím."
"Ó," řekl Michal, "kdybych měl zdravou nohu, šel bych sám, ale dnešek jí po čertech málo posloužil... Jakube! Jakube!"
Jakub přišel. Eduard zůstal, dokud neuslyšel rozkaz daný mladému muži a dokud Jakub neodešel, aby jej vykonal. Potom odběhl umýt se a převléknout ke stolu.
U večeře se přirozeně nehovořilo o ničem jiném než o událostech dne. Eduard měl hlavní slovo a sir John, nadšen Rolandovou odvahou a obratností, obohacoval hochovo vyprávění.
Paní de Montrevelová se zachvívala při každé podrobnosti a dávala šiji desetkrát opakovat. Nakonec sejí zdálo nad slunce jasnější, že Roland zachránil Eduardovi život.
"Poděkoval jsi aspoň?" zeptala se hocha. "Komu?" "Bratrovi přece."
"Proč bych mu měl děkovat? Copak bych neudělal totéž co on?" "Nedá se nic dělat, madam," řekl sir John. "Jste gazela, která přivedla na svět plemeno lvů."
Tentokrát věnovala i Amálie vypravování pozornost, která rostla od okamžiku, kdy se lovci přiblížili ke klášteru kartuziánů. Od té chvíle naslouchala s rozšířenýma očima a zdálo se, že si oddechla, když tři lovci vyskočili na koně a odjeli, protože neměli žádný důvod zdržovat se déle na tom místě.
Ke konci večeře bylo oznámeno, že se Jakub vrátil se dvěma vesničany z Montagnatu, kteří žádali o bližší vysvětlení ohledně místa, kde lovci zanechali zabité zvíře. Roland se zvedl, ale paní de Montrevelová se obrátila ke sluhovi.
"Uveďte ty dobré lidi sem, je zbytečné, aby se Roland vyrušoval." Po několika minutách vstoupili do jídelny dva sedláci a otáčeli klobouky v prstech.
71

"Hoši," řekl Holand, ,jde jen o to, jít do seillonského lesa pro kance, kterého jsme zabili."
"To se může stát," odpověděl jeden z nich a otázal se pohledem svého druha.
"To se může stát třeba hned," přisvědčil druhý.
"Buďte bez starosti," řekl Roland, "nebudete pracovat zadarmo."
"O to se nebojíme," odpověděl jeden z vesničanů, "známe vás, pane de Montrevele."
"Ovšem," dodal druhý, "ani vy, ani váš otec generál jste neměli ve zvyku nechat pracovat lidi zadarmo. Kdyby byli všichni aristokrati jako vy, pane Ludvíku, nebyla by žádná revoluce."
"Jistěže ne," přisvědčil opět druhý muž jako ozvěna svého druha.
"Zbývájen vědět, kde to zvíře leží," řekl první.
,Ano," opakoval druhý, "zbývá vědět, kde leží."
"Nebude nesnadné nalézt je."
"Tím lépe," řekl sedlák.
"Znáte dobře lesní kapli?"
"Kterou?"
"Ano, kterou?"
"Kapli náležející ke klášteru kartuziánů."
Oba muži na sebe pohlédli.
"Nuže, najdete zvíře dvacet kroků od jejího průčelí."
Vesničané na sebe opět pohlédli.
"Hm!" řekl první.
"Hm!" opakoval po něm druhý jako věrná ozvěna.

"Jaké ,hrn'? Co to znamená?" ptal se Roland.
"Hrome..."
"Co je? Vyjádřete se přece..."
"Byli bychom raději, kdyby to bylo až na druhém konci lesa."
"Jakže, na druhém konci lesa?"
"To je jisté," dodal druhý sedlák.
"Ale proč by měl být, k ďasu, na druhém konci lesa?" ptal se Roland netrpělivě.
"Na konec lesa byste měli dobré tři míle, zatímco místo, kde leží kanec, není vzdáleno ani míli."
"Ano," odpověděl vesničan, "aleje to právě proto, že místo, kde leží kanec..." zarazil se a rozpačitě se škrábal za uchem.
, Ano, právě proto," opakoval druhý.
"Co tedy?"
"Že místo, kde leží, je příliš blízko kláštera."
"Neřekl jsem u kláštera, ale u kaple."
"To je pořád jedno. Slyšel jste přece, pane Ludvíku, že prý vede z kaple do kláštera podzemní chodba."
"Je tam chodba, to je jisté," přizvukoval druhý.
"Rád bych věděl, co mají klášter, kaple a podzemní chodba společného s naším kancem?"

"To, že zvíře leží na ošklivém místě."
,Ano, na ošklivém místě."
"Vyjádříte se konečně, hlupáci?" vykřikl Roland rozzlobeně, zatímco jeho matka se začala znepokojovat a Amálie zjevně zbledla.
"Odpusťte, pane Ludvíku," řekl vesničan, "my nejsme hlupáci, jsme lidé bojící se Boha - to je všechno."
"Tisíc hromů!" zaklel Roland. "Já se také bojím Boha, ale co z toho?"
"Proto se bojíme mít něco s ďáblem."
"Ne, nejen to ne," pokřižoval se druhý sedlák.
"Za nic na světě nechceme mít nic s duchy a strašidly, jen to ne, pěkně děkuju!" opakoval první.
"Matko, sestro," obrátil se Roland k ženám, "rozumíte, proboha, něčemu z to, co mi tu povídají ti dva pitomci?"
"Pitomci?" ozval se první sedlák. "Možná, ale přesto je pravda, že Petr Marey byl nalezen se zakrouceným krkem za to, že se chtěl podívat přes zeď kláštera. Bylo to právě v sobotu, v den sabatu."
"A nemohli mu jej ani otočit," potvrzoval druh, "takže ho museli pohřbít s obličejem dozadu, jako by se díval, co se děje za ním."
"Ó," zvolal sir John, "to začíná být zajímavé. Mám velice rád historky o strašidlech."
"Tak to nejste, mylorde, jako moje sestra Amálie," ozval se Eduard.
"Proč?"
"Podívejte se na ni, jak je bledá."
"Opravdu se zdá, zeje slečně špatně," řekl Angličan.
"Mně? Ani trochu, mylorde! Nezdá se vám však, matinko, že je tu trochu dusno?" A otřela si šátkem čelo.
"Ne, nezdá," odpověděla paní de Montrevelová.
"A přece bych vás prosila o dovolení, abych směla otevřít okno," naléhala Amálie.
"Otevři je, dítě."
Mladá dívka se rychle zvedla a šla otevřít okno vedoucí do zahrady. Pak se opřela o jeho pažení a zůstala ve stínu, napůl zakrytá záclonou. "Tady se aspoň volně dýchá," řekla.
Sir John přistoupil, aby jí podal lahvičku se solemi.
"Ach ne, mylorde, děkuji vám," odporovala živě, ,je mi mnohem lépe."
"O to zde nejde," řekl Roland. "Nám jde o našeho kance."
"Nuže, pane Ludvíku, půjdeme pro vašeho kance zítra ráno."
, Ano," schvaloval druhý sedlák.
"A proč byste nemohli jít dnes večer?"
"Dnes večer? Ó..." Vesničan se podíval na svého kamaráda a oba zavrtěli hlavami.
"Dnes večer to nejde."
"Strašpytlové!"
"Pane Ludvíku, člověk není strašpytlem proto, že má strach."
"Ne, proto není strašpytlem," opakoval druhý.

72
73

,Ach, byl bych rád, kdyby mě v teorii, že člověk není strašpytel, když má strach, podporoval někdo silnější," řekl Roland.
"Hrome, přijde na to, z čeho máme strach, pane Ludvíku! Ať mi dá někdo pořádný klacek - a nebojím se vlka, ať mi dá dobrou pušku - a ne'• bojím se člověka, i kdybych věděl, že mě chce zavraždit."
"Ano," vmísil se do hovoru Eduard, "ale strašidla nebo ducha se bojíte?"
"Nechtě mluvit svého bratra, můj malý pane Eduarde, jste ještě příliš mladý, abyste mohl žertovat o takových věcech."
"Počkejte, až budete mít na bradě vousy, můj mladý pane."
"Nemám na bradě vousy," odpověděl Eduard a vztyčil se, "ale nevadilo by mi, abych šel sám pro kance, kdybych měl k tomu dost síly, abych ho unesl, a šel bych pro něj sám ať už ve dne nebo v noci."
"Chraňte se toho, mladý pane! Podívejte, můj kamarád tady i já vám říkáme, že bychom tam nešli ani za louisdor."
"Ale za dva ano," řekl Roland, jenž by je k tomu rád dohnal.
"Ani za dva, ani za čtyři, ani za deset, pane de Montrevele. Je to pěkný peníz, deset louisdorů, ale co bych s nimi dělal, kdybych měl zakroucený krk?"
"Ano, zakroucený krk jako Petr Marey," přizvukoval opět druhý.
"Vašich deset louisdorů by neuživilo moji ženu a moje děti po celý jejich život, mám pravdu?"
"A navíc bys měl jenom pět louisdorů," ozval se jeho druh, "protože těch druhých pět by patřilo mně."
"V kapli se tedy objevují strašidla a duchové?" ptal se Roland.
"Neříkám v kapli, to nevím určitě, ale v klášteře..."
"V klášteře? Jsi si tím jistý?"
"Ano, ano, tam jistě."
"Viděl jsi je?"
"Jáne, ale viděli je jiní lidé."
"Tvůj kamarád snad?" zeptal se mladý důstojník a obrátil se k druhému zmůžu.
"Já je také neviděl, viděl jsem jen plameny a Claude Philippe slyšel řinčení řetězů."
, Ach, plameny a řinčení řetězů?"
,Ano, plameny jsem viděl i já," potvrdil první sedlák.
"Dobrá, přátelé," řekl Roland žertovným tónem, "dnes večer tedy nepůjdete za žádnou cenu?"
"Za žádnou."
"Za nic na světě."
,A zítra, až se rozední, půjdete?"
, Ano, pane Ludvíku. Kanec tu bude dřív, než vstanete."
"Bude tu dřív, než vstanete," opakovala ozvěna.
"Dobrá," řekl Roland. "Pozítří ke mně přijďte."
"S radostí, pane Ludvíku, pročpak ne?"

"Přijdeme, přijdeme."
"Jen přijďte, povím vám něco nového."
"O kom?"
"O strašidlech."
Ámálii unikl přidušený výkřik. Zaslechla jej jen paní de Montrevelová. Ludvík podal oběma sedlákům, kteří se tlačili u dveří, ruku na rozloučenou.
Toho večera se už o klášteře ani kapli, o nadpřirozených hostech, strašidlech nebo přízracích, kteří tam obcházeli, nemluvilo.

15. KAPITOLA
Silný duch

' Když odbíjelo deset hodin, vše na zámku Noires Fontaines ztichlo, každý se odebral do svého pokoje.
Během večera se Amálie dvakrát či třikrát přiblížila k bratrovi, jako by mu chtěla něco říct, ale pokaždé jí uvázla slova na rtech. Když vycházeli ze salonu, opřela se o jeho rámě, a ačkoli byl jeho pokoj o poschodí výš než její, přece Rolanda doprovázela až ke dveřím.
Bratr ji objal, popřál dobrou noc a se slovy, zeje velice unavený, zavřel dveře. Jakmile se však ocitl o samotě, nechystal se ke spaní. Přistoupil ke své sbírce zbraní, vyňal dvě nádherné pistole versaillské práce - dar konventu jeho otci - hrál si s jejich kohoutky a foukal do hlavní, neníli tam starý náboj. Byly ve výborném stavu.
Pak je položil stranou na stůl, šel ke dveřím, pootevřel je a rozhlédl se po chodbě, jestli ho někdo nepozoruje. Když viděl, že jsou schodiště i chodba zcela

pusté, šel zaklepat na dveře sira Johna.
"Vejděte," řekl Angličan. Ani on dosud nezačal s noční toaletou. "Pochopil jsem podle znamení, které jste mi dal, že mi chcete něco říct, a vidíte - čekám."
"Chci vám skutečně něco říct," odpověděl Roland a posadil se do křesla.
"Začínám vás znát, můj drahý hostiteli," řekl Angličan. "Vidímli vás takhle veselého, jsem jako vaši sedláci: dostávám strach."
"Slyšel jste, co říkali?"
"Vyprávěli nádhernou historku o strašidlech. Mám v Anglii zámek, kde se také objevují."
"Viděl jste je někdy, mylorde?"
"Když jsem byl docela malý. Od doby, co jsem vyrostl, naneštěstí zmizela."
"Ano, se strašidly je to tak," zasmál se Roland. "Přicházejí a odcházejí. Jaké štěstí, že jsem se vrátil právě ve chvíli, kdy se objevují v seillonském klášteře!"

"To je ovšem veliké štěstí," řekl sir John. "Jste si však jistý, že tam vůbec jsou?"
"Ne, ale pozítří už o tom budu něco vědět."
"Jakto?"
"Zamýšlím tam strávit zítřejší noc."
"Ó, přejete si, abych šel s vámi?" zvolal Angličan.
"Přijal bych to s radostí, mylorde, ale naneštěstí je to nemožné."
"Nemožné? Proč?"
"Znáte zvyky strašidel, mylorde?"
"Ne."
"No, já je znám. Strašidla se objevují jen za jistých okolností."
"'Vysvětlete mi to."
"Podívejte, mylorde, například v nejpověrčivějších zemích, Itálii a Španělsku, strašidla nejsou, a pokud se někdy vyskytnou, bývá to jednou za deset dvacet let, neli za sto."
"A čemu přičítáte tuto nepřítomnost strašidel?"
"Nedostatku mlhy."
,Ach!"
"Nepochybně. Atmosféra přízraků a strašidel je mlha. V Dánsku, Skotsku, Anglii, v zemích mlhy se to přízraky a strašidly jen hemží. Mají ducha Hamletova otce, Banková ducha, stíny obětí Richarda III. V Itálii máte jen Caesarova ducha, a kdy se zjevuje ještě Brutovi? Filipovi se zjevil v Makedonii a v Thracii, v tomto Dánsku Řecka a Skotsku Orientu, kde mlha učinila Ovidia do té míry melancholickým, že nazval svoje verše, které tam napsal, Smutky. Proč dává Vergil zjevit se Anchisovu duchu Aeneovi? Protože pochází z Mantuy. Znáte Mantuu? Kraj močálů, pravá žabárna, továrna na revmatismus, ovzduší par, hnízdo duchů..."
"Jen mluvte, poslouchám."
"Viděl jste břehy Rýna?"
"Ano."
"Znáte Německo, že?"
,Ano."
"Také taková země vil, rusalek, lesních zinek - a příčinou toho je opět mlha. Ale v Itálii, ve Španělsku, kam by se měla, k čertu, strašidla schovat? Není tam nejmenší obláček mlhy. Kdybych byl v jedné z těchto zemí, nepokusil bych se o zítřejší dobrodružství."
"Ale to mi ještě nevysvětluje, proč odmítáte moji společnost."
"Počkejte, už jsem vám objasnil, proč se strašidla neodvažují do jistých zemí. Protože tam nenacházejí určité atmosférické podmínky. Nechtě mě vysvětlit, jakými ohledy se máme řídit, chcemeli je spatřit."
"Tak mi to vysvětlete. Nikoho na světě tak rád neposlouchám jako vás." Angličan se natáhl pohodlně v křesle a chystal se s rozkoší naslouchat improvizacím tohoto fantastického ducha, jehož stále poznával z nové stránky.
Roland se lehce uklonil na znamení díku. "Nuže, poslouchejte, mylor

de, porozumíte tomu snadno. Slyšel jsem ve svém životě o strašidlech tolik, že ty chlapíky dokonale znám. Proč se duchové ukazují?"
"To se ptáte mě?"
, Ano, ptám se vás na to."

"Přiznávám, že bych vám nedovedl dát přesnou odpověď."
"Vidíte! Strašidla se tedy ukazují, můj drahý lorde, proto, aby nahnala strach tomu, komu se zjeví."
"To je nepopiratelné."
,farbleu! Nepostrašíli toho, jemuž se zjevila, dostanou z něho strach. Jako příklad nám slouží pan de Turenne, z jehož strašidel se vyklubali penězokazci. Znáte ten příběh?"
Ne "
"INC.
"Jednou vám jej povím, ale teď neodbočujme. Rozhodnouli se objevit, vždy k tomu zvolí bouřlivou noc, blesky, hřmění hromu, skučení větru - to je jejich scéna."
• "Přiznávám, že máte pravdu."
"Jsou jisté okamžiky, kdy nejstatečnější člověk cítí, jak mu stydne krev v žilách. V dobách, kdy jsem ještě nebyl stižen anevrismem, se mi to stalo kolikrát, když jsem viděl lesknout se nad svou hlavou ostří šavle a kdy mi v uších hřměl rachot děl. Pravda, od doby, co mám anevrismus, se ženu tam, kde se leskne ocel a burácí hrom, ale mám štěstí, že o tom strašidla nevědí. Myslí si totiž, že jsem přístupen strachu."
"A zatím je to nemožné?" zeptal se sir John.
"Mámeli příčinu přát si smrt, místo abychom její báli, pak opravdu nevím, z čeho bychom mohli mít strach. Opakuji vám, že strašidla, která ostatně vědí mnoho věcí, o tom nevědí. Zato je jim velmi dobře známo, že pocit strachu roste nebo se zmenšuje působením a vzhledem okolních předmětů. To je dekorace scény. Kde se zjevují nejraději? Na temných místech, na hřbitovech, ve starých klášterech, ve zříceninách, starých hradech a podzemních chodbách, protože už místo samo disponuje duši k strachu. Jaké zvuky provázejí jejich příchod? Řinčení řetězů, sténání, vzdechy - samé málo povzbuzující zvuky. Proč se chrání zjevit se v plném světle za veselých tónů kontrdansu, druhu tance?
Ne, strach je propast, k níž se blížíme krok za krokem, až se nás zmocní závrať, až nám ujede noha a my se zřítíme se zavřenýma očima až na dno této propasti. Přečtěte si popis všech podobných zjevů před příchodem strašidel. Nejprve se zatemní nebe, vítr hvízdá, skučí, dveře a okenice se otřásají, lampa, jeli tam vůbec nějaká, prská, dohasíná, až zhasne docela. Úplná tma! A v této temnotě je slyšet nářek, sténání, řinčení řetězů, až se otevřou dveře a objeví se přízrak. Musím říct, že všechna zjevení, o nichž jsem četl, se udala za podobných okolností. Je to tak, sire Johne?"
"Přesně."
"A viděl jste někdy strašidlo, které by se zjevilo dvěma osobám najednou?"
"O něčem takovém jsem opravdu nikdy ani nečetl, ani neslyšel."

76
77

"Je to zcela prosté, drahý lorde. Ve dvou se člověk nebojí. Strach je zvláštní, tajemný pocit, nezávislý na vůli, ale na samotě a temnotě. Strašidelný zjev není nebezpečnější než dělová koule. Copak se voják bojí koule z děla za jasného dne, kráčíli ve středu svých kamarádů a dotýkáli se jich loktem? Nejde vpřed, zabíjí nebo je zabit, a to se právě strašidlům nelíbí, proto se nikdy nezjevují dvěma osobám najednou. A proto chci jít, my lorde, do kláštera sám. Vaše přítomnost by zabránila i nejodhodlanějšímu duchovi, aby se mi zjevil. Pokud neuvidím nebo uvidím něco, co by za to stálo, budete pozítří na řadě vy. Souhlasíte?"
"Výborně! Ale proč nejdu první?"
"Ach tak! Za prvé proto, že mě ta myšlenka napadla jako prvního a mám právo j i využít, za druhé, že j sem z tohoto kraj e a znal j sem se s těmi dobrými mnichy za jejich života, proto mohu doufat, že se mi ukáží i po smrti, a konečně proto, že ta místa znám a lépe se odtamtud dostanu, buduli donucen k ústupu nebo k obraně. Uznáte to, drahý lorde?"
"Je to spravedlivé, ano. Ale já půjdu pozítří."
"Pozítří a třeba každou další noc, pokud budete chtít. Já trvám jen na té první. Takže jsme domluveni," dodal Roland a zvedl se k odchodu. "Ale nikomu na světě o tom ani slovo. Strašidla by mohla být upozorněna a zařídit se podle toho. Nesmíme se dát těmi chlapíky napálit, bylo by to příliš směšné."
"Buďte bez starosti. Vezmete si zbraň, že?"
"Kdybych věděl, že budu mít co do činění jen s duchy, šel bych tam s rukama v kapsách, ale jelikož jsem si vzpomněl na penězokazce pana de Turenne, vezmu si pistole."
"Chcete moje?"

"Ne, děkuji. Přestože jsou výborné, rozhodl jsem se už je nikdy nepoužít." A s nepopsatelně trpkým úsměvem dodal: "Přinášejí mi neštěstí. Dobrou noc, mylorde! Musím se dnes dobře vyspat, abych nebyl zítra ospalý." Stiskl energicky Angličanovu ruku a odešel do svého pokoje.
Překvapilo ho, že našel dveře, které zavřel, pootevřené. Sotva však vstoupil dovnitř, vysvětlila mu to sestřina přítomnost.
"Podívejme," řekl napůl udiveně, napůl znepokojeně, "to jsi ty, Amálie?"
"Ano, to jsem já," odpověděla mladá dívka, přistoupila k bratrovi a objala ho.
"Nepůjdeš, viď, že nepůjdeš?" šeptala prosebným tónem.
"Kam?" zeptal se Roland.
"Do kláštera kartuziánů."
, A kdo ti řekl, že tam jdu?"
"Pokud tě někdo zná, není nesnadné uhodnout to."
, A pr˚č nechceš, abych šel do kláštera?"
"Bojím se, aby tě tam nepotkalo neštěstí."
"Ach tak! Snad nevěříš na strašidla?" řekl Roland a upřel na ni pátravý pohled.
Amálie sklopila oči a její ruka se chvěla v jeho.

"Podívej, Amálie, dcera generála de Montrevela a Rolandova sestra je příliš inteligentní, než aby mohla podléhat strachu jako obyčejný sedlák. Není možné, abys těm duchařským povídkám o strašidlech věřila."
"Kdybych jim věřila, nebála bych se tak, Rolande. Pokud strašidla existují, jsou to duchové zbavení těla, takže nemohou chovat lidskou nenávist. A proč by tě také nenáviděli? Tebe, jenž jsi nikdy nikomu neublížil."
"Zapomínáš na ty, které jsem zabil v bitvě nebo v souboji."
Amálie zavrtěla smutně hlavou. "Těch se nebojím."
"A čeho se tedy bojíš?"
Pozvedla k němu své krásné oči plné slz. "Nevím, Rolande, ale bojím se."
Mladý důstoj nik přivinul j ej í hlavu na svá prsa a něžně j i políbil na čelo.
"Ty nevěříš, že to jsou strašidlaj s nimiž mám zítra bojovat, je to tak?"
"Bratře, nechoď zítra do kláštera!" prosila Amálie naléhavě a vyhýbala se přímé odpovědi.
.Amálie, přiznej se, to tě ke mně poslala matka?"
"Ne, Rolande, matka mi neřekla ani slovo. Sama jsem uhodla, že tam chceš jít."
"Nuže, sestro, pamatuj si jednu věc," řekl Roland pevným hlasem. "Buduli tam chtít jít, tak tam také půjdu."
"I když tě prosím se sepjatýma rukama, i když tě prosím na kolenou, bratře?"
Svezla se k bratrovým nohám.
"Ó, ženy, ženy," šeptal Roland, "nevyzpytatelná stvoření, jejichž slova jsou záhadou, jejichž ústa nikdy nevyřknou tajemství srdce, která pláčou, prosí, chvějí se - a proč? To ví bůh, ale my muži nikdy...! Půjdu, Amálie, protože jsem se rozhodl tam jít a protože mě žádná moc na světě neodvrátí od toho, na čem jsem se jednou ustanovil. A teď mě obejmi. Neboj se, pošeptám ti velké tajemství."
Amálie pozvedla hlavu a utkvěla na bratrově tváři tázavým, úzkostlivým pohledem.
"Je to už více než rok," řekl tiše mladý muž, "co jsem zjistil, že nemohu zemřít. Tak se upokoj a buď klidná."
Pronesl ta slova tak bolestným tónem, že Amálie, která dosud zadržovala pláč, se vracela do svého pokoje s hlasitým vzlykotem.
Mladý důstojník počkal, až jeho sestra sejde dolů, pak zavřel dveře a zašeptal: "Uvidíme, koho to omrzí dříve, jestli mě, nebo osud."

16. KAPITOLA
Přízrak

Následujícího dne skoro v tutéž hodinu, kdy jsme Rolanda opustili, se Bonapartův pobočník přesvědčil, že v zámku už všechno ulehlo, tiše otevřel dveře, po špičkách a se zatajeným dechem sestoupil po schodišti, opa

trne vytáhl závoru hlavních dveří a vyšel ven. Na okamžik se zastavil, rozhlédl se po všech oknech, jestli ho někdo nepozoruje, a přistoupil k mříži. Ta se otevřela bez nejmenšího zaskřípění - patrně ji přes den někdo naolejoval - a právě tak se za Holandem opět zavřela. Ještě jednou pohlédl •• k temným oknům zámku a pak se dal rychlým krokem po cestě vedoucí do Bourgu.
Ušel sotva sto kroků, když hodiny na kostele v Saint Justu odbily půl. Z montagnatské věže jim ihned odpověděl jeden kovový úder. Bylo půl jedenácté.

Při rychlé chůzi Roland nepotřeboval víc než dvacet minut, aby došel li k seillonskému klášteru, tím spíše, že místo aby obcházel les, odbočil na
stezku, která jej protínala a vedla přímo ke klášteru. Bez váhání vkročil do hustého lesa, aby se po čtvrt hodině vynořil na druhé straně. V malé chvil ce přešel část pláně dělící les od kláštera a ocitl se u zdi klášterní zahrady. Tam se zastavil, ale jen na několik okamžiků. Pak si svlékl plášť, pevně jej sbalil a hodil přes zeď. Zůstal v sametovém přiléhavém kabátě, spodkách z bílé kůže a vysokých ohrnovacích botách. Kabát měl utažený širokým opaskem, za nímž byly zastrčeny dvě pistole. Obličej mu stínil klobouk se širokou střechou.
Se stejnou rychlostí, s jakou se zbavil obleku, který by mu mohl překážet, začal přelézat zeď. Jeho noha hledala skulinu ve zdi, kde by se mohla opřít. Nebylo to nesnadné. Pak se vyhoupl vzhůru, zachytil se hřebenu zdi a přehoupl se na druhou stranu, aniž se ho dotkl tělem. Dopadl do klášterního sadu, hbitě povstal, zvedl svůj plášť, hodil si ho opět přes ramena a zapnul. Potom kráčel přímo k malým dveřím spojujícím sad s klášterem. Když přestupoval jejich práh, uslyšel odbíjet jedenáctou.
Roland prošel zvolna klášterní budovou. Díval se na všechny strany a napjatě naslouchal. Neuviděl však nic a neuslyšel nejmenší zvuk. Klášter skýtal obraz naprosté opuštěnosti, všechny dveře - cel, kaple i refektáře - byly otevřené. V refektáři, rozsáhlé síni, kde dosud stály stoly, viděl poletovat několik netopýrů. Poděšená sova unikla rozbitým oknem, usedla na blízký strom a začala vydávat žalostný křik.
"Dobrá," řekl Roland nahlas, "myslím, že tady bych si měl zřídit hlavní stan. Netopýři a sovy jsou předními strážemi strašidel."
Zvuk lidského hlasu, jenž se ozval uprostřed ticha, samoty a opuštěnosti, měl v sobě cosi tak strašného a příšerného, že by zachvěl i tím, kdo jej pronesl, kdyby měl Roland, jak sám řekl, duši přístupnou strachu. On však hledal místo, odkud by mohl přehlédnout celý sál. Osamělý stůl, umístěný na jakési estrádě na jednom konci refektáře, za nímž patrně sedával mnich předčítající po dobu oběda kapitoly z Písma, se mu zdál nejvhodnější pozorovací stanicí, spojující v sobě všechny výhody.
Opřený o zeď nemůže být napaden zezadu, a až si zvykne na tmu, může odtamtud jeho pohled přehlížet všechny kouty síně.
Ohlížel se po nějakém sedadle a tři kroky od stolu našel převrácenou

stolici, na které asi sedával mnich předčitatel. Zvedl ji, posadil se za stůl, rozepnul si plášť, aby měl volnost pohybu, vyňal z opasku pistole, jednu položil před sebe a držadlem druhé třikrát zaklepal na stůl.
"Sezení je zahájeno," řekl hlasitě. "Strašidla mohou přijít."
Jedině ti, kdo procházeli v noci hřbitovy nebo kostely a pocítili, aniž si to uvědomili, nutnost mluvit tiše, tlumeně, pochopí, jakým dojmem by působila tato posměšná slova rušící hrobové ticho na toho, kdo by je slyšel.
Okamžik zněla temnotou, jako by jí zachvěla, pak pohasínala, až dozněla bez ozvěny, jako by unikla všemi otvory, kudy si razilo cestu křídlo času.
Roland, jehož oči si zvykly na tmu a jemuž přišel na pomoc bledý svit měsíce, vnikající do refektáře rozbitými okny, nyní jasně viděl z jednoho konce rozsáhlé síně na druhý. Ačkoli neznal strach, přece nedůvěřivě naslouchal každému sebenepatrnějšímu zvuku.
Slyšel odbíjet půl dvanácté. Ten zvuk jím mimoděk zachvěl - přicházel totiž z klášterní věžky. Jakže, v těchto zříceninách, kde bylo všechno mrtvé, žily hodiny, ta tepna času?
"Ó," řekl si, "to znamená, že něco uvidím," pronesl jen jakoby pro sebe, protože majestátnost místa a ticho začaly působit i na jeho zkamenělé srdce.
Minuty ubíhaly jedna za druhou. Mrak nepochybně zastínil měsíc, protože se Rolandovi zdálo, že celá síň najednou ztemněla. Stejnou měrou, jak se blížila půlnoc, vnímal jeho sluch tisíce sotva postřehnutelných zvuků, různých šelestů, jimiž se probouzí noční svět, který bdí, když druhý spí.
Příroda nechce, aby život ustal. Stvořila jiný svět, noční, od moskyta bzučícího kolem spáčova ucha až ke lvu bloudícímu kolem Arabova stanu. Ale Roland, strážce tábora, hlídka ztracená v poušti, Roland lovec, Roland voják všechny ty zvuky znal, nerušily ho. Pojednou se do nich znovu vmísil hlas věžních hodin, zachvívající se nad jeho hlavou. Tentokrát odbíjely půlnoc, napočítal dvanáct úderů. Poslední doznívал, zachvíval se ve vzduchu jako bronzový pták a pomalu, smutně, bolestně zmíral.
Současně mladý muž zaslechl tiché zasténání. Napjatě naslouchal. Zvuk se za okamžik ozval blíže.
Roland se opřel rukama o stůl a nadzvedl se. Šelest šatu vlečeného po trávě se

ozval z levé strany na deset kroků od něho. Vztyčil se jako vymrštěný pérem.
V tom okamžiku se na prahu sálu objevila bílá postava. Podobala se starým kamenným sochám spočívajícím na náhrobcích. Byla zahalena dlouhým bílým prostěradlem, které vlekla za sebou.
Okamžik Roland pochyboval sám o sobě. Copak mu obrazotvornost jeho ducha ukazuje něco, co není? Klamou ho snad smysly, je hříčkou halucinací, které lékařství uznává, ale nedovede vysvětlit?
Nové zasténání zaplašilo jeho pochybnosti.
Dal se do hlučného smíchu. "Ach, výborně! Ke mně, příteli!"
Zjev se zastavil a vztáhl ruku směrem k mladému důstojníkovi. "Rolan

de," řekl jemně, "styď se pronásledovat až do hrobu ty, které jsi tam přivedl."
A ubíral se svou cestou.
Roland, na okamžik ohromený, sestoupil z estrády a kráčel odhodlaně za strašidlem. Cesta byla nesnadná, rozházené kameny, převrácené židle a stoly mu překážely v chůzi. A přece se zdálo, jako by přes všechny ty překážky vedla neviditelná stezka. Zjev kráčel, aniž by se zastavoval.
Pokaždé, když procházel kolem okna, se na prostěradle, pod nímž se značily jeho obrysy, odráželo slabé světlo, dopadající sem zvenčí, a znovu se ztrácel v temnotě.
Roland upíral oči na toho, jehož pronásledoval. Bál se, že by ho ztratil, kdyby je jen na okamžik odvrátil. Proto nemohl dávat pozor na cestu, která se zdála volnou pro strašidlo a pro něho plná překážek. Klopýtal při každém kroku. Zjev nad ním stále získával, až dospěl ke dveřím. Roland viděl, že se otevírá vchod do temné chodby, a pochopil, že mu strašidlo unikne.
"Muži nebo duchu, zloději nebo mnichu, stůj, nebo střelím!" zvolal.
"Nezabíjíme dvakrát totéž tělo - a smrt, to víš dobře, nemá nad dušemi žádnou moc," odpověděl zjev temným hlasem.
"Kdo jsi?" ptal se Roland.
"Jsem duch toho, jehož jsi násilně vyrval tomuto světu."
Mladý důstojník se rozesmál svým pronikavým, nervózním smíchem, znějícím ještě hrozněji v temnotě této opuštěné síně. "Na mou věru, nedášli mi lepší vysvětlení, nebudu se po něm pídit, na to tě upozorňuji."
"Vzpomeň si na studnu ve Vauclusu," pronesl přízrak tak slabým hlasem, že slova splynula z jeho rtů spíše jako vzdech.
Rolandovi vyvstal na čele studený pot, jeho srdce však nezesláblo. Sebral všechnu sílu a hrozivě vykřikl: "Vyzývám tě naposledy, zjeve nebo skutečnosti, nepočkášli na mě, střelím!"
Strašidlo neodpovědělo a ubíralo se dále.
Roland se na vteřinu zastavil, aby namířil. Zjev nebyl od něho dále než deset kroků. Měl jistou ruku - v okamžiku, kdy se bílá postava odrážela v celé své výšce na temné klenbě chodby, vystřelil.
Plamen ozářil jako blesk chodbu, do které se strašidlo nořilo, aniž zrychlilo nebo zmírnilo krok. Pak se vše opět pohroužilo do tmy, tím hustší, čím ostřejší bylo světlo.
Zjev zmizel pod arkádou.
Roland si přendal druhou pistoli z levé ruky do pravé a vrhl se za ním. Ačkoli se zastavil jen na krátký okamžik, přece nad ním strašidlo získalo. Roland je uviděl na konci chodby. Rozběhl se za ním a dospěl tam ve chvíli, kdy mizelo za dveřmi podzemní chodby. Měl dojem, že se před jeho očima hrouží do útrob země. Bylo vidět ještě jeho trup.
"Dohoním tě, i kdybys byl sám ďábel!" zvolal divoce a vypálil druhou ránu z pistole, která naplnila celé sklepení dýmem.
Když se kouř rozptýlil, Roland byl sám. Zařval vztekem, vrhl se do sklepení a prohledával místo, které pohltilo přízrak, zkoumal zdi rukojetí

pistole, klepal na dlažbu, ale obojí vydávalo temný zvuk pevných předmětů.
Pokoušel se proniknout zrakem temnotu, bylo to však nemožné. Slabé měsíční světlo, jež sem vnikalo, dopadalo jen na první schod cisterny.
"Ó, pochodeň, pochodeň!" zvolal zoufale.
Nikdo neodpověděl, jediným zvukem, který jeho sluch vnímal, bylo crčení pramínku vytékajícího tři kroky od něho.
Poznal, že další hledání by bylo marné, a vyšel ze sklepení. Vyndal z kapsy roh s prachem a dvě kulky zabalené v papíře a znovu pistole nabil. Pak se vydal na

zpáteční cestu. Prošel temnou chodbou i rozsáhlým refektářem a zaujal své původní místo za stolem.
Čekal.
Hodiny postupně míjely. Nastával den a na staré zdi kláštera dopadl první šedavý svit podzimního rána.
"Pro dnešek dost," zašeptal Roland. "Snad budu mít příště více štěstí." • Po necelé půlhodině vcházel do zámku Noires Fontaines.

17. KAPITOLA
Pátrání

Rolandův návrat očekávaly dvě osoby: první s úzkostí, druhá s netrpělivostí. Byla to Amálie a sir John. Jeden ani druhý nezamhouřil oči.
Amálie dala najevo svůj neklid otevřením dveří, když bratr stoupal po schodišti. Roland to slyšel. Nemohl jít kolem, aniž by ji neupokojil.
"Buď klidná, Amálie, to jsem já," řekl tiše. Nemohl si představit, že by se sestra chvěla o někoho jiného než o něj.
Vyběhla z pokoje v nočním úboru. Její bledost a temné kruhy pod očima prozrazovaly, že celou noc probděla.
"Nestalo se ti nic, Rolande?" zvolala úzkostlivě a tiskla se k bratrovi.
"Nic."
"Ani tobě, ani nikomu jinému?"
"Ne, ani mně, ani nikomu jinému."
, A neviděl jsi nic?"
"To neříkám."
"Co jsi viděl, proboha?"
"Povím ti to později, ale nejsou žádní ranění ani mrtví."
"Chválabohu!"
"A teď ti radím, sestřičko, aby sis šla pěkně lehnout a spala až do snídaně, pokud můžeš. Udělám totéž a ujišťuji tě, že mě nemusí nikdo kolébat, abych usnul. Dobrou noc - či spíše - dobré jitro!" Objal sestru, začal si pohvizdovat lovecký popěvek a vystupoval do druhého patra.
Sir John ho už čekal na chodbě. Kráčel přímo k němu. "Nuže?"
"Nevracím se s nepořízenou."

"Viděl jste strašidlo?"
"Viděl jsem něco, co se mu velice podobalo."
"Budete mi to vypravovat?"
"Ano. Rozumím, nespal jste, nebo jste spal špatně. Povím vám několika slovy, jak se celá věc seběhla..." a vylíčil mu přesně a krátce noční dobrodružství.
"Dobrá," řekl Angličan, když mladý muž domluvil. "Ale doufám, že jste nechal něco i pro mě."
"Dokonce se bojím, že jsem vám nechal ten nejtvrdší oříšek."
Když sir John naléhal, probíral každou podrobnost a chtěl se seznámit se všemi místnostmi, Roland řekl:
"Poslyšte, dnes po snídani navštívíme klášter kartuziánů a prohlédneme si ho ve dne, což vám nebude bránit v tom, abyste se tam v noci neutábořil. Naopak, denní prohlídka vás seznámí s jeho místnostmi. Ale nikomu nic neříkejte."
"Copak vypadám jako mluvka?"
"Ne, to opravdu ne," smál se Roland, "nevypadáte jako mluvka, mylorde, spíše já jsem hlupák." A odešel do svého pokoje.
Po snídani sestupovali oba muži po svahu zámecké zahrady, jako by se chtěli procházet po břehu Ressoussy. Pak však odbočili vlevo, vystoupili znovu nahoru a pustili se po silnici k seillonskému lesu, jímž prošli. Po chvíli stanuli u klášterní zdi.
"To je moje cesta, mylorde."
"Tak ji použijeme," odpověděl Angličan a pomalu, s podivuhodnou silou označující muže školeného v tělocviku se chopil hřebene zdi, vyhoupl se na něj a v okamžiku se ocitl na druhé straně.
Roland ho následoval s hbitostí člověka, který se o to nepokouší poprvé.
Opuštěnost se tu ve dne jevila jasněji než v noci. Ve stromořadí, na záhonech a stezkách bujela tráva, která jim sahala až po kolena. Po zdech se pnula réva s tak bujnými, četnými výhonky, že hrozny nemohly kvůli hustým listům, které je stínily, zrát. Zeď byla na několika místech pobořená a břečťan, spíše cizopasník než přítel zřícenin, se začal prostírat na všech stranách. Co se týče ovocných stromů, ty tu rostly volně, nepěstěné jako buky a duby v lese. Dvakrát či

třikrát sir John s Rolandem poznali podle pohybu dlouhé trávy před sebou, že se zde usídlila užovka, která prchala, udivená, zeji někdo vyrušuje.
Roland vedl svého přítele přímo ke dveřím spojujícím sad s klášterem, ale než tam vešli, pohlédl na ciferník hodin. Hodiny, které v noci šly, ve dne stály.
Přišli do refektáře. Tam den odhaloval pravou tvářnost předmětů, které noc odívala fantastickými tvary. Roland ukázal siru Johnovi stoličku, na které seděl, stůl, kde měl položené pistole, a dveře, kudy vešel zjev.
Kráčel s Angličanem cestou, kudy pronásledoval strašidlo, poznal překážky, o které klopýtal, ale přes něž mohl snadno kráčet ten, kdo byl s místem obeznámen. Jakmile však došel k místu, do něhož vystřelil, marně hle

dal kulku. Chodba zahýbala v pravém úhlu, takže bylo vyloučeno, že by kule neuvázla ve zdi, kdyby nezasáhla strašidlo. A kdyby bylo zasaženo a mělo skutečné tělo, jak by bylo možné, že by zůstalo stát, že by nebylo raněno? A pokud bylo raněno, jak to, že by se na zemi nenašla žádná stopa po krvi?
A přece zde nebyla nejmenší stopa po krvi ani po kulce. Lord Tanlay už málem připustil, že jeho přítel měl co do činění s opravdovým duchem.
"Někdo sem přišel po mně a sebral kulku," řekl Roland.
"Ale pokud jste střelil na člověka, jak to, že mu kulka nevnikla do těla?"
"To je zcela prosté. Ten muž měl pod prostěradlem železnou košili."
Bylo to možné, ale sir John přece vrtěl hlavou na znamení pochybnosti. Raději by uvěřil v nadpřirozenou událost.
Pokračovali v pátrání. Došli až na konec chodby, kde Roland v noci znovu uviděl přízrak. Kráčel rychle k cisterně, jako by ho ještě pronásledoval. Najednou pochopil úplnou temnotu toho místa v noci, kdy sem nevnikal žádný světelný odlesk zvenčí. Bylo zde šero i ve dne.
Jloland vyňal z pláště dvě pochodně a zapálil je pomocí křesadla a hubky. Šlo mu teď o to, nalézt průchod, kam mu strašidlo zmizelo. Svítili si na zem. Cisterna byla dlážděna velkými kamennými plotnami, které se zdály zapadat jedna do druhé. Mladý důstojník hledal druhou kulku se stejnou vytrvalostí jako první. U nohy mu ležel veliký kámen. Odstrčil ho a uviděl železný kruh zasazený v jedné z ploten. Beze slova si navlékl kruh na ruku, opřel se nohou a táhl k sobě. Plotna se otočila s lehkostí, která naznačovala, že tento způsob bývá často používán. Po otočení odkryla vchod do podzemí.
"Ach," řekl Roland, "to je cesta mého strašidla!" Bez váhání sestoupil do zejícího otvoru a sir John ho následoval.
Šli stejnou cestou, kudy se ubíral Morgan, když přicházel podat zprávu o své výpravě. Na konci podzemní chodby narazili na mříž vedoucí do hrobky. Roland jí zatřásl - nebyla zamčená a povolila.
Prošli podzemním hřbitovem a dospěli k druhé mříži, rovněž nezamčené.
Roland kráčel stále první. Vystoupili po několika stupních a ocitli se na kůru kaple, kde byli několik dní předtím shromážděni Jehuovi společníci. Jen sedadla byla tentokrát prázdná, kůr osamělý a na oltáři nebyly ani svíce, ani pokrývky. Bylo zjevné, že sem směřovaly kroky tajemného zjevu.
Sir John se na chvíli zamyslel. "Nuže," vytrhl se ze svého přemítání, .jelikož je řada na mně, abych dnes v noci bděl, a mám právo si vybrat místo, kde budu bdít, volím toto -" ukázal na dubový pult uprostřed kůru.
"Opravdu, nebude vám tu zle," usmál se Roland se stejnou bezstarostností, jako by se jednalo o něho samého. "Jelikož by se však mohlo stát, že byste našel večer obě mříže zavřené, musíme nalézt jiný vchod, který by vedl přímo sem."
Netrvalo pět minut a vchod byl objeven. Z kůru vedly dveře do bývalé sakristie a odtamtud se mohli snadno dostat rozbitým oknem do lesa. Oba

muži oknem bez váhání vylezli a ocitli se v nejhustší části lesa nedaleko místa, kde zabili kance.
"Hotovo," řekl Roland. "Abyste však, drahý lorde, nemusel v noci procházet tímto lesem, kde se člověk necítí dobře ani ve dne, doprovodím vás až sem."
"Souhlasím, ale ihned se vzdálíte, jakmile budu v kapli," odpověděl Angličan.
"Vzpomínám si na to, co jste mi řekl o nedůtklivosti strašidel. Protože by věděli, že jste nablízku, mohli by váhat s objevením se - a já chci také alespoň jedno spatřit."
"Odejdu, buďte bez starosti. Obávám se pouze jedné věci," dodal se smíchem.
"Jaké?"
"Aby s vámi jako s Angličanem a kacířem nenaložili špatně."

"Ó, jaká škoda, že nemám čas pro tento večer odstoupit!" řekl sir John vážně.
Oba přátelé uviděli, co chtěli vidět, a vrátili se do zámku.
Zdálo se, že nikdo, ani Amálie, netušili v jejich procházce něco jiného než obyčejnou vycházku. Den uplynul bez otázek a zjevného neklidu. Naši dva přátelé se ostatně vrátili dost pozdě.
Zasedli za stůl a k veliké radosti Eduarda mluvili o uspořádaní nové honby. Tento záměr se stal předmětem hovoru po dobu oběda i večeře.
V deset hodin se všichni jako obyčejně odebrali do svých pokojů, jen Roland se zdržoval v ložnici sira Johna.
Rozdíl jejich povah vysvítal ze způsobu, jakým vykonávali své přípravy. Roland se chystal radostně, jako na zábavu, sir John vážně, jako na souboj.
Angličan nabil svoje pistole s největší péčí a zastrčil je za pas. Místo pláště, který by mu mohl překážet v pohybu, si oblékl převlečník s širokým límcem.
V půl jedenácté vyšli oba ze zámku a nebylo ještě jedenáct, když stáli před oknem klášterní kaple. Zde se měli podle úmluvy rozejít. Sir John to Rolandovi připomněl.
"Ano, mylorde," řekl mladý muž, "na čem jsme se domluvili, to platí. Dovolte mi pouze, abych vás na něco upozornil a dal vám malou radu."
"Jakou?"
"Nenašel jsem kulky, protože je někdo sebral. Udělali to proto, abych na nich neuviděl možné otisky."
"Jaké otisky myslíte?"
"Otisky kroužků drátěné košile, protože můj přízrak byl obrněncem."
"Tím hůř. Raději bych se setkal s duchem." Hluboce vzdychl, jako by litoval, že mu nebude dopřáno setkat se s opravdovým strašidlem. "A vaše rada?"
"Střílejte do obličeje."
Angličan přikývl na znamení souhlasu, stiskl mladému důstojníkovi ruku a vylezl po kamenech spadlých z klenby do okna, kde zmizel.

"Dobrou noc!" volal za ním Roland a s bezstarostností vojáka nastoupil zpáteční cestu na zámek.

18. KAPITOLA
Soud

Roland, jemuž se podařilo usnout teprve kolem druhé hodiny, se probudil v sedm. Sbíral svoje myšlenky, a když si vzpomněl, co se včera udalo, divil se, že ho nepřišel Angličan vzbudit. Rychle se tedy oblékl, a aniž dbal na to, že ho může vyrušit z prvního spánku, šel zaklepat na jeho dveře.
Sir John však neodpovídal.
Roland klepal silněji.
Ticho.
• Tentokrát se do jeho zvědavosti přimísilo trochu nepokoje. Vzal za kliky, nebylo zamčeno. Otevřel tedy dveře a rychlým pohledem přelétl celý pokoj.
Sir John tu však nebyl, vůbec se nevrátil. Lůžko bylo netknuté. Co se tedy stalo?
Roland nechtěl ztratit ani okamžik. Vběhl do svého pokoje, zastrčil za pas lovecký nůž, přehodil pušku přes rameno, vtiskl na hlavu klobouk a odcházel.
Všichni ještě spali, jen komornou potkal na schodech.
"Vyřiďte paní de Montrevelové, že jsem se šel trochu projít s puškou po lese. Ať se neznepokojuje, pokud se s mylordem nevrátíme včas k snídani," řekl a vyběhl rychle ze zámku.
Za čtvrt hodiny už stál pod oknem kaple, kde se večer rozloučil s lordem Tanlayem. Naslouchal. Uvnitř bylo úplné ticho, jen kolem sebe vnímal praskání větví a všechen ten šum, jaký ráno působí zvěř v lese.
Vlezl do sakristie a běžel na kůr. Stačil jediný pohled, aby se přesvědčil, že nejen kůr, ale i celá loď malé kaple je prázdná. Chtěl snad Angličan odejít opačnou stranou? Bylo to možné.
Roland sestoupil rychle do podzemí, mříž hrobky byla otevřená. Vešel do tohoto hřbitova, ale temnota mu bránila, aby se mohl rozhlédnout. Proto několikrát po sobě zavolal sira Johna, nikdo však neodpovídal.
Dospěl ke druhé mříži, vedoucí do podzemní chodby, i ta byla otevřená. Vzal do ruky lovecký nůž a ubíral se dále tmou. Nikdo tu nebyl, ale jak postupoval, stávala se tma stále neproniknutelnější, což nasvědčovalo tomu, že kamenná plotna cisterny byla zavalena.
Bylo nepravděpodobné, že by Angličan odešel tudy. Roland se tedy vrátil na kůr. Zde musel Angličan strávit noc, tady je nutné hledat jeho stopu. Sotva učinil několik kroků, vydral se mu z hrdla výkřik. U jeho nohou se na dlaždicích červenala široká kaluž krve. Několik kroků dále uviděl druhou, která se zdála tvořit její protějšek.

86
87

Jedna ze skvrn byla po levé, druhá po pravé straně pultu, u něhož chtěl Angličan rozbít svůj stánek. Roland přistoupil k pultu. Podstavec byl postříkán krví. Zde se zřejmě odehrálo drama - a podle zanechaných stop to bylo hrozné drama.
Roland uměl jako lovec a voják hledat znamenitě stopy. Ihned poznal, že noc si vyžádala tři oběti, tři muži tu padli mrtví nebo ranění. Obě kaluže krve na dlaždicích kůru byly patrně krví dvou protivníků sira Johna, krev na podstavci byla jeho vlastní. Napaden ze dvou stran, střílel oběma rukama a poranil nebo zabil dva soupeře. Pak byl sám bodnut a jeho krev postříkala podstavec pultu.
Roland byl o tom přesvědčen, jako by viděl zápas na vlastní oči. Ale co udělali s tělem sira Johna? Co se stalo s těly ostatních, o to se nestaral.
Krvavá stopa vedla od podstavce až ke dveřím. Tělo bylo tedy odnášeno ven.
Roland zalomcoval masivními dveřmi a ty povolily. Na druhé straně prahu znovu uviděl krvavé stopy. Polámané větvičky a pošlapaná tráva Rolanda vedly až na paseku, kterou přetínala cesta z Pont d Ainu do Bourgu. Tady bylo tělo složeno vedle příkopu. Víc Roland neviděl.
Vtom spatřil přicházet sem od zámku muže a šel mu rychle vstříc.
"Neviděl jste po cestě nic? Nepotkal jste nikoho?" ptal se.
"Ano, viděl jsem dva sedláky, jak nesli nějaké tělo na nosítkách," odpověděl muž.
"Ach, byla to mrtvola, nebo tělo ještě živého člověka?" zvolal Roland.
"Byl bledý a nehýbal se, vypadal jako mrtvý."
"Tekla mu krev?"
"Viděl jsem ji kapat na cestu."
"Takže žije!" Vytáhl z kapsy louisdor a řekl: "Tady máte od cesty. Běžte k doktoru Millietovi do Bourgu a vyřiďte mu, ať ihned vsedne na koně a jede s větrem o závod na zámek Noires Fontaines. Nezapomeňte dodat, že jde o život člověka."
A zatímco vesničan spěchal k Bourgu, pobádan bohatou odměnou, zrychlil Roland krok, aby co nejdříve doběhl do zámku.
Jelikož je náš čtenář jistě stejně zvědavý jako Roland, co se stalo siru Johnovi, zpravíme ho o událostech poslední noci.
Angličan se dostal několik minut před jedenáctou rozbitým oknem do sakristie kaple patřící ke klášteru kartuziánů a vystavěné v lese. Ze sakristie vešel na kůr. Byl zcela prázdný, opuštěný. Paprsky měsíce, chvílemi mizícího v mracích, sem vnikaly gotickými oblouky napůl rozbitých oken a zbylými tabulkami barevného skla.
Sir John se postavil za pult uprostřed kůru a čekal. Minuty míjely, ale tentokrát neurčovaly čas klášterní hodiny, nýbrž hodiny na kostele ve vesnici Perronazu.
Až do půlnoci se vedlo siru Johnovi stejně jako Rolandovi. Slyšel jen neurčité zvuky a šelesty noci. Odbila půlnoc. Na ten okamžik netrpělivě čekal, protože pokud se mělo něco dít, muselo se to stát v tuto chvíli.

Při posledním úderu se mu zdálo, že zaslechl blížící se kroky. Zvuk přicházel z podzemní chodby. Obrátil tedy celou svoji pozornost v tu stranu. Po chvilce odtamtud vyšel mnich s kápí staženou na obličej a s pochodní v ruce. Byl oděn do šatů kartuziánů.
Následoval ho druhý, třetí, až sir John napočítal dvanáct. Před oltářem se rozdělili. Na kůru bylo dvanáct sedadel, šest po pravici, šest po levici sira Johna. Všech dvanáct mnichů zaujalo svá místa. Každý z nich zarazil pochodeň do otvoru zřízenému k tomuto účelu v dubovém pažení a čekal. Ve dveřích podzemní chodby se objevil třináctý a postavil se před oltář.
Žádný z mnichů nenapodobil tajemnou chůzi strašidel nebo duchů, všichni patřili zřejmě na zem a byli živoucími muži.
Sir John stál, v každé ruce pistoli, opřený o svůj pult uprostřed kůru, a s největším klidem přihlížel rozvíjející se scéně. Všichni mniši stáli němí jako on.
"Bratři," přerušil ticho ten u oltáře, "proč se dnes shromáždili mstitelé?"
"Aby soudili provinilce," odpověděli muži. . "Jakého zločinu se dopustil?"
"Pokusil se vniknout do tajemství Jehuových společníků."
"Jaký trest si zaslouží?"
"Trest smrti."
Mnich u oltáře se odmlčel, jako by vyčkával, až pronesený rozsudek pronikne k

srdci toho, jehož zasáhl. Pak se obrátil k Angličanovi, který zde stál dosud tak klidně, jako by byl přítomen divadelnímu představení.
"Lorde Tanlayi," řekl, Jste cizincem, jste Angličanem. Měl jste dvojnásobný důvod, abyste nechal Jehuovy společníky vést pokojně odboj proti vládě, na jejíž zmar přísahali. Vy jste nebyl tak opatrný, podlehl jste marné zvědavosti. Místo abyste se mu vyhnul, vnikl jste do doupěte lva - a lev vás roztrhá." Když viděl, že Angličan zůstává němý, dodal: "Sire Johne Tanlayi, připravte se, jste odsouzen k smrti!"
"Ach, vidím, že jsem upadl do středu lupičské bandy," promluvil konečně Angličan. "Jeli tomu tak, mohu se vyplatit výkupným. Sdělte mi jeho výši, kapitáne!"
Na tato drzá slova odpověděl hrozebný šepot.
"Mýlíte se, sire Johne, nejsme bandou lupičů," promluvil mnich u oltáře, jako by chtěl závodit s klidem a chladnokrevností Angličana, "a na důkaz toho, máteli u sebe nějakou značnou sumu nebo drahocenný šperk, jen vyslovte svoje přání a peníze i šperk budou odevzdány vaší rodině nebo osobě, kterou označíte."
"A kdo mi zaručí, že bude má poslední vůle vykonána?"
"Moje slovo."
"Slovo vůdce vrahů? Nevěřím mu!"
"Mýlíte se i tentokrát, sire Johne, nejsem vůdce vrahů právě tak, jako nejsem náčelník lupičské bandy."
, A čím tedy jste?"

89

"Jsme vyvolenci boží msty, vyslanci izraelského krále Jehu, jenž byl posvěcen prorokem Eliášem, aby vyhubil dům Achab."
"Jsteli tím, čím říkáte, proč si halíte obličeje? Proč pod své šaty oblékáte drátěné košile? Vyvolenci udeří s odkrytou tváří, a pokud dávají smrt, také se odvažují smrti. Zvedněte svoje kápě a ukažte mi svá nahá prsa - a já vás uznám za ty, za které se vydáváte."
"Slyšeli jste, bratři?" řekl mnich u oltáře a jedním hmatem rozhalil kabát, vestu i košili. Mniši udělali totéž a stáli tu s odkrytými obličeji a nahými prsy.
Byli to samí krásní, mladí lidé, z nichž nejstaršímu bylo sotva pětatřicet let. Vyznačovali se dokonalou elegancí, ale ani jeden z nich nebyl ozbrojen, což bylo zvláštní. Dnes byli totiž jen soudci a ničím jiným.
"Jste spokojen, lorde Tanlayi?" zeptal se mnich u oltáře. "Zemřete, ale dříve se splnilo vaše přání. Poznal jste nás, sire Johne. Dávám vám pět minut, poručte svoji duši Bohu!"
Ale místo aby sir John využil povoleného času a pomýšlel na spásu duše, klidně pozvedl svoje pistole, aby se přesvědčil, jestli jsou v pořádku, a natáhl j ej ich kohoutky.
"Pánové," řekl potom, aniž by čekal, až uplyne celých pět minut,, jsem připraven, vy také?"
Mladí muži na sebe pohlédli a na znamení svého vůdce obstoupili Angličana ze všech stran. Jedině on sám zůstal před oltářem a přehlížel svým pohledem celý výjev. Měl pouze dvě pistole, nemohl tedy zabít víc než dva muže. Vyhlédl si své oběti a vystřelil.
Dva z Jehuových společníků klesli na dlaždice kůru a zbarvili je krví. Ostatní přistoupili blíž, jako by se nic nestalo, a vztáhli na sira Johna ruce. Ten uchopil obě pistole za hlavně a použil je jako kladivo. Byl silný, zápas trval dlouho.
Spletitá směsice postav se chvíli zmítala uprostřed kůru. Konečně se Jehuovi společníci rozestoupili na obě strany a znovu zaujali svá místa. Sira Johna zanechali spoutaného řemeny ze svých šatů ležet před dubovým podstavcem.
"Poručil jste svoji duši Bohu?" zeptal se mnich u oltáře.
"Ano, vrahu," odpověděl Angličan, "můžeš bodnout!"
Mnich vzal z oltáře dlouhou dýku, vystoupil na kůr, sklonil se nad sira Johna a namířil na jeho prsa.
"Lorde Tanlayi," řekl, Jste statečný, musíte být také čestný. Složte přísahu, že ani slovo o tom, co jste zde viděl, nepřejde přes vaše rty! Přísahejte, že za žádných okolností nikoho z nás nepoznáte, a darujeme vám život."
"Udám vás, jakmile odtud vyjdu," odpověděl sir John. "Sotva se ocitnu na svobodě, budu vás pronásledovat."
"Přísahejte!" opakoval mnich.
"Ne," řekl sir John.

,.Přísahejte," žádal mnich po třetí.

"Ne."
"Tak tedy zemřete, když to chcete!" Mnich pohroužil svoji dýku až po rukojeť do prsou sira Johna, jenž ani nehlesl. Pak pronesl zvučným, jasným hlasem člověka, jenž si je vědom, že splnil svoji povinnost: "Spravedlnost je vykonána!"
Zanechal dýku v ráně a odebral se zpět k oltáři. "Bratři, víte, že jste pozváni do Paříže, ulice du Bac číslo 35, na ples obětí, který se bude konat 21. ledna příštího roku na paměť smrti krále Ludvíka XVI."
Poté sestoupil do podzemí, kam ho následovalo ostatních deset mnichů, každý s pochodní v ruce. Dvě zůstaly hořet u tří mrtvol.
Za okamžik sem vešli čtyři bratři sloužící, vzali obě mrtvoly Jehuových společníků a odnesli je do sklepení. Zanedlouho se vrátili s nosítky, položili na ně tělo sira Johna a vynesli je hlavním vchodem do lesa.
Pokud se čtenář ptá, proč je tak velký rozdíl mezi tím, co potkalo Rolanda a co sira Johna, proč tolik shovívavosti k jednomu a tolik přísnosti k druhému, odpovídáme: vzpomeňte si, že Morgan chránil bratra Amálie, a proto nesměl Roland zemřít rukou některého z Jehuových společníků.
19. KAPITOLA
Malý palác v ulici de la Victoire
Zatímco přenášejí tělo sira Johna Tanlaye na zámek Noires Fontaines, zatímco se tam žene Roland a vesničan spěchá do městečka Bourgu informovat doktora Milieta o neštěstí, přeskočme vzdálenost dělící Bourg od Paříže a zároveň i čas uplynulý od 16. října do 17. listopadu, podle republikánského kalendáře mezi 24. vendemiairem a 16. brumairem, a vejděme kolem čtvrté hodiny odpoledne do malého paláce v ulici de la Victoire, historicky proslulým znamenitým spiknutím, které odtamtud vyšlo, abychom tak řekli, ve zbrani.
Dejme se dlouhou a úzkou lipovou alejí vedoucí ke dveřím domu, vstupme do předsíně, jděme chodbou vpravo a vystupme po několika schodech vedoucích do pracovny, jejíž stěny jsou potaženy zelenými tapetami a nábytek hedvábím téže barvy.
Na stěnách visí plno zeměpisných map a plánů měst, po obou stranách krbu se rozkládá veliká knihovna z klenového dřeva, na židlích, křeslech, pohovkách i stolech leží plno knih, takže téměř není kam usednout.
Uprostřed nakupených rozkazů, dopisů, brožur a knih sedí za psacím stolem muž, chvílemi si netrpělivostí trhá vlasy a pokouší se rozluštit stránku písma, vedle něhož lze hieroglyfy luksorského obelisku hravě přečíst.
Ve chvíli, kdy tajemníkova netrpělivost hraničila se zoufalstvím, se otevřely dveře a vešel mladý důstojník v uniformě pobočníka. Tajemník pozvedl hlavu a na jeho tváři se objevil živý výraz radosti.

"Ach, můj drahý Rolande," zvolal, "to jste konečně vy! Jsem nadšen, že vás vidím, a sice ze tří důvodů: za prvé, protože se mi po vás hrozně stýskalo, za druhé, protože vás generál netrpělivě očekává a neustále se po vás ptá, a za třetí, protože mi pomůžete přečíst tato slova, nad nimiž se tu potím déle než deset minut... Ale především mě obejměte!"
Tajemník s pobočníkem se objali.
"Nuže," řekl Roland, "a teď se podívejme, co je to za slovo, které vás tolik trápí, milý Bourrienne."
"Ach, jaké to písmo, můj drahý! S každou stránkou mi přibude jeden bílý vlas, a to jsem teprve na třetí stránce. Přečtěte to, jestli můžete."
Roland vzal z tajemníkových rukou list a téměř plynně četl: "Odstavec XI. Nil teče od Assuanu tři míle na sever od Kaira v jedné čáře... Vždyť to jde docela dobře. Co jste to říkal? Generál se naopak polepšil."
"Jen čtěte, čtěte," pobízel ho Bourrienne.
Mladý muž četl dále: "Od tohoto bodu, který se nazývá... Ach, ach!"
"Aha, už jste u toho. Co tomu říkáte?"
"Který se nazývá..." opakoval Roland. "U čerta...! Který se nazývá..."
"Ano, který se nazývá, ale co dál?"
"Co mi dáte, Bourrienne," zvolal najednou Roland, "pokud to už mám?"
"Dám vám první diplom plukovníka, který najdu nevyplněný."
"Ne, nechci ho, na mou věru, neopustím generála. Je mi milejší dobrý otec než pět set špatných dětí. Povím vám ta tři slova zadarmo."
"Cože, to jsou tři slova?"

"Vypadají jako dvě, připouštím. Podívejte sem a čtěte: Od tohoto bodu, který se nazývá, Ventre della vacca'."
"Ach, Ventre della vacca...! Pardieu, vždyť je to nečitelné i francouzsky. Co když ho to napadne napsat italsky, a ještě k tomu v korsickém nářečí. Myslel jsem, že mi hrozí nebezpečí, že se z toho jen zblázním, ale já zblbnu!" A Opakoval celou větu: "Nil teče od Assuanu tři míle na sever od Kaira v jedné čáře, od tohoto bodu, který se nazývá Břicho krávy, tvoří dvě větve, Rosettu a Damiettu. Děkuji, Rolande." Pak začal dopisovat konec věty, jejíž začátek už měl na papíře.
"Generál má tedy dosud svého koníčka kolonizovat Egypt?"
"Ano, ano, a potom také trochu spravovat Francii. Budeme kolonizovat... na dálku."
"Musíte mě, Bourrienne, informovat o místních událostech, abych nevypadal, jako kdybych přišel z Honolulu."
"Dovolte mi nejprve otázku. Přicházíte sám od sebe, nebo jste byl povolán?"
"Povolán, a co nejrychleji."
"Kým?"
"Samotným generálem."
"Soukromá depeše?"
"Psaná jeho vlastní rukou, podívejte!" Vytáhl z kapsy list papíru bez

podpisu, obsahující dva řádky psané stejnou rukou, jakou měl Bourrienne stále před očima. " Odcestuj a buď v Paříži 1. brumairu, potřebuji Té."
"Ano, myslím, že se to chystá na osmnáctého," řekl tajemník.
"Na osmnáctého? A co?"
"Adi, na mou věru, Rolande, ptáte se mě na víc, než vím. Znáte ho, není příliš sdílný. Co se bude dít 18. brumairu? Nevím o tom nic, mohu vám říct jen tolik, že se něco stane."
"Ale alespoň něco tušíte?"
"Myslím si, že se chce prohlásit direktorem místo Sieyése nebo prezidentem místo Gohiera."
"Dobrá, a co konstituce z roku III.?"
"Ovšem, tomu, kdo se chce stát direktorem, musí být čtyřicet let, a generálovi do toho ještě deset chybí... Hrome, tím hůř pro konstituci, bude znásilněna!"
"Je ještě příliš mladá, Bourrienne, sedmileté děti se neznásilňují."
"V rukou občana Barrase dospívá všechno rychle, můj drahý. Sedmiletá .holčička je už starou kurtizánou."
Roland zavrtěl hlavou.
"No co?" ptal se Bourrienne.
"Nevěřím, že by se chtěl náš generál stát direktorem se čtyřmi kolegy. Považ, to by už nebyl direktoriát, ale spřežení."
"Každopádně na sobě až dosud nedal nic znát. S naším generálem je to tak, drahý příteli: chcemeli něco vědět, musíme to uhodnout..."
"Ach, nato jsem příliš líný, Bourrienne. Jsem jako pravý janičár: co má být, to se stane. Proč bych si, k čertu, dával takovou práci s tím, abych vyzvěděl něčí mínění a potíral je nebo hájil? Je už dost nudné žít." Tento aforismus potvrdil dlouhým zívnutím a s přízvukem největší bezstarostnosti dodal: "Myslíte, že to půjde na šavle, Bourrienne?"
"Pravděpodobně."
"Aspoň budu mít příležitost dát se zabít, to je vše, co potřebuji. Kde je generál?"
"U paní Bonapartové. Odešel k ní před čtvrt hodinou. Vzkázal jste mu, že jste tady?"
"Nejsem rád, že jsem vás viděl jako prvního. Ale počkejte, slyším jeho krok."
V tom okamžiku se prudce otevřely dveře a na prahu se v malebné uniformě velícího generála egyptské armády objevila osobnost, kterou jsme viděli inkognito v Avignonu. Pouze hlavu měla nepokrytou.
Rolandovi se zdádo, že má oči ještě vpadlejší a pleť ještě popelavější než obvykle. Když Bonaparte spatřil svého pobočníka, zaleskly se mu oči radostí.
"Ach, to jsi ty, Rolande! Věrný jako ocel. Volám tě, ty běžíš. Buď vítán!" Pak se s nepatrným úsměvem zeptal. "Co děláš u Bourrienna?"
"Čekám na vás, generále!"
"Čekáš a žvaníte tu spolu jako dvě baby."

93
92

"Přiznávám se, generále. Ukazoval jsem mu váš rozkaz, abych zde byl 16. brumairu."
"Psal jsem šestnáctého nebo sedmnáctého."
"Ó, šestnáctého, generále, sedmnáctého by bylo příliš pozdě."
"Proč pozdě?"
"Hrome, jeli to tak, jak mi řekl Bourrienne, pak se na osmnáctého chystají velké věci."
"Ten ztřeštěnec mě pěkně zkoupe!" šeptal si Bourrienne.
"Ach, takže ti řekl, že se připravujeme na osmnáctého?" Přistoupil k Bourriennovi a zatahal ho za ucho. "Klepno!" Pak se obrátil zpátky k Rolandovi a pokračoval: "Nuže ano, můj drahý, máme na osmnáctého veliké záměry. Obědváme, moje žena a já, u prezidenta Gohiera, výtečného člověka, který za mé nepřítomnosti Josefínu dokonale přijal. Budeš obědvat s námi, Rolande."
Ten se podíval na Bonaparta. "A proto jste mě povolal, generále?" zeptal se se smíchem.
"Proto, ano, a snad ještě pro něco jiného... Piš, Bourrienne."
Tajemník se rychle chopil pera.
"Jsi připraven?"
"Ano, generále."
" Můj drahý prezidente, sděluji Vám, že moje žena, já ojeden z mých pobočníků budeme u Vás obědvat pozítří osmnáctého. Připomínám, že se spokojíme s domácím obědem..."
"A pak?" ptal se Bourrienne.
"Copak?"
"Mám dolů připsat .Svoboda, rovnost, bratrství'?"
"Nebo smrt," dodal Holand.
"Ne," odpověděl Bonaparte. "Dej mi pero." Vzal od Bourrienna pero a připsal vlastní rukou: Váš Bonaparte. Pak dopis odložil. "Napiš adresu a pošli to po ordonanci."
Tajemník opatřil list adresou, zapečetil jej a zazvonil.
Vstoupil důstojník mající službu.
"Pošlete to po ordonanci," řekl mu Bourrienne.
"Ať počká na odpověď," dodal Bonaparte.
Důstojník se uklonil a odešel.
"Bourrienne," řekl generál a ukázal na Rolanda, "podívej se na svého přítele."
"Dívám se na něj, generále."
"Víš, co provedl v Avignonu?"
"Doufám, že se nestal papežem?"
"Ne, ale hodil j ednomu muži talíř na hlavu."
"Ó, to je příliš silné!"
"To ještě není všechno."
"Myslím si to."
"Bil se s tím mužem v souboji."

"A přirozeně ho zabil," dodal Bourrienne.
"Správně, a víš proč?"
"Ne."
Generál se usmál. "Protože ten muž řekl, že jsem zloděj." Pohlédl na Rolanda s nepopsatelným výrazem úsměšku i přátelství. "Hlupáku!" A najednou se zeptal: ,4 propas, a co ten Angličan?"
"Ano, generále, právě o tom Angličanovi chci s vámi mluvit."
"Je dosud ve Francii?"
"Zajisté, a jednu chvíli jsem už myslel, že tu zůstane až do doby, kdy v údolí Josafatu zazní trouba posledního soudu."
"Snad jsi málem nezabil i jeho?"
"Ach ne, já ne. My jsme nejlepšími přáteli na světě. Je to takový výborný člověk, generále, a zároveň tak originální, že jsem vás chtěl poprosit o trošičku laskavosti pro něj."
"K čertu, pro Angličana?" Bonaparte zavrtěl hlavou. "Nemám je rád."
"Jako národ, budiž, ale jako jednotlivce."
"Nuže, co se mu přihodilo, tomu tvému příteli?"
"Byl souzen, odsouzen a popraven."
"Co mi to tu, k ďasu, povídáš?"
"Božskou pravdu, generále."
"Jakže, byl souzen, odsouzen a gilotinován?"
"Ne zcela. Souzen a odsouzen, ano, ale kdyby byl gilotinován, vypadalo by to s ním dnes mnohem hůř."
"Co to žvaníš? Jakým tribunálem byl souzen a odsouzen?"

"Tribunálem Jehuových společníků."
"Kdo jsou Jehuovi společníci?"
"Jděte, generále, copak jste už zapomněl na našeho přítele Morgana, maskovaného muže, jenž vrátil obchodníkovi vínem jeho dvě stě louisdorů?"
"Ne," odpověděl Bonaparte, "nezapomněl jsem na něho. Už jsem ti, Bourrienne, vyprávěl o odvaze toho darebáka, že?"
"Ano, generále, a řekl jsem vám na to, že na vašem místě bych chtěl zjistit, kdo to byl."
"Kdyby mě generál nechal, věděl by to už dnes. Chtěl jsem mu právě skočit na krk a strhnout masku, když mi generál řekl tónem, který dobře znáte:,Sedět, Rolande!'"
"Vrať se ke svému Angličanovi, mluvko! Ten Morgan ho zavraždil?"
"On ne... ale jeho společníci."
"Vždyť jsi právě mluvil o tribunálu, o rozsudku."
"Můj generále, vy jste se vůbec nezměnil," řekl Roland, "chcete vědět všechno a nepustíte mě ke slovu."
"Vstup do Rady pěti set a můžeš mluvit, jak chceš."
"Ach, v Radě pěti set by mi skákalo do řeči mých čtyři sta devadesát devět kolegů, kteří by měli stejnou chuť mluvit. Jsem raději přerušován vámi než nějakým advokátem."

95
94

"Budeš konečně mluvit?"
"Nepřeji si nic jiného. Představte si, generále, že je nedaleko Bourgu klášter kartuziánů..."
"V Seillonu, znám to tam."
"Jakže, vy znáte seillonský klášter?" divil se Roland.
"Copak nevíš, že generál zná všechno?" řekl mu Bourrienne.
"Nuže mluv, copak tam jsou dosud kartuziáni?"
"Ne, pouze strašidla."
"Chceš mi snad náhodou vyprávět historku o strašidlech?"
"A to jednu z nejhezčích."
"K četu! Bourrienne ví, zeje zbožňuji. Mluv!"
"Dobrá. Slyšeli jsme doma, že v klášteře kartuziánů straší. Chápete, že jsme se o tom chtěli přesvědčit, sir John a já, vlastně já a sir John. Strávili jsme tam tedy každý jednu noc."
"Kde?"
"Přece v klášteře kartuziánů."
Bonaparte udělal na prsou palcem nepozorovatelné znamení kříže - korsický zvyk, který mu zůstal. "Ach, a viděl jsi strašidla?" zeptal se.
"Viděl j sem j edno."
"Co jsi udělal?"
"Vystřelil jsem na ně."
"No a?"
"Šlo dál svou cestou."
"A ty ses považoval za poraženého?"
"To mě pěkně znáte! Pronásledoval jsem je a střílel po něm. Protože však znalo cestu lépe než já, uniklo mi."
"K ďasu!"
"Následujícího dne byla řada na siru Johnovi, našem Angličanovi."
"A on to tvoje strašidlo také viděl?"
"Viděl ještě něco lepšího. Viděl dvanáct mnichů, kteří vstoupili do kostela, soudili ho, protože chtěl vniknout do jejich tajemství, odsoudili ho k smrti a probodli dýkou. Na mou duši."
"A on se nebránil?"
"Bránil se jako lev. Dva z nich zabil."
"Je tedy mrtvý?"
"Není mu o mnoho lépe, ale doufám, že se z toho přece výkrese. Považte, generále, našli ho na okraji příkopu a odnesli do bytu mé matky s dýkou zaraženou uprostřed prsou jako tyčka na vinici."
"Ach, to je pravá scéna ze svaté Fémy (tajný soud ve Westfálsku), co mi tu vypravuj es!"
"A na ostří dýky, aby nebyla pochybnost, od koho rána pochází, je vyryto: Jehuovi společníci."
"Není možné, aby se děly takové věci ve Francii v osmnáctém století! Hodily by

se do Německa ve středověku, do doby Jindřicha nebo Otona."

"Nemožné, generále? Nuže, zde máte dýku," vytáhl zpod kabátu dlouhou, ostrou dýku. "Co soudíte o jejím tvaru? Je úhledná, co?"
Rukojeť se podobala kříži a na ostří bylo skutečně vyryto Jehuovi společníci.
Bonaparte zbraň dlouho prohlížel. "A ty říkáš, že tuto hračku zarazili do prsou tvého Angličana?"
"Až po rukojeť."
"A on není mrtvý?"
, ,Dosud ne."
"Slyšel jsi, Bourrienne?"
"Poslouchám s největším zájmem."
"Musíte mi to připomenout."
"Kdy, generále?"
"Kdy...? Až budu pánem.... Pojď popřát dobrý den Josefíně. Pojď, Bourrienne, poobědváš s námi. Dejte však pozor na to, co budete mluvit - ustolu bude také Moreau... Ach, uschovám si dýku jako zvláštnost!" A odcházel, následován Rolandem a Bourriennem.
Na schodech potkal ordonanci vracející se od prezidenta Gohiera "Nu?" ptal se.
"Zde je odpověď."
Bonaparte zlomil pečeť a četl:
"Prezident Gohierje nadšen štěstím, které mu slibuje generál Bonaparte. Bude ho očekávat pozítří 18. brumairu s jeho rozkošnou ženou a ohlášeným pobočníkem. Ke stolu se zasedne v pět hodin. Kdyby snad tato hodina generálu Bonapartovi nevyhovovala, prosím, aby dal vědět, za jakou má být vyměněna.
Prezident Gohier 16. brumairu roku VII. "
Bonaparte zastrčil dopis s nepopsatelným úsměvem do kapsy. Pak se obrátil k Rolandovi. "Znáš prezidenta Gohiera?"
"Ne, generále."
"Uvidíš, je to statečný muž," pronesl s neméně nepopsatelným přízvukem, než byl jeho úsměv.

20. KAPITOLA
Hosté generála Bonaparta

Josefína měla čtyřiatřicet let - rozkošný věk ženy, kdy vrcholí její mladost. Byla stále krásná, okouzlující a půvabnější než kdy jindy. Junotovo neopatrné sdělení uvrhlo mezi ni a jejího manžela trochu chladu. Stačily však tři dny, aby kouzelnici vrátily moc nad vítězem od pyramid a Rivoli.

Když Roland vstoupil, bavila hosty v salonu. Jako pravá Kreolka, neschopná ovládat své city, vykřikla radostí, když ho spatřila, a podávala mu ruku. Věděla, jak je Roland jejímu manželovi oddán, znala jeho šílenou odvahu a nebylo pro ni tajemstvím, že kdyby měl mladý pobočník dvacet životů, všechny by je položil za generála Bonaparta.
Roland rychle uchopil její ruku a uctivěji políbil.
Josefína se znala s jeho matkou z Martiniku. Jakmile se s ním setkala, nikdy nezapomněla hovořit o jeho dědečkovi z matčiny strany, panu de la Clémenciěrovi, do jehož nádherné zahrady chodívala jako dítě trhat skvostné ovoce. Látka k hovoru se našla snadno. Se zájmem se tázala na zdraví paní de Montrevelové, její dcery i malého Eduarda.
"Můj drahý Rolande," řekla mu posléze, "musím se dnes věnovat všem, zúčastněte se jejich zábavy. Ale zítra bych s vámi ráda mluvila o něm -" označila pohledem Bonaparta. "Mám vám co vyprávět." Stiskla mu ruku a s úsměvem dodala: "Ať přijde cokoliv, vy ho neopustíte, mám pravdu?"
"Jak to myslíte, ,ať přijde cokoliv'?" ptal se Roland udiveně.
"Vím, co chci říct, a jsem přesvědčená, že kdybyste hovořil deset minut s Bonapartem, porozuměl byste mi. Cekejte, dívejte se, naslouchejte a mlčte."
Roland se uklonil a ustoupil stranou, odhodlán řídit se Josefíninou radou a omezit se na úlohu pozorovatele.
A skutečně bylo co pozorovat.
Salon zaujímaly tři hlavní skupiny.
První, která se utvořila kolem paní Bonapartové, jediné přítomné ženy, byla vlastně spíše přítokem a odtokem hostů než opravdovou skupinou.
Druhá, jež se utvořila kolem slavného Talmy, se skládala z Arnaulta, Parsevala Grandmaisona, de Mongeho, de Bertholleta a dvou či tří členů Institutu.

A ve třetí, do níž se právě vmísil Bonaparte, bylo možné vidět Talleyranda, Barrase, Luciena, admirála Bruixe, Roederera, Fouchého, Regnaulta, Réala a několik generálů, mezi nimiž se nacházel i Lefébvre.
V první skupině se hovořilo o módě, hudbě a divadle, ve druhé o literatuře, vědě a dramatickém umění a ve třetí o všem možném, jen ne o tom, o čem měl každý chuť mluvit.
Tato opatrnost zřejmě neharmonizovala s myšlenkou ovládající v tomto okamžiku Bonaparta, neboť po několika minutách banálního rozhovoru vzal bývalého biskupa z Antunu za rámě a odvedl ho do jednoho z okenních výklenků.
"Nuže?" zeptal se.
Talleyrand pohlédl na Bonaparta s výrazem sobě vlastním. "Co jsem vámjekl o Sieyèsovi, generále?"
"Řekl jste mi: .Hledejte oporu v lidech, kteří zacházejí s přáteli republikyjako s jakobíny, a buďte přesvědčen, že Sieyès stojí v čele těchto lidí.'"
"Nezklamal jsem se."
"On se tedy vzdává?"

"Ještě lépe, on se už vzdal..."
"Muž, který mě chtěl dát zastřelit, protože jsem přistál ve Fréjusu bez karantény!"
"Ach ne, to nebylo pro to."
"Proč tedy?"
"Protože jste na něj nepohlédl a neoslovil ho při obědě u Gohiera."
"Přiznávám se, že jsem to udělal úmyslně. Nesnáším toho zběhlého mnicha."
Bonaparte si vzpomněl, ovšem trochu pozdě, že slova, která mu uklouzla, jsou dvojsečným mečem. Pokud byl totiž Sieyès zběhlým mnichem, byl Talleyrand sesazeným biskupem. Vrhl rychle pohled na tvář svého společníka, ale bývalý biskup antunský se usmíval svým nejsladším úsměvem.
"Mohu s ním tedy počítat?"
"Ručím za něj."
"A co Cambacérès a Lebrun, viděl jste je?"
"Vzal jsem si na starost Sieyèse, toho nejvzpurnějšího. Bruix navštívil .oba ostatní."
Admirál zůstal ve středu skupiny a nespouštěl z očí generála s diplomatem. Tušil totiž, že jejich rozmluvaje velice důležitá.
Bonaparte mu dal znamení, aby přišel k nim. Méně obratný muž by ihned uposlechl, Bruix se však toho chránil. Obešel s líčenou lhostejností dvakrát či třikrát salon a potom, jako by teprve nyní zpozoroval Bonaparta s Talleyrandem, zamířil k nim.
"Bruix je velice zručný muž," řekl Bonaparte, jenž posuzoval lidi právě tak podle malých věcí jako podle velkých.
"A zejména velice opatrný, generále," dodal Talleyrand.
"Takže z něho budeme muset tahat slova."
"Ach ne, naopak přichází, aby promluvil o té věci zcela otevřeně."
A opravdu. Sotva k nim admirál přistoupil, bez jakéhokoli úvodu řekl: "Viděl jsem je, váhají."
"Váhají? Cambacérès a Lebrun váhají? Lebruna ještě chápu, je to jakýsi druh učence, umírněnec, puritán, ale Cambacérès..."
"Je to tak."
"Neřekl jste jim, že bych z nich udělal konzuly?"
"Až k tomu jsem se nedostal," odpověděl Bruix se smíchem.
"A proč?" ptal se Bonaparte.
"Protože je to první slovo, které od vás slyším o vašich záměrech, občane generále."
"To je pravda," řekl Bonaparte a kousl se do rtů.
"Mám toto opomenutí napravit?"
"Ne, ne," odpověděl Bonaparte živě. "Mysleli by si, zeje potřebuji. Ať se dnes rozhodnou za podmínek, které jste jim nabídl, a když ne, zítra bude pozdě. Cítím se dost silný, abych mohl být sám, a mám nyní Sieyèse a Barrase."
"Barrase?" opakovali oba vyjednavatelé.

98
99

"Ano, Barrase, jenž se mnou zachází jako s malým kaprálem a neposílá mě zpátky do Itálie, protože, jak říká, jsem tam udělal kariéru a není třeba, abych se tam vrátil... Barrase, ano..." Odmlčel se a pak pokračoval: "Ostatně, mohu vám to

říct. Víte, co mi Barras doznal včera při obědě? Že je nemožné, aby se déle udržela konstituce z roku III., že uznává nutnost diktatury a je odhodlán odstoupit a pustit otěže vlády z rukou. Dodal, že republika potřebuje nové muže. Hádejte, komu zamýšlel předat moc... Generálu Hédouvillovi, prý statečnému člověku... Stačilo, abych se na něj podíval, a sklopil oči. Můj pohled musel být zdrcující. To mělo za následek, že stál dnes ráno v osm hodin u mého lůžka a omlouval se, jak mohl, za svou včerejší hloupost. Uznával, že jedině já bych mohl republiku zachránit. Prohlásil zároveň, že je mi k dispozici, že udělá, co budu chtít, že přijme úlohu, jakou mu přidělím, a prosil mě, abych s ním počítal, kdybych něco zamýšlel..." Bonaparte zachytil pohled bývalého biskupa. "Já vím, že je Barras váš přítel, ale není mým přítelem. A já mu to dokážu. Vy se vrátíte k Lebrunovi a Cambacérèsovi, Bruixi, a předložíte jim podmínky." Pohlédl na hodinky a svraštil čelo. "Zdá se mi, že Moreau na sebe nechává čekat." A odebral se ke skupině, kde vládl Talma.
Oba diplomaté se za ním dívali, jak odchází.
"Co říkáte, můj drahý Mořici," zeptal se tiše admirál Bruix, "těm jeho citům k člověku, který ho, prostého důstojníka, vyznamenal při obléhání Toulonu, 13. vendémiairu mu svěřil ochranu konventu a nakonec ho v šestadvaceti letech jmenoval velícím generálem italské armády?"
"Říkám, můj drahý admirále," odpověděl Talleyrand se svým jemným a zároveň prohnaným úsměvem, "že tak veliké služby se mohou splatit jen nevděkem."
V tom okamžiku ohlašovali generála Moreaua.
Toto ohlášení, které bylo více než novinou, naplnilo většinu přítomných úžasem. Zraky všech se obrátily ke dveřím.
Moreau vstoupil.
V té době zaujímali mysl celé Francie tři muži, a jedním z nich byl Moreau. Ostatní dva byli Bonaparte a Pichegru. Každý z nich se stal jedním druhem symbolu. Pichegru byl od 18. fructidoru symbolem monarchie. Moreau byl od doby, co ho nazvali Fabiem, symbolem republiky. Bonaparte, symbol války, je oba ovládal dobrodružnou stránkou svého génia.
Moreau byl v plné síle svého věku, řekněme spíše génia. Bylo mu právě šestatřicet let, měl vysokou postavu, klidnou, ale pevnou tvář, mohl se podobat Xenofontovi.
Bonaparte ho neznal, ale ani on Bonaparta nikdy neviděl. Zatímco první z nich bojoval u Mincia a na Adiži, druhý bojoval na Dunaji a Rýně.
Bonaparte mu šel vstříc. "Buďte vítán, generále," řekl.
Moreau se usmál. "Generále," odpověděl s dokonalou dvorností, zatímco se kolem nich utvořil kruh, protože každý chtěl slyšet, jak tento druhý César osloví druhého Pompeja, "vy přicházíte z Egypta jako vítěz, já se vracím z Itálie po veliké porážce."

"Která však není vaší porážkou, nejste za ni odpovědný, generále. Tuto porážku zavinil Joubert. Kdyby se vydal k italské armádě ihned, jakmile byl jmenován jejím velícím generálem, nemohli by mu Rusové a Rakušané klást odpor. Ale líbánky ho zdržely v Paříži a tento osudný měsíc, který zaplatil nebohý Joubert svým životem, jim poskytl čas shromáždit své síly. Jen vzdáním se Mantuy vzrostl jejich počet o patnáct tisíc mužů. Bylo nemožné, aby nebyla naše statečná armáda přemožena tolika shromážděnými silami."
"Bohužel ano," řekl Moreau. "Větší počet vždycky poráží menší "
"To je veliká pravda, generále, nepopiratelná pravda!" zvolal Bonaparte.
"A zatím jste vy, generále, porazil s malými armádami velké," vmísil se do rozhovoru Arnault.
"Kdybyste byl Mariem namísto autora ‚Maria', neřekl byste to, pane básníku. I když jsem porážel velké armády malými - poslouchejte dobře, obzvlášť vy, mladí lidé, kteří dnes posloucháte a později budete velet - byl to vždycky malý počet, který byl poražen velkým."
"Nerozumím," řekli společně Arnault i Lefèbvre.
Ale Moreau kývl hlavou na znamení, že rozumí.
Bonaparte pokračoval: "Sledujte dobře moji teorii, to je celé válečné umění. Když jsem stál s nejmenšími silami proti veliké armádě, napadl jsem rychle jako blesk jedno její křídlo a porazil je. Pak jsem okamžitě využil zmatku, který vyvolal můj manévr v nepřátelské armádě, abych napadl jinou její část, vždy se všemi svými silami. Tak jsem ji porážel po malých částech a vítězství, které pokaždé následovalo, bylo přece triumfem velkého počtu nad malým."
V okamžiku, kdy obratný generál podával tuto definici svého génia, oznamoval sluha, zeje prostřeno.
"Pojďme, generále," řekl Bonaparte a odváděl Moreaua k Josefině, "podejte rámě mé ženě a ke stolu!"

Na toto vyzvání se všichni odebrali do jídelny.
Po obědě Bonaparte odvedl Moreaua do své pracovny pod záminkou, že mu ukáže nádhernou šavli, kterou si přinesl z Egypta. Oba sokové tam zůstali zavřeni přes hodinu.
Co se mezi nimi udalo? Jaké sliby byly vyměněny? Jaká smlouva podepsána?
To se nikdy nikdo nedozvěděl. Bonaparte odpověděl jen Lucienovi, jakmile se vrátil do salonu, když se ho Lucien zeptal:
"A Moreau?"
"Jak jsem předvídal, dává přednost vojenské moci před politickou. Slíbil jsem mu velení armády." Usmál se. "A zatímco bude čekat..."
"Zatímco bude čekat...?" ptal se Lucien.
"Bude velet luxemburské. Není mi proti mysli učinit z něho žalářníka direktorů dříve, než z něho udělám vítěze nad Rakušany."
Následujícího dne přinášel Moniteur tuto zprávu:

101
100

Paříž 17. brumairu
Bonaparte daroval Moreauovi damascenku vykládanou drahokamy, kterou si přinesl z Egypta a která má hodnotu dvanáct tisíc franků.
21. KAPITOLA
Bilance direktoria
Moreau, nepochybně vyzbrojen svými instrukcemi, vyšel z paláce v ulici de la Victoire, zatímco Bonaparte se vrátil do salonu. V takový večer bylo vše podrobeno kontrole, proto nezůstala nepovšimnuta ani Moreauova nepřítomnost, ani dobrá nálada jevící se na Bonapartově tváři. S nejživějším zájmem se na něj upíraly pohledy Josefíny a Rolanda. Moreau, spojenec Bonaparta, přinášel do spiknutí dvacet procent naděje, Moreau, nepřítel Bonaparta, s sebou odnášel padesát. Josefínino oko vyjadřovalo takovou úzkost a prosbu, že k ní Bonaparte poslal svého bratra.
Lucien se nenápadně přiblížil k Josefíně. "Všechno jde dobře," řekl.
"A Moreau?"
"Je s námi."
"Myslelajsem, zeje republikán."
"Dokázali jsme mu, že jednáme pro dobro republiky."
"Já bych o něm soudil, zeje ctižádostivý," řekl Holand.
Lucien se zachvěl a pohlédl na mladého muže. "Vy j sté na to přišel," odpověděl.
"Nuže, jeli ctižádostivý, nenechá Bonaparta zmocnit se vlády," řekla Josefma.
"Proč?"
"Protože ji bude chtít sám."
"Ano, ale bude čekat, až mu ji někdo připraví, protože si ji nedovede stvořit a neodváží šiji vzít."
Bonaparte přistoupil ke skupině, která se opět utvořila kolem Talmy. Velcí mužové obyčejně zaujímají střed.
"Co to tu vyprávíte, Talmo?" ptal se. "Zdá se mi, že vám naslouchají se zájmem."
"Ano. Aleje konec mému království," odpověděl umělec.
"Proč?"
"Dělám totéž co občan Barras, odstupuji."
"Občan Barras odstupuje?"
"Mluví se o tom."
"A je známo, kdo bude jmenován místo něho?"
"Tuší se to."
"Je jedním z vašich přátel, Talmo?"
"Dříve," řekl umělec a uklonil se, "mi prokazoval čest tím, že říkal, že jsem já jeho přítelem."

"Dobrá, v tom případě vás žádám o protekci."
"Je vám slíbena," řekl Talma a smál se. "Nyní zbývájen vědět, za jakým účelem."
V té chvíli byl ohlášen generál Bernadotte.
"Bernadotte?" Bonaparte se nemohl ubránit slabému výkřiku překvapení. "Proč ten sem přichází?" zašeptal.
Od Bonapartova návratu se držel v ústraní i Bernadotte. Choval se odmítavě ke všem vzkazům, které mu vyřizovali generálovi přátelé, a odmítal veškerá jeho pozvání. Bernadotte totiž už dávno poznal ve velícím generálovi politika a diktátora. Sám byl zcela jiným republikánem než Moreau. Ostatně si myslel, že má důvod stěžovat si na Bonaparta. Jeho vojenská dráha nebyla méně skvělá než

kariéra mladého generála, jejich štěstí se od sebe lišilo jen tím, že měl zemřít na trůnu. Bernadotte, syn advokáta z Pau, o pět let starší než Bonaparte, začal svoji vojenskou dráhu jako prostý voják v sedmnácti letech. Postupoval rychle. V roce 1794, tedy ve třiceti letech, ho Kleber jmenoval brigádním generálem na samém bojišti, kde rozhodl o vítězství. V roce 1797 ho direktorium pověřilo, aby dovedl sedmnáct tisíc mužů Bonapartovi. Byli to samí staří vojáci Klebera, vojáci od Sambry a Mensy. Tu zapomněl na svého soka i na svou podružnost a dobýval jedno vítězství po druhém. Vrátil se z válečného tažení a přinášel direktoriu prapory dobyté na nepříteli. Za to byl jmenován vyslancem ve Vídni. Vzpoura podnícená trojbarevným praporem vztyčeným nad vchodem vyslanectví, vzpoura, za kterou vyslanec nemohl obdržet zadostiučinění, ho přiměla požádat o vrácení svých pověřovacích listin. Po návratu do Paříže ho direktorium jmenovalo ministrem války, ale Sieyèsova nedůtklivost, kterého mrzel Bernadottův republikanismus, ho přiměla podat demisi. Byla přijata, a když Bonaparte přistál ve Fréjusu, byl Bernadotte už tři měsíce nahrazen Duboisem.
Někteří z jeho přátel ho chtěli připomenout ministerstvu, ale Bonaparte se proti tomu postavil, což mělo za následek nepřátelství mezi oběma generály.
Bernadottova přítomnost v Bonapartově salonu byla neobyčejnou událostí a jeho objevení vzbudilo ještě větší pozornost než Moreauův vstup.
Bonaparte mu nešel vstříc, ale spokojil se s tím, že se obrátil a čekal.
Bernadotte zůstal stát na prahu dveří a rychle se rozhlédl po salonu. Rozdělil si a analyzoval skupiny. Ačkoli zpozoroval ve středu hlavní skupiny Bonaparta, zamířil k Joseflně, která napůl ležela na pohovce u krbu, a pozdravil ji jako pravý kavalír. Učinil jí několik poklon, zeptal se na její zdraví a teprve pak zvedl hlavu, jako by chtěl očima vyhledat Bonaparta.
Ten porozuměl s bystrostí svého ducha. Stal se netrpělivý a odešel stoupnout si do okenního výklenku, kde před obědem hovořil s oběma diplomaty.
Bernadotte dvorně zdravil vpravo i vlevo, přikázal své obyčejně tak živé fyziognomii největší klid a blížil se k Bonapartovi, jenž ho očekával jako zápasník svého protivníka.

103
102

Oba muži se pozdravili. Bonaparte neučinil nejmenší pohyb, aby podal Bemadottovi ruku.
"To jste vy," řekl. "Jsem rád, že vás vidím."
"Děkuji, generále," odpověděl Bernadotte. "Přicházím sem, abych vám podal některá vysvětlení."
"Zprvu jsem vás nepoznal."
"Ale přece se mi zdá, generále, že moje jméno pronesl sluha, jenž mě ohlašoval, dost hlasitě a jasně, než aby se mohlo pochybovat o mojí totožnosti."
"An˚, ale on ohlašoval generála Bernadotta - a já viděl muže v občanském oděvu a pochyboval jsem, že byste to byl vy."
Od nějaké doby dával Bernadotte skutečně přednost civilnímu oděvu před uniformou.
"Víte," řekl se smíchem, "že už jsem jen poloviční voják. Podrobil jsem se reformě občana Sieyèse."
"Zdá se, že pro mě bylo štěstím, že jste nebyl na ministerstvu války v době mého přistání ve Fréjusu."
"Proč?"
"Prý jste se vyjádřil, jak mě ujišťují, že kdybyste dostal rozkaz zatknout mě za přestoupení zdravotních nařízení, udělal byste to."
"Řekl jsem to a opakuji to, generále! Jako voják jsem byl vždy otrokem disciplíny, jako ministr otrokem zákonů."
Bonaparte se hryzl do rtů. "A po tom všem řeknete, že ke mně nechováte osobní nepřátelství?"
"Osobní nepřátelství k vám, generále? Proč? Stáli jsme spolu skoro vždy na stejném stupni, byl jsem dokonce generálem před vámi. Moje rýnská válečná tažení nebyla republice méně prospěšná, přestože nejsou tak slavná jako vaše na Adiži, a když jsem měl čest sloužit pod vámi v Itálii, nalezl jste ve mně, doufám, důstojníka oddaného neli muži, tedy alespoň vlasti. Je pravda, že od vašeho odjezdu, generále, jsem byl šťastnější než vy, protože jsem neměl zodpovědnost za velikou armádu, kterou jste - pokud je možné věřit Kleberovým posledním depeším - zanechal v mrzutém postavení."
"Jakže! Podle Kleberových posledních depeší? Copak Kleber psal?"
"Nevíte o tom, generále? Že by vám direktorium nesdělilo stesky vašeho nástupce?

Byla by to z jeho strany veliká slabost a já si dvojnásobně blahopřeji, že jsem vám přišel připomenout, co se říká o mně, a informovat vás, co se říká o vás."
Bonaparte se na Bernadotta upřeně podíval. "A co se o mně říká?"
"Že když jste se vrátil, měl jste s sebou přivést armádu."
"Měl jsem loďstvo? A nevíte, že Brueys nechal svoje spálit?"
"Říká se tedy, generále, že by pro vaši pověst bylo lepší, kdybyste zůstal s armádou, když jste ji nemohl přivést zpátky."
"To bych také udělal, pane, kdyby mě události nevolaly do Francie."
"Jaké události, generále?"

"Vaše porážky."
"Pardon, generále, chcete snad říct ‚Schererovy porážky'."
"Přece zůstanou vašimi."
"Nesu zodpovědnost za generály, kteří veleli našim armádám na Rýnu a v Itálii, teprve od doby, co jsem ministrem války. Nuže, sečtěme od té doby porážky a vítězství a uvidíme, na kterou stranu se skloní vážky."
"Snad mi nechcete namluvit, že si vaše záležitosti stojí dobře?"
"Ne, ale povím vám, že na tom nejsou tak zle, jak se snažíte uvěřit."
"Jak se snažím uvěřit...? Opravdu, generále, kdo by vás slyšel, musel by si myslet, že mám zájem na tom, abych snížil Francii v očích ciziny..."
"To netvrdím. Přišel jsem jen proto, abych vyrovnal rovnováhu našich vítězství a porážek, ajelikož jsem k vám vešel jako obžalovaný -"
"Nebo jako žalobce."
"Nejprve jako obžalovaný... začínám."
"A já poslouchám," řekl Bonaparte a cítil se, jako by stál na žhavém uhlí.
Bernadotte se uklonil. "Snad nikdy neobdržel ministr války - archivy ministerstva to mohou dosvědčit - svůj portfej za kritičtějších okolností: v zemi občanská válka, nepřítel před branami, pokles odvahy v našich starých armádách, naprostý nedostatek prostředků, jak utvořit nové. Tak jsem na tom byl 8. června večer, když jsem se ujímal svého úřadu... Po osmém červnu čilá korespondence mezi občanskými i vojenskými autoritami povzbudila jejich odvahu a naděje. Moje provolání ne ministra k vojákům, ale kamaráda ke kamarádům, taktéž ve svých adresách k členům direktoria jsem vždy mluvil jako občan k spoluobčanům. Dovolával jsem se odvahy armády, promlouval jsem k srdcím Francouzů a dosáhl jsem toho, co jsem si přál. Národní garda se organizovala s novou horlivostí. Na Rýně a Moselle se tvořily legie. Oddíly vysloužilců zaujaly místa pluků, aby posílily ty, které hájí naše hranice. Naše jízda se dnes doplňuje čtyřiceti tisíci koňmi, sto tisíc oděných a vyzbrojených branců čeká, aby přijali za volání ‚Ať žije republika!' prapory, pod nimiž půjdou bojovat a vítězit..."
"Ach, to je celá apologie na vás samého!" přerušil ho Bonaparte trpce.
"Budiž, rozdělím svoji řeč na dvě části. První bude apologií popíratelnou, druhá... nechme tedy apologii stranou, přecházím k činům:
17. a 18. června: bitva u Trebbie. Macdonald napadá nepřítele, aleje odražen a ustupuje k Modeně.
20. června: Moreau vítězí u Tortony.
22. července: vydání alexandrijské tvrze nepříteli.
Vážky se kloní na stranu porážky.
30. července: vydání Mantuy. Nová rána.
15. srpna: bitva u Novi. Tentokrát to už není rána, ale úplná porážka.
Zaznamenejte ji, generále, je poslední. Zatímco bojujeme u Novi, Masséna udržuje pozice u Lucernu a Lecourbe se 14. a 15. srpna zmocňuje sv. Gotharda.

105
104

19. srpna: bitva u Bergenu. Brune poráží angloruskou armádu o čtyřiačtyřiceti tisících mužích a zajme ruského generála Hermanna.
25., 26. a 27. téhož měsíce: boje u Curychu. Maséna poráží Rakušany a Rusy pod Korsakovým velením. Hotz a tři jiní rakouští generálové jsou zajati, tři zabiti, nepřítel ztrácí dvanáct tisíc mužů, sto děl a veškeré vozataj stvo.
Tu končí úspěchy, které nepřítel dobýval od počátku válečného tažení. Po dobytí Curychu je francouzské území zabezpečeno před jakýmkoliv vpádem.
30. srpna: Molitor poráží rakouské generály Jelačiče a Linkena.
2. září: přinutí Suvarova k vyklizení Glarisu, k zanechání raněných, děl a šestnácti set zajatých.
6. září: generál Brune po druhé poráží angloruské pluky vedené vévodou z Yorku.

7. září: generál Gazan se zmocňuje Cařihradu.
9. září: vy přistáváte u Fréjusu.
Nuže, generále," pokračoval Bernadotte, Jelikož Francie pravděpodobně proj de vašima rukama, j e dobře, abyste věděl, v j akém stavu j i přij ímáte. To, co děláme v této době, je historie a je nutné, aby se těm, kdo budou mít zájem na tom, aby ji jednoho krásného dne zfalšovali, postavilo do cesty Bernadottovo dementi!"
"Říkáte to snad mně, generále?"
"Říkám to lichotníkům... Prý tvrdíte, že jste se vrátil proto, že byly naše armády zničeny, Francie ohrožena a republika v posledním tažení. Mohl jste skutečně odjet z Egypta s touto obavou, ale pokud jste jednou ve Francii, je nutné, aby vaše obavy ustoupily zcela opačnému přesvědčení."
"Nepřeji si nic jiného, generále," odpověděl Bonaparte nanejvýš důstojně. "A čím větší a mocnější mi Francii ukážete, tím vděčnější budu tomu, komu bude děkovat za tuto moc a slávu."
"Ó, výsledek je jasný, generále! Tři armády pobity, Rusové vypuzeni, Rakušané poraženi a rozprášeni. Dvacet tisíc zajatých, sto děl, patnáct praporů, celé vozataj stvo v naší moci, devět generálů zajato, Švýcarsko osvobozeno, naše hranice zabezpečeny. To je Massénův podíl a situace Švýcarska.
Anglickoruské armády dvakrát přemoženy, úplně zbaveny odvahy, zanechávají nám svoje dělostřelectvo, zásoby potravin i střeliva, až na ženy a děti, které vylodili Angličané, považující se už za pány Holandska. Osm tisíc francouzských a batavských zajatců vráceno vlasti, Holandsko zcela vyklizeno. To je Bruneův podíl a situace Holandska.
Zadní voj generála Klanaua přinucen složit zbraně u Villanovy. Tisíc zajatců, tři děla a Rakušané zahnáni za Bormidu. Celkem i s boji u Stury a Pignerolu čtyři tisíce zajatců, šestnáct děl, okupace celého kraje mezi Sturou a Tanarem. To je Championettův podíl a situace Itálie.
Dvě stě tisíc vojáků ve zbrani, čtyřicet tisíc jezdců na koních, to je zase můj podíl a situace Francie."

"Ale proč vám záleží na tom, máteli dvě stě tisíc mužů ve zbrani, jak tvrdíte," řekl Bonaparte posměšně, "abych vám přivedl patnáct nebo dvacet tisíc vojáků, které mám v Egyptě a jsou tam užiteční pro kolonizaci?"
"Požadujili je na vás, generále, není to proto, že bychom je potřebovali, ale z obavy, aby se jim nepřihodilo neštěstí."
"A jaké neštěstí by se jim mělo přihodit? Velí jim Kleber."
"Kleber může být zabit, generále, a co zbývá potom...? Kleber je ztracen i s vašimi dvaceti tisíci muži, generále!"
"Jak to, ztracen?"
"Ano, sultán pošle vojsko, má zemi. Angličané pošlou loďstvo, mají moře. My, my nemáme ani zemi, ani moře - a budeme přinuceni přihlížet vyklizení Egypta a kapitulaci naší armády."
"Vidíte příliš černě, generále."
"Budoucnost ukáže, kdo z nás dvou viděl lépe."
"Co byste tedy udělal na mém místě?"
"Nevím. Ale i kdybych je měl vést přes Cařihrad, neopustil bych ty, které mi Francie svěřila. Xenofon byl na březích Tigridu v daleko zoufalejší situaci než vy na břehu Nilu, a přece přivedl svých deset tisíc až do lonie, a nebyli to synové Athén, nebyli to spoluobčané, ale žoldnéři!"
Sotva Bernadotte vyslovil slovo Cařihrad, Bonaparte přestal poslouchat, jako by v něm toto jméno probudilo zdroj nových myšlenek. Položil ruku na rámě užaslého Bernadotta a oči upřel do dálky, jako by sledoval stopu velikého, zmizelého záměru.
"Ano, ano!" řekl. "Pomýšlel jsem na to, a proto jsem si umínil dobýt to hnízdo Saint Jean ĎAcre. Vy jste v tom dosud viděli pouze moji umíněnost, zbytečnou ztrátu lidí obětovaných sebelásce průměrného generála, jenž se obává, aby se mu nevyčítala porážka. Co by mi záleželo na tom hnízdě, kdyby nebylo překážkou v cestě největšímu záměra, jaký kdy zklamal...! Ach, města! Dobudu jich tolik jako Alexandr a César, ale já měl dobýt Saint Jean ĎAcre, a v tom mi vláda zabránila! Víte, co bych potom udělal?" Upřel žhavý pohled na Bernadotta, jenž tentokrát sklopil oči před plamenem génia. "Kdybych směl dobýt Saint Jean ĎAcre, našel bych ve městě pašův poklad a zbraně pro tři sta tisíc mužů. Pozvedl bych a ozbrojil celou Sýrii, táhl na Damašek a Aleppo. Svoji armádu bych rozmnožil všemi nespokojenými a tou měrou, jak bych postupoval, bych národům oznamoval zrušení otroctví a svržení tyranské vlády pašů. Přitáhl bych do Cařihradu s obrovskou armádou, svrhl tureckou vládu a založil veliké císařství, které by mě postavilo na úroveň Konstantina a Mohameda II. Pak bych se vrátil přes Drinopol

nebo Vídeň do Paříže, ale ještě bych zničil Rakousko... Nuže, můj drahý generále, zde máte plán, který zhatilo to hnízdo Saing Jean dAcre!"
Tak se kolébal na troskách rozplynulého snu, že úplně zapomněl, s kým mluví, a řekl Bernadottovi "můj drahý generále".
Bernadotte, ohromen velikostí záměru, který před ním Bonaparte rozvinul, ustoupil o krok dozadu. ‚Ano," řekl, "vidím, co chcete. Právě jste pro

zradil svoj i myšlenku na východě i na západě. Trůn...! Budiž. Proč ne? Počítejte se mnou, budu vám pomáhat, abyste ho dosáhl, ale všude jinde, jen ne ve Francii. Jsem republikán a jako republikán také zemřu!"
Bonaparte pohodil hlavou, jako by chtěl odehnat myšlenky, které ho udržovaly v oblacích. "Jsem také republikán, a podívejte, co se stalo z vaší republiky!"
"Co na tom záleží?" zvolal Bernadotte. "Nejsem věrný slovu ani formě, ale zásadě. Ať mi dají direktoři moc a já dovedu hájit republiku proti jejím domácím nepřátelům, jako jsem ji hájil proti cizím nepřátelům."
Jeho pohled se zkřížil s pohledem Bonaparta. Narazíli na sebe dva meče, nemohou vydat strašnější blesk.
Josefína už dlouho oba muže neklidně pozorovala a zahlédla ten pohled plný vzájemných vyhrůžek. Proto rychle vstala a přistoupila k Bernadottovi.
"Generále," řekla.
Bernadotte se uklonil.
"Jste spolčen s Gohierem, mám pravdu?" pokračovala.
"Je jedním z mých nejlepších přátel, madame."
"Nuže, pozítří u něho obědváme. Přijďte tam také a přiveďte s sebou paní Bernadottovou. Byla bych šťastná, kdybych se s ní mohla seznámit."
"Madame, ve starém Řecku byste byla jednou z grácií, ve středověku vílou a dnes jste nejzbožňováníhodnější ženou, kterou znám." Učinil tři kroky dozadu a hluboce se uklonil, aniž měl Bonaparte nejmenší díl na jeho pozdravu.
Josefína ho sledovala očima, dokud neodešel. Pak se obrátila ke svému manželovi.
"Zdá se, že to s Bernadottem nešlo tak jako s Moreauem, že?" zeptala se.
"Podnikavý, smělý, nezištný, upřímný republikán, nepřístupný svodům. To je muž - překážka. Protože ho nemůžeme zvrátit, obrátíme ho."
Bonaparte opustil salon, aniž by se s kýmkoli rozloučil. Odebral se do své pracovny, kam ho následovali Roland a Bourrienne. Byli u něho sotva čtvrt hodiny, když se v zámku tiše otočil klíč a dveře pokoje se otevřely.
Objevil se Lucien.

22. KAPITOLA
Návrh dekretu

Lucien byl zřejmě očekáván. Bonaparte sice nepronesl od chvíle, kdy vstoupili do pracovny, ani jednou jeho jméno, ale jevil rostoucí netrpělivost. Několikrát otočil hlavu ke dveřím, a když se mladý muž objevil, unikl mu slabý výkřik uspokojení.
Lucien, mladší bratr velícího generála, se narodil v roce 1773. V roce 1797, tedy v necelých třiadvaceti letech, vstoupil do Rady pěti set, která ho

jmenovala svým prezidentem, aby prokázala čest Bonapartovi. Upřímný a loajální Lucien, republikán celým srdcem, se domníval, že podporuje záměry svého bratra, když slouží více republice než příštímu prvnímu konzulovi. V jeho očích ji nemohl nikdo podruhé zachránit lépe než ten, jenž ji zachránil poprvé.
"Už tě netrpělivě očekávám," řekl mu Bonaparte.
"Tušil jsem to, ale musel jsem vyčkat na příhodný okamžik, abych se mohl nepozorovaně vzdálit."
"A myslíš, že se ti to podařilo?"
"Ano. Táhna vypravoval nějakou historku o Maratovi a Dumouriezovi. Přestože se zdála zajímavá, odřekl jsem si ji a tu mě máš."
"Právě jsem slyšel vzdalující se povoz. Neviděla tě sem jít osoba, která odjížděla?"
"Osoba, která odjížděla, jsem byl já - a povoz, který se vzdaloval, byl můj. Všichni si budou myslet, že jsem odjel ve svém voze."
Bonaparte si oddechl. "Nuže, k čemu jsi využil dnešní den?"
"Ó, nemařil jsem čas!"
"Budeme mít dekret Rady starších?"
"Dnes jsme ho sestavili a přináším ti ho - alespoň nástin - abys viděl, jestli se má něco vyškrtnout nebo dodat."

"Ukaž!" řekl Bonaparte, rychle vzal z Lucienových rukou papír a četl: " Odstavec I. - Zákonodárný sbor se překládá do obce Saint Chůdu. Obé Rady tam budou zasedat v obou křídlech paláce..."
"To je důležitý odstavec," podotkl Lucien. "Dal jsem ho na první místo, aby padl lidu do očí."
"Ano, ano," přisvědčil Bonaparte a pokračoval: " Odstavec II. - Vydají se tam zítra 20. brumairu... Ne, zítra devatenáctého. Přepište datum, Bourrienne!" Podal papír svému tajemníkovi.
"Myslíš, že budeš osmnáctého připraven?"
"Budu! Fouché mi předevčírem řekl: .Pospěšte si, nebo za nic neručím."'
Bourrienne vrátil generálovi papír a Bonaparte četl dále:
" Vydají se tam zítra 19. brumairu v poledne. Každé pokračování v poradách před touto lhůtou je zakázáno." Přečetl si tento odstavec ještě jednou a pokračoval: " Odstavec III. - Generál Bonaparte se pověřuje vykonáním tohoto dekretu. Učiní veškerá opatření pro bezpečnost národního shromáždění." Na jeho rtech se objevil posměšek, ale četl dále: " Velitel 17. divize, garda zákonodárného sboru, domácí národní garda a veškeré vojenské oddíly nacházející se v té době v Paříži a jejím obvodu podléhají tímto okamžikem jeho velení... Připiš, Bourienne: ,Všichni občané mu poskytnou pomoc při jeho první rekvizici.' Občané se totiž k smrti rádi pletou do politických záležitostí, a mohouli posloužit našim záměrům, proč bychom jim tu radost nedopřáli?"
Bourienne uposlechl, pak opět vrátil papír generálovi.
" Odstavec IV. - Generál Bonaparte se povolává do Rady, aby přijal

svůj dekret a složil přísahu. Odstavec V. - Dekret bude ihned doručen Řade pěti set a výkonnému direktoriu. Bude rozmnožen, nalepen na nárožích a zvláštními kurýry prohlášen ve všech obcích republiky. V Paříži dne..."
"Datum doplň ty," řekl Lucien.
"Bourrienne, napiš ,18. brumairu'! Je nutné, aby dekret všechny překvapil. Vydán v sedm hodin ráno, musí být současně nalepen na všech nárožích Paříže."
"A co když jej Rada starších odepře vydat...?"
"Tím spíše musí být nalepen, hlupáku," odpověděl Bonaparte. "Budeme jednat, jako by byl vydán." A po krátké úvaze dodal: "Co se týče tvojí obavy, že by dekret neprošel, máme jistý prostředek, jak docílit opaku."
"Jaký?"
"Svolat na šestou hodinu členy, jimiž jsme si jistí, a na osmou ty, kterými si jistí nejsme. Budemeli mít pouze svoje lidi, byl by v tom čert, kdybychom nedostali většinu."
"Ale svolat jedny na šestou a druhé na osmou..." rozpakoval se Lucien.
"Vezmi si k tomu dva různé sekretáře, jeden z nich se zmýlí." Obrátil se k Bourriennovi. "Piš," řekl mu. Pak se začal procházet a bez váhání diktovat jako muž, který vše už dlouho napřed promyslel. Chvilkami se zastavoval před Bourriennem, aby viděl, jestli tajemníkovo pero sleduje jeho slova: "Občané, Rada starších právě vydala připojený dekret, je schválen článkem 102 a 103 ústavní listiny. Pověřuje mě, abych učinil veškerá nutná opatření pro bezpečnost Národního shromáždění. Zákonodárný sbor si je vědom hrozícího nebezpečí, do něhož nás zavedla nesjednocenost všech částí správy. Za těchto okolností potřebuje spojem a důvěru vlastenců. Semkněte se kolem něho, je to jediný prostředek, aby v republice zavládla občanská svoboda, vnitřní blaho, vítězství a mír."
Bonaparte si znovu přečetl tento druh proklamace a kývl hlavou na znamení, že je s ním spokojen.
Pak pohlédl na hodinky. "Jedenáct hodin," řekl. "Ještě je čas." Posadil se na Bourriennovo místo, napsal několik slov na lístek, který složil a opatřil adresou: Občanu Barrasovi. "Rolande, vezmeš si ve stáji koně, nebo si najmeš na náměstí vůz a vydáš se k Barrasovi. Žádám ho o schůzku na zítřejší půlnoc. Počkáš na odpověď."
Roland odešel a za několik minut se na dvoře ozval dusot odjíždějícího koně.
"A vy, Bourrienne," řekl Bonaparte, "udělejte následující: zítra o půlnoci - ať jsem tady, nebo ne - dáte zapřáhnout, vsednete do kočáru a pojedete místo mě k Barrasovi."
"Místo vás, generále?"
, Ano. Bude mě celý večer čekat a nic nepodnikne, protože si bude myslet, že ho zasvětím do svého plánu. O půlnoci se k němu dostavíte a vyřídíte mu, že mě

silné bolesti hlavy přinutily ulehnout, ale budu u něho přesně v sedm hodin ráno. Uvěří vám, nebo neuvěří, v každém případě

však bude příliš pozdě, aby jednal proti nám. V sedm hodin ráno už velím deseti tisícům mužů."
"Dobrá, generále. Chcete mi dát ještě jiné rozkazy?"
"Pro tento večer ne," odpověděl Bonaparte. "Zítra přijďte časně ráno."
"A já?" zeptal se Lucien.
"Navštiv Sieyèse, má v Radě starších velké slovo, ale buď opatrný. Nechci, aby ho u mě viděli ani abych já byl viděn u něho. Pozítří se chci stát pánem svých skutků a nebýt nikomu zavázán."
"Budeš mě zítra potřebovat?"
"Přijď v noci a o všem mě informuj."
"Vrátíš se do salonu?"
"Ne, počkám na Josefínu v jejím pokoji. Bourrienne, pošeptejte jí, když půjdete kolem, aby se všech co nejdříve zbavila." Pokynul rukou bratrovi i tajemníkovi a odcházel oddělenou chodbou do Josefínina pokoje.
Tam při světle jednoduché alabastrové lampy, jež činila spiklencovo čelo ještě bledší než obyčejně, naslouchal rachotu odjíždějících povozů, které se jeden po druhém vzdalovaly. Konečně se otevřely dveře a vešla Josefína. V ruce držela dvouramenný svícen. Tahy jejího obličeje vyjadřovaly největší úzkost.
"Co ti je?" ptal se Bonaparte.
"Mám strach."
"Z čeho? Snad ne z hloupého direktoria a advokátů obou Rad? Jdi! V Radě starších máme Sieyèse, v Radě pěti set Luciena."
"Jde to tedy dobře?"
"Znamenitě!"
"Myslela jsem, že mě čekáš proto, abys mi sdělil nějakou nepříjemnou zprávu."
"A kdybych dostal nepříjemné zprávy, myslíš, že bych ti to povídal?"
"To je velice povzbuzující!"
"Buď klidná, mám samé dobré zprávy. Přidělil jsem ti úlohu ve spiknutí."
"Jakou?"
"Sedni a napiš Gohierovi."
"Že u něho nebudeme obědvat?"
"Naopak, ať přijde posnídat k nám se svou ženou. Lidé, kteří se milují tak jako my, se musí stýkat co nejčastěji."
Josefína usedla k psacímu stolu z růžového dřeva. "Diktuj," řekla.
"Aby poznali můj sloh? Ale jdi, ty víš lépe než já, jak se píší ty roztomilé lístky, jimž není možno odolat."
Josefína se usmála a nastavila mu tvář. Zamilovaně ji políbil a ona pak napsala:
" Občanu Gohierovi, prezidentovi výkonného direktoria francouzské republiky...
Je to tak dobře?" zeptala se.
"Ano. TJŽ se dlouho nebude honosit titulem prezidenta, tak mu ho přejme."

111
110

"Neuděláte z něho nic?"
"Udělám z něho to, co bude chtít, pokud udělá, co budu chtít já. Piš dál, drahá přítelkyně!"
Josefína vzala znovu pero a psala:
přijďte, můj drahý Gohiere, Vy i Vaše žena posnídat se mnou zítra v osm hodin ráno. Neopomeňte přijít, chci si s Vámi pohovořit o velice zajímavých věcech. Sbohem, drahý Gohiere. Buďte ujištěn mým upřímným přátelstvím. Josefína Bonapartova... Napsala jsem zítra," řekla Josefína, "musím připsat 17. brumairu."
"A nebudeš lhát, právě odbíjí půlnoc."
Hodiny skutečně vydaly dvanáct zvonivých úderů. Bonaparte jim naslouchal zamyšlený a vážný. Dělilo ho pouze čtyřiadvacet hodin od slavného dne, který připravoval celý měsíc a o němž snil plné tři roky.
Přeskočme těch čtyřiadvacet hodin a podívejme se, co se dělo onoho památného dne v sedm hodin ráno v různých končinách Paříže.
23. KAPITOLA
Kostky jsou vrženy
V sedm hodin ráno vstoupil policejní ministr Fouché ke Gohierovi, prezidentu direktoria.
"Ó!" zvolal Gohier, jakmile ho uviděl. "Co je nového, pane policejní ministře,

že mám to potěšení vidět vás tak časně?"
"Vy ještě nevíte o dekretu?" zeptal se Fouché.
"O jakém dekretu?"
"O dekretu Rady starších."
"Kdy byl vy dán?"
"Dnes v noci."
"Copak se nyní Rada starších schází i v noci?"
"Jednáli se o něco nutného, tak ano."
"A co dekret obsahuje?"
"Překládá zákonodárný sbor do Saint Cloudu."
Gohier pocítil ránu. Pochopil, jak by mohl Bonapartův podnikavý génius z takového osamocení těžit. "A odkdy se mění policejní ministr v posla Rady starších?" zeptal se Fouchého.
"Mýlíte se, občane prezidente. Jsem dnes ráno policejním ministrem více než kdy jindy, jelikož vás přicházím informovat o listině, která může mít nejvážnější následky."
Fouché dosud nevěděl, jak dopadne spiknutí v ulici de la Victoire, proto si nechával otevřená zadní dvířka k ústupu z Luxemburku. Ale Gohier, třeba sám poctivý, ho znal příliš dobře, než aby mu sedl na vějičku.
"Měl jste mi podat zprávu o dekretu včera a ne dnes ráno, neboť takto předcházíte jen o malou chvíli úřední hlášení."

V tom okamžiku vstoupil dveřník a hlásil prezidentovi, že mu posel z Rady starších přináší dopis.
"Ať vejde," řekl Gohier.
Posel vstoupil a podal prezidentovi list. Ten rychle zlomil pečeť a četl:
"Občane prezidente, komise Rady starších spěchá podat Vám zprávu o přeložení zákonodárného sboru do Saint Cloudu. Dekret Vám bude zaslán, ale bezpečnostní opatření vyžaduje podrobnosti, kterými se zabýváme. Zveme Vás, abyste se dostavil do Rady starších, najdete tam Sieyése aDucose. S bratrským pozdravem Barillon, Fargus, Cornet... Dobře," řekl Gohier poslovi a posuňkem ho propustil.
Posel odešel.
Gohier se obrátil k Fouchému. "Ach, spiknutí je dobře nastrojeno. Ohlašují mi vydání dekretu, ale neposílají mi ho. Naštěstí mi povíte vy, co obsahuje."
"Ale o tom já nic nevím," odpověděl Fouché.
"Jakže, koná se důležité zasedání v Radě starších, a vy, policejní ministr, o tom nevíte?"
"Ach ano, věděl jsem o zasedání, ale nemohl jsem se ho zúčastnit."
"A vy tam nemáte žádného ze svých tajemníků - ani jediného stenografa, který by vám mohl zaznamenat slovo za slovem, když od tohoto zasedání závisí osud Francie...? Ach, občane Fouché, vy jste velice neobratný - či spíše - příliš obratný policejní ministr!"
"Máte pro mě nějaké rozkazy, občane prezidente?" zeptal se Fouché.
"Žádné, občane ministře," odpověděl prezident úsečně. "Uználi direktorium za vhodné udělit rozkazy, udělí je mužům, které uzná za hodné své důvěry. Vy se můžete vrátit k těm, kteří vás posílají," dodal a obrátil se k němu zády.
Fouché odešel a Gohier ihned zazvonil.
Vešel sluha.
"Odeberte se k Barrasovi, Sieyěsovi, Ducosovi a Moulinovi a vyzvěte je, aby se ke mně okamžitě dostavili... Současně vyřiďte paní Gohierové, aby přišla do mé pracovny a přinesla list paní Bonapartové, kterým nás zve na snídani."
O pět minut později vešla paní Gohierová s listem v ruce. Byla už zcela oblečená. Pozvání znělo na osmou hodinu, bylo už půl osmé a cesta z Luxemburku do ulice de la Victoire trvala dvacet minut.
"Zde, příteli," řekla svému choti a podávala mu list, .jsme pozváni na osmou hodinu."
"Ano," odpověděl Gohier, "nepochybuji o hodině, ale o dnu." Vzal ženě z ruky list a znovu jej pročítal. "Ach, už není žádná pochybnost!"
"Nuže, příteli, půjdeme tam?" zeptala se paní Gohierová.
"Ty ano, ty tam půjdeš, ale já ne. Udalo se něco, o čem občan Bonaparte jistě ví a co nás, mě i moje kolegy, zdrží v Luxemburku."
"Vážná událost?"
"Snad."

112
113

"Tak zůstanu s tebou."
"Ne, ty mi nemůžeš v ničem prospět. Jdi k paní Bonapartové. Snad se mýlím, ale kdybys pozorovala, že se děje něco neobyčejného, oznam mi to jakýmkoliv způsobem. Každý prostředek je dobrý. Porozumím třeba jednomu slovu."
"Dobrá, jdu tam. Naděje, že ti mohu být užitečná, rozhodla."
Vtom vstoupil sluha. "Generál Moulin jde za mnou," řekl, "občan Barras je v lázni a přijde, občané Sieyès a Ducos odešli v pět hodin ráno a dosud se nevrátili."
"To jsou dva zrádci!" zvolal Gohier. "Barras jim pouze sedl na lep." Objal ženu a řekl: "Jdi, jdi už."
Paní Gohierová se obrátila, ale vtom se srazila s generálem Moulinem. Jeho tvář byla změněná, zdálo se, že zuří.
"Pardon, občanko," řekl a řítil se do Gohierovy pracovny. "Nuže, víte, co se děje, prezidente?"
"Ne, ale tuším to."
"Zákonodárný sbor je přeložen do Saint Cloudu. Generál Bonaparte je pověřen vykonáním dekretu a branná moc je v jeho rukou."
"Ach, tady to tedy vězí!" zvolal Gohier.
"Je nutné, abychom se sjednotili a bojovali."
"Slyšel jste: Sieyès a Ducos něj sou v paláci."
,farbleu, jsou v Tuilleriích! Ale Barras je v lázni, pojďme k němu! Direktorium může vydat usnesení, jakmile je ve většině. Jsme tři, opakuji: bojujme!"
"Ano, vzkažme Barrasovi, aby sem přišel, jakmile vyjde z lázně."
"Ne, pojďme ho vyhledat, než z ní vyjde."
Oba direktoři spěchali k Barrasovu bytu. Našli ho skutečně v lázni. Naléhali, aby k němu byli puštěni.
"Nuže?" zeptal se, když je uviděl.
"Vy víte...?"
"Nevím o ničem."
Vypravovali mu tedy, co věděli sami.
"Ach, nyní je mi všechno jasné!" zvolal Barras.
"Co?"
"Co...? Proč nepřišel včera večer."
"Kdo?"
"Eh, Bonaparte!"
"Vy jste ho včera večer čekal?"
"Vzkázal mi po svém pobočníkovi, že přijde mezi jedenáctou a dvanáctou."
"A nepřišel?"
"Ne, poslal ve svém povoze Bourrienna a vzkázal mi, že ho silné bolesti hlavy přiměly ulehnout, že však přijde dnes časně ráno."
Členové direktoria na sebe pohlédli.
"Tojejasné!"

"Teď jsem poslal svého tajemníka Bollota, velice inteligentního hocha, na výzvědy." Zazvonil a objevil se sluha. "Jakmile se vrátí občan Bollot, požádáte ho, aby sem přišel."
"Právě vystupuje na dvoře paláce z povozu."
"Ať přijde!"
Bollot už stál ve dveřích.
"Nuže?" zvolali všichni tři direktoři.
"Generál Bonaparte se ve slavnostní uniformě, provázen generály Beurnonvillem, Macdonaldem a Moreauem, ubírá do Tuillerií, kde ho čeká na nádvoří deset tisíc vojáků."
"Moreau...? Moreau je s ním?" vykřikl Gohier.
"Po jeho pravici."
"fokal jsem vám to vždycky," zvolal Moulin s vojenskou drsností, "Moreau j e potvora a nic j iného!"
"Jste stále téhož názoru, Barrasi, abychom kladli odpor?" zeptal se Gohier.
"Ano," odpověděl Barras.
"Tak se oblékněte a přijďte za námi do zasedací síně!"
"Jděte, hned budu u vás," řekl Barras.
Oba direktoři se odebrali do zasedací síně.
"Měli jsme na Barrase počkat," řekl po desetiminutovém čekání Moulin. "Jeli Moreau potvora, Barras je svině."
O dvě hodiny později ještě stále čekali na Barrase. Do lázně byli totiž uvedeni Talleyrand s Bruixem. Barras s nimi hovořil a zapomněl, že je očekáván.
Podívejme se, co se dělo v ulici de la Victoire.
V sedm hodin ráno čekal Bonaparte ve svém pokoji, oděn do slavnostní uniformy.

Vešel Roland.
Bonaparte byl dokonale klidný jako vždy před velikou bitvou. "Nepřišel ještě nikdo, Rolande?" zeptal se.
"Ne, můj generále," odpověděl mladý muž, "ale právě jsem slyšel hrčení povozu."
"Já také."
V tom okamžiku dveřník hlásil: "Občan Josef Bonaparte a občan generál Bernadotte."
Roland tázavě pohlédl na Bonaparta. Má zůstat, nebo odejít?
Měl zůstat.
Postavil se tedy vedle knihovny jako stráž na své stanoviště.
"Ach," řekl Bonaparte, když viděl Bernadotta oděného jako prostého měšťana, "zdá se, že ve vás uniforma budí hrůzu."
"A proč bych měl, k čertu, vězet v sedm hodin ráno v uniformě, když nejsem ve službě?" odpověděl Bernadotte.
"Brzy v ní budete."

114
115

"Jsem v nečinném stavu."
"Ale já vás uvedu do činnosti."
"Vy?"
, Ano, já."
"Jménem direktoria?"
"Copak je ještě nějaké direktorium?"
"Jakže, direktorium není?"
"Copak jste neviděl, když jste šel sem, vojsko rozestavené v ulicích vedoucích do Tuillerií?"
"Viděl jsem je a divil jsem se tomu."
"Tito vojáci jsou moji vojáci."
"Pardon, já myslel, že to jsou vojáci Francie," odpověděl Bernadotte.
"Eh, j á a Francie, copak to není j edno?"
"To jsem nevěděl," řekl Bernadotte chladně.
"Pokud o tom ještě pochybujete, dnes večer to budete vědět jistě. Podívejte, Bernadotte, situace dnes vrcholí, rozhodněte se."
"Naštěstí jsem v tomto okamžiku prostý občan, generále, dovolte mi, abych jím zůstal."
"Dejte si pozor, Bernadotte, kdo není se mnou, je proti mně!"
"Dejte si vy pozor na svá slova, generále. Řekl jste mi: ,Dejte si pozor!' Je to hrozba a vy víte, že sejí nebojím."
Bonaparte k němu přistoupil a vzal ho za obě ruce. "Adi ano, vím to, a právě proto bych vás rád viděl na své straně. Já si vás nejen vážím, Bernadotte, ale mám vás rád. Nechám vás tu s Josefem, jste švagři, a příbuzní se přece mezi sebou nepohádají."
"A kam jdete vy?"
"Jste poslušen zákonů jako Sparťan, že ano? Nuže, zde je dekret vydaný této noci Radou pěti set, který mě jmenuje velitelem branné moci v Paříži. Měl jsem tedy pravdu, když jsem vám řekl, že vojáci, které jste viděl, jsou moji vojáci."
Podal Bernadottovi dekret, který mu byl doručen v sedm hodin ráno.
Ten si jej pozorně přečetl. "Na to nemám co říct. Bděte nad bezpečností Národního shromáždění a všichni dobří občané budou s vámi."
"Nuže, buďte tedy se mnou i vy, generále!"
"Dovolte mi, abych počkal ještě čtyřiadvacet hodin, až jak provedete svůj úkol."
"Čertův člověče!" zvolal Bonaparte, vzal ho pod paži a odvedl několik kroků od Josefa. "Bernadotte, chci s vámi hrát otevřeně."
"Proč, když nepatřím k vaší straně?"
"Na tom nezáleží, patříte ke galerii a já nechci, aby galerie řekla, že jsem hrál podvodně."
"Žádáte ode mě mlčenlivost?"
"Ne."
"Děláte dobře, protože v tom případě bych odmítl vyslechnout vaše důvěrné sdělení."

"Ó, moje důvěrné sdělení nebude dlouhé...! Vaše direktorium je nenáviděno, vaše konstituce opotřebována. Je nutné dát vládě jiný směr... Vy nic nenamítáte?"
"Čekám, co mi ještě řeknete."
"Co vám ještě řeknu? Abyste si šel obléknout uniformu. Nemohu na vás déle čekat.

Přijďte za mnou do Tuillerií do středu všech našich kamarádů."
Bernadotte zavrtěl hlavou.
"Myslíte si, že nemůžete spoléhat na Moreaua, Beurnonvilla, Lefébvra," pokračoval Bonaparte. "Podívejte se z okna... Koho tam vidíte... a zde? Moreau a Beurnonville! Lefebvra nevidím, ale jsem si jistý, že ho potkám dříve, než udělám sto kroků... Nuže, rozhodnete se?"
"Generále," odpověděl Bernadotte, "nejsem mužem, jenž by se dal unést příkladem, a tím méně špatným příkladem. Ať dělají Moreau, Beurnonville a Lefébvre, co chtějí, já budu konat to, co je mojí povinností."
"Vy tedy rozhodně odmítáte provázet mě do Tuillerií?"
"Nechci mít podíl na vzpouře."
"Vzpouře? A proti komu? Proti hrstce pitomců, kteří od rána do večera rokují ve svých děrách?"
"Tito pitomci, generále, jsou v tomto okamžiku představiteli zákona. Chrání je ústava a jsou mi posvátní."
"Slíbíte mi alespoň jednu věc, vy tvrdá hlavo?"
"Jakou?"
"Že zůstanete klidný."
"Zůstanu klidný jako občan, ale..."
"Jaké ,ale'...? Mluvte, otevřel jsem vám srdce, udělejte totéž!"
"Ale pokud mi dá direktorium rozkaz, abych jednal, zakročím proti vzbouřencům, ať jsou kýmkoli v."
"Adi tak! Vy si tedy myslíte, že jsem ctižádostivý?"
Bernadotte se usmál. "Podezřívám vás z toho."
, Ach, to mě na mou věru neznáte," odpověděl Bonaparte. "Mám po krk politiky, a pokud si něco přeji, je to mír. Ach, můj drahý, mít Malmaison s padesáti librami renty, podám ihned demisi. Vy mi nechcete věřit. Zvu vás, abyste se tam na mě přišel podívat za tři měsíce, a pokud milujete pastýřskou idylu, budeme jí užívat spolu. Tak na shledanou! Nechám vás tu s Josefem a přes vaše odmítnutí vás čekám v Tuilleriích... Slyšíte? Naši přátelé se začínají znepokojovat."
Bylo slyšet křik: "Ať žije Bonaparte!"
Bernadotte lehce zbledl.
Bonaparte si toho všiml. ,Ach," zašeptal, "žárlí... Klamal jsem se tedy, není to Sparťan, nýbrž Athéňan!"
Bonapartovi přátelé se opravdu začali znepokojovat.
Od chvíle, kdy byl dekret vyhlášen, byly salon, předsíně i nádvoří paláce přeplněny. První osoba, kterou Bonaparte potkal nahoře na schodišti, byl jeho krajan, plukovník Sebastiani. Velel 9. pluku dragounů.
,Ach, to jste vy, Sebastiani!" řekl Bonaparte. ,A vaši lidé?"

"Připraveni k boji v ulici de la Victoire."
"Dobře disponováni?"
"Nadšeni! Dal jsem jim rozdat deset tisíc nábojů, které jsem měl v úschově."
"Ano, které však odtamtud měly vyjít až na rozkaz pařížského velitele. Víte, Sebastiani, že jste za sebou spálil všechny mosty?"
"Vezměte mě k sobě do své bárky, generále, věřím ve vaši hvězdu."
"Považujete mě za Césara?"
"Já se nerad mýlím... Na nádvoří vašeho paláce, generále, čeká přes čtyřicet důstojníků všech zbraní, které nechává direktorium přes rok bez žoldu a v největším nedostatku. Doufají ve vás a jsou připraveni dát se pro vás zabít."
"Dobrá. Postav se do čela svého pluku a rozluč se s ním."
"Rozloučit? Jak to, generále?"
"Vyměním ti ho za brigádu. Jdi!"
Sebastiane se nenechal pobízet dvakrát.
Bonaparte kráčel dále. Pod schody se setkal s Lefébvrem.
"To jsem já, generále," řekl Lefébvre.
"Ty...? A kde je tvoje 17. divize?"
"Čekám na svoje jmenování, abych mohl jednat."
"Ty nejsi jmenován?"
"Direktoriem ano, ale jelikož nejsem zrádce, poslal jsem mu svoji demisi, aby vědělo, že na mě nemá spoléhat."
"A přicházíš, abych tě jmenoval a mohl na tebe spoléhat?"
"Ano."
"Rychle, Rolande, nevyplněný dekret! Vyplň ho, abych mohl doplnit jen podpis.

Podepíšu ho na svém sedle... Rolande!" zavolal ho generál zpět, když mladý pobočník učinil několik kroků, aby vykonal jeho rozkaz. "Vezmi z krbu pár malých pistolí," pošeptal mu, "a přines mi je. Nevíme, co se může stát."
"Ano, generále! Já vás ostatně neopustím," odpověděl Roland a spěchal vykonat jeho rozkaz.
Bonaparte se ubíral dál, když na chodbě zahlédl nějakou postavu. Poznal Josefínu a běžel k ní.
"Můj bože," šeptala, "copak hrozí takové nebezpečí?"
"Proč myslíš?"
"Zaslechla jsem právě rozkaz, který jsi dal Rolandovi."
"Vidíš, jak se nevyplácí poslouchat za dveřmi. A Gohier?"
"Nepřišel."
, Ani jeho žena?"
"Ta ano."
Bonaparte odstrčil Josefínu stranou a vešel do salonu. Uviděl tam paní Gohierovou, samotnou a dost bledou.
"Prezident nepřijde?" ptal se bezjakéhokoli úvodu.
"Nemůže, generále," odpověděla paní Gohierová.

Bonaparte stěží potlačil posuněk netrpělivosti. "Je nezbytně nutné, aby přišel," řekl. "Napište mu, že ho čekám. Nechám mu dopis doručit."
"Děkuji, generále," odpověděla paní Gohierová, "ale mám tady své lidi, ti mu ho doručí."
"Pište, moje milá přítelkyně, pište," řekla Josefína a podala jí papír, pero a inkoust.
Bonaparte se postavil tak, aby mohl číst prezidentově choti přes rameno.
Paní Gohierová se na něho upřeně zadívala.
Ustoupil o krok a uklonil se.
Paní prezidentová psala. Pak složila dopis a hledala pečetní vosk, ale na stole byly - buď náhodou, nebo úmyslně -jen oplatky k zalepení. Vzala tedy jednu, zalepila jí dopis a zazvonila.
Objevil se sluha.
"Odevzdejte tento list Comtoisovi!" poručila. "Ať jej okamžitě donese do Luxemburku."
, Bonaparte sledoval očima sluhu, či spíše dopis, dokud se za ním nezavřely dveře. "Lituji," řekl potom paní Gohierové, "že s vámi nemohu posnídat. Ale pokud má prezident své záležitosti, mám rovněž svoje. Dobrou chuť!" A odešel.
Za dveřmi se setkal s Rolandem.
"Tady je dekret a pero, generále."
Bonaparte uchopil pero a podepsal dekret na okraji klobouku svého pobočníka.
Roland předal generálovi obě pistole.
"Prohlédl jsi je?" zeptal se Bonaparte.
Roland se usmál. ,3ud'te bez starosti, ručím za ně."
Bonaparte zastrčil pistole za pas a zašeptal: "Rád bych věděl, co napsala svému muži."
"Co mu napsala, můj generále?" řekl jeho tajemník, který se najednou objevil vedle Bonaparta. "Povím vám to slovo za slovem."
"Ty, Bourrienne?"
"Ano. Napsala: .Udělal jsi dobře, že jsi nepřišel, příteli! Vše, co se zde děje, mi praví, že pozvání je léčkou. Vrátím se k tobě brzy.'"
"Ty jsi dopis rozlepil?"
"Generále, Sixtus Pompejus uspořádal na své galéře hostinu k poctě Antonia a Lepida. Jeho propuštěnec k němu přišel a řekl: ,Chcete, abych vás učinil císařem světa?' ,Jak to?' ,Velmi prostě. Přeříznu jednoduše kotevní lano vaší galéry a Antonius s Lepidem jsou vašimi zajatci.' ,Měl jsi to udělat, aniž bys mi o tom řekl,' odpověděl Sixtus. ,Teď to nedělej.' Vzpomněl jsem si na ta slova, generále: ,Měl jsi to udělat, aniž bys mi o tom řekl.'"
Bonaparte se na okamžik zamyslel. "Mýlíš se," řekl potom Bourriennovi. "To byl Octavius a ne Antonius, jenž byl s Lepidem na Sixtově galéře," omezil se pouze na opravení dějepisné chyby a vyšel na dvůr.

119
118

Sotva se generál objevil na prahu, rozlehly se celým nádvořím výkřiky: "Ať žije Bonaparte!" Nesly se až do ulice a vzbudily totéž volání u pluku dragounů, který tam byl seřazen.

"To je dobré znamení, generále," řekl Roland.
"Ano. Dej rychle Lefébvrovi dekret, a nemáli koně, ať si vezme jednoho z mých. Sejdeme se na nádvoří Tuillerií."
"Jeho divize tam už čeká."
"Tím lépe."
Rozhlédl se kolem sebe a uviděl Moreaua a Beurnonvilla, kteří ho očekávali. Pozdravil je gestem, ale už spíše jako pán než kamarád.
Potom zpozoroval generála Debela bez uniformy. Sestoupil ze schodů a přistoupil k němu.
"Proč jste v civilu?" zeptal se.
"Nebyl jsem o ničem informován, generále. Náhodou jsem šel ulicí a viděl jsem před vaším palácem vojsko. Vešel jsem dovnitř, protože jsem se obával, že vám hrozí nebezpečí."
"Jděte se rychle obléknout do uniformy!"
"Bydlím na druhém konci Paříže, trvalo by to příliš dlouho." Učinil krok, aby se vzdálil.
"Kam jdete?"
"Buďte bez starosti, generále!" Zpozoroval dělostřelce na konci. Ten muž měl téměř stejnou postavu jako on. "Příteli," řekl mu, Jsem generál Debel. Z rozkazu generála Bonaparta mi dej svůj oděv i koně, dnes tě zprošťuji služby. Tady máš louisdor, propij ho na zdraví velícího generála. Zítra si přijď ke mně pro uniformu a koně. Bydlím v ulici Cherche Midi číslo dvě."
"A nestane se mi nic?"
"Zajisté, budeš jmenován desátníkem."
"Dobrá," řekl dělostřelec a odevzdal generálu Debelovi uniformu i koně.
Mezitím nad sebou Bonaparte uslyšel hovor. Pozvedl tedy hlavu a spatřil v okně Josefa s Bernadottem.
"Naposledy, generále, chcete jít se mnou?" zeptal se Bernadotta.
"Ne," odpověděl Bernadotte pevně a potichu dodal: "Před chvilkou jste mi řekl, abych se měl na pozoru."
"Ano."
"Nuže, říkám vám totéž: dejte pozor!"
"Na co?"
"Jdete do Tuillerií?"
"Nepochybně."
"Tuillerie jsou velice blízko náměstí Revoluce."
"Pak byla gilotina přenesena na barikádu du Tróne," usmál se Bonaparte.
"Na tom nezáleží! Sládek Santerre stále velí v předměstí St. Antoine - a Santerre je Moulinův přítel."

"Santerrovi jsem vzkázal, že ho dám zastřelit při prvním pokusu, kterého se odváží... Jdete?"
"Ne!"
"Jak chcete. Oddělujete svůj osud od mého, ale já neodděluji svůj od vašeho... Mého koně!" poručil jízdnímu myslivci.
Přivedli mu koně. Tu vedle sebe zpozoroval prostého dělostřelce.
"Co děláš uprostřed zlatých epolet?" ptal se ho.
Dělostřelec se rozesmál. "Vy mě nepoznáváte, generále?"
"Ach, na mou věru, to jste vy, Debele? Komu jste vzal toho koně a uniformu?"
"Dělostřelci, jehož vidíte kráčet tamhle pěšky a bez kabátu. Bude vás to ale stát hodnost desátníka."
"Mýlíte se, Debele," řekl Bonaparte, "bude mě to stát hodnost desátníka a dekret divizního generála... Kupředu, pánové, jedeme do Tuillerií!" Sklonil se nad koně, jak měl ve zvyku, levou rukou držel spuštěné otěže, hlavu měl nachýlenou dopředu, zamyšlený pohled upřený před sebe, a učinil první kroky na svahovité cestě, slavné i osudné zároveň, která ho měla dovést až na trůn... a na sv. Helenu.
24. KAPITOLA
18. brumaire
V ulici de la Victoire viděl Bonaparte Sebastianiho dragouny, seřazené po obou stranách. Chtěl k nim promluvit, ale přerušili ho po prvních slovech.
"Nepotřebujeme vysvětlování," křičeli, "víme, že chcete jen blaho republiky. Ať žije Bonaparte!"
Průvod se ubíral dál ulicemi vedoucími do Tuillerií.
Generál Lefébvre čekal podle svého slibu u vrat paláce.
Při vjezdu do Tuillerií byl Bonaparte nadšeně pozdravován stejnými výkřiky, které ho provázely sem. Pozvedl hlavu. Možná mu nestačilo volání "Ať žije Bonaparte!", ale snil o jiném: "Ať žije Napoleon!"

Popojel do čela vojska a obklopen celým štábem četl dekret Rady pěti set, která překládá zasedání zákonodárného sboru do St. Cloudu a jmenuje ho velitelem ozbrojené moci. Pak místo proklamace, kterou předevčírem diktoval Bourriennovi, pronesl (buď zpaměti, anebo improvizoval - do tohoto tajemství Bonaparte nikoho nezasvětil) tuto řeč:
"Vojáci! Rada starších mi odevzdala velení nad městem i armádou. Přijal jsem je, abych podporoval opatření, která učinila v zájmu národa.
Republika je už dva roky špatně spravována. Doufali jste, že můj návrat učiní konec tomuto zlu, oslavovali jste jej se sjednoceností, jež mi ukládá závazky, které splním. Vy splníte svoje a budete podporovat svého generála s energií, pevností a důvěrou. Svoboda, vítězství a mír znovu dosadí

120
121

francouzskou republiku na místo, které zaujímala v Evropě a o něž ji připravila jen nejapnost a zrada."
Vojsko zuřivě tleskalo. Bylo to vyhlášení války direktoriu a při vyhlášení války vojáci vždy tleskají.
Bonaparte sestoupil z koně za hromového volání a jásotu a vešel do Tuillerií. Bylo to podruhé, co přestoupil práh královského paláce, jehož klenby poskytly tak špatný útulek koruně i hlavě posledního Bourbona, jenž tu vládl.
Po jeho boku kráčel občan Roederer. Bonaparte se zachvěl, když ho poznal. "Ach," řekl, "občane Roederere, vy jste tady byl ráno 10. srpna?"
"Ano, generále," odpověděl příští říšský hrabě.
"To jste byl vy, kdo radil Ludvíku XVI., aby se odebral do Národního shromáždění?"
"Ano."
"Špatná rada, občane Roederere! Já bych ji neuposlechl."
"Radíme lidem podle toho, jak je známe. Nedal bych generálu Bonapartovi radu, kterou jsem dal králi Ludvíku XVI. Máli král ve své minulosti útěk do Varennes a 20. červen, pak je těžké ho zachránit." V okamžiku, kdy pronesl tato slova, přišli k oknu vedoucímu do zahrady Tuillerií.
Bonaparte se zastavil a uchopil Roederera za rámě. "20. června jsem stál tam -" ukázal prstem na terasu vroubící bazén, "za třetí lípou. Viděl jsem otevřeným oknem ubohého krále s červenou čapkou na hlavě. Vypadal v ní opravdu žalostně, bylo mi ho líto."
, A co jste udělal?"
"Nic. Nemohl jsem nic dělat, byl jsem pouhým dělostřeleckým poručíkem..." odpověděl Bonaparte a ubíral se do sálu Rady starších, následován svým štábem a všemi, kdo ho chtěli sledovat.
Když se konečně šum způsobený příchodem tolika osob utišil, dal prezident generálovi přečíst dekret, který ho pověřoval vrchním vojenským velením, a vyzval ho, aby složil přísahu.
"Ten, jenž vlasti nikdy marně nesliboval vítězství, zajisté zbožně dostojí svému novému slibu sloužit jí a zůstat jí věrný."
Bonaparte pozvedl ruku a slavnostně řekl: "To přísahám!"
Všichni generálové po něm opakovali: "Přísahám!"
Sotva složil přísahu poslední z nich, Bonaparte si všiml přítomnosti Barrasova tajemníka Bollota, o němž Barras ráno mluvil se svými kolegy.
Bollot sem přišel prostě proto, aby mohl podat svému pánovi zprávu o tom, co se děje. Bonaparte se však domníval, že ho Barras pověřil nějakým tajným posláním. Přikročil přímo k mladému muži.
"Přicházíte jménem direktorů?" zeptal se ho, a aniž mu dopřál čas k odpovědi, pokračoval: "Co udělali z Francie, kterou jsem opustil zářící? Zanechal jsem tu mír, našel jsem válku; zanechal jsem zde miliony z Itálie, našel jsem bídu a lupičství. Co se stalo s těmi sto tisíci Francouzy, z nichž jsem znal každého jménem? Jsou mrtví!"

Nemělo smysl říkat Barrasovu tajemníkovi tyto věci, ale Bonaparte je chtěl říct a málo mu záleželo na tom, komu je říká.
Vtom povstal Sieyès. "Občane," řekl, "členové direktoria Moulin a Gohier žádají, aby byli vpuštěni."
"Už nejsou direktory," odpověděl Bonaparte, "protože direktorium už není."
, Ale dosud nepodali demisi," podotkl Sieyès.
, Ať tedy vejdou a podají ji."
Moulin a Gohier vešli. Byli bledí, ale klidní. Věděli, že je může jejich odpor

přivést na Sinnamari. Deportovaní, které tam poslali 18. fructidoru, jim ukázali cestu.
"Vidím se zadostiučiněním," promluvil k nim Bonaparte, "že se podrobujete našemu přání a přání svých kolegů."
Gohier postoupil vpřed a pevným hlasem řekl: "Nepodrobujeme se přání svých kolegů, kteří už nejsou našimi kolegy, protože podali demisi, ale přání zákona, který žádá, aby bylo zasedání zákonodárného sboru neodkladně přeloženo do St. Cloudu. Přicházíme tedy vykonat svoji povinnost - hájit jej proti jakémukoli odbojníkovi."
"Vaše horlivost mě nepřekvapuje," řekl Bonaparte chladně, "neboť jste znám jako muž milující svou vlast. Proto se nedivím, že se k nám připojujete."
"Připojit se k vám? A proč?"
.Abychom zachránili republiku."
"Zachránit republiku...? Byla doba, generále, kdy jste měl čest zvát se její oporou, ale dnes... dnes je na nás, abychom ji zachránili."
,A čím?" usmál se Bonaparte. "Snad prostředky, které vám dává vaše konstituce? Hroutí se na všech stranách, a i kdybych do ní nyní nestrčil prstem, nebude žít déle než osm dní."
, Ach, vy se přiznáváte ke svým nepřátelským záměrům?" zvolal Moulin.
"Moje záměry nejsou nepřátelské!" vykřikl Bonaparte a dupnul nohou. "Republika je v nebezpečí, je nutné ji zachránit. Chci to!"
"Vy to chcete?" řekl Gohier. "Myslím, že nepřísluší vám, ale direktoriu zvolat:, Já chci!'"
"Direktorium už není!"
"Mýlíte se. Pokud zůstávají tři direktoři, direktorium je, a ani Moulin, ani já, ani Barras jsme nepodali demisi."
Vtom vsunul někdo Bonapartovi do ruky papír a řekl: "Čtěte!"
Bonaparte četl.
"Vy sami se mýlíte," řekl. "Barras právě podal demisi - zde je. Zákon přikazuje, abyste byli tři, jste pouze dva, a kdo se protiví zákonu, je rebelem." Podal papír prezidentovi rady. "Připojte demisi občana Barrase k ostatním a prohlaste rozpadnutí direktoria. Já to jdu oznámit svým vojákům."
Moulin a Gohier zůstali zničeni, Barrasova demise zhatila jejich plány.

123
122

Bonaparte odcházel, sledován těmi, kdo ho sem provázeli.
Sotva ho spatřilo vojsko, zaburácelo novými výkřiky: "Ať žije Bonaparte!"
Vyhoupl se na koně a dal znamení, že chce promluvit. Dva tisíce nadšených hlasů rázem utichlo.
"Vojáci!" zvolal Bonaparte tak mocným hlasem, že ho všichni slyšeli. "Vaši bratři ve zbrani, kteří bojují na hranicích, jsou zbaveni nejnutnějšího. Národ je nešťastný. Původci tolika zla jsou odbojníci, proti nimž jsem vás dnes shromáždil. Doufám, že vás vbrzku povedu k vítězství. Nejdříve však musíme zničit ty, kteří se staví proti veřejnému pořádku a všeobecnému prospěchu!"
Buď znechucení z vlády direktoria, nebo čarovný vliv muže, jenž k nim mluvil o dávno zapomenutém vítězství, v nich vznítil nadšení a jásavé volání se šířilo jako požár do všech okolních ulic.
Bonaparte využil tohoto okamžiku a obrátil se k Moreauovi. "Generále, dám vám důkaz nesmírné důvěry, kterou k vám chovám. Bernadotte, jehož jsem nechal doma, měl tu smělost říct mi, že kdyby obdržel od direktoria rozkaz, vykonal by jej, ať by byl odbojníkem kdokoliv. Generále, svěřuji vám stráž v Luxemburku. Klid Paříže i bezpečnost republiky jsou ve vašich rukách." A aniž by počkal na jeho odpověď, pobídl koně a odjel na opačnou stranu.
Gohier a Moulin nenašli po návratu do Luxemburku žádnou zjevnou změnu. Všechny stráže byly na svém místě. Odebrali se tedy do prezidentova salonu k poradě.
Sotva se však zabrali do rozpravy, velitel Luxemburku, generál Jubé, obdržel rozkaz, aby se dostavil se svými lidmi za Bonapartem do Tuillerií a Moreau zaujal jeho místo s vojáky elektrizovanými Bonapartovou řečí.
Mezitím direktoři sepsali energický protest k Radě pěti set. Gohier jej podal svému tajemníkovi a Moulin, který klesal vysílením, šel něco sníst.
Bylo kolem čtyř hodin odpoledne. Za okamžik sem vpadl tajemník celý bez sebe.
"Vy jste ještě neodešel?" zvolal Gohier.
"Občane prezidente," ohlašoval mladý muž, Jsme uvězněni v paláci!"
"Cože? Uvězněni?"
"Stráže jsou vyměněny a generál Jubé už není velitelem."

"Kdo zaujal jeho místo?"
"Slyšel jsem, že generál Moreau."
"Moreau? Nemožné...! A Barras... kde je ten zbabělec?"
"Odjel na své statky v Grosboisu."
"Ach, musím vidět Moulina!" zvolal Gohier a řítil se ven.
Na chodbě však narazil na stráž, která mu zahradila cestu. Gohier naléhal.
"Máme rozkaz nikoho nepustit."
"Ale jájsem prezident Gohier!"

"Máme výslovný rozkaz."
Gohier nahlédl marnost svého počínání a zdrceně se vrátil.
V tu dobu se k Moulinovi dostavil generál Moreau, aby se ospravedlnil. Bývalý direktor se však k němu obrátil zády, a když Moreau naléhal, odbyl ho slovy:
"Odejděte do předsíně, generále, tam je místo pro žalářníka!"
V pět hodin se Bonaparte vracel ve slavném průvodu do ulice de la Victoire. Jako stoupající příliv oznamovalo Joseííně návrat jejího manžela volání: "Ať žije Bonaparte!"
Vznětlivá Kreolka ho očekávala s úzkostí. A když stál konečně před ní, byla tak dojatá, že nemohla promluvit.
, Ale, ale," řekl jí Bonaparte - stával se dobrákem, jakým býval ve své domácnosti, "uklidni se, všechno, co se dnes mělo stát, je vykonáno."
"A to je všechno, příteli?"
"Ach ne!"
"Zítra,to tedy začne znovu?"
"Ano, ale bude to už jen formalita."
20. brumairu v jednu hodinu ráno byl Bonaparte jmenován prvním konzulem na deset let. Cambacérès a Lebrun obdrželi titul vicekonzulů.
Téhož dne večer spal v Luxemburku na lůžku občana Gohiera, jenž byl propuštěn na svobodu stejně jako jeho kolega Moulin.
Roland byl jmenován guvernérem zámku Luxemburk.
25. KAPITOLA
Důležité sdělení
Ráno 30. nivóse, čili 20. ledna, nedlouho po vojenské vzpouře, která měla nesmírné ozvuky po celé Evropě, jejíž hladinu na okamžik zvířila j ako bouře hladinu oceánu, otevíral Roland bohatou korespondenci, j ak mu ukládal jeho nový úřad, a našel mezi padesáti jinými žádostmi o audienci dopis tohoto znění:
Pane guvernére,
znám Vaši čestnost, proto se na Vás obracím.
Prosím Vás o pětiminutový rozhovor. Po tuto dobu zůstanu maskován. Chci Vás totiž o něco požádat.
Buď moji prosbu splníte, nebo zamítnete. V prvním i druhém případě Vás žádám o čestné slovo, že mé necháte odejít tak svobodně, jak mě necháte vejít. Pokouším se dostat do paláce Luxemburku pouze v zájmu prvního konzula a roajalistické strany, k níž náležím.
Uvidímli zítra v sedm hodin večer ojedinělé světlo v okně pod zámeckými hodinami, bude to znamení, že mi plukovník Roland de Montrevel dává

l 1
' i • l
své čestné slovo, a já se směle dostavím k malým dvířkům levého křídla paláce, vedoucím do zahrady. Zaklepu třikrát jako svobodný zednář.
Abyste věděl, komu se zavazujete, nebo komu odmítáte své slovo, podepisuji se jménem, které je Vám známé, protože bylo před Vámi vysloveno za okolností, na které jste určitě nezapomněl.
Morgan vůdce Jehuových společníků
Holand četl dopis dvakrát po sobě a zamyslel se. Pak se najednou vzchopil, vstoupil do pracovny prvního konzula a mlčky mu jej podal.
Ten dopis četl, aniž by jeho obličej prozrazoval nejmenší pohnutí nebo úžas, pak s čistě lacedemonským lakonismem řekl: "Postav světlo!" a vrátil Rolandovi dopis.
Následujícího dne v sedm hodin večer zářilo v okně světlo a o pět minut později stál Roland u malých zahradních dvířek.
Nečekal déle než okamžik, když někdo zaklepal na dveře způsobem svobodných zednářů: dva údery následující rychle po sobě, třetí později.

Dveře se ihned otevřely a v šedavém ovzduší zimního večera se objevil muž zahalený do pláště. Na okamžik se zastavil.
"Vejděte," řekl Roland.
"Ach, to jste vy, plukovníku!"
"Jak víte, že jsem to já?"
"Poznávám vás po hlase."
"Po hlase? Ale vždyť jsem za těch několik okamžiků, co jste se zdržoval v jídelně avignonského hotelu, nepřenesl jediné slovo."
"Tak jsem váš hlas šly šel jinde."
Roland marně vzpomínal, kde by mohl vůdce Jehuových společníků slyšet jeho hlas.
"Je to snad důvod, plukovníku, proč zůstáváte u dveří?" ozval se muž vesele.
"Ne," odpověděl Roland. "Chyťte se mě za šos a následujte mě. Úmyslně jsem zakázal osvětlit schodiště a chodbu vedoucí k mému pokoji."
"Jsem vám za to vděčný, ale protože mám vaše slovo, prošel bych celým palácem od jednoho konce až na druhý, i kdyby byl osvětlený jako ve dne."
"Máte moje slovo, pojďte!"
Morgan nepotřeboval, aby mu někdo dodával odvahu, a bez obav následoval svého vůdce.
Když vystoupili do prvního patra, Roland zahnul do temné chodby a asi po dvaceti krocích otevřel dveře pokoje osvětleného pouze dvěma svícemi.
Morgan vešel dovnitř. Bez rozmýšlení odhodil plášť a položil na stůl svoje pistole.
"Co to děláte?" ptal se Roland udiveně.
"Odkládám si, s vaším dovolením," zasmál se jeho společník vesele.
"Ale ty pistole, kterých se zbavujete...?"

‚Ach tak! Snad si nemyslíte, že jsem je vzal kvůli vám?"
"Proč tedy?"
"Kvůli paní policii. Pochopíte, že nejsem naladěn dát se chytit občanem Fouchém, aniž bych poněkud připálil knír prvnímu z biřiců, který by se mě dotkl."
"Takže když jste jednou zde, jste přesvědčen, že se nemáte čeho obávat?"
‚farbleu! Vždyť mám vaše slovo!"
"Proč neodložíte také svoji masku?"
"Protože moje tvář mi patří jen zpoloviny, druhá patří mým společníkům. Kdo ví, zda jeden z nás nezavleče své druhy pod gilotinu? Hrajeme odvážnou hru, plukovníku..."
"A proč ji tedy hrajete?"
‚Ach, to je otázka! Proč jdete na bojiště, kde vám může střela provrtat prsa nebo dělová koule urazit hlavu?"
"Dovolte mi, abych vám řekl, že je v tom veliký rozdíl. Na bojišti mi hrozí čestná smrt."
"A vy si představujete, že se budu v den, kdy mi revolucionářský trojúhelník utne hlavu, považovat za zneuctěného? Ani trochu. Jsem totiž voják jako vy, jenže všichni nemůžeme sloužit své věci stejným způsobem. Každé náboženství má své hrdiny a své mučedníky. Šťastní hrdinové na tomto světě, ale přešťastní mučedníci na onom!"
Pronesl ta slova s takovým přesvědčením, že Rolanda dojala.
‚Ale nepřišel jsem proto," vytrhl se Morgan ze svého zanícení a vrátil se k veselosti, která se zdála hlavním rysem jeho povahy, "abych tu s vámi filozofoval. Chtěl jsem vás požádat o rozmluvu s prvním konzulem."
"Cože, s prvním konzulem?" zvolal Roland.
"Zajisté. Přečtěte si ještě jednou můj dopis. Píši v něm, že vás chci o něco požádat."
‚Ano."
"Nuže, chci vás poprosit, abyste mě uvedl ke generálu Bonapartovi."
"Promiňte, ale neočekával jsem podobnou prosbu..."
"Uvádí vás v úžas, dokonce vás znepokojuje. Můj drahý plukovníku, nevěříteli mému slovu, můžete mě prohledat od hlavy až k patě a uvidíte, že u sebe nemám jiné zbraně kromě pistolí, které už vlastně nemám. Jsou na stole. Nebo udělejte něco lepšího: vezměte do každé ruky jednu, postavte se mezi mě a prvního konzula a při prvním podezřelém pohybu, který udělám, mi rozbijte lebku. Souhlasíte s touto podmínkou?"
, Ale pokud prvního konzula vyruším, aby vyslechl vaše sdělení, ujistíte mě, že to bude stát za to?"
"Ó, co se toho týče, za to ručím!" A téměř radostně dodal: "Jsem v této chvíli vyslancem korunované hlavy - či spíše hlavy zbavené koruny, což ji v našich očích nečiní méně úctyhodnou. Váš generál neztratí kvůli mně mnoho času - ostatně, kdyby se rozmluva vlekla, může mě poslat pryč. Buďte bez starosti,

nedám si to říkat dvakrát."

127
126

Roland se na okamžik zamyslel. "A to sdělení můžete učinit jedině prvnímu konzulovi?"
"Ano, jedině jemu - ajen on mi může odpovědět."
"Dobrá, počkejte tady, zeptám se ho."
Roland už učinil několik kroků, aby se vzdálil, ale najednou se zarazil a pohlédl plný neklidu na papíry nakupené na stole.
Morgan jeho pohled postřehl. "Bojíte se, abych za vaší nepřítomnosti nečetl tyto papíry? Ach, kdybyste věděl, jak nerad čtu podobné listiny! Kdyby ležel na stole můj rozsudek smrti, nedal bych si práci s jeho přečtením. Řekl bych si, že je to věc soudního písaře. Pane Rolande, zebou mě nohy, sednu si tady do křesla a zahřeji si je za vaší nepřítomnosti. Nehnu se odtud. Až se vrátíte, najdete mě zde."
"Dobře, pane," řekl Roland a odebral se do pracovny prvního konzula.
Bonaparte právě rozmlouval s generálem Hédouvillem, velitelem vojska ve Vendéei. Když slyšel otvírat dveře, netrpělivě se obrátil.
"Řekl jsem přece Bourriennovi, že mě nemá nikdo rušit."
"To mi také řekl, můj generále, ale já mu odpověděl, že nejsem ,nikdo'."
"Máš pravdu. Co mi chceš? Mluv rychle!"
"Je u mě."
"Kdo?"
"Muž z Avignonu."
,Ach! A co žádá?"
"Aby vás směl vidět."
"Vidět mě? Mě?"
"Ano, vás, generále. Divíte se tomu?"
"Ne, ale co mi může chtít?"
"Nechce to říct, ale odvažuji se tvrdit, že není dotěrný ani blázen."
"Ne, ale snad je to vrah."
Roland zavrtěl hlavou.
"Ostatně, když se za něj přimlouváš ty..."
"Nevzpírá se, abych byl přítomen rozmluvě. Postavím se mezi něj a vás."
Bonaparte okamžik uvažoval. "Uveď ho," řekl pak.
"Ale vy víte, generále, že kromě vás a mě..."
, Ano, generál Hédouville bude tak laskav a počká. Naše rozmluva nebude trvat dlouho. Jdi, Rolande!"
Roland se uklonil, prošel Bourriennovou pracovnou a vrátil se do svého pokoje, kde našel Morgana hřejícího si nohy.
"Pojďte," řekl mu. "První konzul vás očekává."
Morgan vstal a následoval ho.
Když vešli do Bonapartovy pracovny, byl v ní generál sám. Vrhl rychlý pohled na vůdce Jehuových společníků. Nepochyboval, že je to muž, jehož viděl v Avignonu.
Morgan zůstal stát několik kroků ode dveří a zvědavě se díval na Bonaparta.
Rovněž nabýval přesvědčení, zeje to on, koho zahlédl u společné

tabule v den, kdy se pokusil o šíleně odvážné vrácení dvou set louisdorů Janu Picotovi.
"Přistupte," řekl první konzul.
Morgan se uklonil a postoupil o tři kroky kupředu.
Bonaparte pokynul na jeho pozdrav lehkým pokynem hlavy. "Řekl jste mému pobočníkovi, že pro mě máte důležité sdělení."
"Ano, občane první konzule!"
"Vyžaduje toto sdělení přítomnost pouze nás dvou?"
"Ne, občane první konzule, ačkoli je takové důležitosti..."
"Že byste byl radši, kdybych byl sám?"
"Možná, ale opatrnost..."
"Co je ve Francii nejopatrnějšího, občane Morgane, to je odvaha."
"Moje přítomnost u vás, generále, dokazuje, že jsem téhož názoru."
Bonaparte se obrátil k mladému plukovníkovi. "Nech nás o samotě, Rolande!"
"Ale, můj generále..." naléhal Roland.
Bonaparte přistoupil těsně k němu a tiše řekl. "Vím, co za tím vězí. Jsi zvědavý, co mi chce ten tajemný rytíř říct. Neboj se, dozvíš se to."

"Ne proto, ale co když j e ten muž vrah, j ak j sté sám před chvílí řekl?"
"Neujistil mě, že není? Tak nebuď dětinský a nech nás."
Roland se vzdálil.
"Jsme sami, pane," řekl první konzul, "mluvte!"
Morgan vyňal beze slova z náprsní kapsy dopis a podal jej Bonapartovi.
Ten si ho prohlížel. Byl adresován jemu a zapečetěn pečetí se třemi květy francouzské lilie.
"Ó, co je to, pane?" zvolal.
"Čtěte, občane první konzule!"
Bonaparte otevřel dopis a pohlédl přímo na podpis. "Ludvík," řekl.
"Ludvík," opakoval Morgan.
"Jaký Ludvík?"
"Ludvík z Bourbonu, domnívám se."
"Pan hrabě de Provence, bratr Ludvíka XVI.?"
"Od smrti svého synovce, korunního prince, Ludvík XVIII."
Bonaparte znovu pohlédl na neznámého. Bylo zjevné, že jméno Morgan je jen pseudonym. Pak se jeho pohled svezl na dopis. Četl:
3. ledna 1800
Ať je jejich zevní chování jakékoliv, pane, muži jako Vy ve mně vždy budí důvěru. Přijal jste vynikající postavení, neboť Vy víte nejlépe, kolik síly a moci je třeba k stvoření štěstí velikého národa. Zachraňte Francii před jejím vlastním nadšením a splníte přání mého srdce. Vraťte jí jejího krále a příští generace budou žehnat Vaší památce. Pochybuj eteli o mé vděčnosti, označte svoje místo, určete osud svých přátel! Co se týče mých zásad, jsem Francouz. Ne, vítěz od Lodi, Castigliona a Arcola, dobyvatel

129
128

Itálie a Egypta nemůže dát přednost marné proslavenosti před slávou. Neztrácejte drahocenný čas, my můžeme zajistit slávu Francie. Říkám ‚my', protože k tomu potřebuji Bonaparta, a on to nemůže udělat beze mé. Generále, Evropa Vás pozoruje, čeká Vás sláva - a já jsem netrpělivý, abych vrátil štěstí svému lidu.
Ludvík
Bonaparte se obrátil k mladému muži, jenž tu stál nehybný a němý jako socha.
"Znáte obsah tohoto listu?" zeptal se.
Morgan se uklonil. ‚Ano, občane první konzule!"
"Byl přece zapečetěn."
"Opatřen prozatímní pečetí byl poslán tomu, jenž mi jej odevzdal, a než to udělal, přečetl mi ho, abych znal jeho důležitost."
"A mohu znát jméno toho, jenž vám jej svěřil?"
"Jiří Cadoudal."
Bonaparte se zachvěl. "Vy znáte Jiřího Cadoudala?"
"Je to můj přítel."
"A proč svěřil list vám a ne někomu jinému?"
"Protože věděl, že bude odevzdán tak, jak si přál, do vašich vlastních rukou."
"Opravdu, pane, dostál jste svému slibu."
"Ještě ne docela, občane první konzule."
"Jak to? Copak jste list neodevzdal?"
"Ano, ale slíbil jsem přinést odpověď."
"A povímli vám, že to nechci udělat?"
"Nebyla by to odpověď, jakou bych si přál, ale přece by to byla odpověď."
Bonaparte se na okamžik zamyslel. Pak pokrčil rameny. "Jsou to blázni! "řekl.
"Kdo, občane?" zeptal se Morgan.
"Ti, kteří mi píší podobné dopisy. Blázni, arciblázni! Copak si myslí, že patřím k těm, kteří si vybírají své vzory v minulosti? Začít s Monkem? K čemu? Abych učinil Karla II.? To opravdu nestojí za to. Mámeli za sebou Toulon, 13. vendémiaire, Lodi, Castiglione, Arcole, Rivoli a pyramidy, jsme jiným mužem než Monk a máme právo doufat v lepší věci než v nějaké albermarlské vévodství nebo vrchní velení armád Jeho Veličenstva Ludvíka XIII."
"Vždyť se vám říká, abyste jmenoval své podmínky, občane první konzule."
Bonaparte se při zvuku tohoto hlasu zachvěl, jako by zapomněl, že tu někdo je.
"Uvážímli, že je to ztracená rodina, useknutá větev na ztrouchnivělém kmeni... Bourboni se ženili tolikrát mezi sebou, že je to degenerovaný rod, který vypotřeboval všecku svoji mízu a sílu v Ludvíku XIV. Znáte historii, pane? Nuže, musel jste si všimnout, že každý rod má svůj bod vzestupu a bod poklesu... Ach ne, bůh mi nevložil do rukou osud tak

krásné a veliké země, jako je Francie, abych ji vrátil těm, kteří o ni hráli a prohráli ji."
"Nepotřebuji nic," odpověděl Morgan s důstojností, která generála překvapila, než prosté ‚ano' nebo ‚ne'."
"A k čemu to potřebujete?"
, Abychom věděli, jestli budeme pokračovat ve válce proti vám jako nepříteli, nebo jestli vám padneme k nohám jako zachránci."
"Válka?" zvolal Bonaparte. "Šílení ti, kdo ji proti mně vedou! Copak nevidí, že jsem vyvolencem božím?"
"Atila o sobě říkal totéž."
"Ano, ale on byl nástrojem zkázy, zatímco já chci začít novou éru. Tráva uschla, kudy on přešel, úroda bude zrát všude, kde zarazím pluh já. Válka! Co se stalo s těmi, kteří proti mně válčili? Odpočívají na piemontských a lombardských pláních a v okolí Kaira!"
"Zapomínáte na Vendée. Vendée je stále vzhůru."
"Vzhůru? Budiž, ale kde jsou její vůdci?"
"Muži byli pokoseni, to je pravda, ale zásada žije a dnes za ni bojují ĎAntichamp, Suzannet, Grignon, Frotté, Chátillon a Cadoudal. Mladší nejsou horší než starší."
"Ať se mají na pozoru! Mám Vendée v hrsti."
"Vy?"
"A buduli chtít, zjednám tam klid do tří měsíců."
Mladý muž potřásl hlavou.
"Nevěříte mi? Ujišťuji vás, že to, co říkám, je pravda."
"Tvrdíli něco muž jako generál Bonaparte, věřím tomu, ale také říkám: ‚Mějte se na pozoru!' Je pro vás lepší bojující Vendée než Vendée osnující spiknutí. Bojující Vendée je meč, spiklenecká Vendée je dýka!"
"Ó, já znám vaši dýku," řekl Bonaparte. "Tady je -" vyňal ze zásuvky dýku, kterou mu přinesl Roland, a položil ji na dosah Morganovy ruky. "Ale vrahova dýka má daleko k prsům generála Bonaparta," dodal a upřel na mladého muže svůj plamenný pohled.
"Nepřišel jsem vás zavraždit," řekl Morgan chladně. "Nic jiného mi neřeknete, občane první konzule?"
"Ano. Vyřiďte Cadoudalovi, že pokud chce bojovat proti nepříteli místo proti Francouzům, mám pro něj ve svém psacím stole už podepsaný plukovnický dekret."
"Cadoudal nevelí jednomu pluku, ale celé armádě. Vy jste se nechtěl stát Monkem, proč chcete, aby se on stal plukovníkem...? Nepovíte mi nic jiného, občane první konzule?"
"Počkejte... Máte možnost doručit moji odpověď hraběti de Provence?"
"Chcete snad říct .králi Ludvíku XVIII.'?"
"Nehřejme si se slovy. Tomu, jenž mi psal."
"Jeho posel čeká."
"Měním svůj úmysl, odpovím mu. Ti Bourboni jsou tak slepí, že by si špatně vykládal moje mlčení."

130
131
ML

Posadil se k psacímu stolu a napsal následující odpověď, přičemž se snažil psát pokud možno pečlivě, aby byla čitelná:
Dostal jsem Váš list, pane. Děkuji Vám za dobré mínění, které v něm vyjadřujete. Nepřejte si svůj návrat do Francie, musel byste kráčet přes statisíce mrtvol. Obětujte svoje zájmy klidu a blahu Francie, historie Vám za to bude vděčná. Nejsem necitelný k neštěstí Vaší rodiny a rád bych slyšel, že jste obklopen vším, co může přispět ke klidu Vašeho útulku.
Bonaparte
Složil a zapečetil list a napsal adresu: Pan hrabě de Provence. Pak jej podal Morganovi a zavolal Rolanda, jako by věděl, že nebude daleko.
"Generále...?" ptal se mladý důstojník, který se okamžitě objevil na prahu.
"Doveď pána až na ulici, do té chvíle mi za něj ručíš!"
Roland se uklonil na znamení poslušnosti, pustil mladého muže napřed a vyšel za ním.
Než Morgan odešel, vrhl na Bonaparta poslední pohled. Ten tu stál němý se zkříženými pažemi a upíral temný pohled na dýku, která zaujímala jeho mysl víc, než přiznal sám sobě...

Vůdce Jehuových společníků si vzal z Rolandova pokoje plášť a pistole.
"Zdá se, že vám první konzul ukázal dýku, kterou jsem mu dal," řekl Roland.
, Ano, pane."
"A poznal jste ji?"
"Všechny naše dýky se podobají jedna druhé."
"Nuže, povím vám, odkud pochází."
"Ach... i A odkud pochází?"
"Z prsou j ednoho mého přítele, kam j i vaši společníci - a možná, že vy sám - zarazili."
"To je možné," odpověděl Morgan bezstarostně. "Váš přítel se sám vydal tomuto potrestání."
"Můj přítel chtěl vidět, co se v noci děje v seillonském klášteře."
"Nejednal správně."
"Ale já, já jsem udělal den předtím totéž - proč se mi nic nestalo?"
"Protože vás nepochybně chránil nějaký talisman."
"Povím vám něco, pane: jsem přímý muž, který kráčí vždy přímou cestou za jasného dne, a nenávidím vše tajemné."
"Šťastni ti, kdo mohou kráčet přímou cestou za jasného dne, pane de Montrevele!"
"Proto vám povím, jakou přísahu jsem složil, pane Morgane. Když jsem pokud možno co nejjemněji vytahoval dýku, kterou jste viděl, z prsou svého přítele, abych zároveň s ní nevytáhl i duši, přísahal jsem, že mezi mnou

a jeho vrahy nastane boj na život a na smrt. A snad jsem vám dal své slovo, které vás chrání, jen proto, abych vám to mohl říct."
"To je přísaha, na kterou doufám zapomenete, pane de Montrevele."
"To je přísaha, které zůstanu věrný při každé příležitosti, pane Morgane, a vy budete tak laskav, že mi ji co nejdříve poskytnete."
, ,A jakým způsobem, pane?"
"Například přijmete moje pozvání k dostaveníčku v boulogneském lesíku. Rozumí se samo sebou, že nemusíte říkat, že se bijeme, protože jste vy nebo vaši přátelé bodli dýkou lorda Tanlaye. Ne, řekněte, co budete chtít, například, že..."
Roland vzpomínal, "...že jsme se pohádali kvůli zatmění měsíce, které připadá na dvanáctého. Vyhovuje vám tato záminka?"
"Záminka by ušla, pane," odpověděl Morgan s takovým přízvukem melancholie, jaký by u něho Roland považoval za nemožný, "kdyby byl souboj možný. Vy jste učinil přísahu a splníte ji, že? Nuže, každý zasvěcenec vstupující do Jehuova společenství dělá totéž. Přísahá, že pro osobní rozepři nevydá v nebezpečí život, který už nenáleží jemu, ale dobru věci."
"Ano, vy se tedy nebijete, třebaže vraždíte?"
"Mýlíte se. Také se někdy bijeme."
"Buďte tak dobrý a naznačte mi příležitost, abych mohl tento neobyčejný jev studovat."
"To je zcela prosté. Podívejte, pane de Montrevele, jeďte s pěti či šesti odhodlanými muži, jako jste vy, v dostavníku vezoucím státní peníze. Hajte to, co my napadneme, a najdete hledanou příležitost... Ale raději mě poslechněte a nechoďte nám do cesty!"
"Má to být hrozba, pane?" zeptal se Roland a zvedl hrdě hlavu.
"Ne, pane," odpověděl Morgan mírným, téměř prosebným hlasem. "Je to prosba."
"A obracíte se s ní pouze na mě, nebo by platila každému?"
"Platí jen vám," zdůraznil vůdce Jehuových společníků.
"Adi! Jsem tedy tak šťastný, že vás zajímám?"
"Jako bratr," odpověděl Morgan lichotivým tónem.
"Jděte, to je rozhodně podařený žert!"
Vtom vešel Bourrienne. "Rolande," řekl, "první konzul se po vás ptá."
"Okamžik, než dovedu pána na ulici, a jsem tady."
"Pospěšte si, víte, že nerad čeká."
"Chcete mě následovat, pane?" obrátil se Roland ke svému tajemnému společníkovi.
"Jsem vám k službám, pane."
"Tak pojďte!"
Bonapartův pobočník dovedl Morgana stejnou cestou sice ne k zahradním dvířkům, ale přímo na ulici.
"Pane, dal jsem vám své slovo a věrně jsem mu dostál, ale aby mezi námi nevzniklo nedorozumění, věřte, že toto slovo platilo pouze pro dnešek."
"Tak jsem tomu také rozuměl," odpověděl Morgan.

132
133

"Vracíte mi je tedy?"
"Rád bych si je ponechal, pane, ale uznávám, že máte právo vzít si je zpět."
"To je všechno, co jsem si přál. Na shledanou, pane Morgane!" "Dovolte mi, abych nevyslovil totéž přání, pane de Montrevele." Oba mladí muži se pozdravili s dokonalou dvorností. Roland se vrátil do Luxemburku a Morgan kráčel ve stínu kolem zdi do jedné z uliček vedoucích na náměstí sv. Sulpice.

26. KAPITOLA
Ples obětí

Asi po dvaceti krocích sňal Morgan masku. Ve středu pařížských ulic se vydával většímu nebezpečí, že by byl zpozorován s maskou na obličeji než bez ní.
Došel do ulice Taranne a zaklepal na dveře malého paláce, jenž tvořil roh ulice du Dragon. Když mu bylo otevřeno, vstoupil do chodby, vzal si klíč visící na zdi, označený číslem dvanáct, a stoupal do prvního patra, aniž vzbudil větší pozornost než nájemník vracející se z procházky.
Ve chvíli, kdy zavíral dveře svého pokoje, začaly hodiny na krbu odbíjet. Pozorně naslouchal.
"Dobrá," řekl si, když napočítal deset úderů, "nepřijdu příliš pozdě."
Přesto neztrácel čas. Vzal kus papíru, zapálil ho o oheň plápolající v krbu a rozžal čtyři svíce, tedy všechny, které se v pokoji nacházely. Pak vytáhl zásuvku prádelníku a rozestřel na lůžko oblek nejnovější módy, sestávající z kabátu s dlouhými šosy jemné zelené barvy, vesty ze světlehnědého aksamitu s osmnácti perleťovými knoflíky, obrovské vázanky z nejjemnějšího bílého batistu, přiléhavých kalhot z bílého kašmíru a dlouhých hedvábných, příčně pruhovaných punčoch. Nechyběly ani jemné střevíce s diamantovými přezkami, nezbytný lorňon a klobouk.
Jakmile si všechno přichystal, netrpělivě čekal.
Po chvilce zavonil a objevil se číšník.
"Vlásenkář tady ještě nebyl?" zeptal se Morgan.
"Ó ano, občane, byl," odpověděl číšník, "ale protože jste se ještě nevrátil, řekl, že přijde za chvíli znovu. Ostatně, právě když jste zvonil, někdo klepal, mohl by to být on..."
"Tady jsem, tady jsem!" ozval se za dveřmi hlas.
"Znamenitě! Jen vstupte, mistře Cadenette! Rád bych, abyste ze mě udělal jakéhosi Adonise."
"To nebude těžké, pane barone," odpověděl vlásenkář dvorně.
"Chcete mě stůj co stůj kompromitovat, občane Cadenette?"
"Prosím vás, pane barone, říkejte mi zcela krátce Cadenette, bude to jakousi známkou důvěrnosti, kterou si budu pokládat za čest, jen mě nena

zývejte občanem! Fí, nenávidím tu revolucionářskou přezdívku! Ani za nejhorších dnů hrůzovlády jsem svou manželku nepojmenoval jinak než paní Cadenettová. A teď mi promiňte, že jsem na vás nečekal, ale dnes se koná v ulici du Bac veliký ples - ples obětí. Domnívám se, že by tam pan baron neměl chybět."
"Ach," zasmál se Morgan,, jste tedy stále roajalistou, Cadenette?"
Vlásenkář položil tragicky ruku na srdce. "Není to pouze věc svědomí, pane barone, ale také státní záležitost."
"Zeje to věc svědomí, to chápu, mistře Cadenette, ale státní záležitost? Co má, k čertu, počestný cech vlásenkářů co do činění s politikou?"
"Jakže, pane barone," podivil se Cadenette, "to se ptáte vy, aristokrat?"
"Ticho, Cadenette!"
"Pane barone, mezi bývalými šlechtici se o těchto věcech může mluvit."
"Vy jste bývalý šlechtic?"
"Ano... Jaký účes si pan baron přeje?"
"Psí uši a vlasy vzadu vyčesané."
"S očkem pudru?"
"Třeba se dvěma, chceteli."
"Ach, pane, pomyslímli, že pět let by u mě nikdo nenalezl pudr a la maréchale! Pane barone, za krabičku pudru gilotina!"
"Znám lidi, kteří byli popraveni pro větší maličkost, než je krabička pudru, milý Cadenette. Ale vysvětlete mi, jak to, že se počítáte mezi bývalé šlechtice. To bych rád věděl."
"Je to zcela prosté, pane barone. Zajisté připustíte, že i mezi cechy jsou některé více a některé méně aristokratické."
"Ovšem, podle toho, jak se přiblížily k vyšší společenské třídě."
"To je ono, pane barone! Nuže, my jsme držívali nejvyšší společnost za vlasy. Já, jak mě tu vidíte, jsem česával paní de Polignacovou, můj otec česával paní du Baryovou, dědeček paní de Pompadour! Mívali jsme svá privilegia, pane,

nosívali jsme kord. Je sice pravda, že většina našich kordů byla ze dřeva, aby se předešlo různým nemilým srážkám, ale na tom nesejde, přece to byl odznak. Ach, pane barone," pokračoval Cadenette a vzdychl, "to bývaly krásné časy - nejen pro vlásenkáře, ale i pro Francii. Bývali jsme zasvěceni do všech tajemství, do všech intrik, nic se před námi neskrývalo. Nestalo se, pane barone, aby vlásenkář vyzradil tajemství. Podívejte, komu svěřila naše ubohá královna své brilianty? Velikému, slavnému Léonardovi, králi vlásenkářů. A stačili dva muži, pane barone, aby zvrátili tuto vybudovanou moc na parukách Ludvíka XVI. a Marie Antoinetty."
"A kdo jsou ti dva ničitelé, ti dva revolucionáři, Cadenette?"
"Pan Rousseau a občan Talma. Pan Rousseau hlásal tuto absurdnost: ‚Vraťte se k přírodě!' A občan Talma vynalezl účesy a la Titus."
"To je pravda, Cadenette."
"S direktoriem se vrátilo trochu naděje. Pan Barras se nikdy neobešel bez pudru a občan Moulin nosil cop, ale 18. brumaire všechno zničil. Česat

vlasy pana Bonaparta! Ach..." liboval si mistr Cadenette. "To jsou pravé aristokratické vlasy, měkké a jemné jako hedvábí, a jak drží želízko... člověk by řekl, že máte paruku. Podívejte se, pane barone, chtěl jste být krásný jako Adonis... Ach, kdyby vás viděla Venuše, Mars by nežárlil na Adonise."
Cadenette dokončil účes, a spokojen se svým dílem, podal svému zákazníkovi zrcadlo, do něhož se Morgan se zalíbením díval.
"Rozhodně jste umělec, můj drahý," řekl vlásenkáři. "Podržte, prosím vás, tento účes v paměti. Jestli mi jednou uříznou krk, zvolím si tento, protože budou pravděpodobně přítomny ženy."
"Pan baron chce být oplakáván."
, Ano, a zde, můj drahý Cadenette, tolar za vaši námahu. Buďte tak laskav a řekněte dole, aby mi zavolali povoz."
Cadenette hluboce vzdychl. "Pane barone, byla doba, kdy bych vám odpověděl: ‚Ukažte se s tímto účesem u dvora, a budu bohatý člověk.' Ale dvůr už není, pane barone, a je třeba žít dál... Vůz tu bude co nevidět." Opět vzdychl, zastrčil Morganův tolar do kapsy, učinil hlubokou poklonu vlásenkářů a tanečních mistrů a opustil mladého muže, jenž dokončoval svoji toaletu.
Netrvala dlouho, pouze vázanka vyžadovala více času, a když odbíjela jedenáctá, byl už Morgan zcela připraven.
Cadenette nezapomněl na svůj slib. Fiakr čekal před domem.
Morgan do něho skočil a zvolal: "Ulice du Bac, číslo třicet pět!"
Když dojeli na místo, řekl kočímu: "Příteli, zaplatím vám za dvě cesty, nebudeteli stát před domem."
Kočí dostal tři franky a zmizel za rohem ulice du Varennes.
Morgan pohlédl na průčelí domu. Mohl by si myslet, že se zmýlil. Bylo totiž temné, tiché. Ale nezaváhal a zaklepal. Dveře se otevřely.
V pozadí dvora se zvedala vysoká, jasně ozářená budova. Mladý šlechtic se ubíral přímo tam, a jak se blížil, doléhaly k němu zvuky hudby.
Vystoupil do prvního patra a ocitl se v předsíni, kde odložil svůj plášť.
"Zde je číslo," řekl sluha. "A co se týče zbraní, ty račte odložit v galerii."
Morgan uschoval číslo do kapsy a vešel do rozsáhlé galerie, proměněné v arzenál. Byla tu pravá sbírka zbraní všeho druhu: pistole, karabiny, meče, dýky. Protože mohl být ples každou chvíli přerušen vtrhnutím policie, musel být každý tanečník připraven změnit se ve vteřině v bojovníka.
Jakmile se Morgan zbavil svých zbraní, rychle vkročil do tanečního sálu.
Pochybujeme, že by bylo pero s to popsat čtenáři pohled, jaký skýtal tento ples. Na ples obětí měli přístup pouze ti, kdo požívali zvláštních práv, jaká jim dali jejich rodiče nebo příbuzní, poslaní napopraviště konventem nebo pařížskou komunou, postřílení Collotem dHerboisem nebo utopení Carrierem. Jelikož však padlo za poslední tři roky hrůzovlády nejvíce hlav pod

gilotinou, převyšoval počet těchto obětí a na plese převládal oděv obětí popraviště.
Největší část mladých dívek, jejichž matky a sestry padly katovou rukou, měly na sobě šaty, jaké si oblékly jejich matky a sestry k tomuto smutnému obřadu, tedy bílé šaty, červené šály a vlasy ustřižené u hlavy. Aby dodaly tomuto už tak charakteristickému oděvu větší význam, některé si uvázaly kolem krku červenou hedvábnou nit, tenkou jako ostří břitvy, která označovala jako u Faustovy

Markétky na sabatu místo, kudy projela ocel.
Muži měli límce kabátů i košil ohrnuté zpátky, krk holý a vlasy rovněž u hlavy ustřižené.
Bylo však přítomno také mnoho těch, jimž členové jejich rodin nezískali vstup na ples obětí.
Byli tu muži od čtyřiceti do pětačtyřiceti let, vychovaní v budoárech nejkrásnějších kurtizán osmnáctého století, kteří znali ještě panídu Barryhovou v podkroví Versaillu, Duthéovou u hraběte ďArtoise a Žofii Arnoultovou u pana de Lauraguaise a zakrývali svoji krutost dvorností zlacenou neřestí. Byli dosud mladí a krásní. Vcházeli do salonu a potřásali svými navoněnými vlasy a kapesníky, což nebylo zbytečnou opatrností, protože kdyby nebyli cítit ambrou nebo verbenou, jistě by páchli krví.
Byli tu muži od dvaceti pěti do třiceti let, kteří, odění s neskonalou elegancí, byli členy společnosti Mstitelů. Zdálo se, že jsou zachváceni monománií vraždy a šílenstvím rdoušení. Zuřili po krvi, ale krev nehasila jejich žízeň. Pokud dostali rozkaz vraždit, zabíjeli přítele i nepřítele. Zanechávali po sobě krvavou stopu.
Byli tu mladíci od osmnácti do dvaceti let, téměř děti, ale děti živené morkem dravých zvířat jako Achilles. Byli to žáci Schillerových loupežníků, učedníci soudců svaté Fémy. Byla to ona podivná generace, jež přicházívá po velikých politických otřesech jako supi a havrani po bitvách; ona bronzová, necitelná, nesmiřitelná příšera, která se nazývá odplatou.
Hrůzovláda zavedla veliký prostor v odívání, lacedémonskou přísnost v jídle a nejhlubší opovržení divokého lidu ke každému umění a divadlu. Thermidorská reakce byla naopak elegantní, vyšňořená a labužnická. Vyčerpávala veškerý přepych a všechny rozkoše jako za vlády Ludvíka XV, pouze s tím rozdílem, že k přepychu připojila pomstu a k rozkoši krev.
Morgan si razil cestu středem této zlaté mládeže, smějící se, žvatlající, dávající čestné slovo při každé sebenepatrnější příležitosti. Je nutné říct, že přes šaty, jakými se oděla, a přes vzpomínky, které tento oděv vyvolával, byla bláznivě veselá. Je to nepochopitelné, ale bylo to tak.
Morgan marně někoho hledal.
Mladý elegán, jenž právě nořil krvavý prst do zlaté bonboniéry, kterou mu podávala jedna rozkošná "oběť", ho chtěl zastavit, aby mu podal vysvětlení o výpravě, z níž si přinesl tuto krvavou trofej, ale Morgan se na něho usmál, stiskl mu druhou ruku a řekl:
"Někoho hledám."

136
137

"Nutná záležitost?"
"Jehuovo společenstvo."
Mladík ho nechal jít dál.
Jedna zbožňováníhodná fúrie, jak by řekl Comeille, mající vlasy spíchnuté ostrou dýkou, mu zastavila cestu. "Morgane, vy jste nejkrásnější, nejstatečnější a nejmilováníhodnější ze všech, kteří tu jsou. Co odpovíte ženě která vám toto říká?"
"Musím odpovědět, že miluji a zeje moje srdce příliš úzké pro dvě lásky a jednu nenávist." A pokračoval ve svém hledání.
Narazil na dva mladé muže, kteří se přeli. Jeden z nich tvrdil: "Je to Angličan."
"Je to Němec," odporoval druhý.
Uviděli Morgana.
"Adi, pardieu!" zvolal jeden z nich. "Zde je muž, který nás může rozsoudit."
"Ne," odpověděl Morgan a pokoušel se prorazit překážku stavící se mu do cesty, "spěchám."
"Jenom slovo," řekl druhý. "Právě se hádáme, Saint Amand a já, o to, jestli byl muž odsouzený a popravený v seillonském klášteře Němec nebo Angličan."
"Nevím," odbyl je Morgan, "nebyl jsem tam. Obraťte se naHektora, on toho večera předsedal."
"Pověz nám, kde je."
"Raději mi řekněte, kde je Tiffauges, hledám ho."
"Tam dole -" ukázal mladý muž prstem na druhý konec sálu, kde tančili nejživěji kontrdans. "Poznáš ho podle vesty - a jeho kalhoty rovněž nejsou k zahození. Dám si taky takové ušít z kůže prvního srnce, který mi přijde do rány."
Morgan neměl čas dotazovat se, jakou zvláštností se vyznamenává Tiffaugesova

vesta ani z jaké drahocenné látky jsou jeho kalhoty, že o nich mluví známý elegán a znalec v tomto oboru. Sel přímo na označené místo a uviděl mladého muže, jak se otáčí a proplétá s nesrovnatelnou elegancí pohybů při veselých zvucích kontrdansu. Dal mu rukou znamení.
Tiffauges se okamžitě zastavil, omluvil se tanečnici a odvedl ji na místo. Pak se rychle vrátil, zavěsil se na Morganovo rámě a odvedl ho do malého salonku určeného k důvěrným rozhovorům.
Není nutné podotýkat, že také jméno Tiffauges bylo jako všechna jména členů roajalistického bratrstva pseudonymem.
"Viděl jste ho?" ptal se Tiffauges.
"Přicházím od něho."
"A odevzdal j sté mu králův dopis?"
"Do vlastních rukou."
"Četljej?"
"Okamžitě."
"A dal odpověď?"

"Jednu ústní, j ednu písemnou."
"Matěji?"
"Zde je."
"Znáte obsah?"
"Je to zamítnutí."
"Určité?"
"Nemůže být nic určitějšího."
"Ví, že od okamžiku, kdy nám vezme poslední naději, ho považujeme za nepřítele?"
"Řekl jsem mu to."
"Co na to odpověděl?"
"Jen pokrčil rameny."
"Co myslíte, jaké má úmysly?"
"To lze snadno uhodnout."
"Zamýšlí snad podržet moc pro sebe?"
"Vypadá to tak."
"Moc, ale trůn?"
"Proč ne i trůn?"
"Přece se neodváží učinit ze sebe krále."
"Ó, nemůžu vám říct, jakým králem se učiní, ale ručím za to, že ze sebe něco udělá."
"Ale vždyť je to voják."
"Být synem svých skutků má v tomto okamžiku větší cenu, než být vnukem králů, můj drahý."
Tiffauges se zamyslel.
"Vyřídím to Cadoudalovi," řekl po chvilce.
"A dodejte, že první konzul pronesl tato slova: ‚Ať se mají na pozoru! Mám Vendée v hrsti, a buduli chtít, zjednám tam klid do tří měsíců.'"
"Dobře, že to víme."
"Ať se o tom dozví také Cadoudal a zařídí se podle toho."
Vtom umlkla hudba a šum v tanečním sále ztichl. V nastalém tichu byla zvučným, jasným hlasem vyvolávána jména: Morgan, Montbar, Adler aAssas.
"Pardon," řekl Morgan, "pravděpodobně se chystá nějaká výprava, které se mám zúčastnit. Lituji, že se s vámi musím rozloučit. Než vás však opustím, dovolte mi, abych si zblízka prohlédl vaši vestu. Slyšel jsem, že to má být zvláštnost."
"Ach, ukáži vám ji s největší radostí," řekl mladý Vendéean ochotně a rychle přistoupil k jedné z velkých lamp hořících nedaleko krbu.
Zdálo se, že vesta i kalhoty jsou z téže látky. Ale z jaké? Tato otázka by uvedla do rozpaků i nejzkušenějšího znalce.
Kalhoty byly přiléhavé, jemné pleťové barvy přecházející do světle hnědé. Vyznačovaly se jen tím, že téměř neměly švy a lpěly těsně na těle. Vesta byla nápadná tím, že byla na levé straně proděravěná třemi kulemi a okraje děr nabarveny karmínem, aby působily dojmem krve.

139
138

Morgan si obě části oděvu prohlížel s velikou pozorností, ale bezvýsledně.
"Kdybych tak nespěchal," řekl, "rád bych se o tom blíže informoval a nespoléhal se na vlastní oči, ale slyšel jste, že se něco chystá. Asi přivezete Cadoudalovi peníze, jenže je musíme nejdříve někde vzít. Obyčejně tyto výpravy řídím, a

kdybych otálel, zaujal by moje místo někdo jiný. Povězte mi však, z jaké látky je váš oblek?"
"Zajisté jste slyšel, můj drahý Morgane, že byl můj bratr v okolí Bressuiru zajat modrými a zastřelen."
, Ano, slyšel j sem o tom."
"Modří ustupovali. Pronásledovali jsme je a já našel ještě teplé tělo svého bratra na planině, kterou opustili. V jedné z jeho ran trčela větev, na které byl nabodnut list papíru tohoto znění: Zastřelen jako loupežník Claudem Flageoletem, kaprálem 3. pařížského pluku. Než jsem pohřbil bratrovu mrtvolu, dal jsem jí stáhnout z prsou kůži - a tato kůže proděravěná třemi kulemi má věčně volat o pomstu. Nechal jsem si z ní zhotovit vestu, abych ji měl stále na očích."
‚Ach!" zvolal Morgan s jistým úžasem, do něhož se poprvé mísilo něco, co se podobalo hrůze. "Ta vesta je tedy zhotovena z kůže vašeho bratra? A kalhoty?"
"Ó, s kalhotami je to něco jiného," řekl Vendéean. "Ty jsou ušity z kůže občana Clauda Flageoleta, kaprála 3. pařížského pluku."
V tom okamžiku zazněl podruhé hlas volající Morgana, Montbara, Adlera a Assase. Morgan vyběhl ze salonku.
27. KAPITOLA
Medvědí kůže
Prošel tanečním sálem po celé jeho délce a vstoupil do podobného salonku na opačném konci chodby. Jeho tři společníci - Montbar, Adler a Assas - už zde čekali. Byl tady také mladý muž oděný jako kabinetní kurýr ve stejnokroji vládních barev, zelené a zlaté. Měl vysoké zaprášené boty, čepici se štítkem a brašnu s depešemi, která doplňovala jeho kurýrskou výstroj.
Cassiniho mapa, na níž byla označena sebemenší nerovnost terénu, byla rozložená na stole.
Než si povíme, co zde dělal vládní kurýr a za jakým účelem byla na stole rozložená mapa, rozhlédněme se po třech nových osobnostech, jejichž jména zazněla v tanečním sále. Mají hrát důležitou úlohu v našem vypravování. Morgana, Achila a Parise tohoto zvláštního společenstva už čtenář zná.
Assas byl asi osmatřicetiletým mužem s hustými, prošedivělými vlasy, ale s jiskrnýma očima a obočím i knírkem černým jako uhel. Tento bývalý

dragounský kapitán měl nádhernou postavu stvořenou k zápasu, jeho svaly prozrazovaly sílu a fyziognomie umíněnost. K tomuto celku se pojilo ušlechtilé vystupování a elegantní způsoby. Stále navoněný jako hejsek čichal každou chvíli buď ze zvyku, nebo z rozkoše k lahvičce s anglickými solemi nebo k pouzdru obsahujícímu nejjemnější parfém.
Montbara a Adlera společenstvo nazývalo všeobecně nerozlučnými. Představte si Oresta a Pylada ve dvaadvaceti letech. Prvního veselého, hovorného, hlučného, druhého smutného, zamlklého a snivého; dělící se o všechno, o nebezpečí, milenky i peníze, v nebezpečí myslící jen na toho druhého - a budete mít o Montbarovi a Adlerovi správnou představu.
Všichni tři muži samozřejmě patřili k Jehuovým společníkům. Byli sem svoláni, jak Morgan tušil, v záležitosti společenstva.
Morgan přistoupil k nepravému kurýrovi a stiskl mu ruku.
"Ach, drahý příteli," zvolal kurýr s posunkem, jenž znamenal, že sebelepší jezdec neurazí padesát mil na poštovním jezdeckém koni, aniž by nepocítil únavu, "vám Pařížanům je tady blaze. Vrhl jsem jen jediný pohled do sálu, když jsem šel kolem, jak se sluší na ubohého kabinetního kurýra nesoucího depeše generála Massény občanu prvnímu konzulovi, ale zdá se mi, že tu máte pěkný výběr obětí. Jen škoda, moji ubozí přátelé, že je nutné dát pro tuto chvíli tomu všemu sbohem. Je to nepříjemné, mrzuté, k zoufání, ale co naplat, Jehuovo společenstvo především!"
"Můj drahý Hastiere..." řekl Morgan.
"Jen žádná jména, smímli vás prosit, pánové! Rodina Hastierova je počestná kupecká rodina z Lyonu a cítila by se velice pokořená, kdyby se dozvěděla, že se její dědic stal kabinetním kurýrem a jezdí po silnicích s národní brašnou na zádech. Lecoq, chceteli, ale nikdy Hastier. Hastiera neznám. A vy, pánové," obrátil se mladík k ostatním, "vy ho znáte?"
"Ne," odpověděli všichni tři a omlouvali Morgana, jenž se dopustil chyby.
"Odpusť, drahý Lecoqu," řekl Morgan.
‚farbleu, nato jméno slyším. Nu, co mi tedy chceš říct?"
"Chci se tě zeptat, k čemu ten oděv a mapa?"
"Pokud to dosud neviš, je to jen tvoje vina. Kdybych tě nemusel dvakrát volat, zabraného do hovoru s některou krásnou ‚obětí', žádající na tobě pomstu za mrtvé příbuzné, věděl bys tolik co tito pánové a nemusel bych opakovat svoji písničku.

Jedná se o poklad medvědů v Bernu, jenž má být na rozkaz generála Massény dopraven občanu prvnímu konzulovi. Maličkost, sto tisíc franků, kterou se neodvažují poslat přes jurské pohoří kvůli straníkům pana Teysonneta, kteří by prý byli s to se ho zmocnit. Proto ho posílají přes Ženevu, Bourg, Mácon a Dijon, jinak velice bezpečnou cestou, jak se přesvědčí."
"Výborně!"
"Byli jsme avizováni Renardem, jenž poslal zprávu po Hirondellovi, a ten ji posílá opět po Lecoqovi, jenž tryskem urazil padesát mil, aby vám ji mohl sdělit. Poklad vyjel z Bernu 28. nivóse a dnes má být v Ženevě.

140
141

Odtamtud ho zítra vypraví ženevským dostavníkem do Bourgu, takže pokud se dnes v noci vydáte na cestu, drazí synové Izraele, můžete poklad pánů medvědů potkat pozítří na silnici mezi Dijonem a Troyesem nedaleko Châtillonu. Co tomu říkáte?"
"Pardieu!" zvolal Morgan. "Co tomu říkáme? Že bychom si nikdy nedovolili dotknout se pokladu bernských medvědů, kdyby nevyšel ze své pokladnice. Jakmile však jednou změnil své poslání, nevidím nic nevhodného v tom, aby je změnil podruhé. Ale jak pojedeme?"
"Copak nemáte povoz?"
"Ovšem, je u kůlny."
"Copak nemáte koně, aby vás dovezli na nejbližší stanici?"
"Jsou ve stáji."
"Copak nemá každý z vás cestovní pas?"
"Mamě každý čtyři."
"Nuže?"
"Nemůžeme přece zastavit dostavník, když pojedeme v poštovním povoze. My se sice příliš neostýcháme, ale..."
"Proč ne?" vpadl mu do řeči Montbar. "Bylo by to originální... Pokusíme se o to, Adlere?"
"Nebyl bych proti tomu, ale co uděláš s postilionem?"
"Máš pravdu."
"Zpráva je zaručená, milé děti," řekl kurýr. "Poslali do Troyesu zvláštní štafetu. Vy zanecháte poštovní vůz u Delbauce, kde najdete čtyři výborné, osedlané koně. Vyměříte si dobře čas a pozítří, či vlastně zítra, protože půlnoc už odbila, mezi sedmou a osmou hodinou ráno zažije poklad pánů medvědů ošklivou čtvrthodinku."
"Převlékneme se?" zeptal se Assas.
"Proč? Zdá se mi, že jsme nikdy nebyli oblečeni lépe," řekl Morgan. "Nahlédněme ještě jednou do mapy, dejme si přinést do vozu paštiku, studenou drůbež a tucet lahví šampaňského, ozbrojme se, zahalme do plášťů - a na cestu, přátelé!"
"To je myšlenka!" souhlasil Montbar. "To si myslím. Strháme koně, budelHo nutné, ale v sedm hodin večer jsme tady a jdeme do opery."
"Čímž získáme alibi," podotkl Assas.
"Zajisté," pokračoval Morgan, "protože není myslitelné, že by lidé, kteří v osm hodin večer tleskají slečně Klotildě a panu Vestrisovi, vyrovnávali ráno na silnici mezi Barem a Châtillonem účty s průvodčími dostavníku. Tak se podívejme ještě jednou do mapy, abychom si zvolili místo."
Všichni čtyři se sklonili nad Cassiniho mapou.
"Radil bych vám," řekl kurýr, "abyste čekali v záloze nedaleko Massu, je tam brod... tady, podívejte -" označil prstem jistý bod na mapě.
"Přijímám," řekl Morgan.
"Přijímáme," opakovali ostatní tři.
Morgan vytáhl jedny z hodinek, jejichž řetízky se mu houpaly u pasu. Bylo to Petitotovo arcidílo na emailu a zlatý pláštík chránící malbu zdobil

monogram vykládaný brilianty. Dar Marie Antoinetty vévodkyni de Palastronové, která ho věnovala Morganově matce.
"Jedna hodina, pánové," řekl Morgan. "Pojďme, ve tři musíme přepřahat v Lagny."
Tímto okamžikem se stával vůdcem, už neradil, nýbrž velel.
O půl hodiny později zastavil povoz u brány ve Fontainbleau poštmistr a žádal pasy.
‚Ach, to je dobré!" zvolal jeden ze čtyř mužů zahalených do plášťů a vystrčil hlavu z okénka. "Copak je nutné mít pasy, když chceme navštívit občana Barrase v Grosboisu? Na mou čest, vy jste blázen, milý příteli...! Kočí, práskni do koní!"
Kočí uposlechl a povoz bez obtíží projel.

28. KAPITOLA
V Bonapartově pracovně

Nechme jet čtyři mladé muže do Lagny, kde díky cestovním pasům vyhotoveným ochotou jistého úředníka policejního ministra Fouchého vyměnili koně za poštovní koně a kočího za postiliona, a podívejme se, proč se první konzul sháněl po Rolandovi.

Ten spěchal vyhovět rozkazu svého generála. Našel ho zamyšleného, stojícího před krbem. Když uslyšel Rolanda, pozvedl hlavu.

"O čem jste spolu mluvili?" zeptal se Bonaparte zkrátka, neboť spoléhal na to, že Roland obyčejně odpovídal na jeho myšlenky.

"Ach, vyměňovali jsme si poklony všeho druhu... a rozešli jsme se jako dobří přátelé."

"Jaký dojem na tebe dělá?"

"Dojem dokonale vychovaného člověka."

"Ajak myslíš, zeje asi starý?"

"Asijakojá."

"Ano, má mladý hlas. Ach, Rolande, mýlil jsem se snad? Že by přece existovala mladá roajalistická generace?"

"Eh, můj generále," pokrčil Roland rameny, "to je zbytek staré."

"Nuže, Rolande, musíme si stvořit jinou, která by byla takto oddána mému synovi, buduli kdy nějakého mít."

Roland učinil pohyb, který pravil: "Nic proti tomu nenamítám."

Bonaparte mu porozuměl. "Nestačí, že proti tomu nic nenamítáš, musíš k tomu také přispívat."

Roland se nervózně zachvěl. "Jak, generále?"

"Že se oženíš."

Mladý muž se rozesmál. "Dobrá, ale co bude s mým anevrismem?"

Bonaparte na něj pohlédl. "Můj drahý Rolande, připadá mi, že je tvůj anevrismus záminkou, abys mohl zůstat starým mládencem."

"Myslíte?"

"Ano, a jelikož jsem morální muž, chci, aby se oženil každý. Augustus vydal proti svobodným zákony - zbavil je práv římského občana."

"Augustus..."

"Nuže?"

"Počkám, až budete Augustem, prozatím jste jen Césarem."

Bonaparte přistoupil těsně ke svému pobočníkovi. "Jsou jména, drahý Holande," položil mu ruku na rameno, "která bych viděl nerad zaniknout, a jméno de Montrevel patří mezi ně."

"Nuže, generále, jeli to už moje vina, že je nechci z rozmaru nebo umíněnosti zachovat, copak zde není můj bratr?"

"Jakže, ty máš bratra?"

, Ano, generále. Proč se tomu divíte?"

"Kolik mu je?"

"Necelých dvanáct let."

"Proč jsi mi o něm nikdy nevyprávěl?"

"Protože jsem si myslel, že by vás nezajímaly uličnické kousky takového kloučka."

"To se mýlíš. Zajímám se o všechno, co se týká mých přátel. Měl bys mě pro svého bratra o něco požádat."

"O co, generále?"

"O jeho přijetí do pařížské koleje, například."

"Ach, máte kolem sebe příliš mnoho žadatelů, než abych rozmnožoval jejich počet."

"Poslyš, je nutné, aby přišel do některé z pařížských kolejí. Později vstoupí do vojenské nebo do jiné školy, kterou založím."

"Na mou věru, generále, jako kdybych uhodl vaše dobré úmysly týkající se ho. Je právě na cestě sem, nebo se k ní alespoň chystá."

"Jakto?"

"Před několika dny jsem matce napsal, aby hocha přivezla do Paříže. Chtěl jsem ho dát zatím do některé koleje a zmínit se vám o něm, až bude starší... za předpokladu ovšem, že mě odsud neodvede můj anevrismus. V takovém případě..."

"Nuže?"

"V takovém případě odkáži v poslední vůli matku, bratra i sestru..."

"Jakou sestru?"
"Svoji sestru."
"Ty máš také sestru?"
"Ovšem."
"Kolikjíje?"
"Devatenáct."
"Hezká?"
"Rozkošná!"
"Postarám se jí o ženicha."
Holand se srdečně rozesmál.
"Proč se směješ?"

"Umístím nad hlavním vchodem Luxemburku tabuli s nápisem: Kancelář pro zprostředkování sňatků."
, Ach tak, ale pokud se sám nechceš ženit, není to důvod, proč by měla zůstat tvoje sestra starou pannou. Nemám staré panny rád - ani staré mládence."
"Promluvím s ní o tom."
"Snad nemá něj akou venkovskou lásku?"
"Neříkám ne, generále. Opustil jsem ubohou Amálii svěží a usměvavou a našel jsem ji bledou a smutnou, ale promluvím s ní o tom."
, Ano, ale až po svém návratu z Vendée."
, Ach, copak se odeberu do Vendée?"
"Je to snad stejné jako s tím ženěním? Nechce se ti do toho?"
"Ó, nikterak!"
"Tak tam tedy pojedeš."
"Kdy?"
• "Nespěchá to, stačí, vyjedešli pozítří..." , "Třeba dříve, přejeteli si. Povězte míjen, co tam mám dělat."
"Uložím ti věc nesmírné důležitosti."
"Doufám, že to není diplomatické poslání."
,Ano, je to diplomatické poslání, k němuž potřebuji člověka, jenž není diplomatem."
"Ó, generále, vy víte, jak plním vaše rozkazy! Ale protože nejsem diplomat, potřebuji přesné instrukce."
"Dám ti je. Vidíš tuhle mapu?" ukázal na velikou mapu, rozloženou na zemi a osvětlenou lampou visící u stropu.
"Vidím, aleje to mapa Piemontu."
"Ovšem."
"Copak se jedná o Itálii?"
"Stále se jedná o Itálii."
"Já myslel, že se jedná o Vendée."
, Až v druhé řadě."
"Doufám, že mě nepošlete do Vendée, generále, a sám neodjedete do Itálie? Upozorňuji vás, že v tom případě bych zběhl a přijel za vámi."
"To bych ti dovolil, ale buď bez starosti. Vraťme se teď k Mélasovi."
"Pardon, generále, je to poprvé, co o něm mluvíme."
"To je pravda, ale myslím na něj už dlouho. Víš, kde ho porazím?"
"Vím,parbleu!"
"Kde?"
"Všude, kde se s ním setkáte."
Bonaparte se zasmál. "Hlupáku!" řekl nanejvýš důvěrným tónem. Pak si lehl na mapu. "Pojď sem."
Roland ulehl vedle něho.
"Vidíš? Porazím ho tady."
"U Alexandrie?"
"Dvě nebo tři míle od Alexandrie. Mám tam svoje skladiště, dělostře

144
145

lectvo, zálohy. Nevzdálí se odtamtud. Dosáhnu míru pod touto podmínkou. Přejdu Alpy -" ukázal na Velkého sv. Bernarda, "napadnu Mélase, kdy se toho nejméně naděje - a porazím ho na hlavu."
"Ó, v tom se na vás úplně spolehnu."
"Pochopíš však, že se nemohu klidně vzdálit, pokud Vendée hoří."
"A posíláte mě tam, abych potlačil vzpouru?"
"Ten mladík mi řekl o Vendée vážné věci. Vendéeané jsou stateční vojáci a vede

je Jiří Cadoudal... Nabídl jsem mu pluk, ale nepřijme ho. Netuší však, že mi abbé Bemier, generální vyjednavatel válčících mocností, jmenovaný hrabětem ďArtoisem, sdělil důvěrné věci."
"Vám, Bonapartovi, prvnímu konzulovi...? A vy přijímáte důvěrná sdělení abbého Berniera?"
"Ano, Rolande. Dáli mi Vendée mír, otevřu její kostely a vrátím jí její kněze."
, A budouli zpívat Domine salvumfac regem?"
"Je to lepší, než aby nezpívali vůbec. Bůh je mocný a rozhodne. Jsi nyní se svým posláním spokojen?"
"Dokonale."
"Nuže, zde máš dopis pro generála Hédouvilla. Bude vyjednávat s abbém Bernierem, ale ty budeš všem jejich poradám přítomen. On bude jen mým slovem, ty jsi moje myšlenka. Odjeď co nejdříve. Čím dříve se vrátíš, tím rychleji bude Mélas poražen."
"Žádám pouze tolik času, abych napsal dopis své matce, generále."
"Kam má přijet?"
"Do hotelu děs Ambassadeurs."
"Kdy myslíš, že dorazí?"
"Může přijet buď dvacátého třetího večer, nebo dvacátého čtvrtého ráno."
"A přijede do hotelu děs Ambassadeurs?"
"Ano, generále."
"Vezmu si to sám na starost."
"Jakže, vy, generále?"
"Zajisté. Tvoje matka přece nemůže bydlet v hotelu."
,A kde by měla bydlet?"
"U přítele."
"Nikoho v Paříži nezná."
"Prosím o odpuštění, pane Rolande, ale zná občana Bonaparta, prvního konzula, a jeho ženu, občanku Josefínu."
"Neubytujete moji matku v Luxemburku, generále. Upozorňuji vás, že by ji to uvádělo do rozpaků."
"Ne, ubytuji ji v ulici de la Victoire."
"Ó, generále!"
"Je rozhodnuto. Ale teď jeď a vrať se co možná nejrychleji."
Roland uchopil ruku prvního konzula, aby ji políbil, ale Bonaparte ji rychle odtáhl.

"Obejmi mě, můj drahý Rolande," řekl, "a mnoho štěstí!"
O dvě hodiny později už Roland ujížděl v poštovním voze po orleánské ulici.
Následujícího dne v devět hodin ráno vjížděl po třiceti třech hodinách jízdy do Nantes.
29. KAPITOLA
Ženevský dostavník
Asi v tutéž hodinu, kdy Roland vyjel do Nanse, zastavil před hospodou U Zlatého kříže, na silnici nedaleko Châtillonu, těžce naložený dostavník.
Dostavníky bývaly v té době rozděleny na dvě části, oddělené kupé a vnitřek.
Sotva dostavník zastavil, seskočil průvodčí na zem a otvíral dvířka. Z vnitřku dostavníku se hrnuli tři muži a dvě ženy, jedna s dítětem u prsu, z odděleného kupé vystoupila matka se synem.
První z mužů byl lékař z Troyesu, druhý hodinář ze Ženevy a třetí stavitel z Bourgu. Jedna z žen byla komorná jedoucí za svou paní do Paříže, druhá kojná odvážející dítě jeho rodičům.
Matka jedoucí se synem byla asi čtyřicetiletá, dosud krásná dáma a syn asi dvanáctiletý. Třetí místo v kupé zaujímal při jízdě průvodčí.
Snídaně byla připravena jako obyčejně ve velkém hostinském sále. Byla to jedna ze snídaní, které průvodčí nikdy nenechají cestujícím dojíst (patrně po dorozumění s hostinským).
Komorná s kojnou odešly do blízkého krámu, kde si každá koupila chléb a k němu jitrnici s česnekem. Tak ušetřili za snídani v hostinci. Pak se pohodlně usadily ve voze.
Ostatní cestující se odebrali do hostinského sálu a zasedli ke stolu. Dáma se spokojila s koflíkem bílé kávy, ale hoch, který si hrál rád na muže, se s chutí pustil do masité snídaně. První chvíli každý věnoval ukojení hladu a skoro se nemluvilo. Potom se ujal slova ženevský hodinář.
"Na mou věru, občane," obrátil se ke svému sousedovi, "přiznávám se, že jsem si oddechl, když se rozednilo."
"Občan ve voze nespí?" ptal se lékař.

"Ale ano," odpověděl krajan Jana Jakuba (Rousseaua), "obyčejně spím celou cestu, ale tentokrát byl můj neklid silnější než únava."
"Snad jste se nebál, že se převrhneme?" usmál se stavitel.
"Ach ne, v tomto směru mám štěstí - a dokonce si myslím, že stačí, abych byl ve voze, aby se nepřevrhl. Toho se nebojím."
"A čeho tedy?" divil se lékař.
"Ale, slyšel jsem až u nás v Ženevě, že tu nejsou silnice bezpečné."
"Přijde na to," řekl lékař.
"Na co?"

146
147

"Ano," vysvětloval stavitel ochotně, "záleží to na tom, jestli vezeme státní peníze. V takovém případě budeme jistě přepadeni."
"Myslíte?"
"Rozhodně. Nechápu, jak se to ti čertovi Jehuovi společníci mohou dozvědět, ale nevynechají jedinou příležitost."
Lékař přisvědčil.
"Ach, pane, vy jste téhož názoru?" tázal se Ženevan.
"Zcela."
"Mám opravdu chuť dát vyložit svůj vak a bedny a počkat na jiný dostavník, protože s sebou vezu hodinek za dvacet tisíc franků. Až dodneška jsme měli štěstí, ale není radno pokoušet Boha."
"Copak jste neslyšel, pane," vmísila se do hovoru hošíkova matka, "že by nám hrozilo nebezpečí -jak praví ti pánové -jen v případě, kdybychom vezli státní peníze?"
"To je právě to," řekl hodinář a úzkostlivě se rozhlížel na všechny strany, "že je vezeme!"
Dáma lehce zbledla a pohlédla na hocha. Matka se vždy bojí jen o své dítě.
"Vezeme je?" zeptali se současně s rozdílným přízvukem v hlase lékař i stavitel.
"Jste si tím jistý?"
"Zcelajistý, pánové."
"Měl jste nám to tedy říct dříve, anebo to sdělit potichu, když nám to říkáte teprve teď," řekl stavitel významně.
"Pán to snad nemyslí vážně," řekl lékař.
"Bůh uchovej!"
"Ženevané rádi žertují."
"Pane," zvolal hodinář uraženě, "viděl jsem na vlastní oči, jak je nakládali."
"Co?"
"Peníze."
"Mnoho?"
"Pěkných pár pytlíků."
"Ale odkud ty peníze jsou?"
"Pocházejí z pokladu bernských medvědů. Víte snad, pánové, že medvědi v Bernu měli až padesát nebo šedesát liber renty."
Lékař se rozesmál. "Chcete nám nahnat strach."
"Pánové, dávám vám své čestné slovo..."
"Nastupovat, občané!" volal průvodčí, který vstoupil do místnosti. "Nastupovat! Opozdili jsme se o tři čtvrtě hodiny."
"Okamžik, občane průvodčí," řekl stavitel, "rádi bychom se vás na něco zeptali."
"Na co?"
"Zavřete dveře a pojďte sem."
"Vypijte s námi sklenici vína."
"S radostí, pánové, sklenice vína není k zahození."
148

V okamžiku, kdy přiložil sklenici k ústům, mu lékař zadržel ruku. "Povězte nám upřímně, je to pravda?"
"Co?"
"Co nám řekl tento pán -" ukázal na Ženevana.
"PanFéraud?"
"Nevím, jestli se jmenuje Féraud."
"Ano, pánové," představoval se hodinář a ukláněl se, "Féraud a společník, hodináři, ulice du Rempart číslo šest, Ženeva."
"Pánové, nastupovat!" volal znovu průvodčí.
"Ale vy nám neodpovídáte."

"Co vám mám, k čertu, odpovědět? Vždyť se mě na nic neptáte."
"Ale ano, ptáme se vás, jestli je pravda, že vezete v dostavníku značnou částku peněz patřících vládě?"
"Mluvko," řekl průvodčí hodináři, "to jste vyzvonil vy?"
"Hrome, můj drahý pane...!"
"Do vozu, pánové, do vozu!"
"Nejdříve bychom rádi věděli..."
"Co? Jestli vezu státní peníze? Vezu... Budemeli přepadeni, ani nemukejte, a odbude se to hladce."
"Myslíte?"
"Do ničeho se nepleťte a nechtě urovnat celou záležitost s těmi pány mě."
"Co uděláte, když nás přepadnou?" zeptal se lékař stavitele.
"Budu se řídit radou průvodčího."
, A já také," hlásil se rychle hodinář.
"Do vozu, pánové, do vozu, pospěšte si!"
Hoch naslouchal rozhovoru se svraštělým čelem a zaťatými zuby. "Já vím, co udělám, jestli nás přepadnou," řekl matce.
"Co?"
"Uvidíš!"
"Co říká ten hoch?" ptal se hodinář.
"Říkám, že jste všichni strašpytlové," vyhrkl chlapec bez váhání.
"Ale, Eduarde, co je to?" hrozila se matka.
"Přál bych si, aby přepadli dostavník, přál bych si to," opakoval hoch a blýskal očima.
"Pojďte, pánové, proboha, pojďte!" vykřikl zoufalý průvodčí.
"Doufám, že nemáte zbraně," řekl lékař.
"Mám pistole," odpověděl průvodčí.
"Nešťastníku!"
Průvodčí se nahnul k jeho uchu a pošeptal mu: "Buďte bez starosti, doktore, jsou nabité jen prachem." Přirazil dvířka. "Kupředu, postilione!" A zatímco postilion práskl do koní a těžký dostavník se začal otřásat, zamykal dvířka kupé.
"Vy si nepřisednete k nám?" ptala se dáma.
"Děkuji, paní de Montrevelová, zůstanu na střeše. Jen dejte pozor, ať se
149

pan Eduard nedotkne pistolí, které jsou v postranním pouzdře. Mohl by se poranit."
"Hm," zamračil se hoch, ,jako kdybych nevěděl, co je to pistole. Já mám krásnější než vy, daroval mi je můj přítel sir John, jsou až z Anglie, viď, maminko?"
"Na tom nezáleží, jen se, prosím tě, Eduarde, ničeho nedotýkej!"
"Buď bez starosti, mami!" Tiše si však šeptal: "To je jedno, já vím, co udělám, jestli nás Jehuovi společníci přepadnou."
Dostavník se těžce otřásal a jel k Paříži. Byl jeden z těch krásných, zimních dnů, které těm, kdo myslí, že příroda odumírá, dokazují, že neumírá, ale spí. Onoho krásného dne se zdálo, že spící příroda sní o jaru. Slunce vesele zářilo a tráva v příkopu podél silnice, pokrytá jíním, se třpytila tisíci drobnými démanty. Cestující dostavníku si otevřeli okna, aby dovnitř vpustili svěží vzduch a milé sluneční paprsky.
Když dojeli k ohybu řeky asi hodinu od Chátillonu, dostavník najednou bez zjevné příčiny zastavil. Pouze čtyři jezdci se blížili mírným klusem a jeden z nich, jedoucí o několik kroků napřed, dal postilionovi znamení, aby zastavil. Postilion uposlechl.
"Ach, maminko," volal malý Eduard, vyhlížející přes veškeré matčino napomínání z okénka, Jací jsou to krásní koně! Ale proč mají jezdci masky? Není přece konec masopustu."
Paní de Montrevelová snila. (Žena stále trochu sní, mladá o budoucnosti, stará o minulosti.) Vytrhla se ze snění, vyhlédla z okénka a vykřikla.
Eduard se rychle obrátil. "Co je ti, maminko?"
Paní de Montrevelová ho mlčky chytila do náruče. Uvnitř dostavníku se ozvaly výkřiky zděšení.
"Co se děje?" křičel Eduard a pokoušel se vyprostit z matčina pevného objetí.
"Jen to, můj malý příteli," ozval se sladký hlas jednoho z maskovaných mužů, jenž nahlédl do kupé, "že máme s průvodčím vyrovnat jakýsi účet, což se netýká pánů cestujících. Vyřiďte paní matce naši poklonu a řekněte jí, aby se nebála a nevšímala si toho, co se kolem ní děje." Pak se nahnul dovnitř dostavníku.
"Služebník, pánové," řekl. "Nebojte se o své peníze ani o šperky a uklidněte kojnou. Nechceme, aby přišla naší vinou o mléko. Nu, otče Jéróme, vezeme sto

tisíc franků na střeše a v truhlici, co?"
"Pánové, ujišťuji vás..."
"Jsou to státní peníze z pokladů bernských medvědů, sedmdesát tisíc ve zlatě, zbytek ve stříbře. Stříbro je na střeše, zlato v truhlici v odděleném kupé. Jsme dobře informováni, že ano?"
Po slovech zlato je v truhlici v odděleném kupé vyrazila paní de Montrevelová výkřik zděšení. Bála se, že přijde do bezprostředního styku s muži, kteří v ní přes svoji dvornost budili hrůzu.
"Co je ti, maminko?" naléhal hoch netrpělivě.

"Mlč, Eduarde, mlč!"
"Proč mám mlčet?"
"Copak nechápeš?"
"Ne."
"Zastavili dostavník."
"Proč? Pověz proč...! Ach, už rozumím!"
"Ne, ne," šeptala paní de Montrevelová, "nerozumíš..."
"Ti pánové... jsou zloději."
"Chraň se to říct!"
"Jakže! Že nejsou zloději? Vždyť berou průvodčímu peníze!"
Jeden z nich právě nakládal na hřbet svého koně pytel se stříbrem, který mu průvodčí podal ze střechy.
"Ne," chlácholila chlapce paní de Montrevelová, "to nejsou zloději." A tiše mu pošeptala: "Jsou to Jehuovi společníci."
"Ach!" zvolal Eduard. "To jsou ti, kteří chtěli zavraždit mého přítele sira Johna?" Hoch zbledl a začal rozčileně dýchat.
V tom okamžiku otevřel jeden z maskovaných mužů dvířka kupé a s vybranou zdvořilostí řekl: "K naší velké lítosti jsme nuceni vás vyrušovat, paní hraběnko, ale musíme - vlastně - průvodčí musí něco vyndat z truhlice výkupe. Buďte, prosím, tak dobrá a na okamžik vystupte. Jéróme si pospíší. Že ano, Jéróme?" zeptal se průvodčího a jeho hlas zněl tak, jako by ho veselost ani na okamžik neopouštěla.
Paní de Montrevelová strčila instinktivním pohybem Eduarda za sebe, aby ho chránila před každým nebezpečím. Ten okamžik stačil, aby se hoch zmocnil obou pistolí.
Mladý muž se smějícím se hlasem dvorně pomáhal paní de Montrevelové při sestupování, pokynul jednomu ze svých druhů, aby jí podal rámě, a znovu se obrátil do kupé.
Vtom zazněl dvojí výstřel. Eduard s pistolí v každé ruce vystřelil současně z obou zbraní na Jehuova společníka, jenž zmizel v oblaku dýmu. Paní de Montrevelová vykřikla a omdlela. Uvnitř dostavníku odpovědělo na její výkřik několik různých výkřiků úzkosti. Bylo totiž ujednáno, že nikdo nebude klást odpor, a přece se toho někdo odvážil.
Třem jezdcům unikl výkřik překvapení. Bylo to poprvé, co se jim přihodilo něco podobného. Přiskočili ke svému kamarádovi. Domnívali se, zeje zraněn.
Uviděli ho však živého a zdravého, hlasitě se smějícího, zatímco ustrašený průvodčí křičel a se sepjatýma rukama ujišťoval: "Pánové... přísahám vám... nebyly v nich kulky... nabil jsem je jen prachem."
"Pardieu!" řekl mladý muž a stále se smál. "Že byly nabity prachem, to vidím. Ale měl jste dobrý úmysl, můj malý Eduarde!" Pak se obrátil ke svým druhům.
"Pánové, podívejte na toto rozkošné dítě! Je pravým synem svého otce a bratrem svého bratra... Výborně, Eduarde, jednou z tebe bude muž!" Uchopil hocha do náruče a přes jeho odpor ho políbil na obě tváře.

151
150

Eduard se bránil jako ďábel. Nepochybně považoval za pokořující být políben mužem, na kterého vystřelil.
Jeden ze tří společníků zatím odnesl jeho matku na okraj příkopu, kde ji položil na svůj plášť. Ten, který políbil Eduarda a projevil k němu přes jeho odpor tolik náklonnosti, ji okamžik hledal očima.
"Paní Montrevelová nepřichází k sobě," řekl, když ji uviděl. "Nemůžeme ji přece takhle nechat, pánové... Průvodčí, vezměte si na starost pana Eduarda." Odevzdal mu hocha a obrátil se k jednomu ze svých druhů. "Poslyš, nemáš u sebe nějakou lahvičku se solemi nebo melisovou vodou?"
"Tady je," odpověděl muž a vytáhl z kapsy lahvičku anglického octa.

"A teď to skoncuj s otcem Jérómem," řekl mladý muž, jenž se zdál být vůdcem tlupy. "Já zatím vzkřísím paní de Montrevelovou."
Byl také nejvyšší čas, neboť mdloba Eduardovy matky pomalu přecházela v nervový záchvat. Začalo jí otřásat křečovité trhání a z úst vycházely přerývaný výkřiky. Clen Jehuova společenstva se nad ni sklonil a dával jí čichat anglický ocet. Po chvilce otevřela vyděšené oči a volala: "Eduarde! Eduarde!" Rozhodila bezděčným pohybem ruce a srazila muži masku. Jeho obličej zůstal nekrytý. Ten dvorný a veselý mladý muž byl Morgan.
Paní de Montrevelovou překvapil pohled na jeho krásné, černé oči a ušlechtilou tvář. "Vycítila, že se z jeho strany nemá čeho obávat a že ani Eduardovi nehrozí nebezpečí. A zachovala se k Morganovi ne jako k banditovi, jenž zavinil její mdlobu, ale jako k muži ze společnosti.
, Ach, jak jste dobrý, pane!" zašeptala. V jejích slovech i přízvuku bylo tolik vděčnosti.
Z jakési podivné koketérie, jež byla vlastní jeho rytířské povaze, místo aby rychle zvedl svoji masku a zakryl si tvář, aby si na ni paní de Montrevelová zachovala jen neurčitou vzpomínku, Morgan s úsměvem dopřál své kráse čas, aby vyvolala účinek, a teprve když dal Eduardově matce do ruky Assasovu lahvičku, znovu si uvázal masku.
Paní de Montrevelová porozuměla jeho jemnosti. "Buďte bez starosti, pane, ať vás spatřím kdekoli a za jakýchkoli okolností, neznám vás."
"Ach, madam, teď je na mně, abych vám poděkoval a řekl, jak jste dobrá."
"Nuže, do vozu, páni cestující!" pobízel průvodčí opět svým obvyklým tónem, jako by se nepřihodilo nic neobyčejného.
"Už jste se zotavila, madam, nebo potřebujete ještě chvilku klidu?" zeptal se Morgan. "Dostavník počká."
"Ne, pánové, to není třeba. Děkuji vám mnohokrát, už je mi dobře."
Morgan podal paní de Montrevelová svoje rámě a dovedl ji zpět do dostavníku. Průvodčí tam už posadil malého Eduarda. Když jeho matka zaujala své místo, chtěl se Morgan smířit i se synem.
"Sbohem, můj mladý hrdino," řekl a podával mu ruku.
Ale hoch ucouvl. "Nepodám ruku zloději ze silnice," odpověděl.
Paní de Montrevelová učinila zděšený pohyb.

"Máte roztomilé dítě, madam," řekl Morgan. "Jen škoda, že má předsudky. Šťastnou cestu!" dodal, hluboce se uklonil a zavřel dvířka.
"Na cestu!" křičel průvodčí.
Vůz se hnul.
"Ach, pardon, pane," zvolala paní de Montrevelová, "vaše lahvička!"
"Ponechte šiji, madam," řekl Morgan, "ačkoli doufám, že už ji nebudete potřebovat."
Hoch ji však matce vytrhl z ruky a vykřikl: "Maminka nepřijímá dary od zloděje!" A vyhodil lahvičku z okénka.
"Ďáble!" zašeptal si Morgan s povzdechem. "Myslím, že jsem udělal dobře, že jsem nežádal o ruku své ubohé Amálie." Pak se obrátil ke svým druhům. "Jste hotovi, pánové? Nuže, na koně! Nezapomínejme, že máme být v osm hodin v opeře." Vyhoupl se do sedla, přeskočil s koněm příkop a hnal se k řece, přes kterou se začal bez váhání brodit na místě označeném nepravým kurýrem na Cassiniho mapě.
Jakmile se dostali na druhý břeh, Assas se zeptal: "Poslyš, nespadla ti maska?"
"Ano, ale paní de Montrevelová viděla můj obličej jako jediná."
"Hm, bylo by lépe, kdyby ho neviděl nikdo."
Popohnali koně do cvalu a pustili se směrem k Chavurcu.
30. KAPITOLA
Raport občana Fouchého
Následujícího dne kolem jedenácté hodiny dopoledne vystoupila paní de Montrevelová před hotelem dĕs Ambassadeurs a byla nesmírně udivena, když tu našla místo Rolanda cizího pána, který ji očekával.
"Ráčíte být vdovou po generálu de Montrevelovi, madam?" zeptal se jí.
"Ano, pane," odpověděla.
"A hledáte svého syna?"
"Ano, ale nechápu... přece mi psal..."
"Člověk míní a první konzul mění," smál se neznámý. "Potřebuje na několik dní vašeho syna a poslal mě, abych vás uvítal místo něho."
Paní de Montrevelová se uklonila. "A mám čest mluvit s...?" zeptala se.
"S občanem Fauveletem de Bourriennem, jeho prvním tajemníkem," odpověděl muž.
"Poděkujte za mě prvnímu konzulovi a vyslovte mu, prosím, moje hluboké politování, že to nemohu udělat sama."

"Nic snadnějšího, madam."
"Jakto?"
,,První konzul mi nařídil, abych vás přivedl do Luxemburku."
"Mě?"
"Vás a vašeho syna."
153

"Ó, uvidím generála Bonaparta!" volal hoch, tleskal a skákal radostí.
"Eduarde!" napomenula chlapce paní de Montrevelová. Pak se obrátila k Bourriennovi a omlouvala ho: "Odpusťte mu, pane, je to divoch z hor."
Tajemník mu podával ruku. "Jsem přítel vašeho bratra, chcete mě obejmout?"
"Ó, velice rád, pane," odpověděl Eduard. "Vy nejste zloděj."
"Ne, alespoň doufám, že ne," smál se Bourrienne.
"Prosím, abyste ho znovu omluvil, pane, ale náš dostavník byl cestou zastaven."
"Jak zastaven? Zloději?"
"Ne zcela."
"Pane, copak nejsou lidé, kteří berou druhým peníze, zloději?" ptal se Eduard.
"Většinou se jim tak říká, drahé dítě."
"Vidíš, maminko!"
"Mlčí) Eduarde, prosím tě!"
Bourrienne pohlédl na paní de Montrevelovou a podle výrazu jejího obličeje poznal, že jí je předmět hovoru nemilý. Proto se už nevyptával.
"Madam," řekl, "odvažuji se vám připomenout, že mám rozkaz dovést vás do Luxemburku a dodat, že vás tam očekává paní Bonapartova."
"Jen prosím, abych mohla změnit toaletu a obléknout Eduarda."
"Jak dlouho to bude trvat?"
"Nebude to příliš dlouho, vyžádámli si půl hodiny?"
"Ach ne, stačíli vám půlhodina..."
"Buďte bez starosti, pane."
"Nuže, madam," řekl Bonapartův tajemník a ukláněl se, "odbudu si nějakou pochůzku a za půl hodiny jsem vám k službám."
"Děkuji vám, pane. Nenechám vás čekat."
Bourrienne odešel.
Paní de Montrevelová oblékla nejprve Eduarda, pak sebe, a když se Bourrienne objevil, čekala už pět minut zcela připravená.
"Dejte pozor, madam," řekl tajemník se smíchem, "ať prvnímu konzulovi nevypravuji o vaší přesnosti."
"A čeho bych se měla v takovém případě obávat?"
"Že vás podrží u sebe, abyste naučila přesnosti paní Bonapartovou."
"Ó, Kreolkám se už musí něco odpustit."
"Ale vy jste také Kreolka, madam, jak se domnívám."
"Ovšem," smála se paní Montrevelová, "ale paní Bonapartova vídá svého manžela každý den, zatímco já vidím prvního konzula poprvé."
"Pojďme, maminko!" naléhal Eduard.
Tajemník ustoupil, aby nechal paní de Montrevelovou vyjít.
Za čtvrt hodiny byli na místě.
Bonaparte obýval v malém Luxemburku přízemí pravého křídla, Josefíniny pokoje a budoár se nacházely v prvním patře.
Josefína byla o návštěvě, paní de Montrevelová informována, protože

jakmile ji spatřila, otevřela jí náruč jako přítelkyni. Paní de Montrevelová zůstala uctivě stát u dveří.
"Ó, pojďte, madam," volala Josefína. "Copak mě nechcete obejmout?"
Paní de Montrevelová byla její laskavostí zmatena.
"Jsme krajanky, že ano?" pokračovala Josefína. "Pamatuji se zcela dobře na pana de la Clémenciéra a na jeho krásnou zahradu s nádherným ovocem. Vzpomínám si také na krásnou mladou dívku, která se zdála být její královnou... Provdala jste se velice mladá, že ano?"
"V patnácti letech."
"Jinak není vysvětlitelné, že byste mohla mít takového syna jako Roland... Ale posaďte se přece." Šla sama příkladem a pokynula paní de Montrevelové, aby usedla vedle ní. "A toto roztomilé dítě je také vaším synem?" ukázala na Eduarda. Pak si zhluboka vzdychla. "Bůh k vám byl štědrý, madam, a jelikož vám dal vše, co jste si mohla přát, proste ho, aby mi také jednoho seslal." Políbila Eduarda na čelo. "Můj muž bude šťastný, že vás pozná, madam. Tolik miluje vašeho syna. Také by vás ke mně ani neuvedli, kdyby u něho právě nebyl policejní ministr... Ostatně přicházíte v dost ošklivé chvíli," dodala a smála se, "on zuří!"

"Ó, jeli to tak," zvolala paní de Montrevelová polekaně, "pak raději počkám."
"Ne, ne, pohled na vás ho uklidní. Nevím určitě, co se stalo, ale zdá se, že za jasného dne přepadají na silnicích dostavníky. Budeli se to opakovat, má Fouché otřesené postavení."
Paní de Montrevelová chtěla právě odpovědět, ale vtom se otevřely dveře a sloužící oznamoval: "První konzul očekává paní de Montrevelovou."
"Jděte," řekla Josefína, "pro Bonaparta je čas tak drahý, zeje skoro tak netrpělivý jako Ludvík XIV., jenž neměl nic na práci. Nerad čeká."
Paní de Montrevelová se rychle zvedla a chtěla s sebou vzít i Eduarda.
"Ne," řekla Josefína, "nechtě mi to krásné dítě tady. Zůstanete u nás na oběd. Bonaparte je uvidí v šest hodin, do té doby budu jeho druhou maminkou... Pověz, jak se budeme bavit?"
"První konzul májistě mnoho krásných zbraní, madam," řekl hoch.
"Ano, velice krásné. Tak pojďme, prohlédneme si zbraně prvního konzula."
Josefína vyšla s Eduardem jedněmi dveřmi a druhými dveřmi paní de Montrevelová následovala sloužícího.
V předpokoji hraběnka potkala světlovlasého, bledého muže, který na ni pohlédl s jakýmsi neklidem, jenž se mu zdál vlastní. Rychle ustoupila, aby ho nechala projít. Sluhovi její pohyb neušel.
"To je policejní prefekt Fouché," zašeptal.
Paní de Montrevelová se za ním dívala s jistou zvědavostí. Fouché byl už v té době osudně slavný.
Vtom se pootevřely dveře Bonapartovy pracovny a objevila se v nich hlava prvního konzula. "Pojďte, paní de Montrevelová, pojďte!" řekl, jakmile ji zpozoroval.

155
154

Hraběnka zrychlila krok a vešla do jeho pracovny.
"Nechal jsem vás proti své vůli čekat," řekl, když za ní zavíral dveře, "ale právě jsem tu trhal Fouchého... S Holandem jsem velice spokojený a mám v úmyslu jmenovat ho při nejbližší příležitosti generálem. V kolik hodin jste přijela?"
"Asi před hodinou."
"A odkud? Roland mi to řekl, ale zapomněl jsem to."
"ZBourgu."
"Po které silnici?"
"Po champagneské."
"Vy jste jela přes Champagne? Byla jste tedy v Chátillonu, když..."
"Včera ráno v devět hodin."
"Takže jste slyšela o přepadení jednoho dostavníku?"
"Generále..."
"Ano, dostavník byl přepaden v deset hodin dopoledne mezi Chátillonem a Barem."
"Byl to náš dostavník, generále."
"Jakže, váš?"
"Ano."
"Vy jste byla v dostavníku, který byl přepaden?"
"Ano, pane generále."
"Ach, dozvím se tedy podrobnosti! Odpusťte mi, ale zajisté pochopíte moji touhu být dobře informován, že ano? V civilizované zemi, kde je generál Bonaparte prvním úředníkem, se beztrestně nepřepadají dostavníky na silnici nebo..."
"Mohu vám povědět jen tolik, generále, že ti, kteří dostavník přepadli, byli na koních a maskováni."
"Kolik jich bylo?"
"Čtyři."
"A kolik mužů bylo v dostavníku?"
"Čtyři s průvodčím."
"A nebránili se?"
"Ne, generále."
"Policejní raport však hlásí, že bylo dvakrát vystřeleno z pistole."
"To je pravda, generále, ale ty dvě rány..."
"Nuže?"
"Vypálil můj syn."
"Váš syn je přece ve Vendéei."
"Roland, ano. Ale byl se mnou Eduard."
"Eduard? Jaký Eduard?"
"Rolandův bratr."
"Vyprávěl mi o něm, ale to je dítě!"

"Není mu ještě dvanáct let, generále."
"A on vystřelil ty dvě rány z pistole?"
"Ano, generále."

"Proč jste mi ho nepřivedla?"
"Je zde se mnou."
"Kde?"
"Nechala jsem ho u paní Bonapartové."
Bonaparte zazvonil a vešel sluha.
"Řekněte Josefíně, ať sem přijde s tím hochem!" Pak začal přecházet pracovnou a hovořil jakoby pro sebe: "Čtyři muži! A to dítě jim dalo příklad statečnosti...! A žádný z těch lupičů nebyl poraněn?" zeptal se.
"Pistole nebyly nabité ostrými náboji."
"Jakto?"
"Byly to pistole průvodčího a ten byl tak opatrný, že je nabil jen prachem."
"Dobrá, dozvím se jeho jméno."
Vtom vešla paní Bonapartova a vedla hocha za ruku.
"Poj ď sem," řekl mu Bonaparte.
• Eduard před něho bez váhání předstoupil a vojensky pozdravil. ., "To jsi tedy ty, jenž střílíš z pistole na zloděje?"
"Vidíš, maminko, že to byli zloději," zvolal hoch.
"To je jisté, že to jsou zloději. Rád bych viděl, kdo by mohl říkat opak! Takže ty jsi střílel?"
"Ano, generále. Ale kdyby ten strašpytel průvodčí nenabil pistole jen prachem, zabil bych jejich vůdce."
"Ty tedy nemáš strach?"
"Já? Já nemám strach nikdy."
"Vy byste se měla nazývat Cornelií, madam," obrátil se Bonaparte k paní de Montrevelové, opřené o Josefínino rámě. Pak objal Eduarda a řekl: "Výborně, hochu, postarám se o tebe. Čím chceš být?"
"Nejdříve vojákem."
"Jak to, nejdříve?"
"Nejdříve vojákem, potom plukovníkem jako můj bratr a nakonec generálem jako můj otec."
"Nebude to moje vina, nestanešli se jím," odpověděl první konzul.
"Ani moje," řekl hoch rychle.
"Eduarde!" napomenula ho paní de Montrevelová bázlivě.
"Snad ho nebudete kárat za to, že dobře odpověděl?" zastal se ho Bonaparte, vyzdvihl hocha do výše a políbil ho. "Budete obědvat se mnou," řekl, "a dnes večer vás Bourrienne ubytuje v ulici de la Victoire. Zůstanete tam až do návratu Rolanda, který vám pak najde byt podle své libosti. Eduard vstoupí do koleje a vaši dceru provdám."
"Generále!"
"Už jsme to domluvili s Rolandem... Odveď paní de Montrevelovou," řekl Josefíně, "a hleď, ať se příliš nenudí... Paní de Montrevelová, budeli chtít vaše přítelkyně vejít do módního obchodu, zabraňte jí v tom. Netrpí nedostatkem klobouků, koupila si jich minulý měsíc třicet osm." Dal Eduardovi přátelský políček a pokynem ruky se rozloučil s oběma ženami.

157
156

31. KAPITOLA
Syn mlynáře z Kerléana

Už jsme se zmínili, že ve chvíli, kdy Morgan a jeho tři společníci zastavili mezi Barem a Châtillonem ženevský dostavník, vjížděl Roland do Nantes. Chcemeli se dozvědět výsledek jeho poslání, nesmíme ho sledovat krok za krokem tápajícího uprostřed intrik, kterými se abbé Bernier snažil zahalit svoje ctižádostivé cíle, ale musíme se k němu přidat v městečku Muzillacu, dvě míle nad malým zálivem, kam se vrhá Vilaina.
Ocitneme se v místech, odkud pochází chouanství. Nedaleko Lavalu na samotě Poiriers se manželce Petra Cottereaua narodili čtyři synové. Nejstarší z nich, samotářský, nevrlý sedlák, se stranil lidí jako sova ostatních ptáků. Odtud se mu dostalo jméno chouan (la chouette = sova).
Toto jméno se stalo jménem celé strany. Na pravém břehu Loiry označovali jménem chouani Bretoňce. Nebudeme se zde rozepisovat o zkáze této hrdinské rodiny, nebudeme sledovat obě sestry a bratra na popraviště, ani Renéhо a Jana, kteří

zemřeli na bojišti jako mučedníci své víry. Od té doby uplynulo mnoho let a poprava sourozenců i smrt bratrů se stala legendou. My máme co do činění s jejich potomky.
Je pravda, že tito hoši zůstali věrni tradicím. Jak se bili po boku Boise Hardyho a Bernarda Villeneuveho, tak se bijí po boku Bourmonta, Frottéa a Jiřího Cadoudala. Stále stejná odvaha, stejná oddanost. Nepřestávají být křesťanskými vojáky a královskými nadšenci. Jejich vzhled je stále tentýž, drsný a divoký. Jejich zbraň rovněž stále stejná, puška nebo silný obušek. Jejich oděv nezměněný, široké, krátké kalhoty, vlněná kazajka a klobouk se širokou střechou, který zakrývá dlouhé, hladké vlasy visící v nepořádku až na ramena.
Aby se chránili proti dešti a chladu, nosí kazajku z kozí kůže s dlouhými chlupy. Na krku každého z nich visí škapulíř a růženec s Ježíšovým srdcem jako odznak bratrstva, jež denně zavazuje ke společné modlitbě.
Takoví jsou muži, jimiž se v tu dobu hemží okolí Morbihanu, Vannes a městečka Muzillacu. Bylo by však třeba zraku orla kroužícího ve výšinách nebo sýčka vidícího ve tmě, aby je bylo možné rozeznat mezi kručinkou, vřesem a křovím, kde se krčili.
Projděme sítí těchto neviditelných stráží, přebroďme dva potoky, přítoky říčky nemající jméno, jež se nedaleko Billiersu vlévá do moře, a vejděme do malého městečka Muzillacu.
Je zde pusto a ticho. Skulinami okenic domku - či spíše chatrče, která se neliší od ostatních, proniká jediné světlo. Je to čtvrtý dům vpravo. Přiložme oko k otvoru v okenici a podívejme se dovnitř.
Vidíme muže oděného do kroje bohatých sedláků z Morbihanu, doplněného koženými kalhotami a vysokými ohrnovacími botami. Jen okraj klobouku a výložky kabátu zdobí zlatý, na prst široký prýmek.

Na židli je odložena jeho šavle a na dosah ruky leží pistole. Světlo z krbu ozařuje dvě nebo tři karabiny stojící v koutě.
Muž sedí za stolem. Světlo lampy dopadá na papíry, které pozorně pročítá, a na jeho obličej.
Je to obličej asi třicetiletého muže, jehož výraz je jistě v době, kdy jej nezasmušují válečné starosti, přímý a veselý. Oživují jej krásné modré oči a vroubí světlé vlasy. Jeho hlava má zvláštní tvar bretoňských hlav, kterému vděčí, smímeli věřit Galovu systému, za přehnaně vyvinutou umíněnost.
Ten muž má také dvě jména, svoje a to, jímž ho označují vojáci: Kulatá hlava.
Pravé jméno, zděděné po jeho dobrých rodičích, je Jiří Cadoudal.
Jiří byl synem sedláka z osady Kerléano, jenž byl zároveň mlynářem. Jiří studoval na gymnáziu ve Vannes, kde se mu mělo dostat pečlivého vychování, když ve Vendéei vypuklo první roajalistické povstání. Cadoudal kolem sebe shromáždil několik spolužáků a přišel nabídnout své služby Stoffletovi. Stofflet ho však nechtěl k sobě připoutat, dokud ho neuvidí při práci. Nic jiného si Jiří nepřál.
Na příležitost nemusel čekat dlouho, následujícího dne začaly boje. Jiří se pustil tak zuřivě do práce, že když ho viděl bývalý myslivec pana de Maulevriera odstřelovat modré, nemohl se zdržet, aby nahlas neřekl Bonchampovi stojícímu vedle něho:
"Nesrazíli tu velikou kulatou hlavu kulka, přivede to daleko, to mu předpovídám."
To jméno Cadoudalovi zůstalo.
Jiří zůstal ve Vendéei až do Savenayovy porážky. Celá vendéejská armáda zůstala na bojišti, kde se rozplynula jako dým. Cadoudal, jenž tři roky předváděl pravé divy udatnosti, odvahy a síly, přešel Loiru a vrátil se do Morbihanu s Lemercierem, jediným z těch, kdo ho následovali na bojiště.
Lemercier se stal jeho pobočníkem - či spíše druhem v boji. Už ho neopustil a změnil své jméno za jméno Tiffauges. Viděli jsme ho na plese obětí.
Jakmile se Cadoudal vrátil do rodného kraje, podněcoval tam povstání. Kulky respektovaly velikou kulatou hlavu a ta předčila všechny bývalé vůdce - i samotného Stoffleta, neboť nyní bojovala téměř sama proti vládě Bonaparta, jenž byl už tři měsíce prvním konzulem.
Druzí dva vůdcové, věrní bourbonské dynastii, byli Frotté a Bourmont.
V době, kdy přišel Roland do Vendée, tedy 26. ledna 1800, velí Cadoudal třem či čtyřem tisícům mužů, s nimiž se chystá obklíčit generála Hatryho ve Vannes. Zatímco čekal na odpověď prvního konzula na dopis Ludvíka XVIII., ustal v nepřátelství.
Před dvěma dny přijel Tiffauges a odevzdal mu ji. Už je odeslána do Anglie, a jelikož první konzul nechce přistoupit na podmínky Ludvíka XVIII.,'bude Jiří Cadoudal, jeho velící generál, pokračovat v boji proti Bonapartovi, i kdyby ho měl vést sám se svým přítelem Tiffaugesem.

V tuto hodinu přemýšlí o zprávách, které obdržel. Generál Brune, vítěz od Alkmaaru a zachránce Holandska, právě jmenovaný velícím generálem

159
158

republikánských armád na západě, přitáhl před třemi dny do Nantes a má prý stůj co stůj rozdrtit Cadoudala a chouany. Chouani a Cadoudal musí novému velícímu generálovi zase dokázat, že nemají strach aže s nimi nebude mít snadnou práci.
Vtom zazněl cval koně. Jezdec znal nepochybně heslo, protože projel bez obtíží středem stráží rozestavených podél silnice a dostal se do městečka Muzillacu. Zastavuje přede dveřmi chatrče, kde je Jiří. Ten zvedá hlavu, naslouchá a zcela náhodně klade ruku na pistole, ačkoli očekává, že bude mít co do činění s přítelem.
Jezdec seskakuje z koně, vchází do síňky a otevírá dveře světnice, kde sedí Cadoudal.
"Ach, to jsi ty, Coeure de Roi? Odkud přicházíš?"
"Z Pouancé, generále."
"Jaké zprávy přinášíš?"
"List od Tiffaugese."
"Ukaž!" Jiří vzal rychle dopis a četl. "Ach!" Přečetl jej znovu. "Viděl jsi toho, jehož příchod mi oznamuje?" zeptal se.
"Viděl, generále."
"Kdo je to?"
"Krásný, asi šestadvacetiletý muž."
"Jeho vzhled?"
"Smělý."
"To je dobře. Kdy přijde?"
"Nejspíš dnes v noci."
"Ochránil jsi ho po celé délce cesty?"
"Ano, projede volně."
"Udělej to ještě jednou, nesmí se mu nic stát, chrání ho Morgan."
"Ano, generále!"
"Ještě něco?"
"Republikánský přední voj je v Roche Bernardu."
"Kolik mužů?"
"Kolem tisíce. Mají s sebou gilotinu a výkonného komisaře Milliéra."
"Jsi si tím jistý?"
"Viděl jsem je cestou. Komisař jel na koni vedle plukovníka - poznal jsem ho. Dal popravit mého bratra a já přísahal, že zemře jen mojí rukou."
, A ty nasadíš život, abys dostál své přísaze?"
"Při první příležitosti."
Vtom uslyšeli cval koně.
"Ach," řekl Coeur de Roi, "to je nepochybně ten, jehož čekáte."
"Ne, tento jezdec přijíždí od Vannes."
Zanedlouho se ukázalo, že měl Cadoudal pravdu. Stejně jako před chvilkou první jezdec, tak zastavil i druhý jezdec před chatrčí, seskočil z koně a vešel dovnitř. Jeho velitel ho ihned poznal, třebaže byl zahalen do širokého pláště.

"To jsi ty, Benedikte?" řekl.
"Ano, generále."
"Odkud přijíždíš?"
"Z Vannes, kam jste mě poslal hlídat modré."
,A co dělají?"
"Bojí se, že by umřeli hlady, kdybyste obklíčil město, a aby si opatřili potraviny, zamýšlí generál Hatry vyprázdnit dnes v noci skladiště v Grandchampu. Generál sám povede výpravu, a aby to šlo lehčeji, vezme s sebou jen plukovníka a sto mužů."
"Jsi unavený, Benedikte?"
"Nikdy, generále!"
, A tvůj kůň?"
"Běžel rychle, ale může urazit ještě tak šest mil, aniž by pošel."
"Nech ho dvě hodiny odpočinout, dej mu dvojnásobnou porci ovsa a pak ať urazí deset mil."
"Za takových podmínek je urazí."
"Za dvě hodiny odjedeš. Za svítání budeš v Grandchampu a dáš mým jménem vyklidit vesnici. Já si vezmu na starost generála Hatryho a jeho oddíl. To je vše?"

"Ne, mám vám sdělit novinu."
"Jakou?"
"Že ve Vannes mají nového biskupa."
"Ach, takže se nám vracejí biskupové?"
"Zdá se. Ale jsouli všichni takoví jako tento, mohou šije nechat."
, A kdo je to?"
,Audrein!"
"Královrah?"
, Audrein odpadlík."
, A kdy přijede?"
"Dnes v noci nebo zítra."
"Já mu naproti nepůjdu, ale ať se chrání padnout mým lidem do ruky!"
Benedikt a Coeur de Roi se dali do smíchu, čímž doplnili myšlenku Jiřího Cadoudala.
"Ticho!" nařídil Jiří.
Všichni tři začali naslouchat.
"Tentokrát to bude asi on."
Slyšeli cval koně blížícího se od Roche Bernardu.
"Je to jistě on," opakoval Benedikt.
"Nuže, přátelé, nechtě mě o samotě... Ty, Benedikte, co nejdříve do Grandchampu - a ty, Coeur de Roi, s třiceti muži do dvora. Musím vyslat hlídky na různé silnice... Abych nezapomněl, zařiď, aby mi přinesli k večeři, co mají v městečku nejlepšího."
,,Pro kolik osob, generále?"
"Pro dvě."
"Vy odcházíte, generále?"

"Ne, jdu jen naproti našemu jezdci."
Jiří vyšel na práh právě v okamžiku, kdy jezdec zastavil koně a ohlížel se na všechny strany. Zdálo se, že váhá.
"Je to tady, pane," řekl Cadoudal.
"Kdo je tu?" zeptal se jezdec.
"Ten, koho hledáte."
"Jak víte, koho hledám?"
"Domnívám se, že Jiřího Cadoudala, zvaného Veliká kulatá hlava."
,Ano."
"Buďte tedy vítán, pane de Montrevele, jájsem ten, koho hledáte."
"Ach!" zvolal mladý muž udiveně. Seskočil na zem a hledal očima někoho, komu by svěřil svého koně.
"Jen hoďte uzdu koni na krk a nestarejte se o něj. Najdete ho, až ho budete potřebovat. V Bretani se nic neztratí, jste na půdě loajálnosti."
Roland neodpověděl, učinil, k čemu byl vyzván, a následoval Jiřího Cadoudala.
"Jdu napřed jen proto, abych vám ukázal cestu," řekl vůdce chouanů.
Vstoupili do světnice, kde zatím neviditelná ruka přiložila do ohně.
32. KAPITOLA
Bílý a modrý
Roland vešel a zvědavě se rozhlédl kolem sebe. Viděl, že jsou úplně sami.
"Zde je tedy váš hlavní stan?" zeptal se s úsměvem a nastavil podešve svých bot k ohni.
, Ano, plukovníku."
"Je podivně střežen."
Nyní se usmál Cadoudal. "Říkáte to proto, že jste z Roche Bernardu našel cestu volnou až sem?"
"Nepotkal jsem živou duši."
"To nedokazuje, že by silnice nebyla střežena."
"Myslíteli sovami a sýčky, kteří jako by poletovali ze stromu na strom, aby mě doprovázeli, generále... pak odvolávám svoje tvrzení."
"Zcela správně," odpověděl Cadoudal. "Mými strážemi jsou sovy a sýčkové, kteří mají před lidmi tu přednost, že vidí v noci."
"Ještě štěstí, že jsem se v Roche Bernardu zeptal, jinak bych nenašel ani kočku, aby mi řekla, kde jste."
"Kdybyste se na kterémkoli místě silnice hlasitě zeptal: ‚Kde najdu Jiřího Cadoudala?', odpověděl by vám hlas: ‚V městečku Muzillacu, čtvrtý dům vpravo.' Vy jste neviděl nikoho, plukovníku, ale patnáct set mužů ví, že plukovník de

Montrevel, pobočník prvního konzula, hovoří v tuto hodinu se synem mlynáře z Kerléana."

‚Ale pokud vědí, že jsem plukovníkem ve službách republiky a pobočníkem prvního konzula, proč mě nechali projet?"
"Protože dostali rozkaz."
"Vy jste tedy věděl, že přijíždím?"
‚A také proč přijíždíte."
Roland se upřeně zadíval na Cadoudala. "Je tedy zbytečné, abych vám to říkal. Jistě mi odpovíte, i když zachovám mlčení."
"Skoro."
, pardieu! Jsem zvědavý, podáteli mi důkaz, že vaše policie předčí naši."
"Nabízím vám ho, plukovníku."
"Poslouchám s tím větším zadostiučiněním, neboť se mi zdá, že i tento milý oheň mě čekal."
‚Ani netušíte, že jste uhodl, plukovníku."
‚Ale to mi ještě neříká účel mého poslání."
"Vaším posláním původně bylo navštívit pouze abbého Berniera, plukovníku. Naneštěstí abbé Bernier příliš přeceňoval své síly v dopise, který poslal po svém příteli Martinu Duboysovi prvnímu konzulovi."
"Pardon," přerušil ho Roland, "ale povídáte mi věc, kterou sám nevím, a sice to, že abbé psal generálu Bonapartovi."
"Moji lidé dopis zadrželi a přinesli mi ho. Dal jsem ho opsat a odeslal zase dopis, který správně došel, jak vidím. Vaše návštěva u generála Hédouvilla mi to dokazuje."
"Víte, že v Nantes už nevelí generál Hédouville, ale Brune?"
"Můžete mi také říct, kdo velí v Roche Bernardu, protože asi tisíc republikánských vojáků vtáhlo dnes večer v šest hodin do města, mají s sebou gilotinu a občana komisaře generála Tomáše Milliéra. Samozřejmě, když mají nástroj, musí mít také kata."
"Říkáte, že jsem přijel kvůli abbému Bernierovi?"
‚Ano. Abbé Bernier vyjednává s prvním konzulem, ale zapomíná, že dnes existují dvě Vendée, a to Vendée z břehu levého a pravého. Takže nestačí, uzavřeli někdo smlouvu s Antichampem, Chátillonem a Suzannetem v Pouancé... zbývá ještě Frotté, Bourmont a Cadoudal. Ale kde? To nemůže nikdo říct."
"Vy ne, generále."
, A vy mi ve své rytířskosti, tvořící základ vaší povahy, přinášíte smlouvu podepsanou dvacátého pátého. Abbé Bernier a ostatní vám dali průvodní list a vy jste jel."
"Na mou věru, generále, musím uznat, že jste dokonale informován. První konzul si z celého srdce přeje mír. Ví, že má ve vás statečného a loajálního protivníka, a protože s vámi nemůže mluvit - čeká, že do Paříže vůbec nepřijedete - posílá mě k vám."
"Totiž k abbému Bernierovi."
"Generále, zavazuji se, že první konzul stvrdí, co mezi sebou ujednáme. Jaké jsou vaše podmínky míru?"

162
163

]
"Ó, jsou velice jednoduché, plukovníku! Ať první konzul vrátí trůn Jeho Veličenstvu Ludvíku XVIII., ať se sám stane jeho konstáblem, velícím generálem armád na souši i na moři, a já budu jeho prvním vojákem."
"První konzul už na tuto žádost odpověděl."
"Proto j sem i já odhodlán odpovědět na tuto odpověď."
"Kdy?"
"Ještě dnes v noci, naskytneli se mi příležitost."
"Jakým způsobem?"
"Zahájením nepřátelství."
, Ale vy přece víte, že Chatillon, Antichamp a Suzannet složili zbraně."
"Oni jsou vůdci Vendéeanů, jejich jménem mohou dělat, co je jim libo. Já jsem však vůdcem chouanů a jménem chouanů dělám, co se bude líbit mně."
"Takže odsuzujete tento nešťastný kraj k vyhlazovací válce, generále! Brune je v Nantes s osmi tisíci propuštěných zajatců, které nám Angličané po svých porážkách u Alkmaaru a Castrica vrátili."
"To je také naposledy, co měli to štěstí. Modří nám dali špatný příklad neživit

zajatce. Co se týče počtu nepřátel, o ten se nestaráme."
"Pokud generál Brune a jeho osm tisíc zajatců připojených k dvaceti tisícům vojáků, které převzal z rukou generála Hédouvilla, nestačí, pak je první konzul rozhodnut kráčet proti vám se sto tisíci muži."
Cadoudal se usmál. "Pokusíme se mu dokázat, že jsme toho hodní."
"Zapálí vaše města!"
"Utečeme do chatrčí."
"Spálí vaše chatrče!"
"Budeme žít v lesích."
"Vy si to rozmyslíte, generále!"
"Prokažte mi tu čest a zůstaňte u mě osmačtyřicet hodin, plukovníku, a uvidíte, že jsem si to už rozmyslel."
"Mám chuť přijmout vaše pozvání."
"Dobrá, plukovníku, jen na mně nežádejte víc, než vám mohu dát: spánek pod doškovou střechou nebo na plášti pod větvemi dubu, některého z mých koní a průvodní list, abyste se odtud dostal."
"Přijímám!"
"Vaše slovo, plukovníku, že se v ničem nebudete stavět na odpor mým rozkazům a že se nebudete snažit mařit překvapení, která si uchystám."
"Jsem příliš zvědavý, než abych dělal něco takového. Máte moje slovo, generále."
"Ať se před vašima očima děje cokoli?"
"Ať se před mýma očima děje cokoli. Vzdávám se úlohy herce, vžívám se do role pouhého diváka. Chci prvnímu konzulovi říct:, Viděl jsem!'"
Cadoudal se usmál. "Dobrá, tak uvidíte."
Vtom vešli dva sedláci. Nesli prostřený stůl, na kterém se kouřilo ze dvou talířů zelné polévky. Vedle byl položen notný kus slaniny a několik pohankových placek, které měly při této skromné večeři nahradit moučník.

V obrovském, kamenném džbánku se pěnil až přetékal mošt, po stranách stály dvě sklenice.
"Vidíte, pane de Montrevele," řekl Cadoudal, "moji hoši doufají, že mi prokážete čest a povečeříte se mnou."
"A mají na mou věru pravdu. Kdybyste mě nepozval, sám bych vás o to požádal."
"Nuže, ke stolu!"
Roland vesele zasedl.
"Odpusťte, že vám nabízím tak skromnou večeři, ale se mnou je to jiné než s vašimi generály. Mě živí moji vojáci. Co nám k tomu ještě dáš, Bříše Bleu?"
"Zadělávané kuře, generále."
"Zde máte jídelní lístek, pane de Montrevele."
"To je pravá hostina! Teď mám jen jednu obavu, generále."
"Jakou?" "V jídle se shodneme, ale v pití?"
"Nepijete mošt. Ach, u čerta, přivádíte mě do rozpaků! Mošt nebo voda, to je můj sklep."
"Tak to nemyslím. Na čí zdraví budeme pít?"
"Jde vám jen o to, pane?" řekl Cadoudal vážně. "Budeme pít na zdraví naší společné matky Francie. Sloužíme jí každý podle svého přesvědčení, ale s celým srdcem, doufám. Na zdraví Francie!" zvolal a naplnil sklenice.
"Na zdraví Francie, generále!" odpověděl Roland a dotkl se svou sklenicí sklenice Jiřího Cadoudala.
Oba znovu usedli a s chutí se pustili do polévky.
33. KAPITOLA
Odplata
"A nyní, generále," řekl po večeři Roland, když se oba muži opírali lokty o stůl a začali pociťovat onen druh blahobytu, jaký se po jídle dostavuje u mladých lidí s dobrým žaludkem, "splňte svůj slib a ukažte mi věci, o kterých budu moci vypravovat prvnímu konzulovi."
"Slíbil jste, že se nebudete proti ničemu stavět."
"Ano, vyhrazuji si pouze, abych se směl vzdálit, kdyby se to příliš příčilo mému svědomí."
"Nebude třeba nic jiného, než hodit sedlo na hřbet vašeho koně - nebo mého koně, budeli váš příliš unavený - a jste volný."
"Platí!"
"Okolnosti jsou vám příznivé," řekl Cadoudal, "protože tu nejsem jen generálem, ale zároveň nejvyšším soudcem. Sdělil jste mi, plukovníku, že je generál Brune v Nantes. Věděl jsem to. Řekl jste mi, že jeho přední voj je v Roche Bernardu. To jsem také věděl. Ale co snad nevíte ani vy, je, že

velitelem tohoto předního voje není voják jako vy a já. Velí mu občan Tomáš Milliére, komisař výkonné moci. A možná nevíte ani to, že občan Tomáš Milliére nebojuje děly, puškami a šavlemi, nýbrž nástrojem vynalezeným jedním z vašich republikánských filantropů. Nazývá se gilo• tina."
"Je nemožné, pane," zvolal Roland, "aby se za prvního konzula vedl takový způsob války!"
"Rozumějme si dobře, plukovníku. Neříkám, že ji vede první konzul, ale zeje vedenajehojménem."
, A který bídák takhle zneužívá svěřenou pravomoc a válčí za pomoci štábu katů?"
"Už jsem vám řekl, zeje to občan Tomáš Milliére. Informujte se, plukovníku, po celé Vendéei a Bretani a uslyšíte o tom člověku. Milliére byl vždy a všude jedním z nejčinnějších agentů hrůzovlády. Pro něho nekončila hrůzovláda Robespierrem. Udával úřadům nebo sám přijímal udání na bretoňské a vendéejské vojáky, na jejich rodiče, bratry, sestry, přátele - dokonce na raněné a umírající - a nechával je všechny bez soudu střílet a gilotinovat. Například v Daumeray zanechal krvavou stopu, která dosud není a ani nikdy nebude smazána. Přes osmdesát obyvatel tam bylo zardoušeno před jeho očima... synové byli zabíjeni v náručí matek, které dodnes zvedají své zkrvavené paže k nebi a volají po pomstě. Nuže, toho muže..."
Roland se podíval na generála.
"...toho muže," pokračoval Cadoudal s největším klidem, ,jsem odsoudil já, když jsem viděl, že ho neodsuzuje společnost. Zemře."
"Jakže, zemře v Roche Bernardu, ve středu republikánů, přes svoje stráže a přes svoji eskortu katů?"
"Jeho hodina odbila. Zemře," pronesl Cadoudal tak slavnostním tónem, že Roland přestal pochybovat nejen o vynesení rozsudku, ale i o jeho vykonání.
Na okamžik se zamyslel. "A vy si myslíte, že máte právo soudit a odsoudit toho muže, i kdyby byl vinen?"
, Ano, protože tento muž nesoudil viníky, ale odsuzoval nevinné."
"Kdybych vám řekl, že po návratu do Paříže požádám o prošetření a odsouzení toho člověka, věřil byste mému slovu?"
"Věřím vašemu slovu, ale říkám: ,Moje spravedlnost je jistější než vaše, plukovníku, protože je to božská spravedlnost.' Ten muž zemře."
Roland pochopil, zeje Milliére skutečně odsouzen a že ho může zachránit jen Bůh.
"Jak ho usmrtíte?" zeptal se.
"Ó, o to se nestarám, ale usmrcen bude určitě."
Vešel jeden z mužů, kteří před chvílí přinesli stůl.
"Břiše Bleu," řekl mu Cadoudal, "vyřiď Roiovi, že mu chci něco říct."
Za dvě minuty stál Bretoněc tváří v tvář svému generálovi.
"De Roi, neříkal jsi mi, že vrah Tomáš Milliére je v Roche Bernardu?"

"Viděl jsem ho tam vjíždět po boku republikánského plukovníka, jemuž toto sousedství lichotilo."
"Nedodal jsi, že za ním vezli gilotinu?"
"Vezli ji mezi dvěma děly."
"Jaká bezpečnostní opatření učinil ve městě, kde přebývá?"
"Má kolem sebe zvláštní stráž. Dal zabarikádovat ulici vedoucí k jeho obydlí a má stále na dosah ruky pár pistolí."
"A pronikneš k němu i přes tuto stráž, barikádu a jeho pistole?"
"Samozřejmě, generále."
"Odsoudil jsem toho člověka na základě jeho zločinů. Musí zemřít."
"Ach," zvolal Bretoněc, "hodina spravedlnosti konečně udeřila!"
"Bereš na sebe vykonání tohoto rozsudku?"
"Ano, generále."
"Jdi, Roi, vezmi si libovolný počet mužů... vymysli si plán, jaký chceš... ale vnikni až k němu a zabij ho."
"Zemřuli, generále -"
"Buď bez starosti, farář z Leguerna odslouží za tvoji duši tolik mší, aby nezůstala v očistci - ale ty nezemřeš."
"Dobrá, generále, více nežádám. Plán mám hotový."
"Kdy odejdeš?"
"Dnes v noci."
"Kdy bude Milliére mrtvý?"
"Zítra."
"Jdi a ať je připraveno tři sta mužů, aby mě do půlhodiny následovali."

Coeur de Roi odešel tak prostě, jak přišel.
"Vidíte," řekl Cadoudal, "takovým mužům velím. Je váš první konzul obsloužen také tak dobře jako já, pane de Montrevele?"
"Některými ano."
, Ale já všemi."
Vstoupil Benedikt a ptal se svého generála pohledem.
,Ano," odpověděl Cadoudal.
Benedikt odešel.
"Neviděl jste jediného muže, když jste sem jel?"
,Ani živou duši."
"Žádal jsem o tři sta mužů, do půl hodiny budou zde. A kdybych žádal pět set... tisíc.... dva tisíce, byli by tady stejně rychle."
,Ale co se počtu týče," namítl Roland, "přece máte určité hranice, které nemůžete překročit."
"Chcete znát skutečný stav mých sil? To je velmi prosté. Nepovím vám to sám, nevěřil byste mi, ale počkejte, dozvíte se to." Otevřel dveře a zavolal: "Branche ĎOre!"
Za dvě vteřiny se objevil Branche ĎOr na prahu.
"To je můj štábní generál," smál se Cadoudal. "Zastává u mě stejný úřad jako generál Berthier u prvního konzula... Branche ĎOre?"

"Můj generále!"
"Kolik mužů je rozestaveno od Roche Bernardu až sem, tedy podél silnicepo které pán přijel?"
"Šest set na arzalských stepích, šest set ve vřesovišti u Marzanu, tři sta v Péaulu, tři sta v Billiersu."
"Celkem osmnáct set. A kolik mezi Noyalem a Muzillacem?"
"Čtyři sta."
"Dva tisíce dvě stě. A kolik odsud až do Vannes?"
"Padesát v Theixu, tři sta v Trinité, šest set mezi Trinité a Muzillacem."
"Tři tisíce dvě stě. A od Ambonu až k Leguemu?"
, J)vanáct set."
"Čtyři tisíce čtyři sta. A v městečku samém, v domech kolem mě, v zahradách, ve sklepích?"
"Pět až šest set, generále."
"Děkuji ti, Benedikte."
Pokynul hlavou a Benedikt odešel. "Vidíte," řekl Cadoudal prostě, "skoro pět tisíc mužů, všichni z kraje. Nuže, a s těmito pěti tisíci muži, kteří znají každý strom, každý kámen, každý keř, mohu vést válku proti sto tisícům mužů, které hodlá první konzul poslat proti mně."
Roland se usmál.
,An˚, je to veliká síla, že?"
"Myslím, že se trochu chlubíte, generále, či spíše, že vychvalujete svoje lidi."
"Ne, protože mi slouží všechno obyvatelstvo. Žádný z vašich generálů nemůže udělat krok, abych se o něm nedozvěděl, nemůže poslat ordonanci, abychom ji nezadrželi, nemůže nalézt útulek, kam bych ho nepronásledoval. Celý kraj je roajalistický a křesťanský, mluvil by sám, i kdyby nebylo obyvatelstva, a řekl by mi: ‚Tudy přešli modří! Tam jsou ukryti rdousitelé!' Ostatně, můžete se přesvědčit sám."
"Jak?"
"Právě se chystáme na výpravu sedm mil odtud. Kolik je hodin?"
Oba muži vytáhli najednou své hodinky.
"Tři čtvrtě na dvanáct," řekli.
"Dobrá," pokračoval Cadoudal, "naše hodinky ukazují stejně, to je dobré znamení. Snad budou jednoho dne v souzvuku i naše srdce."
"Řekl jste, generále?"
"Že je tři čtvrtě na dvanáct, plukovníku. Před svítáním musíme být sedm mil odtud. Potřebujete si odpočinout?"
"Já?"
"Ano, mohl byste hodinu spát."
"Děkuji, to je zbytečné."
"Odjedeme tedy, kdy budete chtít."
, A vaši lidé?"
"Jsou připraveni."

"Kde?"
"Všude."
"Chtěl bych je vidět."
"Uvidíte je."
"Kdy?"
"Kdy vám bude libo. O, moji hoši jsou velice diskrétní, ukáží se jen tehdy, dámli znamení, aby se ukázali."
"Takže kdybych šije přál vidět..."
"Povíte mi to, já dám znamení a oni se vám ukáží."
"Pojďme, generále!"
"Pojďme."
Zahalili se do svých plášťů a odešli.
Za dveřmi narazil Roland na malou skupinu pěti mužů v republikánských uniformách, jeden z nich se seržantskými pásky na rukávech.
"Co to má znamenat?" zeptal se Roland.
"Nic," odpověděl Cadoudal se smíchem.
"Ale kdo jsou ti muži?"
"Coeur de Roi a jeho lidé, odcházející na známou výpravu."
"Oni tedy počítají, že s pomocí této uniformy...?"
"Všechno se dozvíte, plukovníku. Nemám před vámi žádné tajemství." Obrátil se ke skupině. "Couere de Roi!"
Muž, jehož rukávy zdobily prýmky, se odloučil od ostatních. "Volal jste mě, generále?"
"Ano, chci znát tvůj plán."
"Je velice prostý, generále."
"Uvidím."
"Zastrčím tento papír za pánvičku své pušky -" ukázal širokou obálku s červenou pečetí, zadržený chouany, která patrně dříve obsahovala nějaký republikánský rozkaz, "dostavím se k vojákovi na stráži a řeknu mu: .Ordonance divizního generála!' Pak půjdu k první stráži a požádám o označení domu občana komisaře. Ukážou mi ho, já poděkuju -je nutné být vždy zdvořilý - přijdu k domu, tam najdu novou stráž, namluvím ji stejnou pohádku a vystoupím nebo sestoupím k občanu Milliérovi, podle toho, jestli bydlí na sýpce nebo ve sklepě, a bez obtíží vejdu. Chápete: Rozkaz divizního generála! Najdu ho v pracovně nebo jinde, podám mu obálku, a zatímco ji bude otevírat, probodnu ho touto dýkou ukrytou v rukávu."
"Ale co se stane s tebou a tvými lidmi?"
"Bůh nás ochrání. Bojujeme za jeho věc a je na něm, aby se o nás staral."
"Vidíte, plukovníku, že to není tak těžké. A teď na koně! Mnoho štěstí, CoeuredeRoi!"
"Kterého koně si mám vzít?" zeptal se Roland.
"To je jedno, oba jsou stejně dobří a každý z nich má u sedla pár pistolí."

168
169

"Nabitých?"
"Dobře nabitých, plukovníku. To je práce, kterou nikomu nesvěřím."
Oba mladí muži se vyšvihli do sedel a dali se silnicí vedoucí do Vannes. Ve vzdálenosti dvaceti kroků jel Branche ĎOr, štábní generál couanské armády, jak ho nazval Cadoudal.
Když přijeli na konec vesnice, Roland se zahleděl na silnici táhnoucí se jako šňůra z Muzillacu do Trinité. Nikde nebylo vidět človíčka. Urazili tak asi půl míle.
"Kde jsou, k čertu, vaši lidé?" zeptal se najednou Roland.
"Po pravici, po levici, před námi, za námi."
"To je pěkný žert!" smál se Roland.
"To není žert, plukovníku. Myslíte, že bych byl tak neopatrný a vydal se takhle na cestu?"
"Řekl jste, že mohu vaše lidi vidět, až budu chtít."
"Ano."
"Tak je chci vidět."
"V celku, nebo po částech?"
"Kolik jste řekl, že jich odvádíte s sebou?"
"Tři sta."
"Přeji si jich vidět sto padesát."

"Stůj!" řekl Cadoudal, přiložil obě ruce k ústům a napodobil volání sýčka, po kterém se ozvalo zahoukání sovy.
Téměř okamžitě se začaly u silnice pohybovat lidské postavy. Přeskočily příkop dělící silnici od křoví a seřadily se po obou stranách koní.
"Kdo velí na pravé straně?" zeptal se Cadoudal.
"Já, Moustache," odpověděl sedlák a přistoupil blíž.
"Kdo velí vlevo?"
"Já, Chant en Hiver," odpověděl druhý sedlák a předstoupil.
"Kolik máš s sebou mužů, Moustachi?"
"Sto."
, A kolik ty, Chante en Hivere?"
"Padesát."
"Dohromady tedy sto padesát?"
, Ano," odpověděli oba Bretoňci.
"Je to váš počet, plukovníku?" smál se Cadoudal.
"Jste kouzelník, generále."
"Eh, ne. Jsem jen chudý sedlák jako oni, velím pouze tlupě, kde si je každý mozek vědom toho, co dělá, a kde každé srdce bije pro dvě zásady: náboženství a království." Obrátil se ke svým mužům. "Kdo velí přednímu voji?"
"Fend l'Air," odpověděli oba chouani.
, A zadnímu?"
"La Giberne."
"Teď pojedeme dál, plukovníku," řekl Cadoudal Rolandovi a propustil své muže slovy: "Bavte se, hoši!"

V okamžiku přeskočil každý z nich příkop a zmizel. Jen větve zašelestily v křoví a nastalo ticho.
"Nuže, věříte nyní, že se s takovými muži nemusím modrých bát, i kdyby byli sebestatečnější?"
Roland mlčel.
Když se přiblížili asi na míli k obci Trinité, uviděli na silnici černý bod, který rychle rostl. Jak se stal zřetelnější, najednou se zastavil.
"Kdo je to?" ptal se Roland.
"Podle rychlosti jeho běhu můžete uhodnout, že je to posel."
, Ale proč se zastavil?"
"Protože nás taky zahlédl a neví, jestli se nemá vrátit."
"Co udělá?"
"Čeká, aby se mohl rozhodnout."
"Na co?"
"Na signál. Chcete, aby šel dál, nebo aby skočil stranou?"
"Přeji si, aby doběhl k nám. Aspoň se dozvíme zprávu, kterou nese."
Cadoudal tak věrně napodobil zakukání kukačky, že se Roland mimoděk ohlédl.
"Posel tedy přijde?"
"Už přichází."
Posel se opravdu znovu rozběhl a v několika minutách stál u Cadoudalova koně.
"Ach, to jsi ty, Monte a 1'Assaute!" Naklonil se k němu a muž mu něco pošeptal do ucha. "Benedikt mi už o tom říkal," řekl Cadoudal a obrátil se k Rolandovi. "Do čtvrt hodiny se bude dít v Trinité něco vážného, co musíme vědět. Jeďme!"
Pobídli koně do cvalu.
Sotva vjeli do vesnice, už zdaleka viděli, že se na návsi za světel smolných pochodní pohybují lidské postavy, a slyšeli křik.
"Pobídněme koně," řekl Cadoudal a Roland se nenechal pobízet.
Jakmile sedláci uslyšeli dusot koní, rozestoupili se. Bylo jich kolem šesti set a byli ozbrojeni.
Oba jezdci se ocitli ve středu křičícího, rozčileného množství. Všechna jeho pozornost byla obrácena k ústí uličky, kudy se přijíždělo od Tridonu. Vyjížděl odtamtud dostavník provázený dvanácti chouany. Uprostřed návsi zastavil. Všichni byli dostavníkem tak zaujati, že si Čadoudalovi přítomnosti téměř nevšimli.
"Holá!" zvolal Cadoudal. "Co se tu děje?"
Při zvuku známého hlasu se dav otočil a všechny hlavy se odkryly.
"Veliká kulatá hlava!" šeptaly hlasy.
,Ano," řLkl generál.
Jeden z mužů k němu přistoupil. "Copak jste nebyl Benediktem a Montem a PAssautem informován, generále?"
"Zajisté. To je tedy dostavník jedoucí do Vannes, který přivádíte?"
,Ano, generále. Zajali jsme jej mezi Trefléonem a SaintNolfem."

"Je uvnitř?"
"Myslím, že ano."
"Naložte s ním podle svého svědomí. Jeli v tom zločin proti Bohu, berete jej na sebe. Budu přítomen tomu, co se bude dít, ale ničeho se nezúčastním."
"Co říká, Sabretoute?" tázalo se sto hlasů.
"Že můžeme konat podle svého svědomí, on si myje ruce."
"Ať žije Veliká kulatá hlava!" křičeli přítomní a hrnuli se k dostavníku.
Cadoudal zůstal nehybný uprostřed toho dravého proudu. Holand stál s koněm vedle něho nesmírně zvědavý, protože neměl nejmenší tušení, oč jde.
Sabretout otevřel dvířka dostavníku. Třesoucí se cestující se tiskli k sobě, vyděšení strachem.
"Nemáteli si co vyčítat proti králi nebo náboženství, směle vystupte," promluvil Sabretout zvučným hlasem, "nejsme lupiči, ale křesťané."
Toto ujištění patrně cestující uklidnilo, protože ihned vystoupil jeden muž, po něm dvě ženy, pak matka tisknoucí v náručí dítě, po ní mladá dívka a nakonec opět jakýsi muž.
Chouani stáli kolem stupátka, pozorně si každého z nich prohlíželi, a protože nenacházeli toho, koho hledali, řekli: "Jděte!"
V dostavníku zůstal jediný muž. Jeden z chouanů si posvítil dovnitř pochodní. Muž uvnitř byl kněz.
"Sluho boží," řekl Sabretout, "proč nevystupuješ s ostatními? Neslyšel jsi, že jsem řekl, že jsme křesťané?"
Kněz se nehýbal, jen zuby mu cvakaly hrůzou.
"Čeho se děsíš?" pokračoval Sabretout. Copak tě tvůj oděv obviňuje? Muž, který nosí sutanu, se přece proti králi nebo proti náboženství nemohl ničeho dopustit."
Kněz se konečně vzchopil a zašeptal: "Milost! Milost!"
"Proč milost?" ptal se Sabretout. "Cítíš se tedy vinný, bídáku?"
"Ó," zvolal Holand, "tak mluvíte se sluhou božím, páni roajalisté a křesťané?"
"Ten muž není sluhou božím, ale sluhou ďáblovým," řekl Cadoudal.
"Kdo je to?"
"Ateista a královrah. Zapřel svého boha a hlasoval pro smrt svého krále. Je to konventista Audrein."
Roland se zachvěl. "Co mu chtějí udělat?"
"Dal smrt, obdrží smrt," odpověděl Cadoudal.
Zatím chouani vytáhli Audreina z dostavníku.
"Adi, to jsi ty, vanneský biskupe!" zvolal Sabretout.
"Milost! "křičel biskup.
"Byli jsme informováni o tvém příjezdu a čekáme na tebe."
"Milost!" opakoval biskup.
"Máš s sebou svá bohoslužebná roucha?"

"Ano, přátelé, mám je."
"Nuže, oblékni se za preláta, je to už dlouho, co jsme žádného neviděli."
Sundali z dostavníku kufr s jeho jménem, otevřeli ho, vyndali biskupské roucho a podali je Audreinovi, který šije oblékl. Pak se rozestoupili kolem něho, každý s puškou v ruce, jejichž hlavně se leskly v záři pochodní. Dva muži biskupa podepřeli a dovedli ho do středu kruhu.
Byl bledý jako smrt.
Nastalo straSlivé ticho, které přerušil Sabretout.
"Postavíme tě před soud," řekl. "Sluho boží, zradil jsi církev! Synu Francie, odsoudil jsi svého krále!"
"Bohužel," zašeptal kněz.
"Je to pravda?"
"Nezapírám to."
"Protože ani nemůžeš. Co povíš na své ospravedlnění?"
"Občané-"
"Nejsme občané," přerušil ho Sabretout hromovým hlasem, Jsme roajalisté."
"Pánové-"
"Nejsme páni, jsme chouani."
"Přátelé-"
"Nejsme tvými přáteli, nýbrž tvými soudci. Soudci se tě ptají, odpovídej!"
"Lituji toho, co jsem udělal, a prosím, aby mi to Bůh a lidé odpustili."
"Lidé ti nemohou odpustit, protože bys začal zítra znovu. Můžeš změnit barvu, ale ne srdce. Od lidí můžeš očekávat jen smrt, pros tedy Boha o smilování."

Biskup sklonil hlavu a ohnul koleno. Najednou se vzchopil.
"Hlasoval jsem pro smrt svého krále," zvolal, ,je to pravda, ale hlasoval jsem s výhradou..."
"S jakou výhradou?"
"S výhradou času, kdy měla být poprava vykonána."
"Blízká, nebo oddálená, je to přece jen smrt, pro kterou jsi hlasoval, a král byl nevinný."
"To je pravda," koktal biskup, "ale jájsem se bál."
"Takže jsi nejen královrah, ale navíc zbabělec! My nejsme kněži, ale budeme spravedlivější než ty. Ty jsi odhlasoval smrt nevinného, my žádáme smrt viníka. Dáváme ti deset minut, připrav se na cestu k Bohu!"
Biskup vykřikl hrůzou a padl na obě kolena. Z vížky kostela zazněl zvon, jako by se sám rozhoupal, a dva muži začali odříkávat modlitby za umírající. Prelát nenalézal slov, aby mohl odpovídat. Jeho vyděšené oči prosebně bloudily z jednoho na druhého, ale na žádné tváři nenalézal známku slitování. Světlo pochodní plápolající ve větru naopak všem obličejům dodávalo divoký, strašný výraz.

172
173

Tu se jeho hlas vmísil mezi hlasy, jež se za něho modlily. Neúprosní soudci trpělivě čekali, až dozní poslední slovo modlitby.
Muži zatím chystali hranici.
"Ó!" vykřikl kněz, který s rostoucí hrůzou pozoroval tyto přípravy. "Snad nebudete tak krutí, abyste mi připravili takovou smrt?"
"Ne," odpověděl neúprosný žalobce, "ohněm umírali mučedníci a ty nejsi takové smrti hoden. Pojď, odpadlíku, tvoje hodina udeřila!"
"Ó, můj bože!" křičel kněz úpěnlivě a zvedal ruce k nebi.
"Vstaň!" poručil chouan.
Biskup se snažil uposlechnout, ale opustily ho síly a on padl znovu na kolena.
"Vy dopustíte, aby byla tato vražda dokonána před vašima očima?" ptal se Roland Cadoudala.
"Řekl j sem, že si myji ruce."
"Jsou to Pilátova slova a jeho ruce zůstaly rudé krví Ježíše Krista."
"Protože Ježíš Kristus byl spravedlivý. Tento muž však není Ježíšem Kristem, nýbrž Barabášem."
"Polib svůj kříž!" křičel Sabretout.
Biskup na něho pohlížel vytřeštěnýma očima. Bylo vidět, že už nevidí ani neslyší.
"Ó," vykřikl Roland a udělal pohyb, jako by chtěl seskočit z koně, "nikdo nesmí říct, že byl přede mnou zavražděn člověk a já mu nepřišel na pomoc."
Kolem se ozvalo hrozivé mručení. To však nezkrotného, mladého důstojníka popudilo ještě více.
"Ach, nelekám se vás!" zvolal a vztáhl ruku k pistoli.
Cadoudal mu však pohybem rychlým jako myšlenka ruku zachytil, a zatímco seji Roland marně snažil vyprostit, velel: "Palte!"
Ozvalo se dvacet výstřelů a biskup padl k zemi jako neživá hmota.
,Ach, co jste to udělal?" vykřikl Roland.
"Přinutil jsem vás, abyste dostál svému slovu," odpověděl Cadoudal. "Slíbil jste, že budete všemu přihlížet, aniž byste se něčemu stavěl na odpor..."
"Tak skončí každý nepřítel Boha a krále!" řekl Sabretout slavnostně.
"Amen," odpověděli přítomní jedním hlasem.
Pak svlékli mrtvolu z bohoslužebného roucha, které vhodili do plamenů hranice, nechali cestující znovu vsednout do dostavníku a postiliona do sedla, rozestoupili se, aby mohli odjet, a řekli: "Jeďte spánembohem!"
Dostavník se rychle vzdaloval.
"Kupředu!" velel Cadoudal. "Musíme urazit ještě čtyři míle a ztratili jsme celou hodinu." Obrátil se k vykonavatelům rozsudku. "Tento muž byl vinen a potrestán. Spravedlnost lidská a božská je vykonána. Ať za něho čtou modlitby a dostane se mu křesťanského pohřbu. Slyšíte?"
A jistý si, že jeho rozkaz uposlechnou, pobídl koně.

Zdálo se, že Roland okamžik váhal, máli ho následovat, ale pak se najednou rozhodl, jako by měl vykonat nějakou povinnost.
"Jeďme," řekl. Bodl koně a hnal se za Cadoudalem. Dohonil ho několika skoky.
Oba brzy zmizeli ve tmě, která houstla tou měrou, jak se vzdalovali od místa,

kde pochodně osvětlovaly mrtvého biskupa a oheň stravoval jeho kněžské roucho.

175
174

ČASU
2.

1. KAPITOLA
Diplomacie Jiřího Čado udala
Pocit, který měl Roland, když následoval Jiřího Cadoudala, se podobal pocitu napůl probuzeného člověka, který se dosud nalézá pod dojmem snu a snaží se uvědomit si hranici mezi snem a skutečností.
Existoval muž, pro něhož měl Roland téměř božský kult. Jelikož byl zvyklý žít v ovzduší, které toho muže obklopovalo, a zvyklý vídat, jak druzí slepě a téměř s orientální poslušností plní jeho rozkazy, nemohl pochopit, že se na druhém konci Francie setkává se dvěma organizovanými mocnostmi, které se proti tomuto muži stavějí nepřátelsky a bojují proti němu.
Jeho dobrodružství s Jehuovými společníky v Avignonu a Bourgu a to, co viděl s Jiřím Cadoudalem v Muzillacu a v Trinité, mu připadalo jako jakési podivné zasvěcení neznámému náboženství. Byl však odhodlán sledovat je až do konce. Ostatně obdivoval ty neobyčejné povahy. Dobře cítil, že vzbouřenci bojující proti jeho bohu, Jehuovi společníci, kteří v seillonském klášteře kartuziánů bodli sira Johna, i chouani, kteří v Trinité zastřelili vannesského biskupa, nejsou obyčejní muži. Co ještě uvidí? Dozví se to brzy, protože už jeli plných pět hodin a začínalo svítat.
Za vesnicí Tridone se pustili do polí. Vannes zanechali vlevo a vjeli do Tréfléonu. Tam se Cadoudal, stále sledovaný svým "štábním generálem" Branchem ĎOrem, sešel s Montem a Passautem a Chantem Enhiverem, jimž udělil rozkazy. Pak jel dál až na mýtinu lesíka prostírajícího se mezi Grandehampem a Laréem, kde zastavil, napodobil zahoukání sovy a okamžitě ho obklopilo tři sta mužů.
Svítalo. Ze země vystupovala hustá pára, takže nebylo vidět na dvacet kroků. Zdálo se, že Cadoudal čeká na nové zprávy, než se vydá dále.
Najednou se asi pět set kroků od nich ozvalo kokrhání kohouta. Cadoudal naslouchal. Jeho muži na sebe pohlédli a usmáli se. Kokrhání se ozvalo podruhé, ale blíže.
"To je on," řekl Cadoudal. "Odpovězte!"
Na tři kroky od Rolanda zaznělo tak mistrně napodobené zavytí psa, že
179

mladý pobočník, přestože byl upozorněn, hledal očima zvíře, jež vydalo ten žalostný nářek.
Po chvilce uviděli vynořovat se z mlhy muže, který se k nim rychle blížil. Jakmile zpozoroval oba jezdce, zamířil k nim.
Cadoudal mu vyjel vstříc s prstem přiloženým na ústa, aby ho upozornil, že má mluvit tiše.
Muž stanul těsně u generála.
"Nuže, Fleure ĎÉpine, máme je?" zeptal se ho Cadoudal.
"Jako myši v pasti, a pokud chcete, ani jeden z nich se do Vannes nevrátí."
"Nic lepšího si nepřeji. Kolik jich je?"
"Sto mužů vedených samotným generálem."
"Kolik vozů?"
"Sedmnáct."
"Kdy se vydali na cestu?"
"Budou asi tři čtvrtě míle odsud."
"Kterou silnicí jedou?"
"Po silnici vedoucí z Grandchampu do Vannes."
"Takže jim zahradím cestu..."
"To je třeba."
Cadoudal zavolal čtyři poručíky, Chante en Hivera, Monteho a 1'assauta, Fenda 1'aira a la Giberna. Když stáli u něho, udělil jim rozkazy. Pak každý z nich zahoukal jako sova a zmizel s padesáti muži v mlze, která čím dál víc houstla.
Cadoudal tu zůstal se sto muži, Branchem ĎOrem a Fleurem ĎÉpinem. Vrátil se k Rolandovi.
"Nuže, generále," zeptal se Roland, "daří se vše podle vašeho přání?"
"Ale ano, plukovníku, skoro," odpověděl velitel chouanů. "Do půl hodiny to budete moct posoudit sám."

"V takové mlze bude těžké o něčem se přesvědčit."
"Do půl hodiny se zvedne," řekl Cadoudal a rozhlédl se. "Nechtěl byste využít této chvíle a něco sníst a vypít?"
"Na mou věru - přiznávám, že mi cestou notně vytrávilo."
"Já mám také ve zvyku důkladně se nasnídat, než sejdu bít."
"Vy se jdete bít?"
"Myslím."
"S kým?"
"Přece s republikány. Ale protože mám co do činění s generálem Hatrym, pochybuji, že by se vzdal bez boje."
"Vědí republikáni, že se s vámi budou bít?"
"Netuší to."
"Takže budou překvapeni?"
"Ne tak docela. Čekám totiž, že se mlha zvedne a uvidí nás ve stejné chvíli jako myje... Břiše Bleu, máš něco k snídani?"
Bretoněc přisvědčil, vešel do lesa a vrátil se s oslíkem, který nesl na hřbetě dva koše. V okamžiku rozestřel na zem plášť a vyrovnal na něj sru

děné kuře, kus uzeného masa, chléb a pohankové placky. Tentokrát jim Břiše Bleu předložil přepychovou snídani, neboť opatřil i láhev vína a sklenici.
Cadoudal ukázal Rolandovi na prostřený plášť a improvizovanou snídani. Roland seskočil z koně a hodil uzdu jednomu z chouanů. Cadoudal udělal totéž.
"A vy, hoši," řekl svým lidem, "následujte náš příklad. Upozorňuji vás, že kdo se do půl hodiny nenasnídá, bude se bít s prázdným žaludkem."
Vyzvání vyvážilo rozkaz, protože ho muži uposlechli s vojenskou přesností. Každý vytáhl z kapsy kus černého chleba nebo pohankovou placku a pustil se s chutí do jídla.
Generál rozčtvrtil kuře a nabízel Rolandovi. Jelikož měli jen jednu sklenici, pili z ní oba. Zatímco snídali jako dva přátelé po lovu, rozednívalo se stále víc a mlha řídla, jak předpověděl Cadoudal. Brzy začali rozeznávat blízké stromy a potom čáru lesa táhnoucí se od Menconu ke Grandchampu. Na silnici uviděli řadu vozů, jejíž konec se ztrácel v lese. Vozy se nehýbaly, jako by je zadržela nějaká nepředvídaná překážka. A opravdu - asi čtvrt míle před prvním vozem jim zahradili cestu čtyři Cadoudalovi důstojníci se dvěma sty muži.
Republikáni - bylo jich jen sto - se zastavili a čekali, až se mlha úplně rozptýlí, aby se mohli přesvědčit o počtu svých nepřátel. Chouani a vozy tvořili trojúhelník, jehož jedním úhlem byl Cadoudal se stovkou mužů.
Při pohledu na ten malý počet mužů, obklopený trojnásobně silným nepřítelem, a na uniformy, podle jejichž barvy pojmenovali republikány modrými, se Roland prudce zvedl.
Cadoudal zůstal nedbale natažený a dojídal snídani. Jeho lidé si divadla, které se jim naskýtalo, vůbec nevšímali. Zdálo se, že čekají na rozkaz svého generála, aby mu věnovali pozornost.
Rolandovi stačil jediný pohled, aby viděl, že jsou republikáni ztraceni.
Cadoudal četl ve tváři mladého muže různé pocity.
"Nu," zeptal se po chvilce mlčení chouan, "shledáváte moje dispozice jakosprávné?"
"Řekněte raději .opatření', generále," odpověděl Roland s úsměškem.
"Copak první konzul nemá ve zvyku využívat svých výhod?"
Roland se zahryzl do rtů a místo odpovědi řekl: "Generále, mám k vám prosbu, kterou, jak doufám, neodmítnete."
"Jakou?"
"Dovolte mi dát se zabít se svými druhy."
Cadoudal vstal. "Čekal jsem to."
"Vy tedy svolujete?" zvolal Bonapartův pobočník a oči se mu zaleskly radostí.
, Ano, ale nejdříve od vás žádám službu," řekl chouan vážně.
"Mluvte, pane!"
"Buďte mým parlamentářem u generála Hatryho."
"Za jakým účelem?"

"Než začnu bojovat, rád bych mu učinil několik návrhů."
"Předpokládám, že mezi nimi není vybídnutí ke složení zbraní."
"Snad pochopíte, plukovníku, že to bude naopak na prvním místě."
"Generál Hatry odmítne."

"To je možné."
"Apak?"
"Předložím mu dva jiné návrhy, které bude moci přijmout, aniž by si pošpinil svou čest."
"Jaké?"
"Dozvíte seje v příhodné době. Teď začneme s prvním... Generál Hatry je se svými sty muži obklíčen trojnásobně silným nepřítelem. Nabízím jim holý život, ale složí zbraně a zaváží se přísahou, zeje celých pět let nepoužijí proti Vendéei."
Holand zavrtěl hlavou. "Dá se raději zabít a zemře s nimi."
"Ale nemyslíte, plukovníku, že by bylo dobré se ho na to nejdříve zeptat?" smál se Cadoudal.
"Máte pravdu."
"Nuže, plukovníku, buďte tak laskav, sedněte na koně, jeďte za generálem a vyřiďte mu můj návrh."
"Budiž," řekl Roland.
"Plukovníkova koně!" pokynul Cadoudal jednomu z chouanů.
Přivedli koně, Roland se na něj vyšvihl a už ho bylo vidět, jak jej žene k vozům. Vzdálenost mezi ním a republikány se rychle zmenšovala.
Na boku průvodu stál generál s několika důstojníky. Roland zamířil přímo k této skupině.
Úžas generála Hatryho byl nesmírný, když viděl blížit se důstojníka v republikánské uniformě. Oddělil se od skupiny a popojel mu vstříc.
Roland se představil, vysvětlil mu, jak se ocitl mezi bílými, a vyřídil generálovi Cadoudalův návrh. Generál odmítl, jak Roland předvídal.
Roland se vrátil k veliteli chouanů hrdý a plný radosti. "Odmítá!" křičel už zdaleka.
Cadoudal přikývl, jako by se tomu nedivil. "Nuže, tak mu jeďte přednést můj druhý návrh."
Roland se uklonil. "Jaký je váš druhý návrh?"
"Generál Hatry mi přijde vstříc do volného prostoru mezi našimi oddíly, bude mít stejné zbraně jako já - tedy šavli a dvě pistole - a rozhodneme celou záležitost mezi sebou. Pokud ho zabiji, podrobí se jeho mužstvo mým podmínkám. Zabijeli on mě, vrátí se jeho lidé svobodně do Vannes. Doufám, že tento návrh přijme, plukovníku."
"Přijímám ho také za sebe," odpověděl Roland.
"Ano, ale vy nejste generál Hatry. Spokojte se prozatím s tím, že budete parlamentářem, a nepřijmeli ani tento návrh, který bych si na jeho místě nenechal ujít, vrátíte se a já vám sdělím třetí. Vidíte, že jsem dobrý brach."
Roland opět odjel. Na republikánské straně ho očekávali se zřejmou netrpělivostí.

Vyřídil poselství generálu Hatrymu.
"Občane," řekl generál, "zodpovídám za svoje jednání prvnímu konzulovi. Jste jeho pobočník - ukládám vám, abyste byl po návratu do Paříže mým svědkem. Co byste udělal na mém místě? Udělám totéž."
Roland se zachvěl. Jeho tvář na sebe vzala vážný výraz člověka, který se pře sám se sebou o otázku cti. "Odmítl bych, generále," řekl po krátké úvaze.
"Vaše důvody, občane?"
"Štěstí při souboji je velice vrtkavé a vy mu nemůžete svěřit osud stovky statečných mužů. V takovémto postavení ať hájí svoji kůži každý sám."
"To je váš názor, plukovníku?"
"Na mou čest!"
"Můj rovněž. Vyřiďte moji odpověď generálovi roajalistů."
Roland se tryskem vrátil k Cadoudalovi a vyřídil mu odpověď generála Hatryho.
Cadoudal se usmál. "Tušil jsem to."
"Nemohl jste to tušit, protože jsem mu to poradil já."
"Vždyť jste měl opačný názor."
"Ano, ale sám jste mi připomněl, že nejsem generál Hatry... Jaký je váš třetí návrh?"
"Můj třetí návrh je rozkazem," odpověděl Cadoudal. "Dám rozkaz, aby se mých dvě stě mužů vzdálilo. Generál Hatry jich májen sto, ponechám si stejný počet. Moji předkové Bretoňci byli zvyklí bít se muž proti muži... nebo ještě spíše - postavit se jeden proti třem než tři proti jednomu. Pokud generál Hatry zvítězí, přejde přes naše těla a vrátí se klidně do Vannes. Budeli poražen, nebude moci říct, že byl poražen přesilou... Jeďte, pane de Montrevele, a zůstaňte u svých přátel. Dávám jim výhodu většího počtu, protože vy sám vyvážíte deset mužů."
Roland nadzvedl klobouk.
"Co to děláte, pane?" zeptal se Cadoudal.

"Mám ve zvyku zdravit to, co se mi zdá veliké, generále, proto před vámi smekám..."
"Pojďte, plukovníku, vypijeme spolu poslední sklenku vína. Každý z nás si připije na to, co miluje, co mu je líto opustit zde na zemi a s čím doufá shledat se v nebi." Vzal láhev a jedinou sklenici, naplnil ji do poloviny a podal Rolandovi. "Máme jen jednu sklenici, pane de Montrevele, napijte se první."
"Proč první?"
"Protože jste za prvé mým hostem a za druhé proto, že máme přísloví, které praví, že ten, kdo se napije po druhém, dozví se jeho myšlenku." Pak se smíchem dodal: "Já bych chtěl znát vaši myšlenku, plukovníku."
Roland vyprázdnil sklenici a podal ji Cadoudalovi. Velitel chouanů ji opět naplnil do poloviny a vypil ji.
"Nuže," usmál se Roland, "znáte moji myšlenku, generále?"
"Ne, přísloví lže."

182
183
IL
Já.

"Myslím si, generále," řekl Roland s obvyklou přímostí, "že jste statečný muž, a pokládal bych si za čest, kdybyste mi podal ruku, než se utkáme na bojišti."
Oba mladí muži si podali a stiskli ruce spíše jako dva přátelé loučící se před dlouhou cestou než jako nepřátelé, kteří se mají za chvíli setkat na bojišti.
"Mnoho štěstí!" řekl Roland. "Přiznávám však, že mi to přání nejde ze srdce."
"Opatruj vás bůh, pane. Já naopak doufám, že se moje přání splní."
"Jaký bude signál, který oznámí, že jste připraven?"
"Výstřel z pušky do vzduchu, na který odpovíte z vaší strany rovněž výstřelem."
"Dobrá, generále," řekl Roland, bodl koně a přejel potřetí plochu dělící oba nepřátelské vojenské oddíly.
Cadoudal na něho ukázal rukou. "Přátelé, vidíte toho mladého muže?"
Všechny pohledy se obrátily za Rolandem.
"Byl nám doporučen našimi přáteli z jihu -jeho život ať je vám svatý. Můžete ho zatknout, ale živého a aniž by mu spadl vlas z hlavy."
, ,Dobrá, generále," odpověděli chouani.
"A teď si představte, děti, že jste synové třiceti Bretoňců, kteří bojovali se třemi stovkami Angličanů mezi Ploermelem a Josselinem a zvítězili." Vzdychl si a polohlasem řekl: "Bohužel, dnes nemáme co do činění s Angličany."
Mlha se zatím úplně rozptýlila, a jak to v takovém případě bývá, paprsky zimního slunce zbarvily žlutě plescopskou pláň. Bylo možné rozeznat každý pohyb obou vojenských oddílů.
Zatímco se Roland vracel k republikánům, odjel Branche ĎOr ke dvěma stům chouanům, kteří jim zahradili cestu. Sotva promluvil s Cadoudalovými důstojníky, sto mužů se odloučilo od ostatních a odcházelo v půlkruhu vpravo a sto zbývajících vlevo. Jeden oddíl se vzdaloval k Plumergatu, druhý k Saint Ave. Asi čtvrt míle od silnice opřeli pušky o zem a zůstali nehybně stát.
Branche ĎOr se vrátil k Cadoudalovi. "Máte pro mě zvláštní rozkazy, generále?" zeptal se.
"Jediný: vezmi osm mužů a následuj mě. Až uvidíš mladého republikána, s kterým jsem snídal, padnout, vrhneš se na něj se svými muži a zajmeš ho, než se bude moci vyprostit."
"Ano, generále."
"Víš, že si přeji, aby se mu nic nestalo."
"Rozumím, generále."
"Jakmile bude pan de Montrevel zajatcem a dá slovo, že se dalšího boje nezúčastní, můžete se zase bít podle libosti."
, A kdyby nechtěl dát slovo?"
"Obklíčíte ho tak, aby nemohl prchnout, a budete ho až do konce boje střežit."

"Dobře," řekl Branche ĎOr, "ačkoli to bude trochu smutné, stát se založenýma rukama, zatímco se budou ostatní bavit."
"Kdo ví?" odpověděl Cadoudal. "Snad se tak povede každému." Pohlédl na pláň, a když viděl svoje lidi v určité vzdálenosti a republikány sraženy v řadách, řekl: "Pušku!"
Přinesli mu pušku. Cadoudal j i pozvedl nad hlavu a vystřelil.
Bezprostředně nato se ozvala rána vypálená republikány. Bylo slyšet bubnování a

trubka zavřeštěla: "K útoku!"
Cadoudal se vztyčil ve třmenech. "Děti," zvolal, "vykonaly jste svoji ranní modlitbu...? Pokud to někdo opomenul nebo neměl čas, ať to ihned udělá!"
Pět nebo šest sedláků pokleklo na kolena a modlilo se.
"Generále, generále," zvolalo netrpělivě více hlasů, "vidíte, jak se blíží?"
Cadoudal ukázal na klečící chouany.
"To je správné," odpověděli netrpěliví.
Když se muži domodlili a povstali, urazili republikáni už třetinu vzdálenosti dělící oba protivníky. Kráčeli v řadách s nasazenými bodáky. Roland jel podél první řady, generál Hatry mezi první a druhou.
Mezi chouany seděl na koni jen Cadoudal, protože Branche ĎOr sestoupil, aby se ujal vedení svých osmi mužů.
Cadoudal pohlédl na svoje lidi. "Jděte, hoši!" zvolal.
Toto zvolání nahrazovalo mezi chouany a Vendeéjci zatroubení k útoku. Chouani se za volání: "Ať žije král!" rozptýlili po pláni, jednou rukou mávali puškou a druhou kloboukem nad hlavou.
V okamžiku obklíčili republikány ze všech stran a začala praskat střelba. Téměř všichni Cadoudalovi lidé byli pytláci, což je totéž jako výborní střelci, ozbrojení anglickými karabinami nesoucími na dvojnásobnou vzdálenost než vojenské pušky. Do řad republikánů padlo několik střel a dva či tři muži klesli.
"Kupředu!" zvolal generál Hatry.
Vojáci postupovali stále na bajonety, ale v několika minutách už před sebou neměli nikoho.
Generál Hatry velel polovině mužstva obrátit se čelem vlevo, polovině čelem vpravo. "Palte!" zvolal.
Vojáci začali střílet s přesností pravidelného, dobře vycvičeného vojska, ale bez jakéhokoli výsledku, protože pálili na rozptýlené muže. U chouariů tomu bylo j inak. Ti stříleli do hustých řad, téměř žádná rána neminula cíl.
Roland viděl jejich nevýhodné postavení. Rozhlédl se kolem sebe a v kouři rozeznal Cadoudala, nehybného jako jezdecká socha. Pochopil, že ho vůdce chouanů čeká. Bodl koně a hnal se přímo k němu.
Cadoudal mu vyjel vstříc, aby mu ušetřil kus cesty, ale na sto kroků od Rolanda se zastavil.
"Pozor!" řekl Branchemu ĎOrovi a jeho lidem.
"Buďte bez starosti, generále, jsme tady," odpověděl ĎOr.

184
185

Cadoudal vyňal z pouzdra u sedla pistoli a nabil ji.
Holand uchopil šavli.
Když dojel Bonapartův pobočník na dvacet kroků k Cadoudalovi, pozvedl velitel chouanů pomalu ruku a na vzdálenost deseti kroků vystřelil.
Kůň, na kterém jel Roland, měl uprostřed čela bílou hvězdičku, a kulka ho zasáhla právě tam. Smrtelně raněné zvíře se svalilo se svým jezdcem k nohám Jiřího Cadoudala.
Generál zarazil do břicha vlastního koně ostruhy a přeskočil koně i jezdce.
Branche ĎOr se svými lidmi čekal. Vrhli se jako smečka tygrů na Rolanda ležícího pod svým koněm. Mladý důstojník pustil šavli a chtěl sáhnout po pistoli, ale než po ní mohl vztáhnout ruku, uchopili každé jeho rámě dva muži a další čtyři mu odtáhli koně pod nohama. Vše vykonali s takovou rychlostí a obratností, že bylo zřejmé, že to byla předem smluvená věc.
Roland zařval vztekem.
Branche ĎOr k němu přistoupil s kloboukem v ruce.
"Já se nevzdávám!" křičel mladý muž.
"Není třeba, abyste se vzdal, pane de Montrevele," odpověděl ĎOr zdvořile.
"Proč?" ptal se Roland a vyčerpával své síly v zoufalém a marném zápasu.
"Protože jste zajat, pane."
Na to nebylo co odpovědět. Byla to pravda.
"Tak mě zabijte!" vykřikl Roland divoce.
"Nechceme vás zabít, pane."
"Tak co chcete?"
"Abyste dal čestné slovo, že se nezúčastníte boje. Za tu cenu vás pustíme."
"Nikdy!"
"Odpusťte mi, pane de Montrevele, ale to, co děláte, není správné," řekl Branche ĎOr.
"Jakže!" zvolal Roland rozzuřeně. "Že to není správné? Ty mě urážíš, bídáku,

protože víš, že se nemohu bránit ani tě potrestat."
"Nejsem bídák a neurážím vás, pane. Vy zbavujete našeho generála pomoci devíti lidí, kteří by mu byli užiteční. Takhle jsou nuceni vás střežit. Veliká kulatá hlava odeslala svých dvě stě mužů, aby neměla přesilu, a teď je nás jen jedenadevadesát proti stu."
Rolandovi zalila obličej červeň, hned poté však zbledl jako stěna. "Máš pravdu, Branche ĎOre," řekl. "Vzdávám se. Jděte se bít a pomoct svým druhům."
Chouani vyrazili radostný výkřik, pustili Rolanda a hnali se proti republikánům. Mávali puškami a klobouky a volali: "Ať žije král!"
Roland zbavený jejich pevného sevření, ale odzbrojený fyzicky svým pádem a morálně svým slovem, si šel sednout na vyvýšeními pokrytou ješ

tě pláštěm, který jim sloužil při snídani za ubrus. Odtamtud mohl přehlédnout celý zápas, aniž by mu ušla jediná podrobnost.
Cadoudal stál s koněm uprostřed střelby a dýmu, nezranitelný jako bůh války. Tu a tam bylo vidět mrtvoly asi dvanácti chouanů, roztroušených na pláni. Ranění se vlekli po zemi, slézali se k sobě, vztyčovali se jako přeražení hadi a ještě zápasili, republikáni bodáky, chouani noži.
Ranění chouané, kteří leželi příliš daleko, než aby mohli zápasit muž proti muži s raněnými nepřáteli, se nadzvedávali najedno koleno, vypálili ránu z pušky a klesali zpátky. Na obou stranách se vedl nelítostný, neustávající, vzteklý boj.
Cadoudal se nyní obracel na všechny strany, střílel na dvacet kroků z pistole i z dvojhlavňové pušky, kterou odhazoval, když vystřelil oba náboje, a chápal se jiné, čerstvě nabité. Po každé jeho ráně klesl jeden muž.
Tu ho zasáhly výstřely vojenského oddílu - generál Hatry mu prokázal čest tím, že na něho rozkázal vypálit.
Zmizel v kouři a dýmu a Roland viděl klesnout jeho i koně jako zasažené bleskem. Asi dvanáct republikánů se vyřítilo z řady proti stejnému počtu chouanů a nastal strašlivý zápas muže proti muži.
Najednou stál Cadoudal na nohou s pistolemi v rukou. Dva další muži padli. Pak zvedl vojenskou pušku a použil ji jako kyj. Vrhl se vpřed a každou ranou srazil jednoho z modrých.
V té chvíli se však boj chýlil ke konci. Generál Hatry, pod nímž padl kůň, prorazil s poslední hrstkou vojáků (zbylo mu jich deset) kruh chouanů, kteří ho obklopovali, a ocitl se na druhé straně. Chouani ho chtěli pronásledovat, ale Cadoudal hromovým hlasem vykřikl:
"Neměli jste je nechat projít! Když se to však stalo, ať odejdou svobodně! Teď se postarejte o mrtvé a raněné!"
Chouani se rozběhli po bojišti, kde se mezi mrtvolami zmítali ranění, neboť ve válce, kde se stříleli zajatci, se bojovalo až do konce - jednak proto, že chouani byli považováni za vzbouřence, a také proto, že nevěděli, kam s raněnými.
Republikáni odhodili pušky daleko od sebe, aby se nemuseli vzdát. Když se k nim Cadoudalovi lidé přiblížili, viděli, že mají nábojnice otevřené. Vystříleli totiž patrony až do poslední.
Roajalistický vůdce udělil nějaký rozkaz Branchemu ĎOrovi. Kamarád mu právě obvazoval prostřelené rámě. Jakmile byl ošetřen, zavolal čtyři muže a odebral se s nimi k vozům.
Cadoudal šel k Rolandovi. Po celou dobu zuřivého boje seděl Bonapartův pobočník s očima upřenýma na bojiště a těžce oddychoval. Když viděl výsledek, sklonil hlavu.
Cadoudal došel až k němu. Zdálo se, že Roland jeho kroky neslyší. Dotkl se tedy jeho ramene. Mladý muž pozvedl pomalu hlavu a nesnažil se skrýt dvě slzy stékající mu po tváři. "Generále, jsem vaším zajatcem," řekl.

187
186

"Neděláme zajatce z vyslance prvního konzula," usmál se Cadoudal, "ale požádáme ho o službu."
"Poroučejte, generále!"
"Nemám ambulance pro raněné ani žaláře pro zajatce - vezměte si na starost dopravu raněných a zajatých republikánských vojáků do Vannes."
"Cože, generále?" zvolal Roland překvapeně.
"Dávám - či spíše - svěřuji vám je. Lituji, že byl váš i můj kůň zabit, ale zbývá nám ĎOrův. Přijměte ho... Samozřejmě do chvíle, než si opatříte jiného," uklonil se Cadoudal.

Roland pochopil. Snažil se být tak prostý jako ten, s nímž mluvil. "Uvidím vás ještě, generále?" zeptal se a vstal.
"Pochybuji, pane de Montrevele. Moje operace vyžadují, abych odjel na jinou stranu, zatímco vás volá povinnost do Luxemburku."
"Co povím prvnímu konzulovi?"
"To, co jste viděl. Ať porovná diplomacii abbého Berniera s diplomacií Jiřího Cadoudala."
"Podle toho, co jsem viděl, pane, pochybuji, že byste mě kdy potřeboval," řekl Roland. "V každém případě si však vzpomeňte, že máte v okolí prvního konzula přítele."
Podal Cadoudalovi ruku a vůdce chouanů ji přijal se stejnou přímostí a nenuceností, s jakou mu ji podal před zahájením boje.
"Sbohem, pane de Montrevele. Nemusím vám snad ani říkat, abyste generála Hatryho u prvního konzula ospravedlnil. Taková porážka není hanbou."
Zatím přivedli Rolandovi koně. Vyšvihl se do sedla.
‚propas," řekl Cadoudal, "zeptejte se, až pojedete přes Roche Bernard, co se stalo s občanem Tomášem Milliérem."
"Je mrtvý," odpověděl jakýsi hlas.
Cadoudal i Roland se ohlédli.
De Roi a jeho čtyři muži se právě vrátili, pokryti potem a prachem.
Roland se naposledy rozhlédl po bojišti, rozloučil se s Cadoudalem a tryskem odjížděl přes pole, aby na vannesské silnici dohonil káru s raněnými a zajatci, které měl vrátit generálu Hatrymu.
Cadoudal nařídil, aby každý muž dostal sedmilibrový tolar. Roland se nemohl ubránit myšlence, že velitel chouanů prokazuje svoji štědrost z peněz uloupených direktoriu.
2. KAPITOLA
Nabídka k sňatku
Rolandova první návštěva po návratu do Paříže platila prvnímu konzulovi. Přinesl mu novinu o uklidnění Vendée, ale zároveň o novém vzplanutí vzpoury v Bretani.

Bonaparte Rolanda znal; zpráva o zavraždění Tomáše Milliéra, o soudu nad biskupem Audreinem a boji v Grandchampu na něho učinila hluboký dojem. Z vypravování mladého důstojníka ostatně vyznívalo temné zoufalství, o tom první konzul nepochyboval.
Roland byl skutečně zoufalý, že přišel o novou příležitost dát se zabít. Zdálo se mu, že nad ním bdí neznámá moc, že vychází zdráv odtamtud, kde druzí nechávají život. Kde nalezl sir John dvanáct soudců a rozsudek smrti, tam se on setkal jen s nezranitelným a nevinným strašidlem.
Zatímco mluvil, první konzul na něj pohlížel s neklidem. Vycítil totiž z jeho řeči onu touhu po smrti, z níž ho měl, jak doufal, vyléčit styk s rodným krajem a matčino objetí.
Roland obviňoval sám sebe, aby ospravedlnil generála Hatryho, ale jako nestranný a spravedlivý voják zároveň přiznával Cadoudalovi odvahu a velkomyslnost.
Bonaparte mu naslouchal vážně, téměř smutně. Tak, jak se zápalem válčil s cizinou, nenáviděl občanskou válku, v níž prolévá země vlastní krev a rve své útroby. V tomto případě by dal před válkou přednost vyjednávání. Jak však vyjednávat s Jiřím Cadoudalem?
Bonaparte věděl, jakým osobním kouzlem dovede působit na jiné, když chce. Rozhodl se, že s Cadoudalem promluví, a aniž by se o tom Rolandovi zmínil, přece s ním v této záležitosti počítal.
Oznámil svému pobočníkovi příjezd jeho matky a ubytování v ulici de la Victoire a propustil ho.
Roland skočil do vozu a dal se dovézt do paláce. Našem tam paní de Montrevelovou, šťastnou a hrdou, jak jen může žena a matka být. Eduard byl od předešlého dne ubytován v ústavu Prytanée. Paní de Montrevelová se právě chystala opustit Paříž, aby se vrátila k Amálii, jejíž zdravotní stav ji začínal znepokojovat.
Co se týče sira Johna, ten už byl nejen mimo nebezpečí, ale téměř uzdravený. Přijel do Paříže a navštívil paní de Montrevelovou, ta však právě odvážela Eduarda do ústavu, proto tam zanechal jen svoji navštívenku. Bydlel v hotelu Mirabeau, ulice de Richelieu.
Bylo jedenáct hodin dopoledne - hodina, kdy Angličan obyčejně snídá. Roland doufal, že ho v tuto dobu zastihne. Vstoupil znovu do vozu a nařídil kočímu, aby ho zavezl do hotelu Mirabeau.
Skutečně nalezl sira Johna snídajícího po anglicku, což bylo v té době vzácné. Popíjel totiž z velikého koflíku čaj a přikusoval krvavý rostbíf.
Jakmile Angličan uviděl Rolanda, vykřikl radostí, povstal a běžel mu naproti.

Roland cítil k muži, jehož duševní vlastnosti zakrýval národní ráz jeho rasy, hlubokou náklonnost.
Sir John byl bledý a přepadlý, jinak se mu však vedlo dobře. Rána se zahojila a kromě slabého pocitu dusnosti, který se denně zmírňoval, začínal nabývat dřívějšího zdraví. Vítal Rolanda s vřelostí, jakou by při jeho zdrženlivé povaze nikdo neočekával. Řekl, že radost ze shledání mu úplně

188
189

vrátila zdraví. Nabídl mu, aby s ním posnídal, že objedná pokrmy francouzské kuchyně.
Holand přijal, ačkoli taková pozornost byla zbytečná. Nebyl totiž žádný labužník -jako všichni vojáci, kteří prodělali války revoluce, kdy se často nedostávalo chleba - a byl zvyklý jíst všechno.
Holand brzy postřehl, že má sir John na srdci nějaké tajemství, kterému se nechce přes rty. Umínil si, že mu pomůže.
Při posledním chodu snídaně se opřel lokty o stůl a s obvyklou přímostí rovnající se mnohdy brutalitě se zeptal: "Vy máte, můj drahý lorde, na srdci něco, co se neodvažujete svému příteli Rolandovi říct."
Sir John se zarděl.
"Hrome," pokračoval Roland, Jak to pro vás musí být těžké! Mluvte, poslouchám." Zavřel oči, jako by chtěl veškerou pozornost soustředit na co, co mu přítel poví.
Skutečně se zdálo, že se lord Tanlay nemůže odhodlat promluvit. Když Roland viděl, že sir John zůstává němý, otevřel po několika vteřinách oči.
Angličan byl nyní bledý.
Roland mu podal ruku. "Jděte," řekl. "Chcete si snad stěžovat na způsob, jakým s vámi bylo zacházeno na zámku Noires Fontaines?"
"Uhodl jste, příteli, protože od mého pobytu na tom zámku se datuje štěstí nebo neštěstí mého života."
Roland se na něho upřeně zadíval. "Ach, pardieu!" zvolal najednou. "Byl bych snad tak šťastný, že...?" Zarazil se, protože ze společenského hlediska se málem dopustil neslušnosti.
"Ó, jen domluvte, můj drahý Rolande!"
"Přejete si to?"
"Prosím vás o to."
, A jestli se mýlím? Anebo řeknu hloupost?"
"Jen domluvte, příteli!"
"Nuže, chtěl jsem říct, mylorde: že bych snad byl tak šťastný, že by Vaše Lordstvo prokázalo mé sestře tu čest a zamilovalo se do ní?"
Sir John vykřikl radostí a vrhl se Rolandovi kolem krku. "Vaše sestra je anděl, drahý Rolande, a já ji z celé duše miluji."
"Jste volný, mylorde?"
"Úplně. Od svých dvanácti let mám vlastní jmění - asi pětadvacet tisíc liber šterlinků ročního důchodu."
"To je příliš mnoho, můj drahý, pro ženu, která by vám nepřinesla víc než padesát tisíc franků věna."
"Ó!" zvolal Angličan s přízvukem svého národa, který užíval, když byl pohnutý. "Jeli nutné zbavit se jmění, zbavím se ho."
"Ne," smál se Roland, "to je zbytečné. Jste bohatý, je to sice neštěstí, ale co dělat...? Ne, o to nejde. Vy moji sestru milujete?"
"Zbožňuji ji."
‚A co ona?" parodoval Roland přítelův anglicismus. "Miluje vás také?"
"Pochopíte, drahý Rolande, že jsem její nato neptal. Mojí povinností

bylo obrátit se především na vás, a kdybyste souhlasil, poprosit vás, abyste se za mě přimluvil u paní de Montrevelová. Teprve až bych obdržel svolení vás dvou, vyslovil bych se - vlastně - musel byste to udělat za mě, Rolande, protože já bych se toho nikdy neodvážil."
"Jsem tedy první, komu se svěřujete?"
"Jste můj nejlepší přítel."
"Nuže, u mě máte vyhráno, můj drahý."
"Zbývá ještě vaše matka a sestra."
"Pouze sestra, protože matka ponechá Amálii v tomto směru volnost volby, a nemusím vám ani říkat, že by byla šťastná, kdyby ta volba padla na vás. Zapomínáte však na někoho jiného."

"Na koho?" ptal se sir John jako muž, který předem uvážil všechny příznivé i nepříznivé okolnosti a jehož záměru se staví do cesty nová překážka.
"Na prvního konzula."
"God...!" uniklo Angličanovi. Druhou polovinu národního zaklení spolkl.
"Před mým odjezdem do Vendée se mnou o sestře mluvil a řekl mi, že tato záležitost se už netýká mojí matky a mě, nýbrž jeho."
"Pak jsem ztracen," vzdychl si sir John zdrceně.
"Proč?"
"První konzul nemá Angličany rád."
"Řekněte, že Angličané nemají rádi prvního konzula."
"Ale kdo o mně s prvním konzulem promluví?"
"Já."
"A vy budete mluvit o mé lásce jako o věci, která je vám příjemná?"
"Stanu se holubicí míru mezi oběma národy."
"Ó, díky!" zvolal sir John a stiskl Rolandovi ruce. "Vy mě už opouštíte?" řekl pak s lítostí.
"Drahý příteli, mám volných jen několik hodin. Jednu jsem věnoval matce, druhou vám a třetí chci strávit s Eduardem... Rád bych ho objal a doporučil jeho učitelům, aby ho nechali prát se s kamarády podle libosti. Pak se vrátím do Luxemburku."
"Vyřiďte mu tedy můj pozdrav a řekněte, že jsem pro něj objednal pár anglických pistolí, aby si nemusel posluhovat pistolemi průvodčího, až bude zase někdy přepaden lupiči."
Roland udiveně pohlédl na sira Johna.
"Co jste to říkal?"
"Copak vy o tom ještě nevíte?"
"O čem mám vědět?"
"O věci, kvůli níž by naše ubohá Amálie zemřela leknutím."
"O jaké věci?"
"O útoku na dostavník."
"Jaký dostavník?"
"Dostavník, ve kterém jela vaše matka."

"Dostavník, ve kterém jela moje matka do Paříže, byl tedy přepaden?"
"Vy jste se setkal s paní de Montrevelovou a ona vám nic neřekla?"
"Ani slovem se nezmínila..."
"Nuže, náš drahý Eduard si počínal jako hrdina. Když se nikdo nebránil,' bránil se on. Uchopil pistole průvodčího a vystřelil."
"Statečné dítě."
"Ano. Ale naneštěstí, nebo naštěstí, byl průvodčí tak opatrný, že nabil pistole jen prachem. Páni Jehuovi společníci Eduarda za jeho statečnost objali, ale on nikoho nezabil ani nezranil."
"Jste si jistý tím, co mi říkáte?"
"Opakuji vám, že vaše sestra by zemřela leknutím."
"To je dobře."
"Co je dobře?" podivil se sir John.
"Ano... je dobře, že navštívím Eduarda."
"Co zamýšlíte?"
"Mám plán."
"Počítáte se mnou?"
"To ne, na mou věru. Moje záměry se pro vás nehodí."
"Zajisté uznáte, Holande, že to vyžaduje odvetu."
"Ovšem, já se vyrovnám za oba. Vy jste zamilovaný, drahý lorde, žijte pro svou lásku."
"Slibujete mi podporu?"
"Domluveno. Mám velkou chuť nazývat vás svým bratrem."
"Máte dost toho, nazývat mě přítelem?"
"Na mou duši - ano. Je to příliš málo."
"Děkuji."
Oba přátelé si stiskli ruce a rozešli se.
O čtvrt hodiny později vcházel Roland do ústavu Prytanéée v ulici sv. Jakuba. Po prvních slovech, které vyměnil s ředitelem ústavu, poznal, že se Eduardovi dostalo zvláštního doporučení. Poslali pro hocha.
S bouřlivou radostí padl staršímu bratrovi kolem krku.

Po chvilce Roland zavedl hovor na přepadení dostavníku.
Pokud paní de Montrevelová nic neřekla a lord Tanlay byl skoupý na podrobnosti, s Eduardem to bylo jiné. Přepadení dostavníku bylo jeho Iliadou. Líčil Rolandovi událost do nejmenších podrobností, vyprávěl o Jérómově dohodě s lupiči, o pistolích nabitých prachem, o matčině mdlobě, o tom, jak rytířsky se o ni staral jeden z Jehuových společníků, jenž znal také jeho křestní jméno, jak mu na okamžik spadla maska a že paní de Montrevelová musela vidět jeho tvář.
Rolanda tato poslední podrobnost zarazila.
Pak hoch vypravoval o audienci u prvního konzula, jak ho objal, políbil a nakonec doporučil řediteli ústavu Prytanée.
Roland uslyšel, co chtěl vědět, a jelikož cesta z ulice sv. Jakuba do Luxemburku netrvala déle než pět minut, vrátil se tam ve chvíli, kdy zámecké hodiny ukazovaly čtvrt na dvě.

3. KAPITOLA
Z Bonapartova intimního života
První konzul pracoval s policejním ministrem. Jak měl rozdělen svůj čas od doby, co bydlel v Luxemburku?
Vstával v sedm hodin. Ihned zavolal jednoho z tajemníků - nejraději Bourrienna - a pracoval s ním až do deseti hodin. V tu dobu přicházel sluha oznamovat, zeje snídaně na stole. V jídelně Bonaparta očekávali Joseíína, Hortenzie a Evžen. Zasedli ke stolu s pobočníky majícími službu a s Bourriennem. Po snídani byla hodina věnována rozhovoru, jehož se obyčejně účastnili také bratři prvního konzula, Lucien a Josef. V poledne přicházel Cambacérès. Bonaparte věnoval kancléři půl hodiny, pak obyčejně náhle vstal a řekl:
"Na shledanou, Josefíno! Na shledanou, Hortenzie...! Pojďme pracovat, Bourrienne!"
Po těchto slovech, která se denně opakovala, odcházel první konzul ze salonu a vracel se do pracovny.
Práci si nerozděloval podle nějaké metody, vyřizoval záležitosti podle jejich nutnosti a mnohdy podle rozmaru.
Odpoledne chodíval do rady, odkud se vždy vracel do pracovny a prozpěvoval si. Bonaparte zpíval skoro tak falešně jako Ludvík XV.
Po návratu z rady prohlížel vyhotovené listiny, podepisoval dopisy nebo hovořil, natažen v křesle, přičemž řezal kapesním nožíkem do jeho opěradla. Neměli chuť do hovoru, pročítal sám došlé dopisy a brožury.
Pak se najednou vztyčoval, jako by se vytrhl ze sna, a říkal: "Pište, Bourrienne!" A začal diktovat jeden ze svých obrovských záměrů, které mnohdy uvedly v úžas - či lépe řečeno - ohromily svět.
V pět hodin se obědvalo. Pak se první konzul odebral k Josefíně, kde obyčejně přijímal ministry, a obzvlášť ministra zahraničí Talleyranda.
O půlnoci, někdy i dříve, ale nikdy později, prudce vstával a dával povel k odchodu: "Pojďme si lehnout!"
Druhého dne v sedm hodin ráno začínal tentýž život, přerušovaný pouze předvídanými událostmi.
Mnoho malířů a sochařů se pokoušelo zvěčnit štětcem nebo vytesat do mramoru i bronzu Bonapartovu podobu, ale nikomu se nepodařilo vystihnout jeho pohled, který bleskurychle měnil svůj výraz. V jedné minutě vytryskl zpod víček živý a ostrý jako dýka, hned zase hřejivý jako sluneční paprsek, něžný jako polibek a pak zase přísný jako otázka nebo strašný jako hrozba. Dovedl provrtávat jako nebozez srdce toho, na koho se upíral, a sondovat je až do hloubky, aby četl jeho nejtajnější myšlenky.
Bonaparte měl i v době své hubenosti krásné ruce, které s jistou koketérií rád ukazoval. Když ztloustl, nabyly jeho ruce nádherný tvar. Věnoval jim také obzvláštní péči, a když hovořil, se zalíbením se na ně díval.

193
192

Procházelli se, kráčel vždy poněkud ohnutý, jako by měl příliš těžkou hlavu. Ruce měl založeny za zády, chvílemi nervózně trhával pravým ramenem a současně pohnul ústy z levé strany na pravou. Tento výraz se u něj projevoval nejčastěji v dobách, kdy v něm zrály velké záměry.
Za válečných tažení, v armádě a na koni byl Bonaparte stejně neúnavný jako v obyčejném životě, kdy kráčíval pět až šest hodin, aniž si toho všiml. Jakmile se procházel s důvěrným známým, zavěsil se na jeho rámě a opíral se o něho. Mluvilo se také o epileptických záchvatech, které se prý u něho objevovaly od prvního

válečného tažení do Itálie. Bourrienne však za celých jedenáct let, co byl stále kolem něho, neviděl, že by ho takový záchvat stihl.
Jak byl neúnavný ve dne, tak rád a dobře spával v noci. Uléhal o půlnoci, někdy i dříve, a když vešli ráno v sedm do j eho ložnice, aby ho vzbudili, pokaždé ho nalezli, jak tvrdě spí. Obyčejně vstával po prvním zavolání, mnohdy však rozespale říkával: "Prosím tě, Bourrienne, nech mě ještě chvíli spát."
Nebyloli nic nutného, Bourrienne se vracel kolem osmé, naléhal a bručící Bonaparte musel vstávat.
Ohledně buzení v noci udělil lidem zvláštní instrukce: "V noci mě nikdy nebuďte, chceteli mi oznámit dobrou zprávu. Ta může počkat. Jdeli však o špatnou zprávu, vzbuďte mě okamžitě, protože v takovém případě nesmím ztrácet ani minutu, abych jí mohl čelit."
Zatímco ho komorník česal a holil, předčítal mu jeden z tajemníků nebo pobočníků denní listy. Vždy se začínalo Moniteurem. Bonaparte však věnoval opravdovou pozornost pouze německým nebo anglickým listům. "Dále, dále," říkával při čtení francouzských novin. "Já vím, co píšou, protože píšou jen to, co chci já."
Když byl první konzul hotov s toaletou, odešel do pracovny. Snídaně byla velmi jednoduchá, každé ráno mu podávali jeho oblíbené jídlo: kuře smažené na oleji a česneku, které se od té doby objevovalo na jídelních lístcích restaurací pod jménem kuře a laMarengo.
Po snídani i obědě vypil koflík černé kávy. Mělli pracovat dlouho do noci, nikdy nepil černou kávu. Dával sobě i tajemníkovi přinášet koflík čokolády.
Většina historiků tvrdí, že Bonaparte hodně šňupal, ale není to pravda. Šňupal sice od čtyřiadvaceti let, ale jen tolik, aby osvěžil svůj mozek. Každý den měnil tabatěrku. Měl jich celou sbírku. V tom se podobal Bedřichu Velikému. Jen při boji, kdy by bylo nesnadné držet v jedné ruce tabatěrku a zároveň uzdu koně, šňupával přímo z kapsy u vesty, vyložené za tím účelem parfémovanou kůží.
Generál nebo první konzul nenosil rukavice, spokojil se s tím, zeje držel a mačkal v levé ruce. Jako císař učinil Bonaparte pokrok, jednu totiž nosil. A jelikož měnil rukavice nejen denně, ale i několikrát za den, přišel jeho komorník na nápad dát zhotovit vždy jen jednu rukavici a doplňovat pár tou, která právě odpočívala.

Bonaparte měl dvě veliké vášně, které Napoleon zdědil: válku a pomníky. Veselý a téměř usměvavý v poli se stával zasmušilým v době míru. Aby se z tohoto smutku vytrhl, uchyloval se k umění a snil o gigantických pomnících, z nichž mnohé započal a některé dokončil. Věděl, že pomníky tvoří část života národů, že jsou jeho dějinami psanými velkými písmeny. Na čem si však nejvíce zakládal, byla pověst a zvučné jméno. Odtud jeho potřeba války a touha po slávě.
V rodinných stycích býval často škádlivý, ale toto škádlení nebylo zlomyslné nebo nezdvořilé. Jeho špatný rozmar, který se dal lehce vzbudit, se obyčejně přehnal rychle jako mrak hnaný větrem. Vybouřil se ve slovech a rozptýlil ve vlastním výbuchu. Pokud však šlo o veřejné zájmy a některý z jeho důstojníků nebo ministrů se dopustil chyby, výbuchy jeho hněvu bývaly daleko prudší a dopadaly na viníkovu hlavu jako rány kyjem, pod nimiž musel chtě nechtě sklonit šíji.
Bonaparte měl dva druhy nepřátel: jakobíny a roajalisty. První nenáviděl, druhých se bál. Mluvilli o jakobínech, nenazýval je jinak než vrahy Ludvíka XVI. S roajalisty to bylo jinak. Zdálo se, jako by předvídal restauraci.
Měl u sebe dva muže, kteří hlasovali pro smrt krále: Fouchého a Cambacérèse. Často se nemohl zdržet, aby svého kolegu nechytil za ucho a neřekl: "Je mi vás líto, můj ubohý Cambecéřesi, ale váš osud je zpečetěn. Pokud se vrátí Bourboni, budete pověšen."
Jednoho dne vytrhl Cambecérès netrpělivým pohybem svoje ucho živým kleštím, které ho svíraly, a řekl: "Jděte a nechtě si svoje žerty!"
Pokaždé, když Bonaparte unikl nějakému nebezpečí, rychle se poznamenal na prsou znamením kříže - korsický zvyk, který mu zůstal z dětství.
Pokud zažil nějakou nemilou věc nebo se v duchu zabýval nepříjemnou myšlenkou, prozpěvoval si. Jakou melodii? Vlastní nápěv, který nikdy nikdo nepoznal, tak zpíval falešně. S prozpěvováním usedl k psacímu stolu, houpal se na křesle, div se nezvrátil dozadu, a řezal kapesním nožíkem do jeho opěradla. Zato si nikdy neořezával pera, to byla starost tajemníka, jenž je vždy ořezával, jak nejlépe uměl, neboť měl zájem, aby to strašlivé písmo nebylo zcela nečitelné.
V době, o níž mluvíme, se první konzul se zálibou zabýval zvelebováním velkostatku Malmaisonu, který právě koupil. Odebral se tam vždy v sobotu večer a trávíval tam jako školák na prázdninách celou neděli a mnohdy i pondělí.
Bonaparte mísil do své záliby pro venkov trochu poezie. Rád vídával procházet se v temném stromořadí parku vysokou ženskou postavu oděnou bíle - nenáviděl totiž

šaty temné barvy.
Jelikož měl pánovitou povahu, byl k ženám málo galantní a zdvořilý a jen zřídka řekl i té nejhezčí z nich něco příjemného. Společnost často trnula, užaslá špatnými poklonami, jaké udílel Josefíniným nejlepším přítelkyním. Jedné znich řekl: "Ó, jaké máte červené ruce!" Druhé zase: "Jak jste to dnes učesaná!" Nebo: "Máte špinavé šaty, vidím vás v nich už po

194
195

dvacáté." A jiné: "Měla byste změnit švadlenu, jste dnes podivně vymóděná." Jednou řekl vévodkyni de Chevreusové, rozkošné blondýně, jejíž vlasy každý obdivoval: "To je zvláštní, jak jste zrzavá."
"Možná," odsekla vévodkyně, "ale je to poprvé, co mi to řekl muž."
Bonaparte neměl rád hru, a pokud náhodou hrál, bylo to jen jednadvacet. Měl ostatně něco společného s Jindřichem IX., a sice to, že hrál falešně. Po hře však nechával všechno vyhrané zlato i bankovky na stole se slovy: "Jste hlupáci! Hrál jsem celou dobu falešně a vy jste to nezpozorovali. Ať se ti, kdo prohráli, odškodní!"
Bonaparte, velice přesný v placení vlastních vydání, nespěchal s placením státních povinností. Byl totiž přesvědčen, že při každém obchodu uzavřeném mezi ministrem a dodavateli je stát okrádán. Trpěl utkvělou myšlenkou, že každý dodavatel je zloděj.
Jednou mu představili muže, jenž podal nabídku na velkou státní zakázku, která byla přijata.
"Jak se jmenujete?" zeptal se ho Bonaparte s obvyklou břitkostí.
"Vollant, občane první konzule."
"Krásné jméno pro dodavatele."
"Moje jméno se však píše se dvěma ‚1', občane první konzule."
"Proto se neokrádá o nic méně, pane," odpověděl Bonaparte a obrátil se k němu zády.
Bonaparte jen zřídka odvolal svoje rozhodnutí. I kdyby je uznal za nesprávné, nikdo ho neslyšel říct: "Neměl jsem pravdu."
Přes to vše se spíše jen tvářil, že opovrhuje lidmi. Nebyl ani mstivý, ani zlý. V soukromém životě byl citlivý, přístupný soucitu. O Bonapartovi, a zejména o Napoleonovi, by se toho dalo říct ještě mnoho, ale nepíšeme dějiny, nýbrž prostý příběh, v němž hraje úlohu. Vraťme se tedy k našemu vypravování.
4. KAPITOLA
Vyslanec
Když se Roland vrátil do Luxemburku, u prvního konzula byl právě policejní ministr Fouché. Roland patřil k domácím, proto měl ve zvyku, když se vracel z cest nebo z pouhé procházky, otevřít dveře Bonapartovy pracovny, ať už se tam nacházel kdokoli, a strčit dovnitř hlavu. První konzul býval často tak zaměstnán, že si toho málokdy všiml.
Roland pronesl jediné slovo: "Generále...", což v jejich důvěrné řeči znamenalo: " Generále, jsem tady. Potřebujete mě? Čekám na vaše rozkazy. " Pokud generál Rolanda nepotřeboval, odpověděl jen: "Dobrá." V opačném případě říkával: "Vejdi!" Pobočník vcházel dovnitř a čekával ve výklenku okna, až mu generál sdělí svoje přání.

Jako obyčejně strčil Roland i tentokrát hlavu do dveří a řekl:
"Generále..."
"Vejdi," odpověděl první konzul se zřejmým uspokojením.
Roland vstoupil.
Jak jsme už řekli, Bonaparte rozmlouval s policejním ministrem. Záležitost, jíž se zabývali, měla i pro Rolanda svoji zajímavost. Jednalo se o nového přepadení dostavníku Jehuovými společníky. Na stole ležely tři protokoly, potvrzující přepadení jednoho dostavníku a dvou poštovních povozů. V jednom z nich jel Triber, pokladní italské armády.
Přepadení dostavníku se odehrálo na silnici mezi Meximieuxem a Montluelem, přepadení prvního z poštovních povozů nedaleko Nantuy a druhého mezi Saint Etiennem a Bourgem, na místě zvaném Carronnières.
Ke dvěma z těchto událostí se pojily zvláštní příhody.
K částce čtyřiceti tisíc a skříňce se skvosty, uloupené blízko Nantuy, se nedopatřením připletly také peníze cestujících, kteří je už považovali za ztracené. Smírčí soudce v Nantue však obdržel list bez podpisu, označující místo, kde jsou peníze zahrabány. Byla připojena prosba, aby je odevzdal

majitelům, a poznámka, že Jehuovi společníci válčí pouze s vládou a ne se soukromníky.
Co se týče přepadení v Carronnières, kde museli lupiči zastřelit jednoho koně, aby poštovní vůz zastavil, neboť ten zdvojnásobil rychlost, Jehuovi společníci se domnívali, že jsou povinni poštmistrovi koně nahradit. Obdržel za něj pět set franků, tolik, zač byl kůň před týdnem koupen. Protokoly vystavené místními úřady podepsali také cestující.
Bonaparte si tiše prozpěvoval svůj neznámý nápěv, což dokazovalo, že zuřil.
"Tvůj department se proti mně spikl," řekl Rolandovi. "Podívej se!"
Pobočník rychle pohlédl na rozložené listiny a pochopil.
"Chtěl jsem o tom s vámi mluvit, generále."
"Tak mluv, ale nejdříve požádej Bourrienna o můj atlas departementů."
Roland přinesl atlas, a jelikož uhodl, co si Bonaparte přeje, našel departement Ain.
"To je ono," řekl první konzul. "Ukaž mi, kde se to stalo."
Roland položil prst na mapu směrem k Lyonu. "Podívejte, generále, první přepadení se odehrálo přesně na tomto místě, právě proti vesnici Belignieux."
"A druhé?"
"Tady," ukázal Roland na opačnou stranu okresu.
"A třetí?"
"Les Carronnières leží přesně zde. Není však označen na mapě, protože je příliš nepatrný."
"Co je to?" ptal se Bonaparte.
"Carronnières u nás říkají cihelnám, generále. Patří občanu Terrierovi. Zde je přesný bod, jaký by zaujímaly na mapě -" vyryl špičkou tužky ostrý bod do mapy v místě, kde se udalo přepadení.

197
196

"Jakže, stalo se to sotva půl míle od Bourgu?"
"Ano, generále. To vysvětluje, jak mohl být raněný kůň dopraven do Bourgu, kde v poštovních stájích pošel."
"Slyšíte tyto podrobnosti, pane?" otočil se Bonaparte k policejnímu ministrovi.
"Ano, občane první konzule."
"Víte, že chci, aby lupičství ustalo."
"Všemožně se o to pokusím."
"Nejde o vaše pokusy, ale o to, aby se to podařilo."
Ministr se uklonil.
"Pouze pod touto podmínkou vás uznám za skutečně obratného muže, za jakého chcete být považován."
"Pomohu vám v tom, občane," nabídl se Roland.
"Neosmělil jsem se vás o to požádat," odpověděl ministr.
"Ano, nabízím vám to. Nedělejte žádné kroky, dokud se nedohodneme."
Ministr tázavě pohlédl na Bonaparta.
"Dobrá, jděte," řekl první konzul. "Roland za vámi přijde na ministerstvo."
Fouché pozdravil a odešel.
"Opravdu bude tvojí čestnou povinností vyhladit lupiče, Rolande," po, kračoval první konzul. "Předně se to odehrává v tvém okresu - a pak se zdá, že ukládají hlavně o tebe a tvoji rodinu."
"Naopak, generále. Dopaluje mě právě to, že mě a moji rodinu chrání."
"Vraťme se k tomu Rolande. Zde má každá podrobnost svoji důležitost. Začínáme novou válku proti beduínům."
"Pozorujte toto, generále: jdu strávit noc do seillonského kláštera, abych viděl strašidla. Strašidlo se mi skutečně objeví, ale zcela neškodné. Vystřelím na ně dvě rány z pistole, ani se neobrátí. Přepadnou dostavník, ve kterém jede moje matka. Omdlí a lupič ji s nejněžnější péčí ošetřuje, tře jí spánky octem a dává čichat k solím. Můj bratr Eduard se brání, jak může, a vystřelí na lupiče. Oni ho však zato laskají, objímají, chválí jeho odvahu. Nechybělo mnoho a dali by mu bonbóny jako odměnu za dobré chování. A zase naopak. Když mě můj přítel sir John napodobil a šel do seillonského kláštera, zacházeli s ním jako s vyzvědačem a probodli ho."
"Ale nezemřel?"
"Ne, vede se mu naopak tak dobře, že se chce oženit s mou sestrou."
, Ach, on požádal o j ej í ruku?"
"Oficiálně."
"A co jsi odpověděl?"

"Že to záleží na dvou osobách."
"Matce a tobě, to je správné."
"Ne, na sestře a na vás."
"Že na ní, to chápu, ale na mně?"
"Copak jste neřekl, zeji chcete provdat?"

Bonaparte chvíli přecházel po pokoji s rukama založenýma za zády. Najednou se obrátil k Rolandovi. "Jaký je ten tvůj Angličan?"
"Uvidíte ho, generále."
"Nemyslím fyzicky, protože všichni Angličané si jsou podobní: modré oči, bílá pleť, nazrzlé vlasy a prodloužená čelist. Ptám se tě, jaký je."
"Dokonalý gentleman, velice statečný, velice klidný, velice vznešený, velice bohatý... a co víc - ale to pro vás jistě nebude doporučením - je synovcem lorda Grenvilla, prvního ministra Jeho Veličenstva."
"Co říkáš?"
"Prvního ministra Jeho Veličenstva."
Bonaparte se začal opět procházet. Po několika minutách se zastavil před Rolandem a zeptal se: "Mohu toho tvého Angličana vidět?"
"Vy víte, generále, že můžete všechno."
"Kde je?"
"V Paříži."
"Vyhledej ho a přiveď sem!"
Roland byl zvyklý poslouchat bez odmluvy. Vzal tedy svůj klobouk a šel ke dveřím.
"Pošli mi sem Bourrienna," řekl první konzul v okamžiku, kdy přestupoval práh tajemníkovy pracovny.
Sotva Roland zmizel, objevil se Bourrienne.
"Sedněte si, Bourrienne, a pište," řekl první konzul.
Bourrienne usedl, připravil si papír, namočil pero do inkoustu a čekal.
"Jste připraven?" ptal se Bonaparte a posadil se k témuž psacímu stolu, což bývalo jeho zvykem, který uváděl tajemníka do zoufalství, protože první konzul se nepřestával po celou dobu, co diktoval, houpat na židli, takže se stůl tak otřásal, jako by se nacházel na rozbouřeném moři.
"Jsem připraven," odpověděl nebohý Bourrienne, zvyklý snášet veškeré výstřednosti prvního konzula.
"Tak pište." A diktoval:
" Bonaparte, první konzul Republiky
Jeho Veličenstvu králi Velké Británie a Irska
Povolán přáním francouzského národa, abych zastával první úřad v Republice, považuji za vhodné sdělit to přímo Vašemu Veličenstvu.
Má válka, která pustoší čtyři díly světa, trvat věčně? Není prostředek k dorozumění se?
Jak mohou dva nejosvícenější národy Evropy obětovat myšlence plané velikosti a špatně odůvodněné nenávisti vnitřní blaho země a štěstí rodin? Jak to, že necítí, že mír je nejzákladnější potřebou lidstva? Tyto city jistě nejsou cizí srdci Vašeho Veličenstva, jež vládne svobodnému národu za tím účelem, aby jej učinilo šťastným.
Vaše Veličenstvo zajisté nebude v mém kroku spatřovat nic jiného než upřímné přání účinně přispět k všeobecnému míru.
Francie i Anglie mohou ještě dlouho vyčerpávat svoje síly - k neštěstí

199
198

všech národů - ale odvažuji se říct, že blaho každého civilizovaného národa spočívá v ukončení války, která objímá celý svět. "
Bonaparte se odmlčel. "Myslím, že je to tak dobře," řekl. "Přečtěte mi to, Bourrienne."
Tajemník přečetl dopis, který právě napsal. Při každém odstavci první konzul přikývl a řekl: "Dále!"
Ani nepočkal, až tajemník přečte poslední slova, vzal mu list z ruky a podepsal jej novým perem. Měl totiž ve zvyku používat každé pero jen jednou. Nebylo pro něj nic protivnějšího než inkoustová skvrna na prstech.
"Nuže," řekl, "zapečeťte to a napište adresu: Lord Grenville.lí
Bourrienne vykonal, co mu bylo nařízeno.
V tom okamžiku uslyšeli hluk povozu, který zastavil na dvoře Luxemburku. Za několik vteřin vstoupil Roland.

"Nuže?" ptal se Bonaparte.
"Řekl jsem vám, že můžete všechno, generále."
"Máš svého Angličana?"
"Potkal jsem ho na křižovatce Bussy, a protože jsem věděl, že nerad čekáte, sebral jsem ho tak, jak byl, a přinutil ho vstoupit do vozu. Dalo mi to dost práce - už jsem se domníval, že ho sem musím dát dopravit hlídkou z ulice de Mazarine. Je totiž v botách a v převlečníku."
"Ať vejde," řekl Bonaparte.
"Vstupte, mylorde!" zavolal Roland.
Lord Tanlay se objevil na prahu. Prvnímu konzulovi stačil jediný pohled, aby poznal, že má před sebou dokonalého gentlemana. Trochu hubenosti a bledosti dodávalo siru Johnovi distingovanější vzhled.
Uklonil se a jako pravý Angličan čekal, až bude představen.
"Generále," promluvil Roland, "mám čest představit vám sira Johna Tanlaye, jenž se chtěl vydat až k vodopádům Nilu jen proto, aby vás viděl, ale jehož jsem dnes musel vést do Luxemburku za ucho."
"Pojďte, mylorde," řekl Bonaparte. "Není to poprvé, co jsem vyslovil přání poznat vás, a bylo od vás přímo nevděčné vzpírat se mému přání."
"Pokud jsem váhal, generále," odpověděl sir John výbornou francouzštinou, "bylo to jen proto, že jsem nemohl uvěřit cti, kterou mi prokazujete."
"A zcela přirozeně i z národního citu, protože mě jistě jako všichni vaši krajané nenávidíte."
"Musím přiznat, generále," usmíval se Angličan, "že zůstali u obdivu."
"A sdílíte také ten absurdní předsudek, že národní čest vyžaduje, abychom dnes nenáviděli nepřítele, který může být zítra naším přítelem?"
"Francie mi byla téměř druhou vlastí, generále, a můj přítel Roland vám poví, že toužím po okamžiku, až se stane mou pravou vlastí."
"Takže neuvidíte s nelibostí, až si Francie s Anglií podají ruce, aby lidstvu vrátily štěstí a mír?"
"Ten den pro mě bude dnem štěstí."

‚A propůjčil byste se k tomu, abyste přispěl k docílení tohoto výsledku?"
"Nasadil bych pro to svůj život."
"Roland mi řekl, že jste příbuzný lorda Grenvilla."
"Jsem jeho synovec."
"Vycházíte s ním dobře?"
"Velice miloval moji matku, svoji starší sestru."
"Vzal byste si na starost odevzdat mu ode mě dopis?"
"Adresovaný...?"
"Králi Jiřímu III."
"Byla by to pro mě veliká čest."
"Vyřídil byste svému strýci to, co nelze napsat v dopise?"
"Aniž bych změnil jediné slovo."
"Nuže, řekněte mu..." Bonaparte se odmlčel a obrátil se k tajemníkovi.
"Bourrienne, vyhledejte mi poslední list ruského cara!"
Bourrienne otevřel složku na dopisy, a aniž hledal, vzal do ruky list, který podal prvnímu konzulovi.
Ten vrhl rychlý pohled na dopis a podal jej lordu Tanlayovi. "Řekněte mu nejprve, že jste četl tento list."
Sir John se uklonil a četl:
Občane první konzule,
obdržel jsem osm tisíc Rusů zajatých v Holandsku, ozbrojených a nově oblečených - každý v uniformě svého pluku - které jste mi poslal bez výkupného, bez výměny, bez jakékoli podmínky. To je čisté rytířství a já si o sobě myslím, že rytířem jsem. To, co Vám mohu výměnou za tento skvělý dar nabídnout nejlepšího, první konzule, je moje přátelství. Přijímáte je?
Jako záruku tohoto přátelství vracím lordu Withworthovi, vyslanci v Petrohradě, jeho pověřovací listiny.
Ostatně, chceteli být mým svědkem, vyzvu na osobní souboj všechny krále, kteří nepůjdou proti Anglii a neuzavřou jí své přístavy. Začínám svým sousedem, dánským králem, a budete si moci v .Gazette de la Cour' přečíst provolání, které mu zasílám.
Mám ještě něco dodat? Ne!
Váš obdivovatel a upřímný přítel
Pavel
Lord Tanlay se obrátil k prvnímu konzulovi. "Víte, že ruský car je blázen?"
"Soudíte tak podle tohoto dopisu, mylorde?" zeptal se Bonaparte.
"Ne, ale utvrzuje mě v mé domněnce."

"Od blázna dostal Jindřich VI. z Lancastru korunu sv. Ludvíka a znak Anglie ještě nese francouzské lilie, pokud je z něho nevyškrábu mečem."
Sir John se usmál. Jeho národní hrdost se proti této domýšlivosti vítěze od pyramid bouřila.

201
200

"Ale o to teď nejde," pokračoval Bonaparte. "Všechno má svůj čas." "Ano," zašeptal Angličan,, jsme ještě příliš blízko Abukiru." "Ó, neporazím vás na moři. Než bych z Francie učinil námořní národ, potřeboval bych na to padesát let, ale tady dole..." ukázal na mapě Orient. "Pro tuto chvíli nejde o válku, ale o mír. Potřebuji ho, aby se splnil můj sen."
"Mám tedy svému strýci říct, že si přejete mír?" "Ale zároveň mu povězte, že se nebojím války." "Dovolte mi otázku, občane první konzule. Přejete si mír?" "Zde je dopis, v němž o něj žádám vašeho krále, mylorde, a abych si byl jistý, že bude odevzdán Jeho Veličenstvu, prosím synovce lorda Grenvilla, aby se stal mým poslem."
"Stane se, jak si přejete, občane první konzule, a kdybych byl strýcem místo synovcem, slíbil bych víc." "Kdy můžete odjet?" "Do hodiny."
"Nemáte žádné přání, které byste mi chtěl před odjezdem projevit?" "Žádné. A i kdybych měl, dávám plnou moc svému příteli Rolandovi." "Podejte mi ruku, mylorde, neboť vy představujete Anglii a já Francii." Sir John přijal čest, kterou mu Bonaparte prokazoval, s přesnou odměřeností, jež současně vyjadřovala jeho sympatie pro Francii i uraženou národní hrdost. Poté stiskl s bratrskou srdečností ruku Rolandovi, naposledy pozdravil prvního konzula a odešel.
Bonaparte ho sledoval očima. Zdálo se, že okamžik uvažuje. Najednou řekl:
"Rolande, já nejen svoluji k sňatku tvé sestry s lordem Tanlayem, já si ho dokonce přeji. Slyšíš? Přeji si ho!" Dal takovou váhu na každé z těchto tří slov, že jasně pravila každému, kdo prvního konzula znal: Já si nepřeji, ale chci!
Tato tyranie však nebyla Rolandovi nepříjemná. Přijal ji s vděčným poděkováním.
5. KAPITOLA
Dvě znamení
Povězme, co se dělo na zámku Noires Fontaines tři dny po shora vylíčených událostech.
Od doby, co nejprve Roland, pak paní de Montrevelová s Eduardem a posléze sir John odjeli po pařížské silnici, zůstala Amálie sama s Charlottou na zámku. Říkáme sama, protože Michal se synem nebydlel v zámku, ale v malém domku vedle mřížových vrat.
Okna Amáliina pokoje vedla do parku a komorná obývala podkrovní světnici ve třetím patře, proto zůstávalo celé průčelí zámku večer neosvětlené.

Obě mladé dívky byly snad příliš osamocené v tak rozsáhlé budově, zejména v době, kdy se tolik mluvilo o přepadání na silnicích. Proto Michal své mladé velitelce nabídl, že bude spávat blízko její ložnice. Ta však nabídku odmítla se slovy, že se nebojí a nepřeje si, aby se na dosavadních zvycích v zámku cokoli změnilo.
Michal dále nenaléhal a na odchodu řekl, že slečna může klidně spát, neboť on a Jakub budou v noci obcházet kolem zámku. Tyto obchůzky Amálii zprvu znepokojovaly, brzy však poznala, že se Michal se synem omezují na to, že chodí na čekanou na paseku seillonského lesa, a časté objevování se zaječího hřbetu nebo srnčí kýty na stole dokazovalo, že zbytečně nemaří čas.
Jak jsme už řekli, tři dny po vylíčených událostech, vlastně v noci, která po nich následovala, by se ti, kdo si zvykli vídat neosvětlené průčelí zámku, podivili, že od j edenácti hodin do půlnoci j sou čtyři okna prvního patra osvětlená. Je pravda, že v každém z nich stála pouze jediná nořící svíčka. Také by mohli uzřít postavu mladé dívky, jež upřeně pohlížela směrem k vesnici. Amálie tam stála nehybně, bledá, s bušícím srdcem, jako by úzkostlivě čekala na nějaké znamení.
Po chvíli si spokojeně oddechla a oči jí zazářily radostí. Tam, kam se upíral její pohled, zasvítil ohníček.
Okamžitě procházela z pokoje do pokoje a zhasínala jednu svíci po druhé. Nechala hořet jen světlo ve svém pokoji. Oheň rovněž uhasí, jako by čekal jen na toto znamení. Amálie se pak odebrala do svého pokoje, kde usedla k oknu a zírala do temna parku.
Byla noc bez hvězd, bez měsíce, a přece asi po čtvrt hodině rozeznala stín, jenž

přešel palouk a blížil se k zámku. Odnesla hořící svíci do nejzazšího kouta pokoje a spěchala otevřít skleněné dveře na balkón. Tam už stál ten, jehož čekala.
Stejně jako té noci, kdy jsme ho viděli přelézt balkón, ovinul rámě kolem dívčina pasu a vtáhl ji do pokoje. Hledala rukou šňůru žaluzie a ta spadla dolů s větším hlukem, než dovolovala opatrnost. Pak zavřela okno. Když přinesla svíci blíže a světlo dopadlo na její obličej, mladý muž vykřikl úzkostí:
"Co se stalo?"
Amáliina tvář byla totiž smáčená slzami.
"Veliké neštěstí," odpověděla dívka.
"Ó, tušil jsem to, když jsem viděl znamení, jímž jsi mě volala, ačkoli jsi mě přijala předešlou noc... Ale mluv, je to nenapravitelné neštěstí?"
"Skoro."
"Alespoň doufám, že hrozí jen mně."
"Hrozí nám oběma."
"Mluv, mám sílu je snést."
"Máší sílu vyslechnout vše, nemám já dost síly, abych ti všechno řekla." Vzala z krbové římsy dopis a podala mu ho. "Cti, to mi přivezl večerní kurýr."

Mladý muž vzal dopis, otevřel jej a pohlédl nejprve na podpis. "Je od paní de Montrevelové," řekl. "A doušku připsal Holand."
Milovaná dcero,
přeji si, aby Ti zpráva, kterou Ti oznamuji, způsobila stejnou radost jako mně a našemu drahému Rolandovi. Sir John, jemuž jsi upírala srdce a o kterém jsi říkala, zeje to stroj vyšlý z dílen ve Vaucansonu, uznává, že jsi měla právo o něm tak soudit až do dne, kdy Tě uviděl. Ale tvrdí, že od toho dne má opravdu srdce a že tě to srdce miluje.
Mohla jsi to tušit, drahá Amálie, podle jeho aristokraticky zdvořilého chování, v němž ani oko Tvojí matky nepoznalo nic něžnějšího?
Dnes ráno, u snídaně s Tvým bratrem, ho oficiálně požádal o Tvoji ruku. Roland to přijal s radostí, ale sám nic určitého neslíbil. První konzul hovořil s Rolandem před odjezdem do Vendée o Tvém provdání. Přál si Tvého nápadníka poznat, a když ho uviděl, sir Tanlay si rázem získal jeho přízeň. Pověřil ho poselstvím pro jeho stýce lorda Grenvilla. Sir John okamžitě odjel do Anglie. Nevím, jak dlouho se tam zdrží, ale po návratu bude žádat o dovolení, aby před Tebe směl předstoupit jako ženich.
Lord Tanlay je ještě mladý, příjemného zevnějšku a nesmírné bohatý. Je spřízněn s prvními rodinami Anglie a je Rolandovým přítelem. Neznám muže, který by měl větší právo - neřeknu ‚na Tvoji lásku', moje drahá Amálie, ale na Tvoji úctu.
Ostatní Ti povím několika slovy.
První konzul se chová neobyčejně laskavě ke mně i k oběma Tvým bratrům a paní Bonapartova čeká jen na Tvůj sňatek, aby Tě povolala k sobě. Jde o přesídlení z Luxemburku do Tuillerií. Chápeš celý význam této změny bydliště?
Tvoje milující matka
Klotilda de Montrevelová
Aniž by se Morgan zastavil, četl Rolandovu doušku:
Četla jsi, drahá sestřičko, co psala naše dobrá matka. Tento sňatek Ti upřímně doporučuji. Nehraj si na malou holčičku, první konzul si přeje, aby ses stala lady Tanlayovou, to znamená, že to chce.
Odjíždím na několik dní z Paříže. Neuvidím Tě, ale možná o mně uslyšíš.
Líbá Tě
Roland
"Nuže, Karle, co tomu říkáš?" zeptala se Amálie, když Morgan dočetl. "Zeje to věc, na kterou jsme vlastně měli být připraveni, můj ubohý andílku."
"Co budeme dělat?"

"Zbývají tři věci."
"Mluv!"
"Především odporuj, mášli sílu. To je nejkratší a nejjistější."
Amálie sklonila hlavu.
"Nikdy se toho neodvážíš, mám pravdu?"
"Nikdy."
"A přece jsi moje žena, Amálie. Kněz požehnal našemu spojení."
"Ale takový sňatek před zákonem neplatí právě proto, že mu požehnal jen kněz."

"A tobě, psancově ženě, to nestačí?" ptal se Morgan a chvěl se mu hlas.
Amálie se mu vrhla kolem krku. "Ale moje matka...!" zvolala. "Nemáme matčino požehnání."
"Bylo to spojeno s nebezpečím."
"A hlavně ten muž... Nečetl jsi, že bratr píše, že on to chce?"
"Ó, kdybys mě milovala, Amálie, brzy by viděl, že může změnit vzhled státu, že může rozsít válku od jednoho konce světa ke druhému, že může vydávat zákony, zbudovat trůn - ale že nemůže přinutit ústa, aby vyřkla ano, když srdce říká ne!"
"Kdybych tě milovala?" řekla Amálie vyčítavě. "Je půlnoc, jsi v mém pokoji, pláči v tvé náruči, já, dcera generála de Montrevela, Rolandova sestra - a ty řekneš: .Kdybys mě milovala!'"
"Křivdil jsem ti, drahá, zapomněl jsem, že tě vychovali k zbožňování toho člověka. Nechápeš, že by mu mohl někdo odporovat, a kdo by tak učinil, jev tvých očích rebel."
"Karle, řekl jsi, že zbývají tři věci. Kteráje druhá?"
"Zdánlivě přijmout nabízený sňatek, ale získat čas a pod všemožnými záminkami jej oddalovat. Člověk není nesmrtelný."
"Ne, ale on je příliš mladý, než abychom mohli počítat s jeho smrtí. A třetí...?"
"Prchnout. To je nejkrajnější prostředek, jemuž se však staví do cesty dvě překážky: tvůj odpor..."
"Jsem tvoje, Karle, a přemohu svoji nerozhodnost."
"...a moje závazky," dokončil Morgan.
"Tvoje závazky?"
"Jsem vázán jako člen společenstva, Amálie. I my máme muže, jemuž jsme přísahali poslušnost. Ten muž je budoucí král Francie. Chápešli oddanost svého bratra k Bonapartovi, pochop také naši k Ludvíku XVIII."
"Pak jsme ztraceni."
"Proč? Různými záminkami můžeš získat rok. Než uplyne, povede Bonaparte s Itálií novou válku. Jediná porážka ho může zničit a ostatně - za rok se změní mnoho věcí."
"Copak sis nepřečetl Rolandovu doušku?"
"Ovšem, ale nevidím v ní nic jiného než v dopise tvé matky."
"Přečti si ještě jednou poslední větu." Amálie mu přidržela dopis před očima.

204
205

"Odjíždím na několik dní z Paříže," četl Morgan. "Neuvidím tě, ale možná o mně uslyšíš."
"Víš, co to znamená?"
"Ne."
"To znamená, že tě Roland pronásleduje."
"Co na tom, když nemůže zemřít rukou žádného z nás?"
"Ale ty, nešťastníku, ty můžeš zemřít jeho rukou!"
"Věříš, Amálie, že bych se proto na něho ani příliš nehněval?"
"Ta představa mi nikdy nepřišla na mysl."
"Myslíš si tedy, že tvůj bratr na nás uspořádá honbu?"
"Jsem si tím jistá."
"Jakjsi nato přišla?"
"Nad umírajícím sirem Johnem přísahal, že ho pomstí."
"Kdyby byl mrtvý místo zdánlivě umírajícího," řekl Morgan trpce, "nebyli bychom tam, kde jsme teď, Amálie."
"Bůh ho zachránil, Karle, je přece dobře, že nezemřel."
"Pro nás?"
"Neznáme záměry Páně. Říkám ti však, můj milovaný, chraň se Rolanda! Je ti nablízku."
Morgan se usmál s výrazem pochybnosti.
"Opakuji, že ti je nejen nablízku, ale zeje tady. Viděli ho."
"Viděli ho? Kde? Kdo?"
"Ano."
"Kdo ho viděl?"
"Charlotta, moje komorná a dcera žalářníka z Bourgu. Prosila mě včera, aby směla navštívit svoje rodiče. Čekala jsem tě, proto jsem jí dovolila, že se může zdržet až do dnešního rána."
"Nuže?"

"Strávila tedy noc u rodičů. V jedenáct hodin přivedl četnický strážmistr několik zatčených. Zatímco j e kapitán vyslýchal, dostavil se tam muž zahalený pláštěm a ptal se po něm. Charlottě se zdál jeho hlas známý, pozorněji na něho pohlédla a poznala mého bratra."
Morgan sebou trhl.
"Chápeš, Karle? Roland přichází do Bourgu na zapřenou, aniž by mě informoval o své přítomnosti. Ptá se po kapitánu četnické stanice, tajně s ním hovoří a zmizí. Neznamená to strašlivé nebezpečí? Řekni!"
Jak Amálie mluvila, čelo jejího milence se zachmuřovalo.
, Amálie, každý z nás šije vědom nebezpečí, které mu ustavičně hrozí."
"Ale změnili jste aspoň svůj útulek a opustili seillonský klášter?"
"Zůstali tam jen mrtví."
"Je ceyzeriatská jeskyně jistým útočištěm?"
"Jako skrýš se dvěma východy."
"Seillonský klášter má také dva východy, a přece jste tam zanechali své mrtvé!"

"Mrtví mají před živými tu výhodu, že si jsou jistí, že nezemřou napopravišti."
Amálie se zachvěla hrůzou. "Karle!" zašeptala a přivinula se k němu.
"Poslyš, bůh je mi svědkem - a ty také - že při každém našem setkání jsem dosud vždy stavěl svůj úsměv a svoji veselost před tvoje tušení a obavy. Dnes však na sebe vzaly věci jinou tvářnost, stojíme tváří v tvář boji. Buď jak buď, dnes se blížíme rozuzlení. Nežádám na tobě, Amálie, ty šílené a sobecké sliby, jaké obyčejně požadují milenci ohrožení nebezpečím, nežádám, abys zachovala věrnost mrtvému..."
"Příteli, dej si pozor, začínáš o mně pochybovat!"
"Ne, budeš mít tím větší zásluhu, vykonášli tuto oběť v celém jejím rozsahu jako volná. Já však nechci, aby tě vázal slib nebo tísnilo nějaké pouto... O co tě ale žádám a co mi budeš přísahat při naší lásce, bohužel pro tebe tak osudné, o co tě prosím, Amálie, je to, že buduli odzbrojen, zatčen, odsouzen k smrti, dodáš mi zbraně nejen pro mě, ale také pro moje společníky, abychom zůstali pány svého života."
"Karle, copak mi nedovolíš vše říct a dovolávat se bratrské lásky a velkomyslnosti prvního konzula...?"
Amálie ještě nedomluvila, když ji milenec divoce uchopil za zápěstí. ‚Amálie, především přísahej, že nebudeš prosit o milost pro mě! Přísahej, Amálie!"
"Potřebuješ moji přísahu, příteli? Slibuji ti to."
"Slibuješ mi to při naší lásce?"
"Přísahám při svém i tvém životě, při minulosti i budoucnosti, při našich úsměvech a našich slzách."
"Stejně bych zemřel, Amálie, i kdybych si měl rozbít hlavu o zeď, ale zemřel bych zneuctěn."
"Slibuji ti to, Karle."
"Budemeli odsouzeni, opatři zbraně nebo jed, jen když to bude prostředek k smrti. Přijdeli od tebe, bude pro mě smrt štěstím."
"Blízko nebo daleko, volný nebo uvězněný, živý nebo mrtvý -jsi můj pán a já tvoje otrokyně. Poroučej a já uposlechnu."
"Podívej, Amálie, je to tak prosté a jasné: žádnou milost, ale zbraně."
"Prosté ajasné, ale strašlivé."
"Uděláš to, že?"
"Ty to chceš?"
"Zapřísahám tě!"
"Tvoje vůle bude vykonána."
Morgan přivinul dívku k sobě. Zdálo se, zeje blízko mdlobám. Přiblížil svoje ústa k jejím, ale v okamžiku, kdy se měly jejich rty setkat, se ozval tak blízko okna křik sovy, že se Amálie zachvěla a Karel pozdvihl hlavu. Křik se ozval po druhé a po třetí.
, Ach," šeptala Amálie, "poznáváš křik ptáka, který bývá předzvěstí neštěstí?"

Morgan zavrtěl hlavou. "To není houkání sovy, Amálie, ale volání jednoho z mých společníků. Zhasni svíci!"
Amálie uposlechla, zatímco její milenec otvíral okno.
"Ach, přicházejí tě hledat až sem!" šeptala.
"To je náš přítel, důvěrník, hrabě de Jayat. Nikdo jiný neví, kde jsem... Jsi to ty, Montbare?" vyklonil se z balkónu.

"Ano."
Jakýsi muž vystoupil z houštiny parku. "Zprávy z Paříže. Nesmíme ztratit ani okamžik! Jde o život nás všech."
"Slyšíš, Amálie?" zvolal Morgan, uchopil dívku do náruče a prudce ji přitiskl k sobě.
"Jdi," šeptala zmírajícím hlasem. "Copak jsi neslyšel, že jde o život vás všech?"
"Sbohem, Amálie, sbohem, milovaná!"
"Neříkej sbohem!"
"Ne, tedy na shledanou!"
"Morgane!" volal Montbar pod balkónem.
Mladý muž Amálii naposledy políbil, vyběhl na balkón, překročil jeho zábradlí a jediným odvážným skokem se ocitl vedle svého přítele.
Amálie vykřikla a nahnula se dolů. Zahlédla však pouze dva stíny mizející v temnu.
6. KAPITOLA
Ceyzeríatská jeskyně
Oba mladí muži zmizeli pod klenbou košatých stromů. Morgan, jenž se tu lépe vyznal, vedl přítele až k místu, kde obyčejně přelézal zeď.
Netrvalo to déle než vteřinu a ocitli se na druhé straně. Za malou chvíli už stáli na břehu řeky, kde je čekal člun uvázaný u vrby. Vskočili do něho a několika rozmachy vesel dostihli druhého břehu.
Pak se pustili úzkou stezkou vedoucí podél řeky do malého lesíka, který se prostírá mezi Ceyzeriatem a Etrezem a tvoří protějšek seillonského lesa.
Když dospěli na mýtinu, zastavili se. Až dosud kráčeli co nejrychleji a nikdo z nich nepromluvil. Kolem bylo pusto a mohli si být jistý, zeje nikdo neviděl.
"Kde jsou společníci?" zeptal se Morgan.
"V jeskyni," odpověděl Montbar.
"Tak proč se tam hned neodebereme?"
"Pod tímto bukem se máme setkat s jedním z našich. Poví nám, jestli můžeme jít bez nebezpečí dále."
"S kterým?"
"S Assasem."
Od stromu se oddělil temný stín. "Tady jsem," řekl.

"Ach, to jsi ty!" zvolali oba mladí muži.
"Co je nového?" ptal se Montbar.
"Nic. Čekáme na vás, abychom se ustanovili na určitém rozhodnutí."
"Tak pojďme!"
Všichni tři kráčeli rychle vpřed. Asi po sto krocích se Montbar znovu zastavil.
"Armande!" zvolal polohlasně.
Po tomto zvolání se ozval šelest suchého listí. Z houštiny vyšel čtvrtý stín a připojil se ke svým druhům.
"Nic nového?" ptal se Montbar.
"Ale ano, Cadoudalův posel."
"Kde je?"
"S bratry v jeskyni."
Montbar se rozběhl. Stezka byla tak úzká, že museli kráčet jeden za druhým. Po chvíli stoupala vzhůru po mírném svahu a vyústila na malé prostranství. Montbar se zastavil a třikrát napodobil křik sovy.
Odpovědělo mu jediné zahoukání, po němž se z hustých větví košatého dubu svezl na zem muž - stráž bdící u otvoru jeskyně - který byl, chráněn a ukryt hustými stromy a křovím, těžko k nalezení.
Stráž tiše vyměnila několik slov s Montbarem. Zdálo se, že zastává funkci vůdce. Morgana ponechali jeho myšlenkám. Stráž opět vyšplhala do větví dubu, kde se skryla tak dobře, že ti, kdo stáli dole, marně hledali očima v jejich vzdušné hradbě.
Vchod do jeskyně byl dost úzký. Montbar vyňal z rozsedliny mezi kameny křesadlo, hubku a sirky, rozdělal oheň, zapálil smolnou pochodeň a vnikl dovnitř jako první.
Rozvětvovaly se tu čtyři chodby. Montbar vkročil bez váhání do jedné z nich. Zdálo se, jako by se mladí lidé ubírali stejnou cestou, jakou sem přišli.
Procházeli křivými chodbami starého kamenného lomu, z něhož před osmnácti sty lety vznikla tři římská města, která jsou dnes pouhými vesnicemi. Místy byla podzemní stezka po celé své šířce přervána hlubokým příkopem, který museli přeskočit, místy docházeli k dřevěným trámům sloužícím za opery, za něž bylo možné se při přepadení skrýt a střílet odsud.
Když konečně přelezli poslední překážku, dospěli do středu jeskyně, kde leželo

nebo sedělo dvanáct mužů zaměstnaných četbou a hrou. Žádný z čtenářů ani hráčů se nedal rušit kroky příchozích ani světlem pochodně, dopadajícím na stěny chodby, tak si byli jistí, že k nim mohou vniknout jen přátelé.
Poskytovali velice malebný pohled. Světlo svíc, které tu v hojnosti hořely - Jehuovi společníci byli příliš aristokraty, než aby svítili něčím jiným - se odráželo na lesklých zbraních všeho druhu, mezi nimiž zaujímaly hlavní místo dvouhlavňové ručnice a pistole. Na stěnách visely flerety a hudební nástroje. Dvě zrcadla v pozlacených rámech jasně hlásala, že obyvatelé temného podzemí nepovažovali toaletu za nejméně důležité ukrácení času.

209
208

Všichni vypadali tak klidně, jako by ani neznali novinu, která Morgana vyrvala z objetí Amálie. Když se při přiblížení malé skupiny ozvala slova: "Kapitán!", všichni povstali, ale ne jako vojáci vidoucí přicházet svého představeného, nýbrž se zdvořilostí inteligentních lidí.
Morgan vstoupil do jejich středu. "Nuže, přátelé," zeptal se, "zdá se, že přišly zprávy?"
"Ano, kapitáne," odpověděl jeden z nich. "Zdá se, že nám policie prvního konzula prokazuje čest, že se o nás stará."
"Kde je posel?"
"Tady jsem," řekl mladý muž oděný do uniformy kabinetního kurýra a pokrytý blátem a prachem.
"Máte depeše?"
"Psané ne, jen ústní."
"Odkud pocházejí?"
"Z ministrovy soukromé pracovny."
"Je možné jim věřit?"
"Ručím za ně. Nic úřednějšího být nemůže."
"Je dobré mít všude přátele," poznamenal Montbar.
"A obzvlášť u pana Fouchého," dodal Morgan. "Ale poslechněme si zprávy."
"Mám je sdělovat nahlas, nebo jen vám?"
"Jelikož předpokládám, že budou zajímat nás všechny, řekněte je zcela hlasitě."
"Nuže, první konzul si dal zavolat občana Fouchého do Luxemburku a pořádně ho kvůli nám setřel."
"Dobrá. A pak?"
"Občan Fouché odpověděl, že jsme velice obratní chlapíci, nesnadní k polapení. Zkrátka, pěl o nás největší chválu."
"To je od něho roztomilé. A dál?"
"První konzul mu řekl, že mu do toho nic není, že jsme lupiči, že svým lupičstvím podporujeme válku ve Vendéei a že v den, kdy přestaneme posílat peníze do Bretaně, nebude chouanství."
"To se mi zdá obdivuhodně rozumné."
"Že chce porazit východ a jih na západě."
"Jako Anglii v Indii?"
"Pak dal občanu Fouchému na srozuměnou, že musí mít naše hlavy, i kdyby to mělo stát milion a život pěti set mužů."
"Ano, ale on ví, na kom je žádá. Jen jestli šije dáme vzít."
"Občan Fouché se vrátil od prvního konzula rozzuřený. Prohlásil, že do osmi dnů nebude ve Francii jediný Jehuův společník."
"Lhůtaje trochu krátká."
"Ještě téhož dne se rozjeli kurýři do Lyonu, Máconu, Besanfonu a Ženevy s rozkazy velitelům posádek, aby se všemožně přičinili o naše zničení a ve všem poslouchali pana de Montrevela, pobočníka prvního konzula, a pokud by to uznal za nutné, aby mu dali k dispozici všechny své oddíly."

"A já k tomu mohu dodat," řekl Morgan, "že Roland de Montrevel už zahájil svoje válečné tažení proti nám. Včera si popovídal s velitelem četnictva v Bourgu."
"Je známo, o čem si povídali?" ozval se jeden hlas.
‚fardieu! Chtěl vypátrat naše obydlí," odpověděl jiný.
"Budeš ho ještě i teď chránit?" zeptal se Morgana Assas.
"Víc než jindy."
"To je už příliš," ozval se hlas.
"Proč?" zeptal se Morgan pánovitě. "Copak to není právo každého prostého společníka?"
"Zajisté," přisvědčilo několik hlasů.

"Nuže, využívám ho jako prostý společník i jako váš kapitán."
"A co když při přestřelce nějaká kulka zabloudí?" ozval se znovu hlas.
"Tak to nepožaduji jako právo. Není to rozkaz, který dávám, ale prosba, přátelé. Slibte mi na svou čest, že pro vás bude život Rolanda de Montrevela svatý."
Všichni přítomní vztáhli ruku a jednohlasně odpověděli: "Přisaháme při své cti!"
"A teď jde především o to," řekl Morgan, "abychom si uvědomili svoje pravé postavení a nedělali si žádné iluze. Jakmile nás začne inteligentní policie pronásledovat a vypoví nám válku, nebudeme moct dlouho vzdorovat. Budeme lstiví jako liška, budeme se bránit jako divoký kanec, ale neudržíme se, to je můj názor."
Morgan se tázal svých společníků očima. Souhlasili a s úsměvem na rtech přiznali svoji jistou zkázu. V té zvláštní době tomu tak bylo: smrt byla přijímána bez bázně a rozdávána bez pohnutí.
"Chceš ještě něco dodat?" zeptal se Montbar.
"Ovšem. Dodávám, že není nic snazšího, než si opatřit koně nebo odejít pěšky. Všichni jsme lovci a více či méně horalové. Šest hodin rychlé jízdy stačí, abychom unikli z Francie. Jednou se ve Švýcarech občanu Fouchému vysmějeme. To je vše."
"Je velice zábavné vysmívat se občanu Fouchému," řekl Adler, "ale je mrzuté opustit Francii."
"Nebudu brát tento krajní prostředek v úvahu, dokud nevyslechnu Cadoudalova posla."
"Ach, to je pravda," odpovědělo několik hlasů. "Kde je Bretoněc?"
"Když jsem odcházel, spal," odpověděl Montbar.
"A ještě spí," ukázal Adler prstem na muže ležícího v koutě jeskyně na slámě. Vzbudili Bretoňce, ten usedl a jednou rukou si mnul oči a druhou sahal ze zvyku po karabině.
"Jste mezi přáteli," promluvil k němu jeden z Jehuových společníků, "nemějte strach."
"Strach?" ohradil se Bretoněc. "Kdo si myslí, že bych mohl mít strach?"
"Někdo, kdo sám neví, co to je, můj drahý Branche ĎOre," řekl Mor

gan, neboť poznal Cadoudalova posla, kterého viděl v kláštere kartuziánů oné noci, kdy přijel z Avignonu, "a omlouvám se vám jeho jménem."
Branche ĎOr pohlížel zprvu na skupinu mladých lidí před sebou s výrazem, který nepřipouštěl pochybnost, že je mu jejich žertování protivné. Když však viděl, že nemají v úmyslu ho urážet a že v jejich veselosti nebyl posměch, zdvořile se zeptal: "Kdo z vás, pánové, je vůdcem? Mám mu odevzdat dopis od svého generála."
Morgan učinil krok kupředu. "Já," odpověděl.
"Vaše jméno?"
"Mám dvě."
"Vaše válečné jméno?"
"Morgan."
"Ano. Poznávám vás, ostatně -jste to vy, jenž mi onoho večera, kdy jsem byl přijat mnichy, odevzdal vak se šedesáti tisíci franky. Mám pro vás dopis." Vzal klobouk, vytrhl z něho podšívku a vyňal kus papíru, na první pohled čistého. Pak jej s vojenským pozdravem podal Morganovi.
Ten ho obrátil na obě strany, a když na něm neviděl nic napsaného, řekl:
"Svíčku!"
Podali mu ji a Morgan přiblížil papír k jejímu plameni. Znenáhla se na něm objevovalo písmo.
Tento pokus se nezdál být mladým lidem neznámý, jen Bretoněc na něj pohlížel s jistým překvapením. Jeho naivní duch v tomto výkonu spatřoval cosi magického, ale od doby, co roajalistické straně sloužil ďábel, chouan měl chuť se s ní spolčit.
"Pánové," promluvil Morgan, "chcete vědět, co nám píše náš velitel?"
Všichni se uklonili a naslouchali.
Mladý muž četl:
" Můj drahý Morgane,
kdyby Vám někdo řekl, že jsem opustil naši věc a vyjednával s prvním konzulem, nevěřte ani slovu. Představuji nejbretonštější Bretaň, a proto jsem také tak umíněný.
První konzul ke mně poslal jednoho ze svých pobočníků, aby nabídl úplnou amnestii mým lidem a mně hodnost plukovníka. Ani jsem se svých lidí neptal a

odmítl za sebe i za ně.
Nyní vše závisí na Vás. Jelikož nedostáváme od princů ani peníze, ani povzbuzení, jste naším jediným pokladníkem. Zavřete nám svoji pokladnu - či spíše -přestaňte nám otvírat pokladnu státu a roajalistická opozice, jejíž srdce bije už jen v Bretani, bude odumírat, až zhasne docela. Nemusím Vám ani říkat, že jakmile zhasne, přestane moje srdce bít.
Naše poslání je nebezpečné, možná přijdeme o hlavu, ale nemyslíte, že je krásné, uslyšímeli o sobě-pokud může člověk ještě něco slyšet do záhrobí: , Všichni zoufalí, jen tito ne!'
Jeden z nás dvou přežije druhého, ale jen proto, aby rovněž podlehl. Ať pak řekne: Etiamsi omneš, ego non. (Byť všichni, já nikoliv.)

Spoléhejte na mě, jako já spoléhám na Vás.
Jiří Cadoudal
P. S. Můžete odevzdat Branchemu ďOrovi všechny peníze, které máte připravené pro naši věc. Slíbil mi, že se nedá zajmout, a já na jeho slovo spoléhám.
Ozval se šepot nadšení, když Morgan dočetl poslední slova dopisu.
"Slyšeli jste, pánové?" zeptal se.
"Ano, ano!" opakovali všichni.
"Jakou částku můžeme tedy Branchemu ď Ořovi odevzdat?"
"Třináct tisíc franků od Silanského jezera, dvaadvacet tisíc od Carronnières, čtrnáct tisíc z Meximieuxu, celkem čtyřicet devět tisíc."
"Slyšel jsi, můj drahý Branche ďOre?" zeptal se Morgan. "Není to mnoho, jsme o polovinu chudší než posledně, ale znáš přísloví: Ani nejkrásnější děvče nemůže dát víc, než má."
"Generál dobře ví, co dáváte všanc, když opatřujete tyto peníze, a řekl, že pokud mu pošlete sebeméně, přijme to s vděčností."
"Tím spíš, že příští zásilka bude lepší," ozval se hlas mladého muže, jenž se vmísil do skupiny, aniž byl spatřen, protože Cadoudalův dopis a Morgan na sebe soustředili veškerou pozornost, "obzvlášť když se nám podaří nahlédnout do poštovního vozu jedoucího příští sobotu do Chambéry."
"Ach, to jsi ty, Valensolle!" řekl Morgan.
"Jen žádná vlastní jména, prosím tě, barone. Nechme se postřílet, gilotinovat, lámat kolem, čtvrtit, ale chraňme čest rodin. Jmenuji se Adler a na jiné jméno neslyším."
"Odpusť, chybil jsem. Říkal jsi...?"
"Že poštovní vůz jedoucí z Paříže do Chambéry, vezoucí padesát tisíc státních peněz mnichům na hoře sv. Bernarda, bude mít v sobotu nedaleko Bollevillu místo zvané Maison Blanche, jež se mi zdá jako stvořené pro malé, něžné zaskočení."
"Co tomu říkáte, pánové?" ptal se Morgan. "Prokážeme občanu Fouchému tu čest, že se dáme znepokojovat jeho policií? Ujedeme? Opustíme Francii, nebo zůstaneme věrnými Jehuovými společníky?"
Zaznělo jediné zvolání: "Zůstaneme!"
"Tak vás poznávám, bratři! Cadoudal nám ve svém dopise načrtl naši dráhu. Přijmeme jeho hrdinské heslo za své: Etiamsi omneš, ego non!" Obrátil se k bretoňskému sedlákovi: "Branche ďOre, dáváme ti k dispozici těchto čtyřicet devět tisíc. Odejdi, kdy chceš. Slib naším jménem pro příště něco lepšího a vyřiď ode mě svému generálovi, že ho budu následovat nebo předcházet všude, kam půjde, i na popraviště. Na shledanou, Branche ďOre!" Pak řekl mladému muži, jemuž tolik záleželo na tom, aby bylo respektováno jeho inkognito: "Můj drahý Adlere, postarám se pro dnešní noc o tvoji večeři i lůžko. Přijmi mě za svého hostitele."

212
213

"S vděčností, příteli Morgane. Upozorňuji tě však, že se spokojím s každým lůžkem, protože klesám únavou, ale ne s každou večeří, třebaže umírám hladem."
"Budeš mít měkké lože a výbornou večeři."
"Co mám dělat, abych toho dosáhl?"
"Následovat mě."
"Jsem připraven."
"Pojď tedy... Dobrou noc, pánové...! Ty dnes hlídáš, Montbare?"
"Ano."
"Tak můžeme klidně spát."
Morgan se zavěsil na rámě svého přítele, do druhé ruky vzal pochodeň, kterou mu podali, a odváděl ho do hlubin podzemí.

Bylo to poprvé, co Valensolle navštívil ceyzeriatskou jeskyni, nedávno zvolenou za útulek Jehuových společníků. Zvědavě si prohlížel nové obydlí, kde měl strávit první noc.
Jak je tomu ve všech opuštěných lomech, které se podobají podzemnímu městu, křižovaly se i zde chodby, vždy končící slepou uličkou tam, kde byla práce přerušena. Zdálo se, že se hlavní rovná chodba prodlužuje do nekonečna, ale tam, kde by měla vyústit na denní světlo, byl vyhlouben otvor o dobré dvě třetiny užší než hlavní chodba, která vedla takto zúžena dál.
Oba přátelé vlezli do tohoto otvoru. Vzduch tu byl těžký, takže jejich pochodeň hrozila při každém kroku zhasnout. Postupovali namáhavě kupředu. Valensolle cítil, jak mu dopadají na ruce a na ramena kapky ledové vody.
"Co je to?" zeptal se. "Copak sem prší?"
"Ne," zasmál se Morgan, "ale procházíme pod řekou."
"Takže jdeme do Bourgu?"
"Skoro."
"Budiž, vedeš mě, slibuješ mi nocleh a večeři, takže nemusím mít o nic starost, kromě toho, aby naše pochodeň nezhasla..." řekl mladý muž a očima sledoval zkomírající světlo.
"Neznepokojuj se tím. Znám cestu i potmě."
"Když pomyslím, že to všechno děláme pro prince, kteří neznají ani naše jména, a i kdyby se je jednoho dne dozvěděli, zapomenou je den na to, kdy se dozvědí, že ve tři hodiny ráno prolézáme jeskyni, že procházíme pod řekou, že nevíme, kam položíme hlavu, s pěknou vyhlídkou být zatčeni, souzeni a jednoho krásného rána popraveni. Víš, že je to hloupé, Morgane?"
"Můj drahý, co často platí za hloupé a nebývá pochopeno, má vyhlídku stát se vznešeným."
"Vidím, že já vkládám do naší věci jen oddanost, ale ty nadšení."
Morgan si vzdychl. "Jsme na místě," řekl a zbavil se tak rozhovoru jako těžkého břemena.
Skutečně narazili nohou na první stupeň schodiště. Morgan svítil na

cestu a vedl Valensolla po deseti stupních. Tu jim zahradila cestu železná mříž. Morgan vytáhl z kapsy klíč a otevřel ji. Ocitli se v hrobce.
Po obou stranách sklepení spočívaly na železných trojnožkách rakve. Vévodské koruny i azurový štít se stříbrným křížem svědčily o tom, že v rakvích jsou uzavřeni členové Savojského rodu, jenž vymřel dříve, než nesl královskou korunu.
Valensolle se zvědavě rozhlédl kolem sebe a poznal, kde se nalézá. "U čerta!" zvolal. "Zdá se, že jsme pravým opakem Sparťanů!"
"Protože byli republikáni a my jsme roajalisté?"
"Ne, protože si dávali přinášet kostru na konec hostiny a my na začátku."
"Jsi si jistý, že to byli Sparťané, kteří podávali tento důkaz své filozofie?"
"Oni, nebo jiní, na tom nezáleží," odpověděl Valensolle.
"Nuže, příště řekni Egypťané."
"Dobrá," řekl Valensolle s bezstarostností, z níž vyznívala jistá melancholie, "možná budu sám kostrou, než se mi naskytne příležitost vytasit se příště se svou učeností... Ale co to, k čertu, děláš a proč zhasínáš pochodeň? Snad nechceš, abych večeřel a spal tady?"
Morgan skutečně zhasl pochodeň na prvním stupni schodiště vedoucího nahoru. "Dej mi ruku," řekl.
Valensolle podal ruku svému příteli s chvatem svědčícím o malé chuti setrvat déle ve společnosti vznešených mrtvých.
Morgan vystoupil nahoru, opřel se zády o kamennou desku nad hlavou a nadzvedl ji. Otvorem sem vnikalo bledé světlo ranního svítání. Přinášelo s sebou vonnou atmosféru seníku.
‚Ach," zvolal Valensolle, .jsme v nějaké stodole! To jsem rád!"
Morgan neodpověděl, pomohl svému společníkovi vyjít ze sklepení a spustil kamennou desku.
Valensolle se rozhlížel. Byli uvnitř rozsáhlé budovy naplněné senem, kam dopadalo světlo tak nádherně malovanými okny, že to nemohla být okna stodoly.
"Ale my nejsme ve stodole," řekl.
"Vylez sem nahoru na seno a posaď se k oknu," vybídl ho Morgan.
Přítel uposlechl, vylezl na seno jako školák o prázdninách a posadil se k oknu. O okamžik později mu Morgan položil na kolena ubrousek, příbor, paštiku, chléb a láhev vína.
"Hrome!" řekl Valensolle. "Lukulus večeří u Lukula." Pak se zahleděl oknem na budovu s řadou oken, která se zdála být křídlem té, kde oba přátelé dleli a před jejímž vchodem přecházel voják na stráži. "Rozhodně budu večeřet špatně," dodal, Jestli se nedozvím, kde vlastně jsme, jaká je to budova a proč před vchodem

přechází voják."
"Tak ti to povím, když to chceš mermomocí vědět," řekl Morgan. "Jsme v kostele v Bourgu, který usnesení obecní rady změnilo ve skladiště píce. Tato budova, s níž kostel těsně sousedí, jsou četnické kasárny a voják má

za úkol zabránit, abychom nebyli vyrušováni při večeři a překvapeni za spánku."
,Ach, ti dobří černici!" řekl Valensolle a naplnil si sklenici. "Na jejich zdraví, Morgane!"
"A na naše," zasmál se mladý aristokrat. "Ať mě vezme ďas, jestli je napadne hledat nás tady!"
Sotva Morgan vypil svoji sklenici, zaslechli -jako kdyby ďábel přijímal sázku - pronikavý hlas stráže:
"Stůj!"
"Co to znamená?" zašeptali oba.
Vtom se objevila tlupa asi třiceti mužů, přicházející od Pont ĎAinu. Vyměnila si se stráží heslo a rozdvojila se. Větší část, vedená dvěma muži, patrně důstojníky, vešla do kasáren, menší kráčela dále.
"Pozor!" řekl Morgan tiše.
Oba se nachýlili dopředu, tváře přitiskli na okenní tabulku, čekali a naslouchali.
Vysvětleme, co zavinilo náhlé přerušení jejich pozdní večeře.
7. KAPITOLA
Prázdná skrýš
Žalářníkova dcera se nemýlila, byl to skutečně Roland, jehož zahlédla hovořit s kapitánem Černíků. Amálie se tedy nechvěla bezdůvodně, bratr se opravdu vydal na honbu za Morganem.
Pokud se vůbec nedostavil do zámku Noires Fontaines, nebylo to proto, že by měl nejmenší podezření, že se sestra zajímala o vůdce Jehuových společníků, ale jen proto, že se obával nediskrétnosti služebných. Sám Charlottu poznal, ale protože nedala najevo nejmenší údiv, když ho spatřila, domníval se, že ho nepoznala.
Vyměnil několik slov s kapitánem a odebral se na náměstí du Bastion, v té chvíli téměř pusté, kde si s ním dal schůzku. Jakmile kapitán ukončil svůj výslech, odešel za ním.
Našel Rolanda procházejícího se a netrpělivě ho očekávajícího. Ten mu nyní vyjevil účel své návštěvy. Vysvětlil, že požádal prvního konzula, aby mu svěřil pronásledování Jehuových společníků, a že jeho svolení obdržel bez obtíží. Rozkaz ministra vojenství mu dával k dispozici veškeré posádky nejen v Bourgu, ale i v okolních městech.
Přirozeně se nejprve obrátil na velitele četnictva v Bourgu, o němž slyšel, že je odvážným a rázným mužem. Velitel četnické stanice měl plnou hlavu Jehuových společníků, kteří přepadali dostavníky v nejbližším okolí města a jimž se nemohl dostat na kůži.
Roland znal poslední tři raporty zaslané ministerstvu, proto se nedivil jeho špatnému rozmaru. Bonapartův pobočník ještě dovršil jeho rozhořče

ní i úžas vypravováním o tom, co se mu přihodilo v seillonském klášteře kartuziánů, a obzvlášť, co tam zažil následující noci jeho přítel sir John.
Ke kapitánovu sluchu se sice doneslo, že byl host paní de Montrevelové bodnut dýkou, ale protože si nikdo nestěžoval, domníval se, že nemá právo proniknout temnotu, do níž Roland tuto záležitost zahalil. Roland mlčel úmyslně, chtěl si totiž dopřát zadostiučinění pronásledovat tajemné obyvatele seillonského kláštera kartuziánů sám, až nadejde příhodná doba.
Tentokrát přišel ozbrojen všemi prostředky, aby uskutečnil svůj záměr, odhodlán nevrátit se k prvnímu konzulovi, pokud by jej neprovedl.
Ostatně to byla jedna ze záležitostí, jaké Roland rád vyhledával. Copak zde nebylo nebezpečí spojeno s jistým půvabem zajímavosti? Nebyla zde znamenitá příležitost nasadit svůj život v boji s lidmi, kteří ho pravděpodobně nebudou šetřit? Ani ho nenapadlo přičítat zvláštní štěstí, které měl oné noci, kdy bděl v klášteře, i v den, kdy bojoval proti Cadoudalovi, Morganově ochraně. Jak by také mohl předpokládat, že byl nad jeho jménem udělán malý křížek, který ho ochránil na vzdálenost dvě stě padesáti mil?
Jeho prvním úmyslem bylo obstoupit seillonský klášter a prohledat každý jeho nejtajnější kout. Bylo už však příliš pozdě, proto musel výpravu odložit na příští noc.

Den Roland strávil v pokoji četnického kapitána, aby neměl v Bourgu nikdo tušení o jeho přítomnosti. Jeden z četníků, jenž byl krejčí, mu zhotovil uniformu četnického strážmistra, aby mohl v noci, aniž by byl poznán, řídit pátrání v klášteře.
Velitel četnické stanice však měl k dispozici jen osmnáct mužů, což byl nedostatečný počet k obklíčení kláštera a zároveň k prohledání vnitřku. Roland proto rozkázal, aby byl o dalších dvanáct mužů požádán plukovník dragounů. Jakmile se plukovník dozvěděl, že má výpravu řídit pobočník prvního konzula, prohlásil, že sám povede svých dvanáct mužů.
Přesně v jedenáct hodin večer se dragouni se svým velitelem v čele dostavili na četnické velitelství, odkud vyšli všichni společně.
Dorazili k lesní kapli a rozdělili se. Čemický velitel měl s osmi muži střežit její okna, odkud bylo možné uniknout do lesa. Plukovníka Roland pověřil, aby se postavil s pěti dragouny a pěti četníky k hlavnímu vchodu kláštera, a sám si vzal za úkol prohledat klášter. Mělo ho provázet sedm dragounů a pět četníků.
Na věži kostela v Péronnazu odbíjelo půl dvanácté, když Roland pokynul svým mužům a jako první přelezl zahradní zeď. Černici a dragouni ho následovali. Když se ocitli na druhé straně, ještě nevěděli, jestli je Roland statečný, věděli jen, zeje mrštný. Mladý důstojník se pustil vysokou trávou ke dveřím vedoucím do klášterního nádvoří, otevřel je a vešel dovnitř. Všude bylo temno, ticho a pusto.
Vstoupili do kláštera, prošli chodbou, tichým, opuštěným refektářem a po chvíli vyšli druhou stranou do zahrady, aniž by vyplašili jiné živoucí tvory než sovy a netopýry.
Zbývalo prohlédnout cisternu, podzemní hrobku a lesní kapli. Roland

rozžal tři pochodně, jednu si nechal, ostatní dal svým mužům, nadzvedl kamennou desku a vkročil do podzemí. Četníci začínali věřit, že je stejně odvážný jako mrštný.
Prošli podzemní chodbou a narazili na mříž. Byla zavřená, ale nezamčená. V hrobce nepanovala jen opuštěnost, nýbrž také ticho smrti. I nejstatečnějšího z mužů zamrazilo. Roland šel od náhrobku k náhrobku a postupně je ohledával rukojetí pistole. Vše zůstalo němé.
Otevřeli druhou mříž a vnikli do kaple. Stejné ticho, stejná opuštěnost. Roland kráčel přímo na kůr, na jehož dlaždicích našel ještě zaschlou krev. Nikdo si nedal práci, aby ji smyl.
Jejich pátrání bylo u konce.
Bonapartův pobočník se nemohl odhodlat k návratu. Napadlo ho, že možná nebyl napaden proto, že se tudy ubíral v četnějším průvodu. Zanechal tedy deset mužů v kapli a nařídil jim, aby vylezli oknem do lesa a přidali se ke kapitánovi, ukrytému se svými lidmi v houštině nedaleko okna. Pak se, provázen jen dvěma četníky, pustil zpáteční cestou. Tentokrát viděli, zeje víc než statečný, zeje neohrožený.
Vůbec se nestaral, jestli ho následují, a vracel se podzemní chodbou. Muži se zastyděli a vydali se za ním.
Bylo nesporné, zeje klášter zcela opuštěný.
Roland otevřel hlavní vchod, vyšel ven a zavolal k sobě plukovníka i četnického velitele s jejich lidmi. Také nic neviděli ani neslyšeli. Hodiny na věži kostela v Péronnazu odbíjely dvě hodiny.
Malá četa se dala na zpáteční cestu k Bourgu. Roland s kapitánem a četníky se vrátili do kasáren, plukovník s dragouny do města. A byl to návrat těchto mužů, který vyrušil Morgana a Valensolla u večeře.
Oba mladí muži nespouštěli z očí řadu temných kasárenských oken. Najednou se dvě z nich rozzářila právě proti kostelnímu oknu, u něhož oba večeřeli. Bylo to v prvním patře a Morgan s Valensollem mohli vidět, co se dělo v pokoji.
Náhle Morgan uchopil Valensollovo rámě a stiskl je.
"Co se děje?" zeptal se Valensoll.
Do pokoje totiž vešel Roland, odhodil svůj třírohý klobouk na židli a Morgan ho poznal.
"Roland de Montrevel!" zvolal. "Roland v uniformě četnického strážmistra! Tentokrát jsme na jeho stopě, zatímco on hledá naši. Nesmíme ji ztratit."
"Co děláš?" ptal se Valensolle, neboť cítil, že se od něho přítel vzdaluje.
"Jdu informovat naše společníky. Ty zůstaň tady a nespouštěj z něho oči. Odkládá pistole a odepíná šavli, patrně stráví noc v kapitánově pokoji. Ať už zítra

nastoupí jakoukoli cestu, bude mít stále jednoho z nás v patách." Svezl se po seně a zmizel.
Valensoll ležel jako sfinga a upřeně pohlížel na Bonapartova pobočníka.
Když se Morgan za čtvrt hodiny vrátil, byla obě okna stejně temná jako ostatní.

"Nuže?" ptal se Valensolla.
"Skončilo to nejprozaičtějším způsobem na světě. Roland i četnický velitel se svlékli, zhasli svíce a teď chrápou." "V takovém případě dobrou noc jim i nám!"
Za deset minut oba mladí muži klidně spali.

8. KAPITOLA
Hotel "Pošta"

Téhož dne kolem šesté hodiny ráno - bylo chladné, šedavé jitro jednoho z posledních únorových dnů - vyjel z Bourgu po máconské nebo saintjullienské silnici jezdec bodající poštovního koně ostruhami a provázený postilionem, jenž měl koně přivést zpátky.
Říkáme máconské nebo saintjullienské silnici, protože se asi míli za městem dělí na dvě cesty. Jedna vede přímo do Saint Jullienu, druhá zahýbá vlevo k Máconu.
Když dojel k tomuto místu a chtěl už zahnout na cestu k Máconu, zaslechl nějaký hlas prosící o slitování. Zdálo se, že vychází zpod převráceného vozu.
Jezdec poručil postilionovi, aby se podíval, co se děje.
Ubohý zelinář tu ležel pod převráceným vozem zeleniny. Nepochybně chtěl nahnutý vůz podepřít a padl pod něj, ale tak šťastně, že doufal, jak řekl, že se mu nic nestalo, a prosil, aby jen nadzvedli vůz a vyprostili ho.
Jezdec měl s bližním slitování. Nejenže dovolil postilionovi, aby nebohého zelináře z nepříjemné situace vyprostil, nýbrž sám seskočil z koně a pomáhal zvednout vůz a postavit ho na silnici. Osvědčil při tom takovou sílu, jakou by u něho při jeho střední postavě nikdo nehledal. Pak chtěl pomoct muži postavit se na nohy, ale ten se nemýlil, byl živý a zdravý až na to, že se pod ním trochu podlamovaly nohy. Dávaly tak za pravdu přísloví, jež praví, že Pánbůh přeje opilcům.
Zelinář se rozplýval díky a uchopil svého koně za uzdu. Bylo zřejmé, že to dělá proto, aby se udržel na nohou, a ne aby vedl zvíře rovně po silnici.
Oba jezdci se vyhoupli do sedel, pobídli koně do cvalu a zanedlouho zmizeli v ohybu silnice za monetským lesíkem. Sotva však zmizeli, udala se se zelinářem podivuhodná změna. Zastavil koně, narovnal se, přiložil ke rtům malou trubku a třikrát zatroubil.
Okamžitě vyšel z lesíka jakýsi štolba a přiváděl koně. Zelinář rychle rozepnul a odhodil svoji blůzu, svlékl kalhoty z hrubého plátna a najednou tu stál ve vestě a kalhotách z daňci kůže, na nohou vysoké shrnovací boty. Přiskočil k vozu, vytáhl z hromady mrkve a kapusty balík, který obsahoval elegantní zelený lovecký kabát, oblékl si jej, vzal z rukou štolby klobouk doplňující jeho oděv, nechal si připnout ostruhy, s obratností vyškoleného jezdce vyskočil na koně a řekl:

"Čekej dnes večer v sedm hodin mezi Saint Justem a Ceyzeriatem. Setkáš se tam s Morganem. Řekneš mu, že jede do Máconu, ale že tam budu dřív než on." A aniž se staral o vůz se zeleninou, obrátil bývalý zelinář, jenž nebyl nikým jiným než Montbarem, koně k monetskému lesíku a popohnal ho do nejprudšího cvalu.
Nebyl to špatný poštovní kůň, na jakém jel Roland, ale výtečný anglický běhoun dohonil a předjel oba jezdce mezi Monetem a Polliatem. Těch devět nebo deset mil, dělících Bourg od Máconu, urazilo zvíře za necelé tři hodiny.
Montbar zastavil před hotelem Pošta, kam se v té době uchylovali všichni zámožní cestující, a by l uvítán jako starý známý.
"Adi, to jste vy, pane de Jayate," zvolal hoteliér. "Právě včera jsme si povídali, co se s vámi asi stalo. Je to už víc než měsíc, co jste se u nás neukázal."
"Cože? To už je tak dávno, příteli?" ptal se mladý šlechtic afektovaně. "Ach, na mou čest, je to pravda! Byl jsem u přátel, u Trefforta, Hautecourta. Znáte tyto pány, že?"
"Ó, podle jména i osobně."
"Pořádali jsme štvanice. Mají znamenitá koně, na mou čest. Ale snídá se dnes u vás?"
"Proč ne?"
"Tak mi přineste studené kuře, dvě kotlety, ovoce a láhev bourdeauxského."
"Hned to bude. Přejete si snídat ve svém pokoji, nebo ve společné jídelně?"

"V jídelně, je to tam veselejší. Ale prostřete mi u postranního stolu. A nezapomeňte na mého koně, je to znamenité zvíře, které mám na mou čest radši než jisté lidi."
Zatímco hoteliér uděloval rozkazy, postavil se Montbar ke krbu a ohříval si nohy.
"Vy vedete také poštu?" ptal se hoteliéra zdánlivě jen proto, aby navázal rozmluvu.
"To si myslím."
"U vás tedy přepřahají dostavníky?"
"Dostavníky ne, jen poštovní povozy."
"Budu nucen vydat se do Chambéry - povězte mi, kolik míst je ve voze?"
"Tři - dvě uvnitř, jedno vedle kurýra."
"Dostal bych volné místo?"
"Záleží na štěstí. Někdy ano. Jistější je však objednat si kolesku nebo kabriolet."
"Nemohl bych si tedy zajistit místo předem?"
"Ne, pane de Jayate, protože vás předejdou cestující, kteří zaujmou svá místa v Paříži nebo Lyonu."
"Vídaje, aristokraty!" zasmál se Montbar. , propas, jeden z nich jede

za mnou na poštovním koni. Předjel jsem ho čtvrt míle před Polliatem. Zdá se mi, že má bídného běhouna."
"Není divu, moji kolegové nejsou zásobeni jezdeckými koňmi."
"Ach, podívejte, to je on!" řekl Montbar. "Nepomyslel bych si, že mě tak brzy dostihne."
Vtom se pod okny ozval dusot a na dvůr vjel jezdec.
"Vezmete si jako obyčejně pokoj číslo jedna, pane de Jayate?" zeptal se hoteliér.
"Proč se ptáte?"
"Protože je to nejlepší pokoj, a pokud si ho nevezmete vy, dal bych ho pánovi, který přijíždí, pokud se tu zdrží."
"Nedělejte si se mnou starosti. Dozvím se teprve během dne, jestli tady zůstanu, nebo budu nucen odjet. Pokud se příchozí zdrží, jen mu beze všeho dejte pokoj číslo jedna, já se spokojím s dvojkou."
"Je prostřeno, pane," hlásil číšník ve dveřích.
Montbar přikývl a odebral se do společné jídelny v okamžiku, kdy Roland překročil práh hotelu.
U jednoho z postranních stolů bylo prostřeno. Montbar usedl tak, aby byl obrácen zády k oknu. Tato opatrnost byla zbytečná, protože Roland do jídelny vůbec nevešel, a mladý aristokrat nerušené posnídal. Při zákuscích mu hoteliér sám přinesl kávu.
Montbar poznal, že ten ctihodný muž má chuť do hovoru, což se mu znamenitě hodilo. Rád by se dozvěděl jisté věci.
"Nuže, co se stalo s naším jezdcem?" zeptal se. "Copak si jen vyměnil koně?"
, Avch ne," odpověděl hoteliér, , je to opravdu tak, jak jste řekl, aristokrat. Žádal, aby mu byla přinesena snídaně do jeho pokoje."
"Do jeho, nebo do mého pokoje?" ptal se Montbar. "Jsem si jistý, že jste mu dal to znamenité číslo jedna."
"lírome, pane de Jayate, je to jen vaše vina. Řekl jste mi, že s ním mohu disponovat."
"A vy jste mě vzal za slovo? Udělal jste dobře, spokojím se s číslem dvě."
"Ó, nebudete tam mít pohodlí. Pokoj je oddělen od čísla jedna jen přepážkou, takže je slyšet všechno, co se v jednom či druhém pokoji dělá a mluví."
"Copak se domníváte, můj drahý, že jsem k vám přišel provádět nepřístojnosti nebo zpívat neslušné písničky, že máte strach, aby neslyšel, co budu dělat a mluvit?"
"Ó, to ne."
"Co tedy?"
"Nebojím se, že byste vyrušoval ostatní, ale že budete sám vyrušován."
"Ten váš mladý muž tropí tolik hluku?"
"Ne, ale má vzhled důstojníka."
"Podle čeho tak soudíte?"

221
220

"Za prvé podle jeho držení těla a pak se ptal, jaký pluk je posádkou v Máconu.

Řekl jsem mu, že 7. pluk myslivců. ‚Ach, dobrá,' odpověděl, ‚znám jeho velitele, je to jeden z mých přátel. Mohl by mu váš číšník donést moji navštívenku a vyřídit, jestli by se mnou nechtěl posnídat?'"
"Ach!"
"Jistě pochopíte, pane de Jayate, že pokud se sejdou důstojníci, obyčejně nadělají hodně hluku. Možná spolu nebudou jen snídat, ale i obědvat a večeřet."
"Už jsem vám řekl, drahý pane, že nevím, jestli budu mít potěšení strávit u vás dnešní noc. Čekám dopisy z Paříže, které o tom rozhodnou. Zatopte mi tedy ve dvojce, ale pokud možno tiše, abych svého souseda nerušil. Zároveň mi tam pošlete psací potřeby, musím napsat několik dopisů."
Montbarovy rozkazy byly vykonány. Hoteliér měl pravdu, nebylo možné učinit pohyb nebo pronést slovo, aby to nebylo slyšet ve vedlejším pokoji.
Montbar také slyšel, jak číšník Rolandovi ohlašoval brigádního velitele Saint Maurice, pak jeho krok a nadšené výkřiky obou přátel při vzájemném shledání. Seděl nehybně za stolem, před sebou papír, pero a inkoust.
Oba důstojníci se znali z Itálie, kde Roland sloužil pod kapitánem Saint Mauricem jako pouhý poručík. Dnes měli stejnou hodnost. Roland, zplnomocněnec prvního konzula a policejního prefekta, měl navíc přednost, že mu byli podřízeni i důstojníci vyšší hodnosti.
Morgan se nemýlil, když předpokládal, že Amáliin bratr se sám ujal pronásledování Jehuových společníků. Kdyby to nedokázalo noční pátrání v seillonském klášteře, prozradil by to rozhovor obou důstojníků.
První konzul skutečně posílal padesát tisíc franků svatobernardským otcům. Už byly odeslány poštou. Zdálo se, že je to vnadidlo, na které se mají chytit olupovatelé dostavníků, nebudouli překvapeni v seillonském klášteře nebo v jiném úkrytu. Hlavní věci bylo lapit je.
O to se oba důstojníci při snídani dlouze přeli. Při zákuscích se shodli a ustanovili na určitém plánu.
Téhož večera obdržel Morgan dopis následujícího znění:
Jak nám řekl Adler, příští pátek v pět hodin odpoledne vyjede z Paříže poštovní vůz s padesáti tisíci franky, určenými svatobernardským otcům.
Jedno místo v odděleném kupé a dvě místa uvnitř už koupili tři cestující. První přistoupí v Sensu, druzí dva v Tonnerru.
Cestujícím v kupé bude nejstatečnější tajný policista občana Fouchého a cestujícími uvnitř vozu pan Roland de Montrevel a jeho přítel, brigádní velitel 7. pluku myslivců posádkou v Máconu. Budou mít na sobě občanský oděv, aby nevzbudili podezření, ale budou ozbrojení až po zuby.
Poštovní vůz bude tajně provázet dvanáct jízdních myslivců s puškami, pistolemi a šavlemi. První výstřel z pistole má být znamením, aby popohnali koně a vpadli zlodějům do zad.

Můj názor je, že právě kvůli této opatrnosti má být útok proveden na určeném místě u Maison Blanche. Pokud s tím společníci souhlasí, ať mi to oznámí. Já sám pojedu místo postiliona s poštovním vozem z Máconu do Belleville.
S brigádním velitelem to zařídím sám, jeden z vás ať si vezme na starost policistu občana Fouchého. Co se týče Rolanda de Montrevela, tomu se nic nestane, protože mu zabráním vystoupit z vozu prostředkem, který jsem sám vynalezl.
Poštovní vůz jedoucí do Chambéry bude mít Maison Blanche v sobotu v šest hodin. Stačí odpověď tohoto znění: ‚V sobotu v šest hodin večer!' - a všechno půjde jako po másle.
Montbar
O půlnoci byl Montbar, jenž si skutečně stěžoval na hlučné chování svého souseda, a proto se přestěhoval do pokoje na druhém konci chodby, probuzen kurýrem, jímž nebyl nikdo jiný než štolba, který mu přivedl na silnici osedlaného koně.
Odevzdal mu dopis obsahující pouze tato slova:
V sobotu v šest hodin večer.
Morgan
Nezapomenout v zápase - a obzvlášť uprostřed zápasu - že život Rolanda de Montrevela je chráněn.
Mladý muž četl odpověď se zřejmou radostí, vždyť tentokrát nešlo o pouhé přepadení dostavníků, ale o vyřízení záležitosti cti mezi muži rozdílného smýšlení, o utkání statečných.
Jistě to nebude zlato, co budou rozsévat po silnici, nýbrž krev. Nebudou mít co do činění s pistolemi průvodčího, nabitými prachem, s nimiž zacházela ruka dítěte, ale se smrtícími zbraněmi vojáků zvyklých posloužit si jimi.
Montbar se štolby zeptal, který postilion bude mít službu a pojede v sobotu

odpoledne s poštou z Máconu do Belleville. Přikázal mu také, aby koupil čtyři šrouby s kroužkem a dva visací zámky.
Věděl už napřed, že pošta přijíždí do Máconu v půl páté, poobědvá tam a přesně v pět vyjede.
Když vše zařídil, propustil sluhu a usnul.
Ráno sešel dolů až v devět hodin a nenápadně se hostinského zeptal na svého hřmotícího souseda. Prý odjel už v šest hodin ráno se svým přítelem brigádníkem poštovním vozem jedoucím z Lyonu do Paříže, ale hoteliér zaslechl, že si zaplatili místa jen do Tonneru.
Ostatně stejně, jako se pan de Jayat zajímal o mladého důstojníka, zajímal se důstojník o něho. Vyptával se hoteliéra, kdo je, přijížděli sem často

a nevíli, jestli by neprodal svého koně. Hoteliér odpověděl, že pana de Jayata zná dokonale, že pokaždé bydlí v jeho hotelu, přijedeli do Máconu za svými záležitostmi, a že si nemyslí, že by svého koně prodal, i kdyby mu byla nabídnuta jakákoliv suma, protože ví, jakou lásku k němu mladý šlechtic chová.
Důstojník přestal naléhat a odjel.
Po snídani dal pan de Jayat osedlat svého koně a odjel z Máconu mírným klusem po lyonské silnici. Sotva se však ocitl za městem, bodl zvíře ostruhami.
Montbar projel cvalem třemi vesnicemi a zastavil teprve před Maison Blanche.
To místo bylo jako stvořené pro přepadení ze zálohy. Maison Blanche, bílý dům, stál v údolíčku, obklopen košatými stromy. Kolem jeho zahrady bublal potok tekoucí do Saóny. Dříve to bývala krčma, ale krčmář dělal špatné obchody a byl nucen zavřít. Nyní tu stála už sedm let opuštěná. Silnice vedoucí od Máconu tu tvořila záhyb.
Montbar prozkoumal místo s přesností inženýra pověřeného zvolit místo pro bojiště, vytáhl z kapsy tužku a zápisník a načrtl si plánek. Pak se vrátil do Máconu.
O dvě hodiny později odjížděl štolba s plánkem k Morganovi. Neopomenul ovšem koupit šrouby a zámky a sdělit svému pánovi, že postilion, jenž pojede s poštou, se jmenuje Antonín.
Montbar objednal láhev starého burgundského a poslal pro Antonína.
Po deseti minutách Antonín vešel. Byl to hezký, asi pětadvacetiletý hoch, skoro téže postavy jako Montbar, což tento zpozoroval se zřejmým uspokojením, když si ho změřil od hlavy až k patě.
Postilion stanul na prahu, po vojensky pozdravil a zeptal se: "Občan si se mnou přeje mluvit?"
"Vy jste Antonín?"
"K službám."
"Nuže, příteli, můžeš mi posloužit... Zavři dveře a pojď sem."
Antonín uposlechl, přistoupil na dva kroky k Montbarovi a znovu vznesl ruku ke klobouku. "Jsem zde, občane!"
"Nevidíšli v tom nic neslušného, vypijeme nejprve sklenici vína na zdraví tvé milenky," řekl Montbar.
"Ó, mojí milenky?" zvolal Antonín. "Copak lidé jako my mají milenky? To je dobré pro pány jako vy."
"Snad mi nechceš věšet na nos, že jsi složil slib čistoty?"
"Neříkám, že jsem mnich, člověk tu a tam na cestě zažije nějakou milostnou pletku."
"V každé hospodě, viď? Proto vy postilioni na zpáteční cestě tak často zastavujete."
"Hrome," řekl Antonín s nenapodobitelným pohybem ramen, "musím se smát!"
"Ochutnej toto víno, hochu, ručím ti za to, že tě nerozpláče." Uchopil plnou sklenici a posuňkem vyzval postiliona, aby si vzal druhou.

"To je pro mě příliš velká čest... Tak na vaše zdraví..." Vypil sklenici a mlaskl. "Ach, je po čertech silné a já je vlil do sebe, aniž bych je ochutnal."
"To není správné, Antoníne."
"Není to správné, ovšem."
"Dobrá," řekl Montbar a naléval druhou sklenici, "naštěstí to můžeš napravit."
"Ne výš než po palec, občane," upejpal se postilion, nastavil sklenici a držel palec na samém okraji.
"Okamžik," zadržel ho Montbar, když Antonín nesl sklenku ke rtům.
"Byl nejvyšší čas," řekl postilion, "obrátil bych ji jako tu první. Co je?"

"Nechtěl jsi, abych pil na zdraví tvé milenky, ale doufám, že neodmítneš pít na zdraví mojí."
"To ne, na mou věru... Na zdraví vaší milenky!" A občan Antonín vypil rudou tekutinu, ale tentokrát ji ochutnal.
"Ještě jsi příliš spěchal, příteli," řekl Montbar.
"Co na tom záleží?"
"Záleží... Mysli si, že mám více milenek. Jak chceš, aby jí přípitek prospěl, když jsme žádnou nejmenovali?"
"To máte pravdu."
"Je to smutné, ale musíme začít znovu, kamaráde."
"Tak začněme. Můžeme svoji chybu napravit." Podal sklenici Montbarovi, který ji opět naplnil až po okraj. "Teď nezbývá," řekl, když zašilhal na láhev a přesvědčil se, zeje prázdná, "než abychom se už nezmýlili. Jak se jmenuje?"
"Na zdraví krásné Josefíny!" zvolal Montbar.
"Na zdraví krásné Josefíny!" opakoval postilion a s rostoucí spokojeností spolkl burgundské. Pak si utřel ústa rukávem a postavil sklenici na stůl. "To jsme provedli pěknou věc, občane, aleje příliš pozdě."
"Co se ti nelíbí?"
"Láhev je prázdná."
"Tato ano, ale ne tahle." Montbar vzal z římsy krbu novou láhev.
"Adi!" zvolal Antonín, jehož obličej ozářil blažený úsměv.
Mladý aristokrat sklenici opět svědomitě naplnil.
"Chtěl j sem říct," řekl švarný postilion a pohlížel proti světlu na rubínový nápoj, j iskřící v j eho sklenici, "že j smě pili na zdraví krásné Josefíny..."
"Ovšem," odpověděl Montbar.
"Ale ve Francii je po čertech mnoho Josefín."
"Máš pravdu. Kolik myslíš, že by jich tu mohlo být?"
"Dobrých sto tisíc."
"Připouštím."
"Připusťte také, že j e j ich j en desetina hezkých."
"To je příliš mnoho."
"Řekněme tedy dvacenina."
"Budiž."

224
225

"To dělá pět tisíc."
"Hrome, ty jsi po čertech honěný v počtech."
"Jsem synem učitele."
"Nuže?"
"Nuže, na zdraví které z těch pěti tisíc jsme pili?"
"Máš pravdu, Antoníne, ke křestnímu jménu je nutné připojit i rodné jméno. Tak na zdraví Josefíny..."
"Počkejte, máme načatou sklenici, musíme ji vypít a znovu naplnit, aby to bylo co platné." Antonín přiložil sklenici k ústům. "Tady je prázdná," řekl za okamžik.
"A zase naplněná," odpověděl Montbar a naléval.
"Tak na zdraví krásné Josefíny...?"
"Na zdraví krásné Josefíny... Lollierové!" dodal Montbar a vyprázdnil sklenici.
"Cože?" podivil se Antonín. "Josefína Lollierová? Tu znám."
"Neříkám, že ne."
"Josefína Lollierová? Ale vždyť je to dcera poštmistra z Belleville."
"Správně."
"Hrome! To nejste k politování, občane, Josefína Lollierová je po čertech hezké děvče. Na její zdraví!"
"No, teď chápeš, proč jsem tě sem zavolal?" ptal se Montbar.
"Ne, ale nehněvám se proto na vás."
"To je od tebe hezké."
"Ó, já jsem dobrák."
"Tak ti to povím."
"Poslouchám."
"Počkej, myslím, že se ti bude lépe poslouchat při plné sklenici."
"Nejste náhodou lékař hluchých?" žertoval postilion.
"Ne, ale dovedu s opilci zacházet," odpověděl Montbar a naléval.
"Člověk není opilcem proto, že pije rád víno."
"Ne, jsem téhož názoru, můj drahý. Člověk je opilcem, jen když je nesnese."

"Správně," řekl Antonín. Zdálo se, že víno snáší znamenitě. "Poslouchám."
"Musel sis přece myslet, že mám nějaký úmysl?"
"Každý člověk má nějaký, ať dobrý nebo špatný, říká pan farář," citoval Antonín.
"Nuže, příteli, mým úmyslem je dostat se v noci nepoznán do dvora Mikuláše Lolliera, poštmistra v Belleville."
"V Belleville," opakoval Antonín s celou pozorností, jaké byl schopen.
"Rozumím... Vy se chcete tedy dostat nepoznán do dvora Mikuláše Lolliera, poštmistra v Belleville, abyste se mohl setkat s krásnou Josefínou? Vy jste mi chlapík!"
"Tys na to přišel, můj drahý Antoníne! Chci se tam dostat nepoznán, protože otec Lollier na to přišel a zakázal své dceři scházet se se mnou."

"Podívejme se...! A co bych pro to měl udělat já?"
"Máš ještě temno v hlavě, Antoníne, vypij ještě skleničku, aby se ti rozjasnilo."
"Máte pravdu." A obrátil do sebe šestou.
"Ty se ptáš, jak mi můžeš prospět?"
"Ano, to bych rád věděl."
"Všechno záleží na tobě."
"Na mně?"
"Na tobě."
"Na to jsem zvědavý -" a nastavil sklenici.
"Jedeš zítra s poštou, která přijede z Chambéry?"
"V pět hodin."
"Nuže, předpokládejme, zeje Antonín dobrý hoch."
"To také jsem."
"Hleďme, co Antonín udělá."
"Co udělá?"
"Nejprve vypije ještě sklenici."
"To není tak těžké... už to je."
"Potom vezme těchto deset louisdorů." Montbar vysázel na stůl deset louisdorů.
"Ach, žluťáčky!" zvolal Antonín. "A pravé? Myslel jsem, že se už od nás všechny vystěhovaly."
"Vidíš, že tu ještě zůstaly."
"A co má Antonín udělat, aby přešly do jeho kapsy?"
"Musí mi půjčit svůj nejhezčí postilionský kabát."
"Vám?"
"A zítra mi propůjčit svoje místo."
, Ach ano, abyste nepoznán uviděl krásnou Josefínu."
"Nuže, přijedu v osm hodin do Belleville, vejdu do dvora, řeknu, že jsou koně unavené a že je nechám do desíti odpočinout, a od osmi do desíti..."
"Rozumím."
"Tak co, Antoníne, souhlasíme?"
"Souhlasíme. Člověk je mladý, tak bude při mladých. Až bude starým tatíkem, bude sedět za pecí a bručet se starými."
"Půjčíš mi tedy, můj dobrý Antoníne, svoje nejhezčí kalhoty a kabát?"
"Mám právě nový kabát a kalhoty, které jsem ještě neměl na sobě."
"Postoupíš mi svoje místo?"
"S radostí!"
"Prozatím ti dám těchto pět louisdorů jako zálohu."
"A ostatní?"
"Zítra, až budu natahovat boty, ale musíš dát pozor..."
"Na co?"
"Mluví se hodně o lupičích, kteří přepadají dostavníky. Nezapomeň zastrčit pistole do pouzder."

226
227

"Proč? Snad nechcete těm dobrým lidem ublížit?"
"Jakže! Ty nazýváš dobrými lidmi zloděje, kteří olupují dostavníky?"
"Člověk není zloděj, protože bere státní peníze."
"To je tvůj názor?"
"To si myslím, a nejen můj, ale i mnoha jiných."
"Pil bys také na jejich zdraví?"
"Hned, zvláště kdyby bylo víno dobré."
"Nevěřím ti," řekl Montbar a nalil do postilionovy sklenice zbytek z druhé

láhve.
"Nevěříte...? Na zdraví Jehuových společníků!" připil Antonín.
"Amen!" řekl Montbar.
"A těch pět louisdorů?" ptal se Antonín.
"Tady jsou."
"Děkuji. Budete mít pistole u sedla, ale radím vám: udělejte to jako ženevský průvodčí otec Jéróme a nabijte je jen prachem."
Po tomto lidumilném upozornění se postilion rozloučil s Montbarem a sestupoval ze schodů. Přitom si hlasitě zpíval:
"Kdyžjá ráno vstávám... "
Mladý muž naslouchal postilionovu zpěvu, dokud nezanikl.
9. KAPITOLA
Pošta z Chambéry
Následujícího dne ve čtyři hodiny odpoledne strojil Antonín, patrně ze strachu, aby se neopozdil, na dvoře hotelu Pošta tři koně, kteří měli vézt poštovní vůz. Chvílemi se obracel k oknu vedoucímu z malého přízemního pokojíku na dvůr. Záclonka byla odhrnutá a ten, kdo jej obýval, mohl pohodlně pozorovat vše, co se dělo na dvoře.
Ve tři čtvrtě na pět bylo slyšet hrčení povozu a postilionův bič.
O okamžik později vjel do dvora poštovní vůz a zastavili právě před okny pokojíku, z nichž jedno poutalo Antonínovu pozornost. Z povozu vystoupili tři muži a se spěchem hladových cestujících zamířili k jasně osvětleným oknům společné jídelny.
Sotva zašli, objevil se na dvoře elegantní postilion, jehož nohy nevězely ve vysokých botách, ale v jemných střevících, přes které si teprve hodlal navléknout boty. Postilion tiše hvízdl. Ihned přiběhl Antonín a přinášel své vysoké boty a dlouhou plátěnou blůzu, jakou si tehdy oblékali jezdci přes kabát. Elegantní postilion si rychle navlékl boty a blůzu a vsunul Antonínovi do ruky pět louisdorů. Ten pak se rychlým krokem odebral do stáje, kde zalezl do nejtemnějšího kouta.

Nový postilion přistoupil k ustrojeným koním a do pouzder u sedla vsunul pár pistolí. Rychle našrouboval svoje šrouby s kroužkem, a sice na obou stranách, vždy jeden do dvířek a druhý do dřevěné stěny vozu. Pak zapřáni koně se zručností svědčící o tom, že je zvyklý zacházet s nimi od mládí. Takto připraven čekal a slovy i bičem mírnil netrpělivé koně.
Rychlost, s jakou museli nešťastníci, kteří byli odsouzeni jezdit v poštovních vozech, pojídat svoje obědy, byla pověstná. Neuplynula ještě ani půlhodina, když se ozval hlas průvodčího:
"Do vozu, občané, do vozu!"
Montbar stál u dvířek a přes jejich přestrojení na první pohled poznal Rolanda s brigádním velitelem 7. pluku myslivců, kteří zaujali místa uvnitř vozu, aniž se starali o postiliona. Ten za nimi přirazil dvířka, navlékl visací zámek do kroužků a otočil klíčem. Obešel vůz a úmyslně upustil před druhými dvířky bič. Sehnul se pro něj a přitom zasunul do kroužků na této straně druhý zámek a zamkl na klíč. Pak vsedl na koně a hlasitě nadával na průvodčího, že ho nechává vykonávat práci, která vlastně přísluší jemu.
Cestující z předního kupé už skutečně seděl na svém místě, ale průvodčí ještě vyrovnával jakýsi účet s hoteliérem.
"Jedeme dnes večer, nebo až zítra ráno, otče Františku?" volal nepravý postilion.
"Dobrá, dobrá, už jdu," odpověděl průvodčí. Potom se rozhlédl kolem sebe. "Kde jsou cestující?" zeptal se.
"Tady j sme," ozvali se z vozu oba důstojníci a policista z kupé.
"Jsou dvířka dobře zavřená?" naléhal ještě otec František.
"Ručím zato," odpověděl Montbar.
"Tak kupředu!" zvolal průvodčí, když zaujal místo vedle cestujícího v kupé, a přibouchl dvířka.
Postilion se nedal pobízet dvakrát. Šlehnul koně a vyjel jako blesk. Montbar řídil koně, jako by celý život nedělal nic jiného. Projel městem, až tabulky v oknech řinčely, a práskal bičem tak, že by to nedokázal ani pravý postilion.
Když vyjížděl z Máconu, uviděl malou skupinu jezdců. Bylo to těch dvanáct myslivců, kteří měli poštovní vůz zpovzdálí sledovat.
Brigádní velitel vystrčil hlavu z okénka a dával znamení poddůstojníkovi, jenž jim velel.
Montbar se tvářil, jako by to nepozoroval, ale každou chvíli se ohlédl dozadu a spatřil, jak se eskorta zvolna dává na pochod. "Počkejte, děťátka," pomyslel si, ,já vás proženu!" A popohnal koně ostruhami a bičem. Letěli, jako kdyby měli

křídla, a poštovní vůz nadskakoval vysoko po nerovné cestě.
Průvodčí se začal zneklidňovat. "Hej, Antoníne," volal, "Nenapili jsme se náhodou?"
"Napili. Proč ne?" smál se Montbar. "Měl jsem k obědu řepný salát."
" Morbleu!" zvolal Roland a vystrčil hlavu z okénka. "Pojedemeli tímto tempem, eskorta nás nebude moci sledovat."

229
228

"Neslyšíš, co říká?" volal průvodčí na Montbara.
"Ne, nic neslyším," odsekl postilion.
"Tak tě upozorňuji, že nás eskorta nebude moci sledovat, jestli pojedeš jako blázen."
"Jaká eskorta?"
"Jede za námi, protože vezeme státní peníze."
"To je něco jiného, měli jste mi to říct hned." Ale místo aby zmírnil rychlost, pobídl koně k ještě rychlejšímu letu.
"Potkáli nás nehoda," křičel průvodčí, "rozrazím ti lebku ranou z pistole!"
"Jděte," posmíval se Montbar, "známe ty vaše pistole, nejsou v nich koule."
"To je možné, ale zato jsou v mých!" křičel policista.
"To se ukáže při první příležitosti," odpověděl Montbar a ujížděl dál, aniž se o někoho staral.
Rychlostí blesku proletěli vesnicemi Varennes, la Crěche a malým městečkem la Chapelle de Guinchay. Zbývalo ještě čtvrt míle cesty k Maison Blanche. Z koní jen lilo a se supěním odhazovali na všechny strany chomáče pěny.
Montbar se ohlédl. Dále než na tisíc kroků za poštovním vozem lítaly jiskry zpod kopyt koní eskorty. Před ním byl svah.
Sjížděl dolů šílenou rychlostí a pevně třímal otěže koní, aby nad nimi neztratil vládu.
Průvodčí přestal křičet, když viděl, že je spřežení řízeno obratnou, silnou rukou. Pouze brigádní velitel občas vyhlížel z okénka, aby se přesvědčil, jak daleko jsou jeho myslivci.
V polovině svahu už byl Montbar pánem situace a z plných plic zanotoval Probuzení národa, píseň roajalistů.
"Co to ten darebák dělá?" křičel Roland a vychýlil se z okénka. "Průvodčí, řekněte mu, ať mlčí, nebo mu vpálím kulku mezi lopatky!"
Průvodčí by snad postilionovi opakoval Rolandovu hrozbu, kdyby se mu nezdálo, že se z temna vynořila skupina jezdců.
"Stůj!" zahřměl hrozebný hlas.
"Postilione, jeďte přes břicha těch lupičů!" křičel policista.
"Jet přes břicha svých přátel? To byste tomu dal!" zasmál se Montbar a poštovní vůz rázem zastavil.
"Kupředu! Kupředu!" volali Roland a brigádní velitel, když viděli, zeje eskorta příliš daleko, aby jim mohla přispěchat na pomoc.
"Adi, ty lotře!" zařval vztekem policista, vyskočil z kupé a namířil na Montbara pistoli. "Zaplatíš za všechny!"
Ještě však nedomluvil, když nepravý postilion vystřelil, neboť to předvídal, a policista klesl smrtelně raněn na kolo poštovního vozu, kterého se jeho prsty zkřivené agónií zachytily.
"Průvodčí," křičeli oba důstojníci, "otevřte přece, u všech hromů!"
"Pánové," promluvil k nim Morgan a popojel blíž, "nikomu neublížíme,

chceme jen státní peníze... Nuže, průvodčí, těch padesát tisíc franků, a rychle!"
Dva výstřely z okénka vozu byly odpovědí důstojníků, kteří marně lomcovali dvířky a nyní se rovněž marně pokoušeli dostat okénkem ven.
Jeden z výstřelů patrně neminul cíl, neboť ze silnice se ozval výkřik zlosti a vzápětí se zablesklo. Brigádní velitel vzdychl a padl na Rolanda. Byl okamžitě mrtvý. Roland vystřelil ze své druhé pistole, ale na jeho výstřel nikdo neodpověděl. Obě jeho pistole byly vypáleny, nemohl si posloužit šavlí, protože byl zavřený, a tak zařval vztekem.
Zatím donutili průvodčího vydat peníze. Dva z jezdců vzali pytel obsahující padesát tisíc franků a naložili jej na Montbarova koně, kterého přivedl jeho štolba. Mladý muž se mezitím zbavil vysokých bot a vskočil do sedla v elegantních střevících.
"Pěkné pozdravení prvnímu konzulovi, pane de Montrevele!" zvolal Morgan. Pak se

obrátil ke svým společníkům. "Kupředu, děti! Vraťte se každý, kudy chcete! Místo dostaveníčka znáte. Na shledanou zítra večer!"
"Ano, ano," odpovědělo několik hlasů a celá banda se rozlétla na všechny strany jako hejno ptáků a zmizela v údolí pod košatými stromy vroubícími říčku.
V tom okamžiku bylo slyšet dusot koní a na svahu se objevila eskorta přivolaná výstřely. Přišla však pozdě. Našla totiž jen průvodčího sedícího na okraji příkopu, mrtvolu brigádního velitele a policisty - a Rolanda, uvězněného a řvoucího vztekem jako lev, jak marně otřásá železnými tyčemi své klece.

10. KAPITOLA
Odpověď lorda Grenvilla

Zatímco se odehrávaly tyto události a zaujímaly mysl a noviny venkova, jiné, snad vážnější události, které budou zaujímat mysl a noviny celého světa, se připravovaly v Paříži.
Lord Tanlay se vrátil s odpovědí svého strýce, lorda Grenvilla. Skládala se z dopisu adresovaného panu de Talleyrandovi a z noty psané prvnímu konzulovi.
Downing Street 14. února 1800
Pane,
obdržel jsem a odevzdal králi dopis, který jste mi poslal prostřednictvím mého synovce lorda Tanlaye. Jeho Veličenstvo nevidělo důvod, proč by mělo upustit od obvyklých forem zavedených v Evropě při vyjednávání s cizími státy, a nařídilo mi, abych Vám zaslal jeho jménem úřední odpověď, kterou přikládám.

Mám čest poroučet se Vám v hluboké úctě, pane. Váš oddaný služebník
Grenville
Odpověď byla suchá, nota přesná.
První konzul psal králi Jiřímu sám, král Jiří však neupustil od obvyklých forem a odpovídal pouhou notou psanou tajemníkem. Je pravda, že notu podepsal lord Grenville.
Celý dopis byl jen výčitkou Francii, projevem nespokojenosti nad duchem nepořádku, který jí zmítal, nad bází, který tento duch nepořádku vnutil celé Evropě a který se všichni vladaři snažili potlačit. Znamenalo to vlastně pokračování války.
Při čtení dopisu se v Bonapartových očích objevil plamen, jaký u něj předcházel velká rozhodnutí - stejný, jako když blesk předchází úder hromu. "To je tedy vše, pane," obrátil se k lordu Tanlayovi, "co se vám podařilo obdržet?"
"Ano, občane první konzule."
"Copak jste strýci neopakoval, co jsem vám uložil mu říct?"
"Nevynechal jsem ani slovo."
"Copak jste mu nepověděl, že tři roky žijete ve Francii, že jste ji poznal, že jste ji studoval, zeje silná, mocná, šťastná, přející si mír, ale připravená k boji?"
"To všechno jsem mu řekl."
"A nedodal jste, že válka, kterou proti nám vedou Angličané, je nesmyslná? Že duch nepořádku, o kterém mluví, je třeba uzavřít ve Francii všeobecným mírem a že tento mír je jediným zdravotním kordonem, který zabrání, aby přestoupil naše hranice? Nepřipomněl jste mu, že pokud po Francii vzbouří sopku války, rozleje se Francie jako láva po cizině...? Ach, evropští panovníci potřebují válku, aby si zajistili svoje trůny! Nuže, mylorde, říkám vám, že otřesu Evropou tak, že se jim budou chvět koruny na hlavách. Potřebují válku? Počkejte... Bourrienne! Bourrienne!"
Dveře spojující pracovnu prvního konzula s pracovnou prvního tajemníka se rychle otevřely a Bourrienne se objevil s tak vyděšenou tváří, jako by se domníval, že ho Bonaparte volá na pomoc. Když ho uviděl velice rozčileného, jak jednou rukou mačká diplomatickou notu a druhou tluče do stolu, a lorda Tanlaye klidného, němě stojícího tři kroky od něho, hned pochopil, že prvního konzula tak rozčilila odpověď Anglie.
"Volal jste mě, generále?"
"Ano, posaďte se sem a pište!" A úsečným a trhaným hlasem, aniž by hledal slova, ba spíše naopak, slova jako by mu sama přicházela na rty, začal diktovat následující proklamaci:
" Vojáci!
Když jsem sliboval francouzskému národu mír, mluvil jsem vašimi ústy. Znal jsem vaši cenu.

Jste týmiž muži, kteří dobyli Porýní, Holandsko, Itálii a kteří dali mír pod hradbami udivené Vídni.
Vojáci, už nemusíte hájit naše hranice, ale zaplavit nepřátelské státy.
Vojáci, až nadejde čas, budu mezi Vámi a udivená Evropa si vzpomene, že jste z rodu hrdinů!"
Bourrienne pozvedl hlavu a čekal.
"To je všechno," řekl Bonaparte.
"Mám připsat posvátná slova ‚Ať žije republika!'?"
"Proč se na to ptáte?"
"Protože jsme už čtyři měsíce nevydali žádnou proklamaci a mohlo se při obvyklých formulacích něco změnit."
"Proklamace je dobrá tak, jak je," odpověděl Bonaparte. "Nic nepřipojujte." Vzal pero a spíše pod ni vyryl než napsal svůj podpis. "Ať to zítra vyjde v Moniteuru," řekl a podal papír Bourriennovi.
Tajemník odešel.
Bonaparte se začal procházet pokojem, jako by na přítomnost lorda Tanlaye zapomněl. Najednou se před ním zastavil. "Mylorde, myslíte si, že jste obdržel od svého strýce všechno, co by mohl obdržet každý jiný na vašem místě?"
"Více, občane první konzule."
"Více! Více...! Co jste tedy obdržel?"
"Myslím, že občan první konzul nečetl královskou notu s pozorností, jakou zasluhuje."
"Znám ji nazpaměť."
"Nuže, občan první konzul neuvážil význam jistého paragrafu, neuvážil jeho slovo."
"Myslíte?"
"Jsem si tím jistý... a pokud první konzul dovolí, přečetl bych mu paragraf, na který narážím..."
Bonaparte otevřel pěst, v níž svíral zmačkanou notu, narovnal papír a podal jej lordu Tanlayovi. "Čtěte!"
Sir John upřel pohled na notu, která se mu zdála známou, a zastavil se na desátém řádku.
"Nejlepší a nejjistější zárukou uskutečnění míru, jakož i jeho trvání, by bylo znovudosazení linie princů, jež po staletí zachovávala francouzskému národu prosperitu uvnitř a obdiv i úctu zevně. Jen takový čin může odstranit překážku z cesty vedoucí k míru, zabezpečit Francii klidné užívání jejího bývalého území a zjednat i ostatním evropským národům bezpečnost, kterou jsou nyní nuceni hájit jinými prostředky."
"Nuže," řekl Bonaparte netrpělivě, "četl jsem dobře a rozuměl dokonale. Buďte Monckem, pracujte pro jiné, a odpustí vám vaše vítězství i popularitu; pokořte se a dovolí vám zůstat velikým!"
"Občane první konzule," řekl lord Tanlay, "nikdo nezná rozdíl mezi vámi a Monckem lépe než já."

232
233

"Co mi to tedy čtete?"
"Předčítám vám tento odstavec jen proto, abyste správně ocenil následující."
"Všimněme si tedy následujícího," řekl Bonaparte s potlačovanou netrpělivostí.
"Ačkoliv byla tato událost pro Francii i celý svět žádoucí, přece Jeho Veličenstvo neomezuje možnost pevného, trvalého míru výhradně tímto způsobem..." zdůraznil sir John poslední slova.
Bonaparte k němu rychle přistoupil.
Angličan pokračoval: "Jeho Veličenstvo nemá v úmyslu předpisovat Francii, jaká má být forma její vlády ani čí ruce mají řídit záležitosti velikého, mocného národa."
"Přečtěte to znovu, pane," řekl první konzul živě.
"Přečtěte si to sám, občane první konzule," odpověděl lord Tanlay a podal mu notu.
Bonaparte četl a pak se zeptal: "Tento odstavec jste připojil vy, pane?"
"Pouze jsem naléhal, aby byl připojen."
Bonaparte se zamyslel. "Máte pravdu. Návrat Bourbonů je jen podmínkou sine qua non. Jsem uznán nejen jako vojenská moc, ale také jako politická." Podal siru Johnovi ruku a zeptal se: "Chcete mě o něco požádat, pane?"
"O jedinou věc, po které toužím. Žádal o ni pro mě můj přítel Roland."
"A já jsem mu odpověděl, že mi bude potěšením, staneteli se chotěm jeho

sestry... Kdybych byl bohatší nebo vy méně bohatý, nabídl bych jí věno..."
Sir John učinil posunek.
"Vím dobře, že vaše jmění stačí pro oba," dodal Bonaparte s úsměvem. "Ponechávám vám tedy tu radost, abyste dal ženě, kterou milujete, nejen štěstí, ale i bohatství... Bourrienne!"
Objevil se tajemník. "Očekávám vaše rozkazy, generále."
"Ať se lord Tanlay dostaví v kteroukoli denní či noční hodinu, budu šťastný, že ho mohu přijmout, a to bez čekání. Slyšíte, můj drahý Bourrienne? Slyšíte, mylorde?"
Sir John se na znamení díků uklonil.
"A teď," dodal Bonaparte, "vás propouštím, neboť předpokládám, že. spěcháte, abyste odjel na zámek Noires Fontaines - ovšem pod jednou podmínkou."
"Pod jakou, generále?"
"Že pokud vás budu potřebovat jako vyslance..."
‚Ach, to není podmínka, občane první konzule, ale milost." Lord Tanlay se uklonil a vyšel.
Bourrienne se chystal odejít za ním, ale Bonaparte ho zavolal zpátky. "Máme zapraženo?" zeptal se.
Tajemník vyhlédl oknem na dvůr. ‚Ano, generále."
"Tak se připravte, vyjedeme spolu."

"Jsem připraven, generále, vezmu si jen klobouk a převlečník."
"Dobrá, pojďme," řekl Bonaparte, vzal si sám klobouk a převlečník a kráčel napřed. Sešel po malém schodišti do dvora a pokynul, aby vůz předjel.
Ať si Bourrienne pospíšil sebevíc, přiběhl, až když lokaj otvíral dvířka.
"Kam jedeme, generále?" zeptal se tajemník.
"Do Tuillerií."
Udivený Bourrienne opakoval rozkaz a obrátil se k prvnímu konzulovi, aby ho požádal o vysvětlení, ale zdálo se, že Bonaparte je pohroužen do myšlenek, proto tajemník uznal za vhodné nevyrušovat ho.
Kočár ujížděl tryskem-jinak Bonaparte nejezdil - směrem k Tuilleriím.
Tuillerie, obývané po 5. a 6. říjnu Ludvíkem XVI. a potom postupně konventem a Radou pěti set, byly od 18. brumairu prázdné a zpustošené.
Po 18. brumairu spočinul Bonapartův pohled nejednou na tomto bývalém královském sídle, ale záleželo na tom, aby nevzbudil podezření, že by mohl budoucí vládce obývat palác králů.
Bonaparte si přivezl z Itálie nádherné poprsí Junia Bruta. V Luxemburku však nemělo své místo a na konci listopadu povolal republikána Davida a pověřil ho, aby poprsí umístil v galerii Tuillerií.
Jak je možné se domnívat, že by Maratův přítel David připravoval obydlí budoucímu císaři tím, že by v galerii Tuillerií umisťoval poprsí Caesarova vraha? Nejenže se to nikdo nedomníval, ale ani netušil.
Když se šel Bonaparte podívat, jak se poprsí vyjímá v galerii, všiml si zpustošení paláce Kateřiny Medicejské. Tuillerie už nebyly palácem králů, to je pravda, ale byly národním palácem a národ přece nemohl nechat svůj palác rozpadávat se.
Bonaparte poslal pro architekta Lecomta a nařídil mu Tuillerie vyčistit. To slovo mohlo být chápáno ve fyzickém i morálním smyslu. Architekt měl předložit rozpočet, kolik by takové čištění stálo.
Rozpočet dosáhl výše pěti set tisíc franků. Bonaparte se zeptal, jestli by se Tuillerie mohly stát sídlem vlády, kdyby se taková suma obětovala.
Architekt odpověděl, že částka stačí nejen na to, aby se uvedly do původního stavu, ale aby byly také obyvatelné.
To si Bonaparte přál, palác schopný obývání. Potřeboval on, republikán, královský přepych...?
Tak tomu bylo v době, o níž mluvíme, tedy ke konci února roku 1800. Tuillerie byly vyčištěny, poprsí i sochy stály na svých podstavcích, čekalo se jen na vhodnou příležitost.
Ta se dostavila: přišla zpráva o Washingtonově smrti. Srdce zakladatele svobody Spojených států umlklo 14. prosince 1799. Na toto myslel Bonaparte, když jel do Tuillerií.
Povoz zastavil před palácem. Bonaparte rychle vyskočil, vystoupil po hlavním schodišti a proběhl komnatami obývanými Ludvíkem XVI. a Marií Antoinettou. Zastavil se teprve v králově pracovně.

235
234

"Ubytujeme se tu, Bourrienne," promluvil najednou, jako by ho tajemník mohl sledovat labyrintem jeho myšlenek. ,Ano, ubytujeme se tu. Třetí konzul může bydlet v pavilonu Flora, Cambacérès zůstane v Chancellerii."
.Abyste mohl poslat pryč jen jednoho, až nastane čas."
První konzul zatahal Bourrienna za ucho.
,A kdy se přestěhujeme, generále?" zeptal se tajemník.
"Zítra to ještě nebude, protože potřebuji nejméně osm dnů, abych připravil Pařížany na to, že mě uvidí opouštět Luxemburk a odebrat se do Tuillerií."
"Osm dní? Tak počkáme," řekl Bourrienne.
"Vraťme se tedy do Luxemburku." A rychle jako vždy, když se jednalo o vážné zájmy, prošel řadou komnat, které už navštívil, seběhl po schodech, skočil do vozu a vykřikl: "Do Luxemburku!"
Povoz tryskem odj ížděl.
Jakmile se Bonaparte vrátil do své pracovny, očekával ho tam policejní ministr.
"Co se děje, občane Fouché?" zeptal se. "Vypadáte nějak vyděšeně. že by mě snad náhodou zavraždili?"
"Občane první konzule," odpověděl ministr, "zdálo se, že kladete velikou váhu na vyhlazení lupičské bandy, která si říká Jehuovo společenstvo."
"Ano, proto jsem poslal Rolanda, aby je pronásledoval. Obdržel jste nějaké zprávy?"
"Ano."
"Od koho?"
,,Přímo od jejich vůdce."
"Jakže, od jejich vůdce?"
"Měl odvahu podat mi sám zprávu o své poslední výpravě."
"Proti komu?"
"Proti padesáti tisícům franků, které jste poslal svatobernardským otcům."
, A co se s nimi stalo?"
"S padesáti tisíci?"
,Ano."
"Jsou v rukou lupičů a jejich vůdce mi oznamuje, že se co nejdříve ocitnou v Cadoudalových rukou."
"Roland je tedy mrtvý?"
"Ne."
"Jak to, ne?"
,JVIůj policejní agent je zabit, brigádní velitel je zabit, ale váš pobočník je živ a zdráv."
,,Pak se oběsí," řekl Bonaparte.
"Proč by to dělal? Provaz by se s ním utrhl. Znáte jeho štěstí."
"Nebo jeho neštěstí, ano... Kde je ten raport?"
"Chcete snad říct dopis?"

"Raport, dopis nebo ať je to, co chce, zkrátka věc, jež vás uvědomuje o zprávě, kterou mi přinášíte."
Policejní ministr podal prvnímu konzulovi malý, elegantně složený list v navoněné obálce.
"Co je to?"
"Věc, kterou žádáte, občane první konzule."
Bonaparte četl: " Občan Fouché, policejní ministr, Paříž." Rozevřel dopis a pokračoval:
" Občane ministře,
mám čest Vám oznámit, že padesát tisíc franků určených svatobernardským otcům přešlo 25. února 1800 večer do našich rukou a do osmi dnů se ocitnou v rukou Jiřího Cadoudala.
Věc se zdařila výborně- až na smrt Vašeho agenta a brigádního velitele. Co se týče pana Rolanda de Montrevela, mohu Vám s uspokojením oznámit, že se mu nestalo nic zlého. Nezapomněl jsem, že to byl on, kdo mě uvedl do Luxemburku. Píši Vám sám, občane ministře, neboť předpokládám, že pan de Montrevele je v tuto dobu příliš zaměstnán naším pronásledováním, než aby Vám mohl napsat osobně. Jsem však přesvědčen, že využije první volné chvíle, aby Vám podal raport, v němž popíše všechny podrobnosti, na jejichž vylíčení nemám čas.
Jako odvetu za službu, kterou Vám tímto prokazuji, občane ministře, bych Vás prosil, abyste neodkladné informoval paní de Montrevelovou, že její syn žije.
Morgan
Maison Blanche, lyonská silnice, sobota 9 hodin večer
,Ach, pardieu!" zvolal Bonaparte. "To je smělý darebák!" Pak s povzdechem dodal. "Jací kapitáni a plukovníci by byli z těch lidí!"

"Co mi první konzul nařizuje?" ptal se policejní ministr.
"Nic. To se týká Rolanda. Jeho čest je ohrožena, vyrovná se s nimi."
"První konzul se už tedy touto záležitostí nezabývá?"
‚Ani v nejmenším," odpověděl Bonaparte a obrátil se k tajemníkovi. "Máme na starosti jiné věci, viď, Bourrienne?"
Tajemník přisvědčil.
"Kdy si mě první konzul přeje opět spatřit?" zeptal se ministr.
"Dostavte se sem dnes večer v deset hodin. Za týden se stěhujeme."
"Kam?"
"Do Tuillerií."
Fouché učinil pohyb zděšení.
"Je to proti vašemu přesvědčení, vím to," řekl první konzul, "ale ušetřím vám práci - na vás bude jen poslechnout."
Fouché se uklonil a odcházel.
"Á propas!" řekl Bonaparte a Fouché se obrátil. "Nezapomeňte infor

movat paní de Montrevelovou, že je její syn živ a zdráv. Je to to nejmenší, co můžeme pro občana Morgana udělat za službu, kterou vám prokázal." Otočil se zády k policejnímu ministrovi, který odcházel a hryzal si rty až do krve.

11. KAPITOLA
Přesídlení

Téhož dne diktoval první konzul Bourriennovi následující rozkaz:
"Washington je mrtvý! Tento veliký muž bojoval proti tyranii, upevnil svobodu Ameriky. Jeho památka zůstane francouzskému národu jakož i všem svobodným lidem Starého a Nového světa, a obzvlášť francouzským vojákům, kteří se bili za svobodu a rovnost jako on, vždy drahá. Proto první konzul nařizuje, aby byl po dobu deseti dnů zavěšen na všech praporech a korouhvích Republiky krep."
První konzul se neomezil jen na vydání tohoto rozkazu. Jedním z prostředků k usnadnění Bonapartova přesídlení z Luxemburku do Tuillerií měla být slavnost uspořádaná pod záminkou odhalení Washingtonova poprsí u Invalidů, či jak se tehdy říkalo, v Martově chrámu, kde měl první konzul zároveň přijmout z rukou generála Lannese prapory od Abukiru.
V den slavnosti tvořila jízda špalír od Luxemburku až k Invalidům. V osm hodin ráno vsedl Bonaparte v paláci na koně, vyjel ulicí de Tournon a dal se k nábřeží, provázen sborem generálů, z nichž nejstaršímu nebylo víc než pětatřicet let. Lannes jel v čele, za ním bylo neseno šedesát ukořistěných praporů. Pak následoval o dvě koňské délky pozadu Bonaparte, obklopen svým štábem.
Ministr války Berthier očekával průvod pod klenbou chrámu. Opíral se o Mariovu sochu a kolem něho byli seskupeni všichni ministři a státní radové. Na sloupech podpírajících klenbu už visely prapory od Denainu a Fontenoy, jakož i prapory z prvního válečného tažení do Itálie. Po každé Berthierově straně stál jeden stoletý invalida jako kyriatida staré doby, dívající se přes vrcholek století. Vpravo na estrádě bylo umístěno Washingtonovo poprsí, které mělo být zastíněno prapory od Abukiru. Na protější straně stálo křeslo určené pro Bonaparta. Kolem se amfiteatrálně zvedala sedadla, která zaujala vybraná pařížská společnost. Při objevení se praporu zazněly pod klenbami chrámu kovové zvuky vojenských fanfár.
Lannes vešel první. Žerdi praporů byly zaraženy do zvláštních čepů. Za bouřlivého potlesku zaujal Bonaparte své místo na připraveném křesle. Tu předstoupil před ministra války generál Lannes a promluvil svým mohutným hlasem, který uměl na bojišti tak dobře křičet: Kupředu!

"Občane ministře," řekl, "zde vidíte všechny prapory otomanské armády, zničené před vašima očima. Armáda egyptská, jež prošla žhavou pouští a zvítězila nad hladem i žízní, stojí proti nepříteli, hrdému na svůj počet a úspěchy, který se domnívá, že bude mít snadnou práci s naším vojskem, vysíleným únavou a ustavičnými boji. On neví, že francouzský voják je větší ne proto, že dovede vítězit, ale proto, že umí trpět a že jeho odvaha roste nebezpečím. Tři tisíce Francouzů - vy to dobře víte - udeří na osmnáct tisíc barbarů, sevře je, obklíčí a naše bajonety šíří takový děs, že musulmani, přinucení volit si smrt, se raději vrhají do hlubin Středozemního moře.
V tento památný den byly zváženy osudy Egypta, Francie a Evropy. Spojené mocnosti! Odvážíteli se znásilnit území Francie a učiníli generál, jehož nám dalo vítězství u Abukiru, výzvu k národu, pak se vám stanou, spojené mocnosti,

vaše úspěchy osudnější než vaše porážky! Který Francouz by ještě nechtěl zvítězit pod prapory prvního konzula a učit se u něj slávě?"
Pak se obrátil k invalidům, jímž byla vyhrazena celá zadní tribuna.
"A vy, stateční vysloužilci, vy úctyhodné oběti bojů, vy zajisté nebudete poslední, kteří přispěchají uposlechnout rozkaz toho, jenž utěšuje vaše neštěstí slávou a jenž umístil do vašeho středu a pod vaši ochranu tyto dobyté trofeje! Vím, že hoříte touhou, abyste mohli obětovat ještě druhou polovičku života, která vám zbývá, pro svoji vlast a svobodu!"
Řeč vítěze od Montebella odměnili posluchači neutuchajícím potleskem. Třikrát se mu ministr války pokusil odpovědět, třikrát byl přehlušen bouřlivým provoláváním slávy. Konečně nastalo ticho a slova se ujal Berthier.
"Nést po březích Seiny trofeje dobyté na březích Nilu, zavěsit pod klenbu našich chrámů vedle praporů z Vídně, Petrohradu a Londýna prapory žehnané v mešitách Cařihradu a Kaira, vidět je podávané národu týmiž bojovníky, mladými léty, starými slávou - to se dostane jen republikánské Francii.
Ale to je jen část toho, co v květu svého věku vykonal hrdina, který, pokryt vavříny Evropy, stanul jako vítěz před pyramidami, z jejichž výše ho pozorovalo čtyřicet století, aby vnesl do rodiště umění světlo civilizace.
Vojáci, uložte do tohoto chrámu válečných ctností tyto odznaky půlměsíce, ukořistěné na canopských skalách třemi tisíci statečných Francouzů! Ať jsou trvalou vzpomínkou na tuto slavnou výpravu, jejíž úspěch a účel dávají válce, jak se zdá, rozhřešení za zlo, které působí. Ať hlásají statečnost, vytrvalost a vznešenou oddanost francouzského vojáka. Ať vás pohled na tyto prapory potěší a přinese vám útěchu, vy válečníci, jejichž těla zmrzačená na poli slávy nedovolují vaši odvaze víc než přání a vzpomínky. Ať tyto odznaky připomenou nepřátelům francouzského národa vliv génia i cenu hrdinů, kteří je porazili, a předpoví jim všechna neštěstí války, zůstanouli k hlasu, který jim nabízí mír, hluší. Ano, chtějíli válku, povedeme ji - a povedeme ji strašlivě!

239
238

Spokojená vlast pohlíží na armádu východu s pýchou. Tato nepřemožitelná armáda si je jistá, že první konzul bdí nad dětmi slávy.
Pojďte v jejím jménu, neohrožený generále, pojďte ve jménu všech hrdinů, v jejichž středu se objevujete, přijmout toto objetí jako zástavu národní vděčnosti!
Ale v okamžiku, kdy se znovu chystáme chopit zbraní, abychom hájili svoji nezávislost, odmítáli slepá zuřivost králů světu mír, který mu nabízíme, ověnčeme, kamarádi, snítkou vavřínu poprsí Washingtona, hrdiny, jenž osvobodil Ameriku od jha nepřátel. Jeho slavný stín nám ukazuje slávu, jaká provází památku osvoboditelů vlasti!"
Bonaparte sestoupil ze své estrády a byl jménem Francie objat Berthierem.
Pan de Fontanes, pověřený pronést oslavnou řeč na Washingtona, dvorně čekal, až se vy bouří hřímavý potlesk, jímž se obrovský amfiteátr zachvíval.
Jeho řeč byla dlouhá a taková, jakou si ji Bonaparte přál mít.
Večer se v Luxemburku konala velká recepce. Po celou dobu se už mluvilo o pravděpodobném přesídlení prvního konzula do Tuillerií. Nejodvážnější a nejzvědavější si dovolili zmínit se o tom Josefíně, ale ubohé ženě, jež měla dosud před očima káru a popraviště Marie Antoinetty, se instinktivně protivilo vše, co by ji mohlo přiblížit ke království. Neváhala s odpovědí a odkázala tazatele na svého manžela.
Začínala kolovat ještě jiná novina; tvořila protějšek té první. Murat požádal o ruku Bonapartovy sestry, slečny Karolíny Bonapartové.
První konzul neuvažoval dlouho. Jeho logický duch mu pravil, že je v jeho zájmu, aby to udělal, a ještě týž den dal svolení k Muratovu sňatku s Karolínou.
Zpráva o sňatku i o přesídlení do Tuillerií se dostaly na veřejnost současně.
První konzul měl obývat bývalé sídlo králů, měl spát v lůžku Bourbonů, ale svoji sestru dal synovi krčmáře!
Jaké věno však přinášela hrdinovi od Abukiru budoucí neapolská královna? Třicet tisíc franků ve stříbře a diamantový náhrdelník, který vzal první konzul své ženě, neboť byl příliš chudý, aby jí mohl koupit jiný.
Josefína si na náhrdelníku velice zakládala a tvářila se k něčemu takovému dost kysele. To však vítězně potíralo tvrzení těch, kdo rozhlašovali, že si Bonaparte nadělal v Itálii jmění.
Tato obratná kombinace měla za následek, že ti, kdo viděli 30. pluvióse, kdy konzulové opouštěli Luxemburk, aby se odebrali do vládního paláce, průvod,

mysleli jen na to, aby jej obdivovali a tleskali.
Byl to vskutku obdivuhodný průvod, hodný potlesku, mající v čele Bonaparta a ve svých řadách muže, jakými byli Murat, Moreau, Brune Lannes, Junot, Duroc, Augerau a Masséna.
Ve dvoře Carrouselu se měla téhož dne konat veliká vojenská přehlídka. Bonaparte vyjel v určenou hodinu z paláce Luxemburku, provázen třemi tisíci elitního mužstva.

Zmínku si zaslouží zmatek, jaký nastal ráno 30. pluvióse. Generálové měli samozřejmě svoje koně a ministři kočáry, ale ostatní hodnostáři dosud nepokládali podobné vydání za nutné.
Chyběly povozy.
Trapné situaci odpomohlo najmutí fiakrů, jejichž čísla byla zalepena papírem téže barvy, jako byl vůz.
Jedině povoz prvního konzula byl tažen trojspřežím běloušů. Jelikož jeli všichni tři konzulové v jednom kočáru, Bonaparte s Cambacérèsem vzadu, Lebrun na předním sedadle, připadl na prvního konzula jen jeden pár koní.
Ostatně - copak nebylo oněch šest běloušů, darovaných velícímu generálu Bonapartovi císařem Františkem po smlouvě v Campo Formio, také trofejí?
Když povoz zastavil před branou Tuillerií, Bonaparte pozvedl hlavu a utkvěl pohledem na nápisu, který tam byl vytesán: 10. srpna 1792. Království ve Francii je zrušeno a už se nikdy nevrátí. Na rtech prvního konzula se objevil nepatrný úsměv.
Sestoupil z vozu a vsedl na koně, aby vykonal přehlídku vojska. Když se objevil na válečném koni, ozval se na všech stranách potlesk.
Po přehlídce se postavil před orloj ový pavilon. Po levici měl Murata, po pravici Lannese a za sebou celý proslavený štáb italské armády.
Začalo defilování.
Když před ním defilovaly prapory 96., 30. a 33. brigády, které představovala jen žerď s několika cáry provrtanými kulemi a zčernalými prachem, sňal Bonaparte klobouk a poklonil se.
Po přehlídce sestoupil z koně a pevným krokem vešel do paláce králů z rodu Valois a Bourbonů.
Když byli večer s Bourriennem sami, tajemník se zeptal:
"Nuže, generále, jste spokojen?"
"Ano," odpověděl Bonaparte neurčitě. "Vše šlo hladce, že?"
"Znamenitě."
"Viděl jsem vás vedle paní Bonapartové v přízemním okně pavilonu Flory."
"Já vás také viděl, generále. Četl j sté nápis nad branou Carrouselu?"
"Ano. Království ve Francii je zrušeno a už se nikdy nevrátí."
"Má se znovu vzkřísit, generále?"
"Zbytečné, padne samo sebou." A s povzdechem dodal: "Víte, Bourrienne, kdo mi dnes chyběl?"
"Ne, generále."
"Roland... Co může, k čertu, dělat, že o sobě nedává vědět?"

12. KAPITOLA
Stopař

Čtenář nezapomněl, v jakém postavení našla eskorta myslivců pobočníka prvního konzula. Její první starostí bylo objevit příčinu, proč se nemůže dostat ven. Nalezli visací zámky a vylomili dvířka. Roland vyskočil z poštovního vozu jako tygr z klece.
Jelikož zem pokrývala slabá vrstva sněhu, Roland, lovec a voják, neměl jinou myšlenku, nežjítpo stopách Jehuových společníků. Viděl je znatelně směrem k Thoissey, ale věděl, že museli brzy změnit směr, protože je od městečka dělila Saóna, přes niž vedl most teprve v Belleville a Máconu. Rozkázal tedy myslivcům a průvodčímu, aby na něj čekali na silnici, a vydal se pěšky po stopě Morgana a jeho druhů.
Nemýlil se. Čtvrt míle od silnice narazili na Saónu, zastavili se a okamžik se radili, čemuž nasvědčovala půda rozdupaná koňmi. Pak se rozdělili na dvě tlupy, jedna se vydala vzhůru podél řeky k Máconu, druhá na opačnou stranu k Belleville. Rozdělení mělo patrně zmýlit pronásledovatele.
Roland zaslechl zvolání jejich vůdce: Zítra večer na známém místě! Nepochyboval tedy, že ať pojede po stopě té či oné tlupy, dospěje k místu, kde se mají

Jehuovi společníci sejít.
Vrátil se zpátky, nařídil průvodčímu, aby si navlékl boty, které zanechal na silnici nepravý postilion, vsedl na koně a zavezl poštovní vůz do nejbližší stanice, tedy do Belleville. Poddůstojník myslivců se čtyřmi muži měl průvodčího doprovodit a sepsat s ním protokol. Dostal přísný zákaz nezmínit se o Rolandovi, aby lupiči neměli nejmenší tušení o jeho záměrech.
Zbývající část eskorty měla dopravit mrtvé tělo brigádního velitele do Máconu a rovněž sepsat protokol.
Pak vsedl mladý muž na koně jednoho z myslivců, nabil si pistole, vsunul je do pouzder u sedla, ještě jednou přísně nařídil mlčenlivost a odjel.
Když dorazil na místo, kde se tlupa rozdělila, musel se rozhodnout, kterou stopu bude sledovat. Zvolil si směr k Belleville. Měl pro to své důvody. Předně bylo do Belleville blíž než do Máconu a pak ho tam nikdo neznal.
Cestu pokrývaly stopy. Pět nebo šest koní otisklo svoje podkovy do sněhu, jeden z nich byl mimochodník.
Roland přeskočil s koněm dva tři potoky přerývající louku, kterou jel. Asi sto kroků před Belleville se znovu zastavil. Stopy ukazovaly, že se zde dva jezdci oddělili a vydali se vpravo. Ostatní pokračovali v cestě. U prv. nich domů Belleville tři jezdci odbočili za městečko a pouze jediný jel přímo do ulice. Toho Roland sledoval. Byl si jistý, že stopy ostatních opět najde.
Jezdec zastavil před hezkým domkem s dvorem a zahrádkou, označe

ným číslem 67. Někdo mu přišel otevřít, protože mřížemi bylo na dvoře vidět stopy osoby, která přišla otevřít, i stopy koně odváděného do stáje.
Bylo zřejmé, že se zde jeden z Jehuových společníků zastavil. Roland se mohl odebrat za starostou, vyžádat si přispění četnictva a na místě ho zatknout. Neměl však v úmyslu dostat ojedinělého jezdce, chtěl jediným zatažením sítě polapit celou tlupu. Proto si vryl číslo 67 do paměti a jel dál.
Asi sto kroků za městečkem se už chtěl vrátit, protože neviděl žádné stopy, ale napadlo ho, že na ně opět narazí před mostem.
Nemýlil se. U mostu se objevily stopy tří koní. Byli to oni, jeden z nich byl mimochodný. Roland cválal za prchajícími. Před vesnicí Monceau zjistil, že se jezdci opět rozdělili, ale Roland byl příliš dobrým stopařem, aby se tím dal zmást. Jel klidně dál a za vesnicí skutečně nalezl stopy.
Nedaleko Chátillonu sjel jeden z jezdců ze silnice a dal se vpravo k zámečku stojícímu na vršku. Zbývající dva v domnění, že vykonali dost, aby zmátli každého, kdo by je pronásledoval, projeli tentokrát klidně Chátillonem a hnali se dál silnicí k Neuville.
Tento směr způsobil Rolandovi veliké potěšení. Nepochybně totiž směřovali k Bourgu, jinak by zahnuli na cestu k Marlieux. Bourg si Roland zvolil za sídlo svého hlavního stanu. Měl být středem jeho operací. Bylo to téměř jeho rodné město, znal v kraji každý kámen a keř.
V Neuville znovu objeli vesnici. Roland se nedal oklamat jejich známou lstí, ale když se ocitl za vesnicí, objevil stopu jen jednoho koně. Nemohl se mýlit, kůň byl mimochodný.
Sledoval jeho stopu s tím větší houževnatostí, čím zřejměji se blížila k cíli. A opravdu. Jezdec neobjel Bourg, ale vjel přímo do města. Rolandovi se zdálo, že jezdec váhal, kterou cestou se má dát, pokud ovšem toto váhání nebylo lstí. Po deseti minutách, kdy sledoval jeho okliky a zatáčky, nabyl přesvědčení, že to bylo skutečně váhání.
Z příčné uličky sem vedla stopa nějakého muže. Jezdec i muž jdoucí pěšky se okamžik radili, pak jezdec získal průvodce, protože vedle otisků podkov byly vidět stopy muže. Směřovaly ke krčmě Belle Alliance. Roland si vzpomněl, že je to krčma, kam byl po přepadení pošty u Caronniéres zaveden raněný kůň. Krčmář byl pravděpodobně spolčen s Jehuovými společníky. Dalo se ostatně s určitostí předpokládat, že se cestující zdrží v krčmě do příštího večera. Podle vlastní únavy Roland věděl, že si jezdec potřebuje odpočinout. Sám urazil těch dvanáct mil za šest hodin.
Kostelní hodiny odbíjely třetí.
Co měl Roland udělat? Zastavit v některé hospodě ve městě? Nemožné. Byl v Bourgu příliš známý a jeho kůň pokrytý čabrakou myslivce by vzbudil podezření. Jednou z podmínek jeho úspěchu totiž bylo, aby nikdo ve městě nevěděl o jeho přítomnosti. Mohl se ukrýt v zámku Noires Fontaines a odtamtud řídit svá pozorování, ale mohl se spolehnout na mlčenlivost služebnictva? Michal a Jakub by mlčeli, jimi si byl jistý. Amálie by rovněž mlčela, ale co Charlotta, žalářníkova dcera, nežvanila by?

Byly tři hodiny ráno, všechno spalo. Nejjistější bylo svěřit se Michalovi.
K velké lítosti koně, který už cítil stáj, ho Roland otočil a pustil se silnicí vedoucí k Pont ĎAinu. Když míjel kostel, pohlédl na četnické kasárny. Asi tam spali spánkem spravedlivých. Projel napříč cípem lesa, který se rozkládal podél silnice. Sníh tlumil dusot jeho koně. Když se vynořil na druhé straně, uviděl dva muže, opatrně kráčející vedle příkopu a nesoucí na ramenou srnce, pověšeného za nohy na mladém stromku. Zdálo se mu, zeje poznává. Bodl koně, aby je dohonil. Obrátili se, a když spatřili jezdce směřujícího k nim, odhodili svoji kořist do příkopu a utíkali přes pole k seillonskému lesu.
"Holá, Michale!" křičel Roland, přesvědčen, že má co do činění se svým zahradníkem.
Michal se zastavil, druhý muž běžel dále.
"Holá, Jakube!" zavolal opět Roland.
Nyní se zastavil i druhý muž. Pokud byli poznáni, bylo zbytečné prchat. Volání ostatně nebylo nepřátelské.
"Člověk by řekl, zeje to pan Roland," promluvil Jakub.
"A taky to je on," dodal Michal a oba se vrátili.
Roland neslyšel, co pytláci říkali, ale uhodl to. "Eh, to se ví, že to jsem já! "zavolal na ně.
Za okamžik stáli vedle jeho koně a zahrnuli ho otázkami. Nebylo se ostatně čemu divit. Roland v občanském oděvu na vojenském koni ve tři hodiny ráno na silnici mezi Bourgem a Pont ĎAinem!
"Ticho, pytláci!" učinil rázně konec jejich vyptávání. "Hoďte toho srnce za moje sedlo a rychle domů. Nikdo, ani moje sestra, se nesmí dozvědět, že jsem tady."
Roland mluvil vojenským tónem, a protože ho znali, věděli dobře, že pokud jednou udělí rozkaz, není radno otálet s jeho vykonáním.
Zdvihli srnce, naložili ho za Rolanda a kráčeli dlouhými, rychlými kroky, aby stačili drobnému klusu jeho koně.
Za čtvrt hodiny stáli před zámkem.
Roland se odebral s Jakubem do zahradníkova obydlí. Michal odvedl koně do stáje a srnce odnesl do kuchyně. Patřil k onomu úctyhodnému druhu pytláků, kteří zabíjejí zvěř jen z lovecké vášně a ne pro zisk.
Nemusel se znepokojovat kvůli koni ani kvůli srnci, Amálie se málo starala o to, co se děje ve stáji nebo podává u stolu.
Jakub zatím rozdělal oheň.
Michal se vrátil a přinášel zbytek studené pečeně a několik vajec k přípravě omelety. Jakub přichystal Rolandovi lůžko.
Bonapartův pobočník se ohřál a navečeřel, aniž pronesl jediné slovo.
Oba muži na něj pohlíželi s údivem, v němž se zračil jistý neklid. Pověst o výpravě do seillonského kláštera se už rozšířila a šeptalo se, že to byl Roland, kdo ji řídil. Tušili, že přijel za účelem nějaké výpravy toho druhu.

Když se mladý muž navečeřel, pozvedl hlavu a zavolal Michala.
Zahradník k němu přistoupil.
"Ach, ty jsi tady?" podivil se Roland, když se vytrhl ze zamyšlení.
"Čekal jsem na pánovy rozkazy."
"Poslouchej je tedy dobře!"
"Poslouchám."
"Jde o život, ba co víc, jde o moji čest."
"Mluvte, pane Rolande!"
Roland vytáhl hodinky. "Je pět hodin. Až budou otvírat krčmu Belle Alliance, ocitneš se tam, jako bys šel náhodou kolem, a dáš se do hovoru s tím, kdo přijde otevřít."
"To bude nejspíš Petr."
"Petr nebo někdo jiný, vyzvíš na něm, jaký cestující přijel k jeho pánovi na mimochodném koni. Víš, co to je?"
‚farbleu! Kůň, který vykračuje oběma nohama téže strany najednou - jako medvěd."
"Dobře... Vyzvíš také, jestli se cestující chystá odjet ještě dnes ráno, nebo zda stráví den v hospodě."
"Dozvím se to."
"Nuže, až to budeš všechno vědět, přijdeš mi to říct, ale ani slovo o mém pobytu zde. Budeli se někdo po mně ptát, řekneš, že právě ode mě přišel dopis, že jsem u prvního konzula v Paříži."
"Ujednáno."
Když Michal odešel, Roland ulehl a usnul. Jakuba zanechal na stráži. Než se

probudil, byl už Michal zpátky a věděl vše, co si jeho pán přál vědět.
Jezdec, který v noci přijel, zamýšlí večer odjet. V seznamu cestujících, který musel v té době každý krčmář vést, stálo: V sobotu 30.j)luvidse v deset hodin večer přijel z Lyonu občan Valensolle, jedoucí do Zenevy.
Alibi bylo tedy opatřeno, neboť výkaz dosvědčoval, že občan Valensolle přijel v deset hodin, proto nemohl v půl deváté přepadnout poštu u Maison Blanche a být už v deset hodin v hostinci Belle Alliance.
Co však Rolanda zajímalo, bylo, že ten, koho téměř celou noc sledoval a jehož útulek a jméno vypátral, nebyl nikdo jiný, než svědek Alfreda de Barjolse, kterého zabil v souboji u studny nedaleko Vauclusu, svědek, jenž hrál nepochybně úlohu strašidla v seillonském klášteře kartuziánů.
Jehuovi společníci tedy nebyli obyčejní zloději, ale naopak, jak se vyprávělo, šlechtici z dobrých rodin. Zatímco Bretoňci nasazovali na západě své životy za věc roajalistů, oni se nelekali popraviště, aby dodávali bojujícím peníze ukořistěné na druhém konci Francie při odvážných výpravách.

245
244

13. KAPITOLA
Vnuknutí

Roland uvažoval. Mohl dát minulé noci zatknout jednoho či dva z těch, které pronásledoval. Mohl naložit stejně s panem de Valensollem, jenž nyní asi stejně jako Roland odpočíval po noci plné únavy.
Stačilo by napsat slovo veliteli četníků nebo plukovníkovi dragounského pluku, který se s ním účastnil výpravy do seillonského kláštera, a pan de Valensolle by byl obklíčen a překvapen na lůžku, padly by při tom dvě tři rány z pistile, stálo by to dva lidské životy, ale pan de Valensolle by byl lapen.
Jeho zatčení by však bylo výstrahou pro ostatní, kteří by ujeli přes hranice a ocitli se v bezpečí.
Uznal tedy za nejlepší držet se své původní myšlenky, přemoct se, sledovat různé stopy, které musejí vyústit do jednoho středu, a pak rozestřít síť a ulovit celé společenstvo.
Proto nesmí dát pana de Valensolle zatknout, nýbrž ho sledovat na jeho předstírané cestě do Ženevy, která byla jistě jen záminkou, aby ztížil pátrání.
Jelikož by Roland mohl být v městě poznán, ať už by byl sebelíp přestrojený, rozhodl se, že zůstane ukrytý v zahradníkově obydlí a Michal s Jakubem této noci vyslídí zvěř.
Roland se zatím dotazoval na způsob života, jaký vedla Amálie po matčině odjezdu.
Sestra nevyšla ani jednou ze zámku Noires Fontaines. Neodchýlila se ani v nejmenším od svých zvyků, kromě toho, že odpadly každodenní vycházky. Vstávala v sedm hodin, do snídaně kreslila nebo hrávala na klavír. Po snídani četla nebo vyšívala. Byloli pěkné počasí, zdržovala se s Charlottou v zahradě. Mnohdy zavolala Michala, dala odvázat malou bárku a projížděla se po řece vzhůru až k Montagnacu nebo po proudu k Saint Justu. Pak se vracívala k obědu, aniž by na někoho promluvila. Odpoledne trávívala ve svém pokoji s Charlottou a objevovala se zase až ráno.
V půl sedmé večer mohli Michal s Jakubem zmizet, aniž se po nich někdo sháněl. V šest hodin si obklékli blůzy, vzali si lovecké brašny, pušky a odešli.
Potřebné instrukce obdrželi už dříve: sledovat koně mimochodníka až tam, kam ponese svého jezdce, nebo dokud neztratí jeho stopu. Michal se ukryje proti východu z krčmy Bella Alliance, Jakub bude čekat na křižovatce silnic z Bourgu, Saint Amouru, Saint Cloudu a Nantuy. Pan de Valensolle se musí dát po jedné z těchto silnic.
Otec se synem se rozešli každý na jinou stranu. Téměř v téže chvíli, kdy se syn dostavil na určené místo, zaujal otec svoje.
V tu dobu, tedy kolem sedmé hodiny, stanul před zámeckou mříží poštovní vůz. Seskočil z něj sluha v livreji a začal tahat za zvonek.

Otvírat mříž bylo Michalovým úkolem, ale Michal tu nebyl. Amálie s Charlottou patrně spoléhaly na něj, protože zvuk zvonku se ozýval marně. Nikdo nepřicházel otevřít.
Konečně se nahoře na schodišti objevila komorná, opatrně se blížila a volala Michala. Ten se však neozýval.
Odvážila se proto přistoupit k mříži. Přes temnotu poznala sloužícího. "Ach, to jste vy, pane Jamesi?" zvolala překvapeně.

James byl sluhou sira Johna.
"Ano, slečno Charlotto, "to jsem já-či spíše mylord."
Vtom se otevřela dvířka povozu a ozval se hlas sira Johna: "Slečno Charlotto, řekněte, prosím, své velitelce, že přijíždím z Paříže a že se u ní ohlašuji, samozřejmě ne pro dnešní večer, ale aby mi dovolila představit se jí zítra, udělíli mi tu milost. Zeptejte sejí, v kolik hodin bych byl nejméně nediskrétní."
Slečna Charlotta měla sira Johna ve velké úctě, proto spěchala vyřídit jeho vzkaz.
O pět minut později už my lordovi oznamovala, že bude přijat zítra v poledne mezi dvanáctou a jednou hodinou. Roland viděl ze zahradníkova okna obydlí sira Johna, jehož už považoval za svého švagra. Chvíli váhal, jestli se mu má dát poznat a zasvětit ho do svého plánu, ale vzpomněl si, že lord Tanlay není mužem, který by ho nechal jednat samotného. Chtěl se také vyrovnat s Jehuovými společníky a naléhal by, že bude Rolanda provázet na jeho výpravě, která nebude prosta nebezpečí, a mohlo by ho potkat neštěstí.
Štěstí provázející Rolanda se nevztahovalo na jeho přátele. Vážně poraněný sir John nedávno vyvázl životem a brigádní velitel byl zabit. Nechal tedy Angličana vzdálit se, aniž by mu poskytl nejmenší známku o své přítomnosti.
Charlotta nejevila příliš velký údiv nad Michalovou nepřítomností, na niž byla patrně zvyklá a o kterou se obě dívky málo staraly.
Víme dobře, že když se Michal se synem vzdalovali, plnili jen Amáliino tajné přání - nechávali volnou cestu Morganovi. Nic jiného si nepřála.
Roland se pokoušel spát, ale každou chvíli se probouzel a stále se mu zdálo, že slyší otevírat dveře. Teprve když začalo do světnice vnikat denní světlo, dveře se skutečně otevřely a vstoupili Michal s Jakubem.
Povězme si, co se udalo.
Oba muži zaujali svá místa. Michal před vchodem do krčmy, Jakub na křižovatce.
Asi po půl hodině vyšel ven Petr. Michal se brzy dozvěděl, že pan de Valensolle je dosud v krčmě. Oznámil, že má před sebou dlouhou cestu, proto nechá koně déle odpočinout.
Petr nepochyboval, že cestující jede skutečně do Ženevy.
Michal navrhl Petrovi, aby spolu vypili sklenici vína. Petr na jeho návrh ochotně přistoupil, za což mu byl zámecký zahradník velice vděčný. Petr měl totiž na starosti stáj a cestující nemohl odjet bez jeho vědomí.

246
247

Do půlnoci vypili čtyři láhve vína, ale Michal se šetřil, zato pilně naléval do Petrovy sklenice.
Po půlnoci se krčma zavírala. Co si však měl Michal počít? Petr mu nabídl, aby se šel prospat do stáje na slámu, což Michal s radostí uvítal. Oba přátelé odcházeli a vzájemně se podpírali. Petr klopýtal a vrávoral, Michal předstíral totéž.
Ve tři hodiny ráno budili Petra. Cestující chtěl odjet. Michal vstal také. Jeho toaleta netrvala dlouho, oklepal ze sebe slámu, která se zachytila na šatech a vlasech. Pak se s Petrem rozloučil a šel se postavit za roh krčmy.
Asi po čtvrt hodině se otevřela vrata a vyjel z nich jezdec na mimochodném koni. Byl to opravdu pan de Valensolle.
Jel ulicemi vedoucími na ženevskou silnici. Michal ho nenápadně sledoval, ale nemohl běžet, aby nevzbudil pozornost, a jezdec mu za chvíli zmizel z očí.
Zbýval Jakub čekající na křižovatce.
Vydrží však Jakub čekat na křižovatce déle než šest hodin v zimní noci za šestistupňového mrazu? Bude mít odvahu setrvat tam šest hodin s nohama ve sněhu?
Michal tryskem proběhl uličkami, ale po jezdci ani památka.
Došel na křižovatku. Nikdo tam nebyl.
Na silnici pokryté rozšlapaným sněhem od předešlého dne - byla totiž neděle - nebylo možné sledovat stopu koně.
Michal viděl, že by to byla marná práce, proto začal pátrat, co udělal Jakub.
Jeho pytlácké oko brzy objevilo stopu. Jakub stál pod jedním stromem. Jak dlouho? Těžko říct, ale jistě dost dlouho, aby promrzl. Sníh byl udupaný jeho hrubými střevíci. Pak se asi pokoušel zahřát, neboť přecházel sem a tam. Posléze si patrně vzpomněl, že kousek od silnice stojí dřevěná chatrč, kde se vesničané schovávali před deštěm. Stopa prozrazovala, že přeskočil příkop a kráčel přímo k chatě.
Jakub však z chaty opět vyšel, protože stejná stopa směřovala k Ceyzeriatu.

Jezdec jel skutečně po ženevské silnici a Jakubův krok to potvrdil. Jeho stopa byla protáhlá jako stopa člověka, jenž utíká, a vedla polem podél příkopu. Naproti malé hospůdce, jedné z krčem, nad jejichž dveřmi bývala napsána slova Zde dostanou pěší i jezdci jíst a pít, se kroky zastavily.
Bylo zřejmé, že cestující vjel na dvorek krčmy a Jakub se po chvilkovém váhání přiblížil pod okno. Pokud se uvnitř svítilo, mohl špatně přiléhajícími okenicemi vidět, ale nyní tam byla tma.
Jak dlouho tu pobyl?
Michal se brzy přesvědčil, zeje Jakub chytrý hoch. Nepochybně si pomyslel, že jezdec neodjel ve tři hodiny ráno se slovy, že jede do Ženevy, proto, aby čtvrt míle za městečkem zastavil v podobné krčmě. Zamýšlel asi odtud vyjet zadními vrátky. Jakub obešel domek v naději, že na druhé straně najde stopy koně nebo alespoň jezdce.

A skutečně. Od malých zadních vrátek vedly v přímé čáře k lesu prostírajícímu se mezi Cotrezem a Ceyzeriatem stopy viditelné zdálky, protože sníh tu byl panenský.
Byla to stopa muže, jehož nohy vězely v elegantních jezdeckých botách. Ostruhy zanechaly známky ve sněhu. Jakub neváhal a sledoval je. Vedle otisků úzké šlépěje elegantního měšťáka byly vidět hluboké otisky široké nohy venkovana.
Pět hodin ráno. Michal se rozhodl, že dále nepůjde. Věděl, že se může na syna spolehnout.
Obešel velkým obloukem pole, jako by se vracel z Ceyzeriatu, a zaklepal na okenici krčmy. S krčmářem se znal dobře, neboť ten ho často vídával vracet se z nočních toulek. Požádal o láhev vína a stěžoval si, že jde domů s prázdnou. Poprosil o dovolení, aby tu mohl počkat na syna, jenž je rovněž na čekané a snad bude mít lepší štěstí než on.
Není třeba připomínat, že dovolení obdržel snadno. Pootevřel okenici, aby viděl na cestu. Po chvíli někdo zaklepal. Byl to Jakub. Otec ho zavolal.
Syn neměl větší štěstí než otec, nestřelil nic. Byl celý zkřehlý. S chutí vypil sklenici vína a ohříval se u krbu.
Zanedlouho museli pomýšlet na návrat, aby si ženy na zámku nevšimly jejich nepřítomnosti. Michal zaplatil láhev vína a oba pytláci odešli.
V krčmě ani jeden z nich nepromluvil jediné slovo o tom, co je zajímalo, protože krčmář nesměl mít ani tušení, že stopují něco jiného než zvěř.
Sotva však překročili práh krčmy, začal se Michal vyptávat svého syna.
Jakub vypravoval, že sledoval stopu jezdce až do lesa, když však došel na křižovatku, najednou se prý před ním objevil muž ozbrojený ručnicí a ptal se, co přichází v tuto hodinu dělat do lesa. Jakub odpověděl, že jde na čekanou.
"Tak jděte o kus dále," řekl muž, "vždyť vidíte, že je toto místo obsazeno."
Jakub uznal oprávněnost jeho jednání a obrátil se vlevo. Sotva však ušel asi sto kroků, zastoupil mu cestu jiný muž, ozbrojený jako první, a položil mu tutéž otázku. Jakub opakoval svoji odpověď: "Jdu na čekanou."
Muž ukázal prstem na mýtinu a téměř hrozebným hlasem řekl: "Radím vám, mladý muži, abyste se odebral tam. Myslím, že vám tam bude lépe než zde."
Jakub uposlechl jeho rady, nebo se tak alespoň tvářil. Jakmile však došel na označené místo, plížil se podél příkopu, a když se přesvědčil o nemožnosti vypátrat stopu pana de Valensolla, pustil se polem a zastavil se až v krčmě, kde nalezl svého otce, jak také doufal.
To vše vypravovali Rolandovi se spoustou podrobností, které pomíjíme a které měly za účel přesvědčit mladého důstojníka, že oba ozbrojení muži, kteří se objevili před Jakubem, nebyli pytláci, ale Jehuovi společníci.
Kde však mohli mít své doupě? Nebyl tam ani opuštěný klášter, ani žádná zřícenina.
Naj ednou se Roland udeřil do čela. "Já osel, že j sem na to nepomyslel!"

249
248

Na rtech se mu objevil vítězoslavný úsměv. Obrátil se k oběma mužům, kteří tu stáli zoufalí, že nemohli přinést lepší zprávy, a řekl: "Vím všechno, co jsem chtěl vědět, páni! Lehněte si a klidně spěte. Zasloužíte si to,pardieu!"
A sám jim šel dobrým příkladem. Usnul jako člověk, jenž právě rozluštil důležitý problém, kterým si marně lámal hlavu.
Napadlo ho, že Jehuovi společníci opustili seillonský klášter kartuziánů, aby se uchýlili do ceyzeriatské jeskyně, a současně si vzpomněl na podzemní chodbu vedoucí tam z bývalého kostela v Bourgu.

14. KAPITOLA
Vděčnost

Po dvanácté hodině téhož dne se sir John dostavil k slečně de Montrevelové. Amálie se zachovala podle Morganova přání. Sira Johna přijala jako přítele rodiny, lorda Tanlaye jako nápadníka, jehož nabídka je ctí. Neodporovala bratrovu přání ani přání matky a prvního konzula, žádala pouze o odklad vzhledem ke svému zdraví.

Lord Tanlay se uklonil. Splnilo se mu, co si přál: byl přijat. Jelikož chápal, že delší pobyt na zámku by byl nevhodný, ohlásil Amálii svoji návštěvu na příští den a svůj odjezd určený na večer téhož dne.

Počká, aby ji znovu uviděl, až Amálie přijede do Paříže, nebo až se vrátí pan de Montrevel domů, což bylo pravděpodobnější, protože Amálie řekla, že potřebuje jarní vzduch rodného kraje, aby sejí vrátilo zdraví.

Díky vzornému taktu sira Johna se splnilo tajné přání obou milenců: získat čas a klid.

Michal se dozvěděl výsledek rozmluvy sira Johna s Amálii od Charlotty, Roland od Michala.

Když se setmělo, oblékl si Roland lovecký oděv, navlékl přes něj Michalovu blůzu, zastrčil za pás pod blůzu pár pistolí a lovecký nůž, hluboko do čela si narazil starý širák a odvážil se do Bourgu.

Vešel do četnických kasáren, dal se poznat kapitánovi a z opatrnosti, aby ho nepoznal některý kolemjdoucí, protože hovorna se nacházela v přízemí, zhasl lampu.

Oba muži zůstali potmě.

Kapitán věděl o všem, co se udalo tři dny před tím na lyonské silnici, a byl na Rolandovu návštěvu připraven. K jeho velikému údivu ho Roland přišel požádat jen o klíč od kostela a dláto.

Kapitán mu dal obě žádané věci a nabídl se, že ho doprovodí, ale Roland odmítl. Žádal jen, aby se nikomu nezmínil o jeho přítomnosti a klidně počkal, než se vrátí, i kdyby se o hodinu či dvě opozdil.

Roland došel k postranním dveřím kostela, v pravé ruce klíč a v levé

dláto, bez hluku je otevřel a zase za sebou zamkl. Proti němu se zvedala vysoká hradba suché píce. Naslouchal. V opuštěném kostele panovalo hluboké ticho. Bonapartův pobočník vyvolal vzpomínky své mladosti, zastrčil klíč i dláto do kapsy a vyšplhal nahoru. Když si jeho zrak zvykl na temnotu, začal se tu orientovat. Na druhé straně píce nevyplňovala celý prostor. Roland se po ní svezl dolů až na dlažbu kostela, kterou v tomto místě tvořily veliké kamenné náhrobní desky. Stál u náhrobku Filipa Krásného. Za hlavami prince byla čtyřhranná kamenná plotna. Tudy se sestupovalo do podzemí.

Roland cestu znal, protože poklekl na zem, hmatal rukou a hledal skulinu mezi kameny. Jakmile ji našel, vsunul do ní dláto a nadzdvihl desku. Jednou rukou ji přidržel nad hlavou a sestoupil do sklepení. Pak ji nechal zvolna zapadnout. Zdálo se, jako by se noční návštěvník dobrovolně oddělil od světa živých a šel mezi mrtvé. Kdo by mohl vidět ve tmě i pod zemí, podivil by se klidu muže procházejícího mezi mrtvými, aby nalezl živé, jenž se přes tmu, osamělost a ticho nezachvěl ani při dotyku mramorových náhrobků.

Hmatal kolem sebe a tápal dlouho mezi hroby, než našel mříž vedoucí z hrobky do podzemní chodby. Zkoušel zámek - bylo zamčeno jen najeden západ. Otevřel jej pomocí dláta. Mříž povolila.

Prošel na druhou stranu, přičemž za sebou nechal otevřeno, aby se mohl bez obtíží vrátit a mříž snad sama nezapadla. Pak postupoval pomalu kupředu s rozšířenýma očima, napínal sluch - všechny smysly podrážděné usilovným přáním slyšet, vidět a moci dýchat v úzké chodbě. Opíral se jednou rukou o vlhkou stěnu, v druhé svíral pistoli.

Tak kráčel asi čtvrt hodiny.

Tu ho ledové kapky vody, padající mu na ruce a na ramena, uvědomily, že prochází pod řekou. Po chvilce se chodba rozšířila. Ústila do starého lomu. Roland se zastavil, aby volněji vydechl. Zdálo se mu, že slyší vzdálený hovor, a viděl kmitat se na kamenných pilířích podpírajících klenbu odlesk bludiček.

Někdo by se mohl domnívat, že váhá, ale stačilo by pohlédnout mu do tváře, aby poznal svůj omyl.

Začal se opatrně plížit blíž. Jak postupoval, stávalo se světlo jasnější a hovor zřetelnější. Bylo jisté, zeje lom obydlený. Ale kým?

Snažil se dostat co nejlíž k obyvatelům podzemí. Podařilo se mu to.

Vyhlédl a za rohem uviděl tábořiště Jehuových společníků. Bylo jich asi patnáct a právě večeřeli.

Rolanda se zmocnila šílená touha vrhnout se do středu mužů, napadnout je a bít

se, dokud by nepadl. Přece však potlačil své nesmyslné přání, pozvedl hlavu a se zářícíma očima a srdcem plným radosti se neslyšně vrátil cestou, kterou přišel. Nyní se mu vše vysvětlilo: opuštění seillonského kláštera, zmizení pana de Valensolla i nepraví pytláci, hlídající vchod do ceyzeriatské jeskyně.

251
250

Tentokrát se konečně pomstí, a pomstí se strašlivě. Strašlivě, neboť proto, že tušil, že byl úmyslně chráněn, nařídil chránit i je, pouze s tím rozdílem, že oni ho chtěli uchovat při životě a on je pro smrt.
Když se Roland vrátil do kasáren, nalezl četnického velitele bdícího. Oba muži se chvíli radili a pak vyšli ven. Ubírali se rychle tichými ulicemi městečka až k Voršilské ulici, kde bydlel plukovník dragounského pluku. Roland zůstal schovaný za rohem domu, velitel četníků vešel dovnitř. Důstojník se právě chystal ulehnout. Kapitán mu pošeptal několik slov, plukovník se rychle oblékl a šel s ním.
Sotva se objevili na ulici, oddělila se od zdi tmavá postava a přistoupila k nim. Byl to Roland.
Všichni tři tiše hovořili asi deset minut. Pak se rozešli.
Plukovník se vrátil do svého bytu, četnický velitel do kasáren a Roland na zámek Noires Fontaines, vlastně do zahradníkova domku.
Opatrně zaklepal na okenici, aby nevzbudil Amálii, a když Michal otevřel, mladý muž se jediným skokem ocitl ve světnici.
Amálii by nevzbudil, i kdyby klepal silněji, protože Amálie vůbec nespala. Charlotta se totiž pod záminkou, že jde navštívit svého otce, vypravila do města, ve skutečnosti však měla odevzdat Morganovi dopis své velitelky - a teď jí přinesla odpověď.
Amálie právě četla:
Má lásko,
ano, zařídila jsi vše dobře, vždyť jsi anděl! Bojím se jen, jestli to můžu říct i o sobě, protože já jsem démon.
Rozhodně Tě musím vidět, abych Tě objal a přitiskl ke svému srdci. Nevím, jaká předtucha mě to tíží-jsem k smrti smutný.
Pošli zítra Charlottu přesvědčit se, jestli sir John skutečně odjel.
Dostanešlipříznivou odpověď, dej obvyklé znamení.
Nelekej se, neříkej mi, že uvidí ve sněhu moji stopu. Tentokrát nepřijdu já k Tobě, ale Ty ke mně. Rozumíš mi? Ty se smíš procházet v parku, Tvoje stopy nebude nikdo sledovat.
Zahalíš se do své nejlepší šály, do nejměkčí kožešiny a pak si v bárce uvázané u olše vyměníme svoje úlohy. Obyčejné Ti já svěřuji svoje naděje a ty mně své obavy, má zbožňovaná Amálie, tentokrát to bude naopak.
Jakmile dáš signál, přijď okamžitě, budu čekat v Montagnacu - a z Motangnacu k Reisouse mám pět minut cesty.
Na shledanou, moje ubohá Amálie! Kdybys mě nepotkala, byla bys nejšťastnější ženou na světě. Bojím se, že jsem z Tebe udělal mučednici.
Tak tedy zítra!
Tvůj Karel

15. KAPITOLA
Morganova předtucha se vyplňuje

Nic mnohdy nebývá klidnější a jasnější než chvíle předcházející velkou bouři. Den byl krásný, jasný, jeden z pěkných únorových dnů, kdy se přes mrazivou zimu a bílou přikrývku pokrývající zemi usmívá na lidi sluníčko a slibuje jim jaro.
Před polednem se přijel sir John rozloučit s Amálii. Měl, vlastně se domníval, že má její slovo, a to mu stačilo. Jeho netrpělivost byla čistě osobní, ale tím, že Amálie jeho nabídku přijala, třebaže oddalovala dobu sňatku do neurčité budoucnosti, přece splnila jeho nejsmělejší naděje.
Protože nemohl zůstat nablízku nevěsty, odjížděl do Paříže složit poklonu paní de Montrevelové.
Patnáct minut po odjezdu sira Johna ze zámku se Charlotta ubírala po cestě k Bourgu. Po dalších patnácti minutách se vrátila se zprávou, že viděla na vlastní oči lorda Tanlaye vsednout do poštovního vozu a odjíždět po macónské silnici.
Amálie si oddychla, nyní mohla být alespoň po této stránce klidná. V poslední době se pokoušela dodávat Morganovi odvahu, kterou sama neměla, ale ode dne, kdy ji komorná informovala o Rolandově přítomnosti v Bourgu, tušila, že se blíží strašlivé rozuzlení. Znala všechny podrobnosti událostí v seillonském klášteře,

viděla rozpoutávající se boj mezi bratrem a milencem - a bez starosti o bratrův osud, díky ochraně vůdce Jehuových společníků, se chvěla jen o život svého milence. A chvěla se o něj dvojnásobně, když uslyšela o posledním přepadení poštovního vozu a o smrti brigádního velitele myslivců i policejního agenta. Věděla, že byl bratr zachráněn, ale že zmizel. Nenavštívil ji, nenapsal jí. Znala Rolanda dobře, proto pro ni jeho zmizení a ticho znamenalo víc než otevřený boj.
Morgana neviděla od onoho setkání, kdy mu přísahala, že pokud bude kdy odsouzen k smrti, dodá mu zbraně, i kdyby se nacházel kdekoliv. Nové setkání s ním očekávala se stejnou netrpělivostí jako on.
Jakmile se tedy domnívala, že Michal s Jakubem šli spát, ihned postavila do čtyř oken zámku rozsvícené svíce, které měly sloužit jako znamení Morganovi. Pak se zahalila do kašmírového šálu, který jí bratr přivezl z bojiště od pyramid, kde ho sám sňal z hlavy jednoho zabitého beje, přehodila přes sebe plášť podšitý kožešinou, prošla parkem a spěchala k řece.
Ve dne s Charlottou úmyslně prošlapaly pěšinu k Reissouse, aby se na ní ztratila její stopa.
Nyní běžela po svahu táhnoucím se k řece a hledala očima bárku uvázanou mezi olšemi.
Čekal v ní muž. Byl to Morgan. Amálie se k němu vrhla. Chytil ji do náruče.

252
253

První věc, kterou dívka uviděla, byl obličej jejího milence, ozářený radostí.
"Ó," zvolala, "ty mi přináší šťastnou novinu?"
"Proč, drahá?" ptal se Morgan s nejsladším úsměvem.
"Čtu ti ve tváři něco víc než štěstí, že mě vidíš, milovaný Karle."
"Máš pravdu," odpověděl a přitiskl ji k sobě. "Mé tušení mě klamalo. Ó, jak jsme slepí - pochybujeme a zoufáme v okamžiku, kdy se rukou dotýkáme štěstí."
"Mluv, mluv! Co se stalo?"
"Vzpomínáš si, Amálie, co jsi mi posledně odpověděla, když jsem ti říkal, abychom uprchlí, a obával se tvého odporu?"
"Ano, vzpomínám si nato, Karle. Odpověděla jsem, že náležím tobě."
, A já jsem ti řekl, že mám závazky, které mi brání prchnout, že existuje muž, jehož chceme dosadit na trůn a jsme mu povinni absolutní poslušností. Je to budoucí král Francie - Ludvík XVIII."
"Ano, to jsi mi řekl."
"Věz tedy, že jsme zproštěni slibu poslušnosti nejen králem Ludvíkem XVIII., ale i naším generálem Jiřím Cadoudalem."
"Ó, příteli, ty se opět staneš mužem jako všichni ostatní?"
"Stanu se pouhým psancem, Amálie. Na nás se nemůže vztahovat vendéejská nebo bretoňská amnestie."
, A proč?"
"My nejsme vojáci, mé drahé dítě, nejsme ani rebelové, jsme Jehuovi společníci."
Amálie smutně svěsila hlavu.
"Jsme lupiči, kteří přepadají dostavníky a pošty..." dodal se zřejmým úmyslem.
"Ticho!" zašeptala ubohá dívka a přikryla mu rukou ústa. "Nemluvme o tom! Pověz mi raději, proč vás král zprostil slibu a váš generál závazků."
"První konzul chtěl Cadoudala vidět. Nejprve k němu poslal tvého bratra se svými návrhy. Generál však veškeré vyjednávání odmítl. Nyní Cadoudal obdržel od Ludvíka XVIII. rozkaz zastavit nepřátelství. Přišlo tudíž nové poselství prvního konzula, byl přiložen průvodní list pro vendéejského generála a pozvání, aby se dostavil do Paříže. Cadoudal přijal a právě nyní je na cestě do hlavního města. Máme tedy, když ne mír, alespoň příměří."
"Ó, jaká radost, Karle!"
"Netěš se příliš, má drahá."
"Proč?"
"Je jeden mocný muž, pan policejní ministr Fouché, a ten si umínil, že když nás nemůže přemoci, musí nás zneuctít."
,Ach!"
"To jsem ti chtěl říct, Amálie, než ti po druhé navrhnu, abys se mnou uprchlá. Hrozí nám popraviště..."

,Ano... v mých očích budeš stále loajální baron de Sainte Hermině, nebo jestli se ti to líbí víc, statečný, nepřemožitelný Morgan."
,Ach, to jsem chtěl slyšet, má milovaná! Ty bys tedy po všem, co jsem ti

pověděl, neváhala stát se mou ženou?"
"Co říkáš? Ani okamžik, ani vteřinu! Byla by to největší radost mé duše, štěstí mého života! Tvoje žena! Jsem jí před bohem, a den, kdy by mi bylo dovoleno stát sejí i před lidmi, by byl nejkrásnějším dnem mého života."
Morgan se před ní svezl na kolena. "Nuže, u tvých nohou, Amálie, se sepjatýma rukama se tě ptám: chceš uprchnout? Chceš opustit Francii? Chceš být mojí ženou?"
Amálie se vztyčila a chytila se oběma rukama za hlavu.
Morgan vzal její ruce do svých, s úzkostí na ni pohlédl a chvějícím se hlasem šeptal: "Ty váháš? Nechceš?"
"Ne! Neváhám ani vteřinu!" zvolala rázně. "Jsem tvoje v přítomnosti i budoucnosti, ve všem a všude. Přišlo to však tak neočekávaně, že mě to ohromilo."
"Uvaž dobře, Amálie, co ti navrhuji. Znamená to opustit vlast a rodinu, všechno, co je ti drahé a svaté. Budešli mě následovat, opustíš zámek, kde ses narodila, matku, která tě porodila a vychovala, bratra, jenž tě miluje a bude tě možná nenávidět, až se dozví, že ses stala ženou lupiče, ale jistě tebou bude opovrhovat."
Při řeči pátravě pohlížel do jejího obličeje, který se najednou ozářil božským úsměvem. Amálie se k němu sklonila a hlasem sladkým jako šum řeky plynoucí u jejích nohou šeptala:
"Láskaje opravdu mocná, Karle, protože přes to, co jsi mi řekl, bez váhání, bez bázně a lítosti opakuji: jsem tvá. Kdy odjedeme?"
"Zítra musíme být za hranicemi."
, A prostředky k útěku?"
"V Montagnacu nás čekají dva osedlaní koně a u sebe mám poukázku na dvě stě tisíc franků na londýnskou nebo vídeňskou banku. Pojedeme, kam budeš chtít."
"Nezáleží mi na zemi, chci být tam kde ty."
"Tak pojďme!"
"Pět minut, Karle... žádám snad příliš mnoho?"
"Kam jdeš?"
"Chci dát sbohem rodnému domu, chci si vzít několik drahých upomínek, které budou jediným, co mi z Francie a rodiny zbude. Vezmu si je a okamžitě se vrátím."
"Nerad bych tě opustil, zdá se mi, že tě ztratím, jestli se ode mě třeba jen na okamžik vzdálíš. Mohu jít s tebou?"
"Pojď. Nezáleží na tom, jestli někdo uvidí tvé stopy, zítra už budeme daleko."
Mladý muž vyskočil z bárky, pomohl Amálii a oba běželi k zámku.

i
255
254

"Jdi," řekl, "překážel bych ti. Počkám tady. Ale vrať se brzy!" , Amálie mu odpověděla polibkem, pak vyběhla po schodech do svého pokoje, vzala malou dubovou skříňku pobitou železem, kde měla uschovány své poklady, Morganovy dopisy, sňala ze zdi nad lůžkem růženec ze slonové kosti a za pás zastrčila hodinky - otcův dar. Pak ve spěchu vběhla do matčiny ložnice, poklekla u lůžka a chtěla se pomodlit. Neměla však čas modlitbu dokončit - zdálo se, že ji Karel volá.
Začala pozorně naslouchat a zaslechla své jméno, pronesené v nevýslovné úzkosti. Zachvěla se, vyskočila a spěchala dolů.
Morgan stál dosud na témže místě, ale nachýlený kupředu. Zdálo se, že s úzkostí naslouchá vzdálenému hluku.
"Co se děje?" zvolala Amálie a uchopila ho za ruku.
"Poslouchej!"
Zdálo sejí, že slyší výstřely následující rychle za sebou. Zvuky přicházely směrem od Ceyzeriatu.
"Ó," vykřikl Morgan, "měl jsem pravdu, když jsem do posledního okamžiku pochyboval o svém štěstí! Moji přátelé jsou napadeni! Sbohem, Amálie, sbohem!"
"Sbohem?" volala ubohá dívka. "Ty mě opouštíš?"
Hluk střelby se stával zřetelnější.
"Neslyšíš? Bijí se a já tam nejsem!"
Amálie pochopila a neodvažovala se odporovat. "Jdi," řekla zdrceně. "Měl jsi pravdu, jsme ztraceni."
Morgan vyrazil výkřik vzteku, přitiskl svoji milenku k sobě, jako by ji chtěl udusit, a pak odtud prchal j ako štvaný j elen. Zmizel ve tmě pod starými stromy

parku.
Amálie padla na kolena, vztáhla po něm ruce, ale neměla sílu volat.
16. KAPITOLA
Rolandova odveta
Uhodneme, co se stalo.
Holand s plukovníkem dragounů a četnickým velitelem nelenili. Bonapartův pobočník pověděl četnickému kapitánovi o podzemní chodbě vedoucí z kostela do ceyzeriatské jeskyně.
V devět hodin večer měl kapitán vejít s osmnácti muži do kostela, sestoupit do hrobky savojských vévodů a uzavřít bajonety průchod z lomu. Holand v čele dvaceti dragounů měl obklíčit les a postupovat v půlkruhu, jehož obě křídla se měla u ceyzeriatské jeskyně spojit, jako když se při lovu zatahuje leč.
Rozhovor Amálie s Morganem nám pověděl, co měli Jehuovi společníci v úmyslu. Zprávy z Bretaně přivedly všechny do dobré nálady. Věděli dobře, že vedou zoufalý boj, a těšili se ze své svobody.

Všichni se tu naposledy sešli, aby oslavili loučení, protože po půlnoci se měli rozejít a každý podle možností opustit Francii. Jen jejich vůdce prožíval poslední chvíle ve své vlasti jinak. Ostatní, kteří nebyli vázáni pouty srdce, uspořádali ve skvěle ozářené jeskyni hostinu na rozloučenou. Kdo totiž ví, jestli se kdy shledají, až nastane ve Vendéei a Bretani klid?
Najednou k nim dolehl výstřel. Vyskočili jako vymrštěni pérem.
Zazněl druhý výstřel.
Pak se klenbou lomu rozlehla slova "Do zbraně!", zachvívající se jako křídla nočního ptáka.
Pro Jehuovy společníky, zvyklé na trampoty lupičského života, chvilkový odpočinek nikdy neznamenal klid. Dýky, pistole a karabiny byly stále na dosah ruky.
Po výkřiku, který patrně vyrazila stráž, skočil každý po své zbrani a s napětím čekal.
Uprostřed nastalého ticha bylo slyšet rychlý krok a za okamžik se ve světle objevil muž.
"Do zbraně!" vykřikl opět. "Jsme napadeni!"
Oba první výstřely vypálila stráž z lovecké pušky. Přiběhla s puškou v ruce.
"Kde je Morgan?" zvolalo několik hlasů.
"Nepřítomen," odpověděl Montbar, "a proto přechází velení na mě. Zhasněte světla a ustupte do kostela! Teď by boj neměl smysl, zbytečně bychom přelévali krev."
Semkli se ve tmě.
Montbar vedl tlupu do hlubin lomu. Najednou se mu zdálo, že asi na padesát kroků před sebou slyší tichý povel a pak sklapnutí většího počtu nabíjených pušek.
Rozpaženými pažemi zadržel svoje druhy a zašeptal:
"Stát!"
V témže okamžiku uslyšeli zřetelný povel: "Palte!"
Zvuk tohoto slova ještě nedozněl, když se podzemí osvětlilo a otřáslo strašlivým hromadným výstřelem. Při jeho zablesknutí zahlédl Montbar a jeho druhové uniformy četníků.
"Palte!"
Temná klenba se znovu ozářila. Na zemi leželi dva Jehuovi společníci, j eden mrtvý, druhý smrtelně raněný.
"Máme uzavřenou zpáteční cestu," zvolal Montbar. "Čelem vzad, přátelé, musíme se probít lesem!"
Jeho rozkaz byl vykonán s vojenskou přesností.
Vtom černici znovu vypálili. Na jejich výstřely nikdo neodpověděl. Ti, kteří vystřelili, znovu nabíjeli zbraně, jiní byli připraveni k pravému boji, který je čekal u východu z jeskyně.
Několik bolestných vzdechů dokazovalo, že ani poslední salva četníků nebyla bez výsledku.
Asi po pěti minutách se Montbar zastavil. "Jsou všechny pušky a pistole nabity?" zeptal se.

"Všechny," odpověděl tucet hlasů.
"Zapamatujte si má slova pro případ, že by někteří z nás padli do rukou spravedlnosti. Náležíme k četě pana de Teyssonneta, přišli jsme verbovat muže pro roajalistickou armádu, o přepadení pošt a dostavníků nic nevíme."

"Ujednáno!"
"Víme dobře, že nám v obou případech hrozí smrt, ale takto je to smrt vojáka místo smrti lupiče, prach a olovo místo gilotiny."
"A prach a olovo dobře známe," ozval se posměšný hlas.
"Kupředu, přátelé!" zvolal Montbar. "A hleďme prodat svůj život co nejdráže!"
Tak rychle, jak jen bylo ve tmě možné, se dala malá tlupa na pochod. Čím více se blížila k východu, tím více vdechoval Montbar zápach kouře, který ho znepokojoval. Zároveň se na stěnách chodby odrážela podivná načervenalá záře. Znamenalo to, že se u vchodu do jeskyně děje něco neobyčejného.
"Myslím, že nás chtějí ti darebáci vykouřit," řekl.
"Také se toho obávám," odpověděl Adler. "Domnívají se, že mají co dělat s liškami."
"Ó, poznají podle našich drápů, že jsme lvi," pronesl někdo.
Kouř se stával hustší, záře jasnější.
Došli k poslednímu pilíři.
Na padesát kroků od východu byla zapálena hromada suchého dříví - ne proto, aby vykuřovala, nýbrž osvětlovala. V jejím světle se u vchodu jeskyně leskly uniformy dragounů. Před nimi stál důstojník opírající se o karabinu. Holand. Byl snadno k poznání. Odhodil svůj klobouk a odlesk plamene hrál na jeho tváři. Montbar ho poznal a ustoupil o krok dozadu. "Roland de Montrevel," zašeptal.
"Nezapomeňte naMorganovo doporučení!"
"Dobře," odpověděli Jehuovi společníci temně.
"A teď zemřeme, ale zabíjejme také!"
Vrhl se do osvětleného prostoru a vypálil obě rány své pušky na dragouny.
Není možné vylíčit, co se nyní odehrálo. Jeskyně se naplnila dýmem střelného prachu, v němž zazářil každý výstřel jako blesk. Pak se obě tlupy střetly a bojovaly muž proti muži. Přišly na řadu pistole a dýky. Přiběhli černici, přivoláni hlukem zápasu, ale bylo nemožné střílet, protože přítel i nepřítel se zmítal v divoké, těsné směsici.
Zdálo se, že se tu rozpoutal zápas démonů. V atmosféře červeně a kouře se bojující shýbali, vztyčovali, klesali a znovu zvedali. Do toho se chvílemi mísilo zavytí vzteku nebo výkřik agónie. Vzdechy umírajících zanikaly v té pekelné vřavě. Ti, kdo zabili svého protivníka, se vrhali na jiného.
Vraždění trvalo přes půl hodiny.
Po této době se mohlo v ceyzeriatské jeskyni napočítat dvaadvacet mrt

vol. Padlo třináct dragounů a devět Jehuových společníků. Pět Jehuových společníků, posetých ranami, bylo odzbrojeno a zajato. Obklíčilo je pětadvacet dragounů a četníků. Velitel četníků měl prostřelené levé rameno, dragounský plukovník byl vážně poraněn na noze. Pouze Roland, zbrocený krví, ale ne vlastní, vyvázl bez jediného škrábnutí.
Dva ze zajatých byli tak vážně raněni, že museli být naloženi na nosítka. Černici rozžali pochodně a celý průvod se dal na cestu do města. Ve chvíli, kdy vycházeli z lesa na silnici, se ozval dusot koně, který se rychle blížil.
"Jen jděte dál," řekl Roland, "počkám, abych zjistil, co to znamená."
Byl to jezdec, který přijížděl v divokém trysku.
"Stůj!" zavolal Roland, když se k němu přiblížil asi na dvacet kroků, a namířil na něj karabinu.
"O jednoho zajatce více, pane de Montrevele," odpověděl jezdec. "Nemohl jsem se dostavit k boji, chci se tedy dostavit alespoň na popraviště. Kde jsou moji přátelé?"
"Tam, pane," řekl Roland, jenž muže poznal po hlase, a ukázal rukou na tlupu ubírající se po silnici k Bourgu.
"Pozoruji s radostí, že se vám nic nestalo, pane de Montrevele," řekl mladý aristokrat s dokonalou dvorností, "a přísahám, že mě to těší." Bodl svého koně a ten se několika skoky ocitl po boku dragounů a četníků. "Pardon, pánové," řekl a seskočil na zem, "ale požaduji své místo mezi mými třemi přáteli, vikomtem de Jahiatem, hrabětem de Valensollem a markyzem de Ribierem."
Zajatci vykřikli obdivem a podávali ruce svému příteli.
Oba ranění se pozvedli na nosítkách a zašeptali: "Výborně, Sainte Hermině... výborně!"
"Bůh mi odpusť," zvolal Roland, "ale zdá se mi, že nejkrásnější stránka událostí nakonec připadne těmto banditům."
17. KAPITOLA
Cadoudal v Tuilleriích
Dva dny po vylíčených událostech se dva muži procházeli ve velkém sále Tuillerií, jehož okna vedla do zahrady. Živě spolu rozmlouvali. Obě strany provázely svá slova rychlými gesty.

Byli to první konzul a Jiří Cadoudal.
Vůdce chouanů se obával, že bude Bretaň dalším odporem zavlečena do neštěstí, proto podepsal s Brunem mír. Po uzavření míru zprostil Jehuovy společníky přísahy. Naneštěstí však obdrželi list o čtyřiadvacet hodin později.
Když Cadoudal vyjednával s Brunem, nepožadoval pro sebe nic jiného než volný odjezd do Anglie. Brune však tak naléhal, že vendéejský vůdce svolil k rozmluvě s prvním konzulem a odjel do Paříže.

258
259
Jl

Ráno po svém příjezdu se dostavil do Tuillerií a byl bez prodlení přijat. V Rolandově nepřítomnosti ho uváděl druhý pobočník Rapp. Když odcházel ze salonu, nechal úmyslně otevřené dveře, aby mohl z Bourriennovy pracovny všechno vidět, a budeli třeba, přispět prvnímu konzulovi.
Ale Bonaparte, jenž dobře porozuměl jeho úmyslu, dveře zavřel a vrátil se k Cadoudalovi.
"Ach, to jste vy, konečně! Jsem rád, že vás vidím. Jeden z vašich nepřátel, můj pobočník Roland de Montrevel, mi o vás vyprávěl mnoho dobrého."
"Tomu se vůbec nedivím," odpověděl Cadoudal. "Za tu krátkou dobu, co jsem se s panem de Montrevelem stýkal, jsem poznal jeho rytířskou povahu."
, Ano - a to vás dojalo?" řekl první konzul. Pak upřel na roajalistického vůdce svůj sokolí zrak. "Poslouchejte, Jiří, potřebuji energické muže, abych dokončil dílo, které podnikám. Chcete se stát jedním z nich? Chtěl jsem vám nabídnout hodnost plukovníka, ale stojíte za víc. Nabízím vám hodnost divizního generála."
"Děkuji vám z celého srdce, občane první konzule," odpověděl Cadoudal, "ale kdybych vaši nabídku přijal, opovrhoval byste mnou."
"Proč?" zeptal se Bonaparte živě.
"Protože jsem skládal přísahu bourbonskému domu a zůstanu jí věrný."
"Copak není prostředek, který by vás ke mně připoutal?"
"Generále, dovolíte mi opakovat, co mi bylo řečeno?"
"Proč ne?"
"Protože se to dotýká tajných politických záměrů."
"Mluvte, bude to asi nějaká hloupost," řekl první konzul s neklidným úsměvem.
Cadoudal se zastavil a upřeně se zahleděl na Bonaparta. "Vypravuje se, že jste vy a komodor Sidney Smith uzavřeli dohodu. Ze vám bude dopřán volný návrat do Francie pod podmínkou, že obnovíte trůn našich bývalých králů."
Bonaparte se rozesmál. "Jací jste podivní, vy plebejci, se svou láskou ke svým bývalým králům! Předpokládejme, že obnovím království - k čemuž však nemám nejmenší chuť, ujišťuji vás - co z toho budete mít, vy, jenž jste proléval krev za obnovení trůnu? Ani ne dosažení hodnosti, kterou máte, plukovníku! A kde jste viděl v královské armádě plukovníka, jenž by nebyl šlechtic? Slyšel jste kdy o tom, že by se vedle těchto lidí mohl někdo vyšinout vlastní zásluhou? Zatímco vedle mě, Jiří, můžete dosáhnout všeho, protože čím víc se budu pozvedat, tím výš pozvednu i ty, kteří mě obklopují. Nepočítejte s tím, že mě uvidíte hrát úlohu Moncka! Žil ve století plném předsudků, které jsme roku 1789 potlačili a zvrátili. Monck by se chtěl učinit králem, kdyby mohl, ale mohl se stát nanejvýš diktátorem. Kdybych se však chtěl učinit králem já, nic by mi v tom nezabránilo, a dostanuli kdy chuť stát se jím, nic mi v tom také nezabrání... Vidím, že mi chcete něco odpovědět. Mluvte!"

"Říkáte, občane první konzule, že situace ve Francii roku 1800 není stejná jako v Anglii v roce 1660. Ale nevidím žádný rozdíl. Karel I. byl sťat v roce 1649, Ludvík XVI. v roce 1793. Jedenáct let uplynulo v Anglii od smrti otce do znovunastolení syna. Sedm let už uplynulo ve Francii od smrti posledního krále..."
Bonaparte se usmál. "Cromwellovi bylo v době, kdy byl Karel I. sťat, padesát let. Mně bylo v roce, kdy byl popraven Ludvík XVI., čtyřiadvacet. Nuže, dopřejte mi žít tak dlouho jako Cromwellovi, padesát devět let není tak mnoho. Zbývalo by mi tedy ještě dvacet devět let života. Předpokládejte, že by byl Caesar ve třiceti letech místo prvním hýřilem Říma jeho prvním občanem, předpokládejte, že by už měl za sebou svoje válečné tažení proti Galium, Egyptu a Španělsku. Myslíte, že by nebyl zároveň Caesarem i Augustem?"
"Ano, kdyby na své cestě nenašel Bruta, Cassia a Casca."
"Tak," řekl Bonaparte s melancholií, "moji nepřátelé tedy počítají s vraždou. V tom případě by to bylo snadné, pro vás hned, neboť co vám nyní brání, máteli

Brutovo přesvědčení, abyste mě neprohodí jako on Caesara? Jsem tu s vámi sám, dveře jsou zavřené..."
Cadoudal ustoupil o krok dozadu. "Ne, nepočítáme s vraždou - a myslím, že by byl zapotřebí velký důvod, než by se někdo z nás odhodlal stát se vrahem. Ale je zde válečné štěstí. Jediná porážka vás může připravit o vaši moc. Nepřítel není daleko, z proven9alských hranic je možné vidět ohně rakouských táborů. Koule vám může urazit hlavu jako maršálkovi z Berwicku. Nuže, co se stane z Francie? Nemáte děti a vaši bratři..."
"Ó, v tom smyslu máte pravdu, ale vy nevěříte v prozřetelnost, já ano. Já věřím, že když nechala 15. srpna 1769 v Ajacciu zrodit dítě, jež mělo způsobit 13. vendémiaire a 18. brumaire, měla s ním velké záměry. To dítě jsem já. Jestliže mi bylo uloženo poslání, nebojím se ničeho. Moje poslání mi slouží jako štít. Pokud ho však nemám a mýlím se, pak budu místo pětadvaceti nebo třiceti lety života, které potřebuji k dokončení svého díla, probodenjako Caesar nebo zastřelen jako Berwick - a prozřetelnost bude mít jistě důvod, aby takto jednala, a bude na ní, aby Francii opatřila to, co potřebuje... Jiří, Jiří, nebojujte proti prozřetelnosti, která mě podněcuje, protože vás zlomí."
"Byl bych zlomen, kdybych kráčel ve šlépějích svých otců," odpověděl Cadoudal a uklonil se, "a doufám, že mi bůh odpustí můj omyl horlivého křesťana a zbožného syna."
Bonaparte mu položil ruku na rameno. "Budiž, ale zůstaňte alespoň nestranný! Nebraňte událostem a přihlížejte, jak se kácejí trůny a padají koruny. Obyčejně platí diváci, ale já zaplatím vám za to, že se budete jen dívat."
"A kolik mi za to dáte?" zeptal se Cadoudal se smíchem.
"Sto tisíc franků ročně, pane."
"Dáteli sto tisíc franků ročně prostému vůdci rebelů, kolik byste nabídl princi, pro něhož bojoval?"

"Nic, pane! Vám chci zaplatit za odvahu, ne za zásadu, která vás přiměla k činu. Dokazuji vám, že oceňuji člověka jen podle jeho skutků. Přijměte, Jiří, prosím vás!"
‚A odmímuli?"
"Neděláte dobře!"
"Bude mi vždy dovoleno odebrat se, kam mi bude libo?"
Bonaparte šel ke dveřím a otevřel je. "Pobočníku!" zavolal. Očekával, že se objeví Rapp, ale místo něho uviděl Rolanda. "Ach, to jsi ty?" podivil se. Pak se obrátil k Cadoudalovi. "Nemusím vám, plukovníku, představovat svého pobočníka Rolanda de Montrevela, patří k vašim známým... Rolande, řekni plukovníkovi, že je v Paříži tak volný, jako jsi byl ty v jeho ležení v Muzillacu, a přejeli si cestovní pas do kterékoli země světa, dostane Fouché rozkaz, aby mu jej vydal."
"Vaše slovo mi stačí, občane první konzule," uklonil se Cadoudal. "Dnes večer odcestuji."
"A můžeme vědět kam?"
"Do Londýna, generále."
"Tím lip."
"Proč?"
"Protože tam zblízka uvidíte osoby, pro které jste se bil."
"A?"
"A až je uvidíte zblízka..."
"Nuže?"
"Budete je srovnávat s těmi, proti nimž jste se bil... Pouze jedno, plukovníku! Jakmile jednou odjedete z Francie..." Bonaparte se zarazil.
"Čekám, občane první konzule."
"Nuže, nevracejte se tam, aniž byste mě o tom informoval, protože jinak byste se nesměl divit, že by s vámi bylo zacházeno jako s nepřítelem."
"Bude to pro mě ctí, generále, neboť mi to dokazuje, že jsem obávaný muž."
Jiří Cadoudal pozdravil prvního konzula a odešel.
"Nuže, generále," zeptal se Roland, když se za ním zavřely dveře, ‚je opravdu mužem, o němž jsem vám vyprávěl?"
"Ano," odpověděl Bonaparte zamyšleně. "Jen se špatně dívá na stav věcí. Přehánění jeho zásad má však svůj zdroj v ušlechtilých citech, které mu mezi jeho přívrženci získávají velký vliv." Pak se obrátil k Rolandovi. "A co ty?"
"Já? Jájsem to skoncoval."
"Ach! Takže Jehuovi společníci...?"

"Přestali existovat, generále. Ze tří čtvrtin jsou mrtví, ostatní uvěznění."
"A ty živ a zdráv?"
"Nemluvte mi o tom, generále! Začínám věřit, že jsem uzavřel smlouvu s ďáblem, aniž bych o tom věděl."
Ještě téhož večera odjel Cadoudal do Anglie.

Po zprávě, že bretoňský vůdce šťastně přistál, mu Ludvík XVIII. napsal tento list:
S uspokojením jsem se dozvěděl, generále, že jste konečně unikl z rukou tyrana, jenž Vás znal tak špatně, že Vám nabídl, abyste mu sloužil. Trpěl jsem nešťastnými okolnostmi, které Vás přiměly vyjednávat s ním, ale nikdy jsem nepocítil nejmenší neklid, neboť znám příliš dobře srdce svých věrných Bretoňců i Vaše. Dnes jste volný, jste u mého bratra. Celá moje naděje je znovuzrozena. Francouzům, jako jste vy, není třeba více říkat.
Ludvík
K dopisu byl připojen generálský diplom a veliká stuha sv. Ludvíka.
18. KAPITOLA
Záložní armáda
První konzul dosáhl toho, co si přál. Ve Vendéei zavládl klid, Jehuovi společníci byli vyhlazeni. Když žádal na Anglii mír, doufal vlastně ve válku. Věděl totiž příliš dobře, že jelikož se zrodil z války, může růst jen válkou. Snad tušil, že ho jednoho dne jeden básník nazve obrem bitev.
Ale jak tuto válku povede?
Jeden z článků konstituce z roku VIII. se stavěl proti tomu, aby první konzul osobně velel armádám a opustil Francii. Konstituce mají vždy nějaký absurdní článek - šťastné ty, které mají jen jeden!
První konzul nalezl prostředek. Zřídil v Dijonu vojenský tábor. Armáda, která se v něm měla soustřeďovat, obdrží jméno záložní armády. Její jádro tvořilo to, co se dalo ještě z Vendéi a Bretaně vytáhnout - skoro třicet tisíc mužů. Bylo do ní zařazeno dvacet tisíc nováčků a jejím velitelem jmenován generál Bethier.
Bonaparte se nevzdal plánu, který kdysi vysvětloval Rolandovi. Počítal se znovudobytím Itálie jedinou bitvou. Ta měla být velikým vítězstvím.
Moreau obdržel jako odměnu za 18. brumaire vojenské velení, jaké si přál, stal se velícím generálem porýnské armády a měl pod sebou osmdesát tisíc mužů.
Augereau velel galskobatavské armádě, skládající se z dvaceti pěti tisíc mužů.
Masséna byl velitelem italské armády, jež se stáhla do ženevského kraje.
Moreau mezitím zahájil ofenzívu na Rýně a porazil nepřítele u Stockachu. Jediné vítězství mělo být záložní armádě znamením, aby vstoupila do bitevní čáry.
Kudy se však tato armáda dostane do Itálie?
Bonapartovou první myšlenkou bylo dát se přes Simplon, tak by obešel Piemont a armáda by vešla do Milána. Tato operace však byla příliš zdlouhavá a musela by se provádět veřejně.

První konzul se jí vzdal, neboť nechtěl upustit od plánu překvapit Rakušany a ocitnout se s celou armádou na piemontských pláních dříve, než by mohli tušit, že přešel Alpy.
Rozhodl se tedy dát se přes Velký sv. Bernard. Proto poslal zbožným mnichům kláštera trůnícího na této hoře oněch padesát tisíc franků, jichž se zmocnili Jehuovi společníci. Druhých padesát tisíc došlo šťastně na místo určení. Mniši tedy mohli být dostatečně zásobeni občerstvením pro padesátitisícovou armádu, která se tu měla najeden den zastavit.
Ke konci dubna se celá armáda vydala na Lausanne, Villeneuve, Martigny a Saint Pierre.
Generál Marmont, velitel dělostřelectva, byl vyslán napřed, aby bděl nad dopravou děl. Tato doprava byla téměř neproveditelnou věcí, a přece musela být provedena. Nebyl žádný předchůdce, který by mohl posloužit jako vzor. Hannibal se slony, Numidy a Gally a Karel Veliký s Franky nic podobného nepodstoupili. Tentokrát podnikli Francouzi skutečně gigantické dílo.
Nejprve však bylo nutné přesvědčit se, jestli hory nejsou obsazeny. Pohon bylo i bez Rakušanů dost obtížným nepřítelem.
Lannes byl vyslán napřed s jednou divizí. Přešel bez dělostřelectva a zavazadel svatobernardským průsmykem a zmocnil se Châtillonu.
Rakušané zanechali v Piemontu pouze vozataj stvo a několik výzvědných stráží. Zbývalo tedy zvítězit jen nad přírodou. Doprava vojska začala.

Zřídili lehké sáně k přepravě děl, ale i když byly sebeužší, přece shledali, že jsou ještě příliš široké. Bylo nutné přijít na jiný prostředek.
Vydlabali tedy jedlové kmeny a do každého z nich pevně zasadili jedno dělo. Najeden konec připevnili lano k tažení kmenu, na druhý páku k jeho řízení. Dvacet granátníků se zapřáhlo k dělu, dalších dvacet neslo kromě svých zavazadel ještě zavazadla těch, kteří vlekli dělo. Každému z těchto malých oddílů velel jeden dělostřelec. Obdržel neomezenou moc, v případě potřeby i právo na život a na smrt.
Bronz měl za podobných okolností větší cenu než člověk! Povely uděloval sám první konzul stojící u paty hory.
Než se vyrazilo, obdržel každý muž nové střevíce a dvacet sucharů.
Kdo neprošel jako prostý turista těmito cestami pěšky nebo na mezku, kdo si nezměřil okem ony propasti, nemůže si představit, čím tato cesta byla. Šplhat stále po příkrém svahu, po úzkých stezkách, po oblázcích, které prořezávají zprvu obuv, pak nohy!
Chvílemi se zastavovali, aby nabrali dech, a potom se bez hlesu dávali na další cestu.
Dospěli k ledovcům. Než na ně vstoupili, dostalo mužstvo nové střevíce. Z těch, které si obuli ráno, visely cary. Každý snědl kus sucharu, napil se kořalky z polní láhve - a znovu nastoupili další cestu.
Nevěděli, kam stoupají. Někteří se ptali, kolik dní to bude ještě trvat, jiní, budeli jim dovoleno odpočinout si, až vyjde měsíc.

Konečně se ocitli v oblastech věčného sněhu. Tam se stávala práce snazší, kmeny klouzaly po sněhu a postupovalo se rychleji.
Malá příhoda může být měřítkem moci, jaká byla dána jednotlivým dělostřelcům vedoucím dělo.
Generálu Chamberlhacovi se zdálo, že se nepostupuje dost rychle. Přiblížil se k jednomu dělostřelci a pánovitě rozkázal, aby šel rychleji.
"Tady vy neporoučíte," odpověděl dělostřelec. "Já jsem zodpovědný za dělo, jáje řídím. Jděte svou cestou!"
Generál učinil pohyb, jako by ho chtěl uchopit za límec. Voják však o krok ustoupil a zvolal:
"Nedotýkejte se mě, generále, nebo vás zabiju jednou ranou této páky a hodím do propasti!"
Generál se vzdálil.
Po neslýchaných únavách vzestupu a sestupu konečně dorazili k patě hory, na jejímž vrcholku se zvedá klášter. Našli tu stopy přechodu Lannesovy divize. Jelikož byl svah hory příliš prudký, vysekali si vojáci jakýsi druh obrovského schodiště.
Vystupovali po něm.
Svatobernardští otcové čekali na plošině a postupně dovedli do svého kláštera každý oddíl provázející jedno dělo. V dlouhých chodbách stály stoly a na nich byl připraven chléb, sýr a víno. Při odchodu z kláštera tiskli vojáci ruce mnichů a objímali jejich psy.
Sestup se zdál na první pohled pohodlnější než výstup. Důstojníci nyní prohlásili, že je řada na nich, aby táhli děla. Ale tentokrát děla za sebou strhla spřežení a mnohá z nich sestoupila rychleji, než si přála.
Generál Lannes kráčel se svou divizí stále jako přední voj. Sestoupil do údolí, vešel do Aosty a obdržel rozkaz odebrat se na piemontské pláně. Tu však narazil na překážku, kterou nikdo nepředvídal: na bardskou pevnost.
Vesnice Bard leží osm mil od Aosty. Pevnost je vystavěna na pahorku obklopeném z obou stran horami a téměř hermeticky uzavírajícím cestu do údolí.
Jak to, že nikdo nepomyslel na tuto nepřekročitelnou překážku?
Bylo nemožné dostat se do údolí, prolomit si průchod nebo vyšplhat po okolních skalách.
Bonaparte nařídil namířit na pevnost a zahájit palbu z děl, ovšem bez výsledku.
Tu generál Marmont navrhl tak skvělý plán, že bylo nepravděpodobné, aby to mohl nepřítel tušit. Šlo o průchod s celým dělostřelectvem v noci po veřejné silnici v samé blízkosti pevnosti.
Ustali ve střelbě, počkali do noci a vystlali silnici hnojem a cupaninou ze všech žíněnek, které sehnali ve vesnici. Kola a všechny zvonící části děl obalili stočenou slámou a senem. Pak vypráhli koně a nahradili je muži.
Toto spřežení mělo ohromné výhody: koně mohli zaržát, zatímco lidé měli zájem zachovat největší ticho; jeli kůň zabit, zdrží celý průvod, za

tímco mrtvý člověk se prostě odhodí stranou, nahradí se jiným a nezdržuje.
Na předek každého děla usedl jeden důstojník nebo poddůstojník a za převezení jednoho děla z dohledu pevnosti byla přislíbena odměna šest set franků. Generál Marmont sám řídil tuto operaci. Naštěstí se schylovalo k bouři a noc byla temná. Prvních deset děl přejelo nezpozorováno, ale pak začaly vedle cesty dopadat granáty. Jakmile však byla jednou cesta ukázána, postupovalo dělostřelectvo přes střelbu nepřítele, jen s tím rozdílem, že nyní se stal přechod nebezpečný. Pevnost se znenáhla změnila v sopku chrlící oheň a dým. Ale protože byl nepřítel nucen střílet téměř v kolmém směru, střely způsobily spíše hluk než škodu. Ztráty byly poměrně malé, dělostřelectvo šťastně přešlo a osud polního tažení byl skoro rozhodnut. Vojsko stanulo na nádherné piemontské pláni a první konzul vešel do Milána téměř bez boje.
Jak se však mohl Bonaparte postavit do čela armády, když mu jistý článek konstituce z roku VIII. zakazoval opustit Francii a osobně velet vojsku?
Den před odjezdem z Paříže, tedy 5. května či 15. floreálu, dal k sobě povolat druhé dva konzuly a ministry a řekl Lucienovi:
"Připravte na zítřek cirkulář prefektům!" Obrátil se k Fouchému. "Dáte uveřejnit v novinách cirkulář, že jsem odjel do Dijonu na přehlídku záložní armády. Dodáte, aniž byste něco tvrdil, že se možná vydám do Ženevy. Nezapomeňte však připomenout, že moje nepřítomnost nebude trvat déle než čtrnáct dní. Kdyby se dělo něco důležitého, vrátím se rychle jako blesk. Svěřuji vám všechny velké zájmy Francie. Doufám, že se o mně bude brzy mluvit ve Vídni a v Londýně."
A 6. května odjel.
Měl v úmyslu sestoupit na piemontské pláně a svést tam velikou bitvu.
26. téhož měsíce se velící generál utábořil s armádou mezi Turínem a Casalem. Celý den pršelo, k večeru se bouře utišila a nebe, jak tomu v Itálii bývá, přešlo za malou chvíli z nejtemnější barvy v nejkrásnější azur.
První konzul pokynul Rolandovi, aby ho následoval. Vyšli z malého městečka Chivassa a kráčeli po břehu řeky. Asi sto kroků za posledními domky poskytl strom vyvrácený bouří oběma procházejícím lavičku. Bonaparte usedl a pokynul Rolandovi, aby zaujal místo vedle něho. Velící generál chtěl patrně prvnímu pobočníkovi sdělit něco důvěrného.
Oba chvíli mlčeli. Jako první přerušil ticho Bonaparte.
"Pamatuješ se, Rolande, na jednu naši rozmluvu v Luxemburku?"
‚Ach, generále," smál se Roland, "měli jsme v Luxemburku tolik rozmluv! Jednou jste mi oznámil, že na jaře sestoupíme do Itálie a porazíme u Saň Giuliana generála Mélase. Platí to dosud?"
"Ano, ale o této rozpravě jsem s tebou nechtěl mluvit."
"Uvedete mě na stopu, generále?"
"Byla řeč o sňatku."

"Ach ano, o sňatku mé sestry!"
"Ne, ale o tvém vlastním, Rolande."
"Soudil jsem," odpověděl důstojník s trpkým úsměvem, "že tato otázka mezi námi úplně padla, generále." A chtěl vstát.
Bonaparte ho stáhl za rámě. "A víš vůbec, Rolande, koho jsem ti tehdy určil?"
"Nevím, generále."
"Nuže, určil jsem ti svoji sestru Karolínu."
"Vaši sestru?"
"Ano, ty se tomu divíš?"
"Nikdy bych nevěřil, že byste mi chtěl prokázat takovou čest."
"Jsi nevděčník, Rolande, protože neřekneš, co si myslíš. Víš přece, jak tě mám rád."
"Ó, můj generále!" zvolal Roland, uchopil prvního konzula za ruce a s hlubokou vděčností je tiskl.
"Vidíš, chtěl jsem tě mít za švagra."
"Vaše sestra a Murat se milovali, generále, je tedy dobře, že se váš záměr neuskutečnil. Ostatně," dodal Roland temně, "myslím, že jsem vám už řekl, že se nikdy neožením."
Bonaparte se usmál. "Proč raději neřekneš hned, že se chceš stát trapistou?"
"Na mou věru, generále, zřiďte znovu kláštery a zbavte mě příležitosti dát se zabít, o kterou nemáme bohudík nouzi, a doufám, že jinak neskončím."
"Nějaká bolest srdce, nebo nevěra ženy?"
"Ach, myslíte, že jsem zamilovaný? Chybělo mi jen to, abyste mě v duchu správně ocenil."

"Jen si stěžuj, ty, jemuž jsem chtěl dát svoji sestru!"
"Naštěstí se ta věc stala nemožnou. Všechny vaše sestry jsou provdány, generále. Nejmladší se provdala za generála Leclerca, druhá za knížete Bacciocchiho, nejstarší za Murata."
"To jsi rád, viď, že ses toho spojení zbavil," zasmál se Bonaparte. "Teď můžeš být klidný."
"Ó, generále..."
"Copak nemáš ani trošku ctižádosti?"
"Generále, dovolte mi milovat vás pro dobro, které jste mi prokázal, a ne pro to, co mi chcete prokázat."
"Ze svých švagrů jednou udělám knížata, protože se stali manžely mých sester. Co však udělám z tebe?"
"Maršálka Francie." "A potom?"
"Jakže, potom? Myslím, zeje to dost pěkné."
"Je to snad dost pro tebe, Rolande, ale ne pro mě," naléhal první konzul. "Už nemám sestry, to je pravda," pokračoval, když Roland mlčel, "ale snil jsem pro tebe o něčem lepším, než být mým bratrem."

267
266

Holand stále mlčel.
"Na tomto světě, Holande, existuje dítě, které miluji jako svoji dceru. Právě jí bylo šestnáct let. Tobě je šestadvacet, jsi brigádní generál, a než skončím toto polní tažení, staneš se divizním velitelem. Nuže, až se vrátíme do Paříže, oženíš se..."
"Generále," přerušil ho Holand, "Bourrienne vás hledá!"
Tajemník prvního konzula stál na deset kroků od nich.
"To jsi ty, Bourrienne?" zeptal se Bonaparte poněkud mrzutě.
"Ano, generále... Kurýr z Francie."
„Ach!"
"A dopis od paní Bonapartové."
"Ukaž!" řekl první konzul, vstal a téměř vytrhl dopis tajemníkovi z ruky.
"A pro mě nic?" ptal se Roland.
"Ne."
"To je zvláštní," řekl mladý muž zamyšleně.
Zatím vyšel měsíc a při bledém světle krásné italské luny mohl Bonaparte číst. Při čtení prvních dvou stránek se na jeho tváři jevila spokojenost. Bonaparte zbožňoval svoji ženu, dopisy uveřejněné královnou Hortenzií jsou dokladem jeho lásky. Roland sledoval na obličeji generála dojmy jeho duše. Ke konci dopisu se jeho tvář zachmuřila, obočí se svraštilo a vrhl na Rolanda kradmý pohled.
"Ach, zdá se, zeje tam také zmínka o mně," řekl Roland.
Bonaparte neodpověděl a dočetl. Pak složil dopis, vsunul jej do postranní kapsy svého kabátu a obrátil se k Bourriennovi. "Dobrá," řekl, "vrátíme se. Možná, že vyšlu kurýra. Jděte mi nařezat pera!"
Tajemník pozdravil a spěchal napřed.
Bonaparte přistoupil k Rolandovi a položil mu ruku na rameno. "Nemám štěstí ve sňatcích, které si přeji," řekl.
"Proč?" ptal se Roland.
"Ze sňatku tvé sestry sešlo."
"Odmítla?"
"Ne, ona ne."
"Jakže, byl to snad lord Tanlay?"
"Ano."
"Odmítl moji sestru poté, co o ni požádal mě, sestru a vás?"
"Nezačínej se zlobit a snaž se raději vyrozumět, jestli v tom není nějaké tajemství."
"Nevidím žádné tajemství, vidím jen urážku."
"Ach, teď tě poznávám! To mi vysvětluje, proč ti ani tvá matka, ani sestra nechtěly psát. Josefína se však domnívala, že je to vážná záležitost a že o ní máš být uvědomen. Vidíš, že jsem to neváhal učinit."
"Upřímně vám děkuji, generále... Uvádí však lord Tanlay příčinu svého odmítnutí?"

"Příčinu, která vlastně žádnou příčinou není."
"Jakou?"

"To nemůže být pravá příčina."
"Ale jaký důvod tedy uvádí, generále?"
"Zeje tvá sestra méně bohatá, než se domníval."
Roland se nervózně rozesmál, což u něj označovalo nejprudší rozčilení. "Ach, to je první věc, kterou jsem mu hlásil," zvolal.
"Co jsi mu řekl?"
"Že sestra nemá ani souš. Copak jsme bohatí, my, děti republikánských generálů?"
"A co ti odpověděl?"
"Že je dost bohatá za oba."
"Tak vidíš, že to není pravý důvod jeho odmítnutí."
"Takže odmítl?" ptal se Roland znovu.
"Ano."
"Rozhodně?"
"Rozhodně."
"Nuže, generále, chápete přece, že je to urážka."
"Neříkám, že není."
"A zajisté jste rovněž toho názoru, že se jednomu z vašich pobočníků nemůže dostat urážky v osobě jeho sestry, aniž by se ptal po důvodu."
"V podobných situacích, drahý Rolande, je na osobě, jež se cítí uražená, aby sama zvážila pro a proti."
"Generále, za kolik dnů asi začne bitva?"
Bonaparte počítal. "Ne dřív než za dva tři týdny."
"Generále, prosím vás o čtrnáctidenní dovolenou."
"Pod jednou podmínkou."
"Poslouchám."
"Že pojedeš přes Bourg a promluvíš si nejdříve s Amálií."
"To mám také v úmyslu."
"Tak nemáš času nazbyt."
"Vidíte, že neztrácím ani okamžik," řekl Roland a učinil několik kroků, aby se vrátil do městečka.
"Strpení! Vezmeš si na starost moje depeše do Paříže, ano?"
"Chápu, jsem kurýr, o němž jste před chvílí říkal Bourriennovi."
"Správně."
"Tak pojďte!"
"Počkej, ti mladí muži, které jsi zatkl..."
"Jehuovi společníci?"
, Ano... Zdá se, že všichni pocházejí ze šlechtických rodin. Jsou to spíše fanatikové než provinilci. Zdá se, jako by tvá matka, oběť nevím jakého právnického omylu, svědčila v procesu a byla příčinou jejich odsouzení."
"To je možné. Matku, jak víte, zadrželi a viděla obličej jejich vůdce."
"Nuže, tvoje matka mě prostřednictvím Josefiny prosí, abych těm ubohým bláznům udělil milost. Podali odvolání proti rozsudku. Dorazíš tam

dříve, než bude odvolání zamítnuto, a uznášli za vhodné, vyřiď ode mě ministru spravedlnosti, aby rozhodnutí oddálil. Až se vrátíš, uvidíme, co se dá dělat."
"Děkuji, generále. To je vše?"
, Ano - kromě toho, abys také trochu myslel na rozmluvu, kterou jsme spolu měli."
"O čem?"
"O tvé ženitbě."
"Nuže, odpovím vám totéž, co jste řekl vy mně. Promluvíme si o tom po mém návratu, pokud se vrátím."
,fardieu! Co se toho týče, jsem klidný. Zabiješ tohoto stejně, jako jsi zabil druhé. Přiznávám se však, že ho přece budu litovat."
"Budeteli ho litovat, generále, bylo by lépe, kdybych místo něho padl já."
"Neprověď nějakou pošetilost, hlupáku!" zvolal první konzul živě. "Tebe bych litoval ještě víc."
"Opravdu, generále," řekl Roland se svým trhaným smíchem, "neznám muže, který by se dal nesnadněji uspokojit než vy." A rychle se ubíral k městečku Chivassu, aniž ho tentokrát Bonaparte zadržel.
Za půl hodiny už Roland ujížděl v lehkém poštovním voze po silnici vedoucí k Aostě, kde měl vsednout na mezka, přepravit se přes sv. Bernard do Martigny, odtamtud do Ženevy, z Ženevy poštovním vozem do Bourgu a z Bourgu do Paříže.
19. KAPITOLA

Soud

Jehuovi společníci strávili ve vězení v Bourgu jen jednu noc, pak byli dopraveni do Besanfonu, kde měli být postaveni před vojenský soud.
Jak jsme už řekli, dva vězni byli vážně raněni. Jeden zemřel ještě téhož dne večer, druhý třetí den po příjezdu do Besanfonu. Počet vězňů se tedy zmenšil na čtyři - Morgana, jenž se vzdal dobrovolně, a Montbara, Adlera a Assase, kteří byli během zápasu více či méně zraněni, ale žádný z nich smrtelně. Tyto čtyři pseudonymy zakrývaly jména barona de Sainte Hermina, hraběte de Jahiata, vikomta de Valensolla a markýze de Ribiera.
Zatímco byl s nimi zahájen proces u vojenského soudu, vypršel zákon, podle něhož spadaly delikty přepadání dostavníků pod vojenský soud. Proto měli být vězni postaveni před občanský soud, což pro ně znamenalo veliký rozdíl, sice ne co se týče trestu, ale jeho vykonání. Odsouzeni vojenským tribunálem by byli zastřeleni, odsouzeni civilním soudem gilotinováni. Smrt zastřelením nebyla potupná, poprava gilotinou ano.

Jakmile měli být souzeni civilním soudem, podléhali soudu v Bourgu, kam byli také koncem března opět dopraveni.
Obžalovaní vypovídali podle určitého systému, který uváděl vyšetřujícího soudce do zmatku. Tvrdili totiž, že se jmenují baron de Sainte Hermině, hrabě de Jahiat, vikomt de Valensolle a markýz de Ribier, že však nemají nic společného s přepadávači dostavníků, kteří se nazývali Morgan, Montbar, Adler a Assas.
Přiznávali, že patřili k ozbrojené tlupě pod velením pana de Teyssoneta, která byla částí bretoňské armády určené operovat na jihu a východě. Prý pouze čekali na Cadoudalovo podrobení se, aby udělali totéž, a oznámení jejich vůdce mělo nepochybně přijít, když byli napadeni a zajati.
Podat protidůkaz bylo těžké. Přepadávání dostavníků prováděli vždy maskovaní muži, a kromě paní de Montrevelové a sira Johna nikdo nikdy neviděl jejich obličeje. Pamatujeme si, za jakých okolností.
Oba byli předvoláni před vyšetřujícího soudce a konfrontováni s obžalovanými, ale jak sir John, tak Rolandova matka prohlásili, že žádného z nich nepoznávají.
Odkud tato šetrnost?
Ze strany paní de Montrevelové byla snadno vysvětlitelná. Ta dobrá dáma chovala dvojnásobnou vděčnost k muži, jenž chránil jejího syna Eduarda a jí rytířsky přispěl na pomoc.
Ze strany sira Johna se dalo mlčení vysvětlit nesnadněji, protože v nich jistě alespoň některého poznal.
Sami ho poznali okamžitě a jejich těly projelo chladné zamrazení. Přesto pohlíželi klidně na Angličana, jenž k jejich velikému údivu umíněně opakoval: "Nemám čest poznávat někoho z těchto pánů."
Amálie, bledá, horečně rozechvěná, téměř umírající úzkostí od oné osudné noci, kdy byl Morgan zatčen, se strachem očekávala návrat matky a lorda Tanlaye od soudu.
Lord vešel první, paní de Montrevelová se poněkud zdržela, neboť udílela rozkazy Michalovi.
Jakmile ho Amálie uviděla, vrhla se k němu a volala: "Nuže?"
Sir John se rozhlédl kolem sebe, aby si byl jistý, že ho nemůže paní de Mntrevelová vidět a slyšet. ‚Ani vaše matka, ani já jsme nikoho nepoznali," odpověděl.
"Ach, jak jste šlechetný, velkomyslný a dobrý, my lorde!" volala dívka a pokoušela se políbit ruku sira Johna.
Odtáhl ruku a řekl: "Jen jsem splnil, co jsem vám slíbil... Ale ticho, vaše matka přichází!"
Amálie od něho odstoupila.
"Takže jste, matko, nepřispěla k tomu, abyste ty nešťastníky kompromitovala?" ptala se dívka paní de Montrevelové.
"Snad ses nedomnívala, že pošlu na popraviště muže, který mi pomohl, a místo aby Eduarda uhodil, ještě ho objal?"

"A poznala jste ho?" zeptala se Amálie rozechvěně.
"Dokonale," odpověděla paní de Montrevelová. "Je to ten hezký blondýn s černým obočím a černýma očima, jmenuje se Karel de Sainte Hermině."
Nešťastná dívka potlačila vzlyk a s přemáháním řekla: "Váš výslech tedy skončil a už vás s mylordem nebudou volat?"

"Pravděpodobně ne."
"Věřím," dodal sir John, "že stejně jako já, jenž jsem skutečně nikoho nepoznal, setrvá i paní de Montrevelová na svém tvrzení."
"Ó, zajisté," odpověděla dáma. "Bůh mě chraň, abych zavinila smrt toho nešťastného mladého muže! To bych si nikdy neodpustila. Dost na tom, že byl on i jeho společníci zatčeni Rolandem."
Amálie vzdychla, vděčně pohlédla na sira Johna a odebrala se do svého pokoje, kde ji čekala Charlotta, která se v poslední době stala její přítelkyní.
Denně od doby, co byli uvěznění dopraveni zpět do Bourgu, chodívala Charlotta navštěvovat svého otce, kde se nemluvilo o ničem jiném než o vězních, které žalářník jako věrný roajalista z celého srdce litoval. Jeho dcera se vyptávala na nejmenší podrobnosti, zajímala se o každé jejich slovo, aby mohla Amálii přinést zprávy. V té době se vrátila paní de Montrevelová se sirem Johnem z Paříže. Ještě před odjezdem jí první konzul vzkázal po Rolandovi i Josefíně, že si přeje, aby se sňatek Amálie konal za jeho nepřítomnosti, a to co nejdříve.
Sir John prohlásil, že tímto sňatkem se splní jeho nejvřelejší přání a že čeká jen na Amáliin rozkaz, aby se stal nejšťastnějším člověkem na světě.
V den, kdy se měla paní de Montrevelová dostavit se sirem Johnem k vyšetřujícímu soudci, povolila Amálii rozmluvu s lordem Tanlayem mezi čtyřma očima.
Tato rozmluva trvala přes hodinu a Angličan opustil Amálii teprve ve chvíli, kdy měl s její matkou usednout do vozu a odjet k soudu.
Víme, jak svědčil a jak byl Amálii přijat.
Večer paní de Montrevelová dlouho rozmlouvala se svou dcerou. Na matčino ustavičné naléhání Amálie odpověděla, že její slabé zdraví vyžaduje oddálení sňatku a spoléhá při tom na delikátnost lorda Tanlaye.
Paní de Montrevelová byla nucena následujícího dne opět odcestovat do Paříže, neboť její postavení u paní Bonapartové nedovolovalo delší nepřítomnost. Ještě ráno naléhala na Amálii, aby ji provázela, ta však odmítala a odvolávala se na své chatrné zdraví. Začíná jaro, duben a květen, ty dva nejkrásnější měsíce si přeje strávit v probuzené přírodě, opakovala. Je si jistá, zeji uzdraví.
Paní de Montrevelová nedovedla dceři nic odepřít, zejména když šlo o její zdraví. Nemocné byl tedy povolen nový odklad.
Paní de Montrevelová odjela, provázena opět sirem Johnem. K jejímu velikému údivu s ní za celé dva dny, co trvala cesta, nepromluvil ani slovo o sňatku s Amálii.

Když jí paní Bonapartova položila obvyklou otázku: "Nuže, kdy Amálii provdáme za sira Johna? Víte přece, že si první konzul tento sňatek přeje," paní de Montrevelová odpověděla: "To záleží na lordu Tanlayovi."
Josefína nad touto odpovědí dlouho přemýšlela. Čím to, že lord Tanlay, jenž zprvu tak spěchal, nyní ochladí?
Tuto záhadu mohl vysvětlit jen čas.
Ten ubíhal a proces s obžalovanými pokračoval.
Byli konfrontováni se všemi cestujícími, kteří kdy byli přítomni přepadem dostavníku a podepsali různé protokoly, nalézající se v rukou policie, ale žádný z nich je nemohl poznat, neboť je nikdy neviděl s odkrytým obličejem.
Cestující ostatně tvrdili, že jim nikdy nebylo uzmuto něco z jejich majetku, ani peníze, ani šperky. Jan Picot, obchodník s vínem z Bordeaux, dodával k chvále Jehuových společníků, že mu vrátili jeho louisdory, které mu nedopatřením vzali.
Vyšetřování trvalo už dva měsíce a obžalovaní, jejichž totožnost nemohl nikdo dokázat, se přiznávali k jediné přitěžující okolnosti: že byli členy ozbrojené tlupy pana de Teyssonnetta, podporující vzpouru v Bretani a Vendéei.
Soudci stále oddalovali zahájení přelíčení, neboť doufali, že se najde svědek, který by dokázal vinu, ale tato naděje je zklamala. Přelíčení muselo být nakonec přece zahájeno.
Soud byl o totožnosti obžalovaných s Jehuovými společníky přesvědčen, ale toto přesvědčení bylo bez svědků bezcenné. Je nutné připomenout, že obžalovaní se těšili všeobecné sympatii lidu. Veliká soudní síň doslova praskala ve švech. Ráno před otevřením soudní budovy se celý Bourg tlačil u jejích vrat, také z Máconu, z Lons le Saulnieru, Besan9onu a Nantes se dostavilo množství lidu - vždyť přepadávání dostavníku nadělalo tolik hluku a hrdinství Jehuových společníků jim získalo popularitu.
Vstup čtyř obžalovaných do soudní síně byl pozdraven šepotem, který v sobě neměl nic nepřátelského. Mísila se do něj zčásti zvědavost, z větší části sympatie.
Tyto city mohl plným právem vzbudit také jejich zjev a chování. Dokonale krásní, oblečení s vybranou elegancí, jistého chování, usmívající se na posluchačstvo, dvorní k soudcům, třebaže chvílemi ironičtí, měli nejlepší obhajobu ve svém zjevu.

Nejstaršímu z nich ještě nebylo třicet let. Na dotaz ohledně jména, věku a místa narození odvětili:
"Karel de Sainte Hermině, narozen v Toursu, departement Indre et Loiře, Čtyřiadvacet let."
"Ludvík André de Jahiat, narozen v Bagé le Château, departement Ain, devětadvacet let."
"Raoul Bedřich Gustav de Valensolle, narozen v Saint Colombe, departament Rhone, sedmadvacet let."

273
272

"Petr Hektor de Ribier, narozen v Bolléne, departament Vaucluse, šestadvacet let."
Na dotaz ohledně zaměstnání a stavu odpověděli, že jsou šlechtici a roajalisté.
Tito čtyři mladí krásní muži, kteří se bránili gilotině, ale ne zastřelení - prohlašovali, že si smrt zasluhují, ale chtějí zemřít jako vojáci - tvořili obdivuhodnou skupinu mladosti, odvahy a hrdosti.
Soudci věděli příliš dobře, že by obžalovaní byli zproštěni viny, kdyby se jim nedokázalo nic jiného, než že se zúčastnili ozbrojené vzpoury. To si však policejní ministr nepřál, nestačil mu ani rozsudek smrti, vynesený vojenským soudem. Žádal pro ně smrt zneuctívající, smrt zločinců.
Přelíčení už trvalo tři dny a ve smyslu policejního ministra nebyl učiněn ani krok kupředu. Charlotta, jež se dostala bytem svého otce do soudní síně. byla denně přítomna přelíčení a večer přinášela Amálii trochu naděje.
Čtvrtého dne se Amálie rozhodla, že svoji komornou doprovodí. Oblékla si kroj bressanské venkovanky a poněkud zakryla obličej.
Charlotta představila Amálii svému otci jako jednu z přítelkyň, která by se ráda zúčastnila přelíčení. Dobrák Courtois slečnu de Montrevelovou nepoznal, a aby si mohly obžalované prohlédnout zblízka, postavil obě dívky do úzké, temné chodby vedoucí z vězení do soudní síně.
Chodba byla v místě, kde vedla kolem dveří žalářníkova bytu, tak úzká, že tudy mohli stěží kráčet dva muži vedle sebe.
Amálie s Charlottou se přitiskly ke zdi. Když Amálie slyšela otevírat dveře žaláře, musela se opřít o svoji společnici. Zdálo sejí totiž, zejí země mizí pod nohama. Blížily se kroky.
Přešel kolem četník a hned za ním druhý.
Sainte Hermině kráčel první jako v době, kdy byl nazýván Morganem. V okamžiku, kdy dívku míjel, Amálie zašeptala:
"Karle!"
Poznal milý hlas a zachvěl se. Zároveň zjistil, že mu byl do ruky vsunut malý lístek.
Přešel a za ním následovali ostatní. Tvářili se, jako by dívky ani neviděli. Četní či si ničeho nevšimli. Když vyšli na světlo, rozbalil Morgan lístek a přelétl jej rychlým pohledem.
Buď klidný, Karle, jsem a zůstanu Tvojí věrnou Amálii v životě i ve smrti. Vyznala jsem se lordu Tanlayovi ze všeho, je to nejšlechetnější muž, jakého znám. Mám jeho slovo, že sňatek zruší a vezme celou zodpovědnost na sebe. Miluji Té!
Morgan lístek tajně políbil a schoval jej za ňadra. Pak se ohlédl dozadu. Dvě mladé dívky oděné jako bressanské venkovanky se opíraly o dveře žalářníkova bytu. Amálie se odvážila všeho, jen aby svého milence ještě jednou spatřila.

Všeobecně se očekávalo, že dnes bude proces ukončen - bylo přece nemožné odsoudit obžalované bez usvědčujících důkazů.
K obhajobě obžalovaných byli povoláni nejpřednější advokáti. Mluvili postupně a kousek po kousku obžalobu drtili -jako když obratný zápasník ve středověkém turnaji srážel část po části výzbroj svého protivníka.
Přes napomínání soudních zřízenců a prezidentovy zákroky obecenstvo odměňovalo nejpozoruhodnější části jejich obhajovacích řečí pochvalnými výkřiky i potleskem.
Amálie se sepjatýma rukama děkovala bohu, neboť jí spadla z prsou strašlivá tíha. Dýchala volněji a pohlížela skrz slzy vděčnosti na ukřižovaného visícího nad prezidentovou hlavou. Přelíčení se chýlilo ke konci.
Najednou vešel soudní sluha, přistoupil k prezidentovi a pošeptal mu několik slov.
"Pánové," řekl prezident, "přerušuji líčení. Odveďte zatím obžalované," obrátil

se k Černíkům.
V posluchačstvu zavládlo horečné napětí.
Co to znamená? Co neočekávaného se stalo?
Pohlíželi na sebe s úzkostí. Neblahé tušení sevřelo ubohé Amálii srdce. Zdálo sejí, zejí do žil vniká ledový chlad.
Předseda povstal a odebral se do vedlejší místnosti, kde nalezl dámu zahalenou hustým závojem, která právě vystoupila z povozu stojícího před soudní budovou a byla sem přivedena, aniž mohla s kýmkoliv vyměnit jediné slůvko.
"Madam," řekl předseda, "omluvte mě, že jsem vás dal poněkud brutálním způsobem zajmout a dovést sem. Jde však o život člověka a před touto okolností ustupují jakékoliv ohledy."
"Je zbytečné se omlouvat, pane," odvětila dáma, "znám výsady spravedlnosti a ochotně se podrobuji jejím rozkazům."
"Jde o následující," ujal se předseda slova. "Celý soudní dvůr i já oceňujeme váš jemný takt, který vás přiměl, že jste v okamžiku konfrontace s obžalovanými nechtěla poznat toho, kdo vám pomohl. Ale nyní, kdy se obžalovaní, kteří až doposud tvrdošíjně popírali svoji totožnost s lupiči, přiznali, chceme znát toho, jenž se vyznamenal tak dvorným chováním k vám, abychom ho mohli doporučit milosti prvního konzula."
"Jakže," zvolala dáma, "oni se přiznali?"
"Ano, madam, ale umínili si neprozradit toho, jenž vám pomohl. Patrně se obávají, že by vás uvedli do rozporu s vaším svědectvím, a za takovou cenu nechtějí vykoupit svobodu jednoho z nich."
"Co ode mě žádáte, pane?"
"Abyste označila svého ochránce."
"Ó, velice ráda," odvětila dáma. "Co mám udělat?"
,.Pouze odpovědět na otázku, kterou vám položím."
"Jsem připravena, pane."

274
275

L
"Počkejte okamžik zde, budete uvedena za několik minut."
Předseda se vrátil do soudní síně a zaujal své místo.
Černík stojící u dveří znemožňoval, aby mohl někdo vejít do místnosti, kde čekala zahalená dáma.
"Pánové," řekl předseda, "budeme pokračovat v přelíčení."
Nastal velký šum, soudní sluhové se namáhali zjednat ticho.
"Uveďte svědka," rozkázal předseda.
Okamžitě nastalo ticho.
Soudní sluha otevřel dveře a přivedl dámu.
Zraky všech se obrátily k ní.
Kdo byla ta zahalená dáma? Co tady dělá? Proč sem byla povolána?
Oči Amálie se na ni rovněž upíraly. "Můj bože," zašeptala, "snad se mýlím!"
"Madam," řekl předseda, "obžalovaní vstoupí do této síně. Označte spravedlnosti toho, jenž vás s tak dojemnou péčí ošetřoval při přepadení ženevského dostavníku."
Shromážděním projelo zachvění. Všichni pochopili, že se tu strojí nějaká léčka.
Sto hlasů se chystalo vykřiknout: "Nemluvte!", když na předsedův pokyn soudní zřízenci pánovitě zvolali: "Ticho!"
Smrtelný chlad pronikl srdcem Amálie, na čele jí vyvstal studený pot a kolena se pod ní začala chvět.
"Přiveďte obžalované," řekl předseda, "a vy, madam, přistupte a zvedněte závoj."
Dáma uposlechla.
"Moje matka!" vykřikla Amálie temně.
"Paní de Montrevelová!" zaznělo šeptem soudní síní a v nastalém šumu naštěstí zanikl Amáliin výkřik.
V tom okamžiku se ve dveřích objevil četník, za ním druhý a po nich přicházeli obžalovaní, tentokrát v jiném pořádku než obvykle. Montbar kráčel první.
Jakmile ho paní de Montrevelová uviděla, zavrtěla hlavou.
Po něm přicházel Adler.
Paní de Montrevelová učinila totéž znamení.
Tu se objevil Morgan.
"To je tento pán," řekla paní de Montrevelová a podala tak důkaz totožnosti barona de Sainta Hermina s Morganem.

Všichni posluchači vyrazili jediný výkřik bolesti.
Montbar propukl v ironický smích. "To tě odnaučí, drahý příteli," řekl Morganovi, "být galantní k dámám, kterým je špatně." Obrátil se k paní de Montrevelové, jež tu zděšeně stála a nic nechápala. "Madam, těmito slovy jste dala padnout čtyřem hlavám!"
V posluchačstvu nastalo hrobové ticho, uprostřed něhož se ozval bolestný sten. Předseda se přísně obrátil na stranu, odkud zazněl. "Ohlásil jsem přece, že se posluchačům přísně zakazuje každý projev!"

Soudní sluha se šel přesvědčit, kdo neuposlechl a prohřešil se proti spravedlnosti zasténáním.
Byla to mladá žena v kroji bressanské venkovanky, která omdlela a zřízenci ji odnesli k vrátnému věznice. Od té chvíle se už obžalovaní nepokoušeli zapírat.
V deset hodin večer přelíčení skončilo. Obžalovaní byli uznáni vinnými a soudní dvůr vynesl rozsudek: trest smrti.
O tři dny později podali jejich advokáti proti rozsudku odvolání.
20. KAPITOLA
JakAmálie dostála svému slovu
Rozsudek způsobil nesmírné rozčilení nejen v soudní síni, ale i po celém městě a okolí. Obžalované totiž poutalo takové rytířské bratrství, vynikali takovým ušlechtilým chováním a elegancí způsobů, že vzbudili sympatie i svých nepřátel, kteří obdivovali neobyčejnou sílu přesvědčení a velikou oddanost, j ež učinila ze šlechticů lupiče.
Paní de Montrevelová, zoufalá nad svou neblahou účastí v procesu a svojí nedobrovolnou úlohou, kterou přispěla k smrtelnému rozuzlení, viděla jen jeden prostředek, jak napravit zlo, které způsobila: okamžitě odjet do Paříže, vrhnout se prvnímu konzulovi k nohám a prosit o milost pro odsouzence.
Jelikož věděla, že je Bonapartův odjezd ustanoven na první dny května, nedopřála si ani čas, aby šla obejmout Amálii na zámek Noires Fontaines. Napsala jen několik řádek dceři, kde jí vysvětlila, jakým osudným omylem zavinila odsouzení obžalovaných k trestu smrti. Pak, jako by se styděla, že tak špatně dostála slibu danému Amálii i sobě samé, dala zapřáhnout čerstvé koně a co nejrychleji odjela do Paříže.
Dojela tam ráno osmého května, ale Bonaparte šestého května večer odjel. Před odjezdem řekl, že jede pouze do Dijonu, nejdále do Ženevy, a že jeho nepřítomnost může trvat nanejvýš tři týdny.
Vyřízení nejvyššího soudu, i kdyby zmateční stížnost odsouzených zamítlo, nemohlo přijít dříve než za pět šest týdnů.
Naděje tedy nebyla ztracena. Nevědělo se ovšem, že vojenská přehlídka v Dijonu je pouhou záminkou, že cesta do Ženevy nebyla míněna vážně a že Bonaparte jel místo do Švy car do Itálie.
Paní de Montrevelová věděla o přísaze jejího syna, týkající se pronásledování Jehuových společníků, proto se nechtěla obrátit na něj, ale svěřila se se svou úzkostí Josefíně. Ta ještě téhož večera napsala Bonapartovi.
Naneštěstí však proces, kde se nejednalo o obyčejné provinilce, nadělal mnoho hluku, spravedlnost si pospíšila a třicet pět dnů po vynesení rozsudku už došlo zamítnutí zmateční stížnosti.

Zamítnutí bylo neodkladně posláno do Bourgu s připojeným rozkazem, aby byli odsouzenci popraveni do čtyřiadvaceti hodin.
Ať však jednalo ministerstvo spravedlnosti seberychleji, přece o tom nebyly úřady informovány jako první.
Když se vězni procházeli ve vnitřním dvoře soudní budovy, přeletěl přes zeď kámen a dopadl k jejich nohám. Na kameni byl připevněn dopis.
Morgan, jenž si podržel i ve vězení přednosti vůdce, zdvihl kámen, rozbalil dopis a přečetl si ho. Pak se obrátil ke svým společníkům.
"Pánové," řekl, "naše zmateční stížnost byla zamítnuta, jak se dalo očekávat, a pravděpodobně se obřad odbude zítra."
Valensolle a Ribier, kteří hráli z dlouhé chvíle o šestilibrové tolary a louisdory, zanechali své hry.
Jahiat, jenž právě četl Novou Heloisu, začal opět číst a přitom řekl: "Myslím, že mi nezbude čas dočíst arcidílo Jeana Jacquese Rousseaua, ale na mou čest, nelituji toho. Je to nejnudnější kniha, jakou jsem kdy četl."
Sainte Hermině pouze zašeptal: "Ubohá Amálie!" Vtom zpozoroval Charlottu v okně vedoucím ze žalářníkova bytu na vězeňský dvůr. Přistoupil k ní a tiše řekl: "Vyřiďte Amálii, že má dnes v noci splnit slib, který mi dala."

Žalářníkova dcera zavřela okna, objala svého otce a oznámila mu, že se nejspíš ještě večer vrátí do zámku. Potom se vydala na cestu do Noires Fontaines, kterou už dva měsíce vykonávala dvakrát denně, dopoledne do Bourgu a večer zpátky do zámku.
Kdykoli se vrátila, vždy nacházela Amálii na tomtéž místě: sedět u okna, které za šťastnějších dnů otvírala, aby vpustila do pokoje svého drahého Karla.
Od chvíle, kdy procitla z mdloby, do níž upadla v soudní síni, neprolila nešťastná dívka jedinou slzu a téměř nepronesla slovo. Místo aby se měnila z mramorové sochy v živoucí ženu, spíše se zdálo, že tato dosud žijící žena se pozvolna mění v kámen. Každý den vypadala bledší a chladnější.
Charlotta na ni pohlížela s údivem. Prosté ženy z lidu, velice přístupné hlučným projevům bolesti, křiku a pláči, nechápou němou bolest. Komorná se divila klidu, s jakým Amálie přijala její poselství. V šeru soumraku neviděla, že bledost obličeje ubohé dívky přešla v zsinalost. Necítila smrtelné sevření, které jí drtilo srdce jako železné kleště. Neporozuměla, proč Amálie povstala ze židle a ubírala se jako stroj ke dveřím.
Pouze ji následovala.
Jakmile došly ke dveřím, Amálie vztáhla ruku. "Počkej tu na mě," řekla.
Charlotta poslechla.
Amálie vystoupila do Rolandova pokoje. Byl to pravý pokoj vojáka a lovce, vyzdobený sbírkou zbraní a válečnými trofejemi. Visely tu zbraně všeho druhu, domorodé i cizí, od versailleských pušek až po kairské pisto

le se stříbrem vykládanými rukojeťmi, od katalánské dýky až po turecký handžár. Amálie sňala ze zdi čtyři dlouhé ostré dýky a osm pistolí různých tvarů. Ze zásuvky skříně vyňala váček s kulkami a roh s prachem. Pak se vrátila k Charlottě, s jejíž pomocí se oblékla do bressanského kroje. Čekala, až se setmí, a v červnu se stmívá pozdě.
Stála nehybně, opřená o krb, a němě pohlížela otevřeným oknem na Ceyzeriat, který se zvolna halil do stínů večerního soumraku.
Když Amálie neviděla nic než světla objevující se postupně v oknech domků, vzchopila se a řekla: "Pojďme, je čas!"
Dívky vyšly. Jakmile míjely kostel v Bourgu, odbíjely hodiny desátou. Ve čtvrt na jedenáct klepaly na dveře věznice. Přišel jim otevřít otec Courtois.
Už jsme se zmínili o žalářníkově politickém smýšlení. Otec Courtois byl roajalista.
Přirozeně pojal upřímnou náklonnost k odsouzeným a jako všichni doufal, že paní de Montrevelová, jejíž zoufalství znal, vyprosí pro ně u prvního konzula milost, a všemožně se přičiňoval, pokud mu to úřad žalářníka dovoloval, zmírnit vězňům útrapy vazby.
Je však nutné připomenout, že přes všechnu sympatii se nezpronevěřil své povinnosti a odmítl nabízených šedesát tisíc ve zlatě, aby je nechal uprchnout.
Pamatujeme si, jak ohleduplně se tento dobrý muž choval k paní de Montrevelové a její dceři po dobu jejich uvěznění a jak, přemluven Charlottou, umístil Amálii převlečenou za bressanskou venkovanku do chodby, kudy se ubírali obžalovaní.
I tentokrát se dal Charlottou snadno obměkčit, neboť ještě nevěděl o zamítnutí zmateční stížnosti. Namluvila mu, že jejich mladá velitelka odjíždí v noci do Paříže, aby uspíšila milost, a chce se rozloučit s baronem de Sainte Herminem a požádat ho o nutné instrukce, podle nichž by měla jednat.
Otec Courtois svolil, aby se shledala s Morganem. Vzal světlo a kráčel napřed. Amálie s Charlottou ho následovaly. Amálie nesla v ruce malý vak - předstírala, že ihned po návštěvě žaláře vsedne do poštovního vozu.
"Poznáte kobku, slečno de Montrevelová," řekl cestou otec Courtois, ,je to ta, kde jste byla uvězněna s vaší matkou. Vůdce těch nešťastných mladých lidí, pan baron de Saint Hermině, si vyžádal jako zvláštní milost celu číslo jedna. Nikdy bych se mu ji neodvážili odepřít, protože vím, že vás ten ubohý hoch miluje. Ó, buďte klidná, slečno Amálie, to tajemství nikdy nevyjde z mých úst. Dotazoval se mě také, kde stálo lůžko vaší paní matky a kde vaše. Řekl jsem mu to. Přál si, abych postavil jeho lůžko na místo, kde bylo vaše. Nebylo těžké vyhovět mu. Nejenže stálo dosud na stejném místě, ale je to i totéž lůžko. Ten ubohý mladý muž na něm tráví většinu dne."

279
278

Amálie vzdychla, ale její vzdech se podobal zasténání. Byla tedy milována tak, jak sama milovala, a cizí ustájí o tom podávala důkaz. V okamžiku posledního

loučení bylo toto přesvědčení nejkrásnějším démantem, jaký mohla nalézt v pouzdře bolesti.
Před otcem Courtoisem se otevíraly všechny dveře. Amálie stanula před posledními z nich a položila ruku na žalářníkovo rameno. Zdálo se jí, že slyší jakýsi zpěv. Pozorně naslouchala. Nějaký hlas recitoval verše. Nebyl to však Morganův hlas. To, co četl, bylo smutné jako elégie, nábožné jako žalm.
Já bohu neviny své duše zjevil žalost; i slyšel úpěnlivý vzdech, mé zléčil svědomí, dal darem vytrvalost. On, Otec bědných lidí všech.
Druž dávných nepřátel se v zlobě smála bídně: " Zhyn, s tebou zmiz tvé slávy třpyt!" Leč mému klidnému již srdci děl Pán vlídně: " Jich nenávist tvůj bude štít!
Tvé druhy nejdražší svou zlobou nakazili, svět šálí prostou mysl tvou; ten, koho živíš, jde prodat tvůj obraz milý, sám zčernav hříchu otravou.
Bůh slyší pláč tvůj, Bůh, jehož výčitky znát zovou, ty strašné dcery bolesti - Bůh, vadu smrtelným jenž promíjí, vždy novou, že křehčí, žel, jsou v neštěstí...
Věz, neúplatná kdys ti budoucnost dá v žití jen spravedlnost, právo tvé; lest bídných donutí je samy obnoviti tvou čest, již dnes jich záští rve. "
Dík, Pane, zpět jenž dáš mi nevinu a pýchy s ní snoubící se blahý cit... Nic prachu mého mír by nerušilo tichý, blíž rakve mé Ty budeš bdít!
O, žel, já nešťastný se sytil žití kvasem pln veselí- teď umírám! Až umru, nikdo hrob můj nenavštíví časem a nikdo nezapláče tam.

Vám sbohem, nivy mé, ó, zeleni ty jasná, můj bore rozkošný, buď zdráv! Buď sbohem, blankyte, i přírodo ty krásná - všem vposled kynu na pozdrav!
Ach, vašich půvabů kéž dlouho tuší závan kruh přátel, k slovům mým jenž Much...
Nechť zesnou, plní dnů! Jich skon buď oplakáván, jim oči zatlač věrný druh...!
Hlas umlkl, nejspíš dočetl poslední sloku.
Amálie, která nechtěla přerušit rozjímání odsouzenců a poznala Gilbertovu krásnou ódu, napsanou v předvečer smrti na bídném nemocničním loži, nyní pokynula žalářníkovi, aby otevřel.
Otec Courtois, třebaže byl žalářníkem, sdílel pohnutí nebohé dívky. Otočil klíčem v zámku, jak nejtišeji mohl. Dveře se otevřely.
Amálie jedním pohledem objala vnitřek kobky a osoby, které ji obývaly. Valensolle stál opřený o zeď a držel v ruce knihu, z níž právě dočetl verše, které Amálie slyšela. Jahiat s Ribierem seděli za stolem a hlavu opírali o ruce. V pozadí ležel na lůžku Sainte Hermině se zavřenýma očima, jako by byl pohroužen do nejhlubšího spánku.
Jakmile uviděli mladou dívku, v níž poznali Amálii, Jahiat a Ribier povstali. Morgan se nepohnul, nic neslyšel.
Amálie šla přímo k němu, a aniž si všímala přítomnosti jeho tří přátel, jako kdyby blízkost smrti posvětila cit, který chovala ke svému milenci, přitiskla svoje rty na jeho a šeptala: "Vzbuď se, Karle, tvoje Amálie přišla splnit svůj slib."
Morgan vykřikl radostí a objal dívku.
"Pane Courtoisi," řekl Jahiat, "vy jste dobrý muž. Nechtě ty dva ubohé o samotě. Byla by to bezbožnost, kalit svojí přítomností těch několik minut, které mohou být zde na zemi ještě spolu."
Otec Courtois otevřel beze slova dveře sousední kobky a Valensolle, Ribier a Jahiat vešli dovnitř. Pak za nimi zase zavřel a pokynul Charlottě, aby ho následovala.
Milenci osaměli.
Jsou scény, které se nemáme pokoušet vykreslit, slova, která nemáme opakovat. Jen Bůh, jenž je slyší z výšky svého trůnu, by mohl říct, kolik chmurných radostí a hořkých rozkoší v sobě obsahují.
Asi za hodinu slyšeli milenci otáčet klíč v zámku. Byli smutní, ale přesvědčení, že jejich rozloučení nebude trvat dlouho. Dodávalo jim truchlivou útěchu.
Dobrý žalářník měl ještě zasmušilejší a rozpačitější vzhled než před hodinou.
Morgan a Amálie mu s úsměvem děkovali.
Šel ke dveřím kobky, kam zavřel tři přátele, otevřel je a šeptal si: "Na

mou věru, je to to nejmenší, co pro ně mohu udělat, vždyť je to jejich poslední noc."
Valensolle, Jahiat a Ribier se vrátili. Amálie jim podala ruku. Postupně ji políbili, tu bílou, chladnou ruku, potom Morgan dívku doprovodil ke dveřím. "Na

shledanou, Amálie!"
"Na brzkou shledanou!"
Toto dostaveníčko na onom světě bylo zpečetěno dlouhým polibkem. Pak se rozešli s tak bolestným zasténáním, jako by se jejich srdce zlomila.
Dveře se za nimi zavřely, závory zaskřípaly.
"Nuže?" ptali se Valensolle, Jahiat i Ribier jednohlasně.
yTady," odpověděl Morgan a vykládal věci z vaku na stůl.
Šlechtici vykřikli radostí, když viděli ty lesknoucí se pistole a ostré dýky, vesměs nádherné zbraně. Splnilo se jejich přání, byli pány svého života.
Zatím otec Courtois doprovodil obě dívky až ke dveřím vedoucím na ulici. Zastavil se, okamžik váhal a pak Amálii zadržel za rámě.
"Slečno de Montrevelová," řekl chvějícím se hlasem, "odpusťte mi, že vám působím takovou bolest, aleje zbytečné, abyste jela do Paříže..."
"Protože je zmateční stížnost zamítnuta a poprava se má odbýt zítra. Je to tak, pane?" dodala Amálie.
Žalářník v úžasu couvl.
"Věděla jsem to, příteli," pokračovala a obrátila se k Charlottě. "Doveď mě k nejbližšímu kostelu, Charlotto, a zítra ráno, až bude po všem, pro mě přijdeš."
Nebylo to daleko. Na rozkaz prvního konzula byl chrám sv. Kláry vrácen církvi. Jelikož se už blížila půlnoc, byl zavřený, ale Charlotta znala kostelníkův byt a šla ho vzbudit.
Amálie čekala, opřená o zeď a podobná jedné z kamenných soch zdobících průčelí.
Za půl hodiny přišel kostelník s klíčem. V té době viděla Amálie příšernou věc: tři černě oděné muže vezoucí káru. Při svitu měsíce poznala, zeje natřena červeně. Na káře byly naloženy podivné předměty, dlouhé dřevěné trámy a prkna natřená stejnou barvou. Amálie uhodla, co to znamená, a s výkřikem padla na kolena.
Čemě odění muži výkřik zaslechli a obrátili se. Měli dojem, že jedna ze soch vystoupila z výklenku a poklekla.
Jeden z nich, zřejmě vůdce, učinil několik kroků směrem k ní.
"Nepřistupujte ke mně, pane!" křičela. "Nepřistupujte ke mně!"
Muž se pokorně vrátil ke káře a vzdaloval se.
Kára zmizela za rohem Vězeňské ulice, ale hluk jejích kol se ještě dlouho ozýval na dláždění a v Amáliině srdci.
Když přišla Charlotta s kostelníkem, našli ubohou dívku na kolenou. Kostelník se zdráhal otevřít kostel o půlnoci, ale zlaťák a jméno slečny de Montrevelové ukončily jeho námitky.

Druhý zlaťák ho přiměl rozsvítit svíce v malé postranní kapli, která Amálii připomínala její první přijímání, kdy zde klečela před oltářem jako malé děvče.
Požádala, aby ji nechali o samotě, a klesla před oltářem na kolena.
Kolem třetí hodiny ranní uviděla, jak barevnými tabulkami okna nad oltářem Svaté Panny vniká dovnitř šedavý zásvit nového dne.
Město se znenáhla probouzelo. Amálie postřehla, zeje hlučnější než obvykle.
Zanedlouho se okna kostela otřásla a pod jeho klenbu vnikl dusot a hluk přejíždějícího oddílu jízdy, který zmizel směrem k vězení.
Asi v devět hodin dívka uslyšela neobyčejný hluk a křik, jako by se celé město úprkem hnalo k jednomu místu. Pokoušela se ještě hlouběji pohřížit do modlitby, aby neslyšela ty různé zvuky, které rozrývaly její srdce bolestí, protože jim rozuměla, třebaže k ní mluvily zcela neznámou řečí.
Ve vězení se skutečně odehrávala strašlivá věc, která stála za to, aby se tam úprkem hnalo celé město.
Když ráno před devátou hodinou vešel otec Courtois do cely odsouzenců, aby jim oznámil, že je jejich zmateční stížnost zamítnuta a že se mají připravit na smrt, nalezl je po zuby ozbrojené.
Žalářník byl znenadání uchopen, vtažen do kobky a dveře za ním se zavřely. Byl tak překvapený, že se ani nepokusil bránit. Mladí muži mu vytrhli svazek klíčů, zamkli ho do kobky a odebrali se do sousedního vězení, kde předešlý večer čekali, až skončí Morganovo setkání s Amálii.
Jeden z klíčů navlečených na kruhu jim otevřel dveře kobky vedoucí na chodbu proti vchodu na dvůr vězňů. Ze dvora obehnaného vysokou zdí vedly masivní dveře pobité železem do dlouhé chodby ústící do lóže vrátného hlavní soudní budovy.
Odtud se sestupovalo po schodech do rozsáhlého vězeňského dvora, uzavřeného železnou mříží, která se obyčejně zamykala jen na noc.
Kdyby jim štěstí přálo a mříž nebyla náhodou zamčená, mohli tudy uniknout.
Morgan našel klíč odemykající dveře vězeňského dvora, otevřel je a proběhl se svými společníky dlouhou chodbou vedoucí do lóže vrátného, odkud vystoupili na plochou střechu přístavku, která poskytovala výhled do hlavního vězeňského

dvora.
Rozhlédli se z plošiny a poznali, že je veta po veškeré naději. Mříž dvora byla zavřená a před ní stála řada četníků a oddíl dragounů. Za nimi se tísnil dav čekající na popravu.
Při spatření odsouzenců, volných a ozbrojených, kteří se objevili na plošině, vyrazil dav mocný výkřik úžasu.
Aby si mladí muži zachovali volnost pohybu, obnažili se až po pás. Zbraně měli zastrčené za opasky.
Stačil jediný pohled, aby se každý přesvědčil, že byli pány svého života, ale ne svobody. Chvíli se radili uprostřed hluku, stoupajícího sem z davu, a za řinčení šavlí vytahovaných z pochev.
Najednou Montbar stiskl ruce svým společníkům, oddělil se od nich

283
282

a sestoupil na vězeňský dvůr. Když se přiblížil na čtyři kroky k mříži, ještě naposledy se směle ohlédl na své druhy, pak dvorně pozdravil oněmělý lid a zvolal: "Výborně, páni černici! Výborně, dragouni!" Poté si vložil hlaveň pistole do úst a vpálil si ránu do mozku.
Poděšené, zmatené výkřiky tísnícího se davu byly odpovědí na tento výstřel. Ihned však zmlkly, neboť nyní přicházel Valensolle. V ruce držel dlouhou, ostrou dýku. Jeho pistole zůstaly za opaskem.
Vyhlédl si přístavek podpíraný třemi sloupy, před jeden z nich se postavil, opřel o něj rukojeť dýky, namířil její hrot k srdci, druhou rukou objal sloup a tiskl se k němu, až celé ostří zmizelo v jeho hrudi.
Tak zůstal okamžik stát, pak smrtelně zbledl, rozevřel paže a klesl u paty sloupu.
Tentokrát dav zcela oněměl. Byl ohromen děsem.
Tu se blížil Valensolle. Držel v každé ruce pistoli. Přistoupil těsně k mříži a namířil na četníky. Nevystřelil, ale zato střelili oni.
Rozlehly se tu čtyři výstřely a mladý šlechtic padl s prostřeleným srdcem.
Lid na něj pohlížel s obdivem, neboť pochopil, že tito čtyři mladí, krásní muži chtěli zemřít, ale tak, jak tomu oni rozuměli, s půvabem jako starověcí gladiátoři.
Šum obdivu umlkl, když se na schodech, po nichž se sestupovalo na dvůr, objevil poslední z nich, Morgan. Dal znamení, že chce promluvit. Neměl v ruce ani pistoli, ani dýku.
Minul Valensollovu mrtvolu a přistoupil rovněž k mříži.
"Vyjednávejme, pánové," řekl.
Nastalo takové ticho, jako by všichni diváci zatajili dech.
"Viděli jste muže, jenž si prostřelil lebku, jiného, jenž se probodl, a třetího, který byl zastřelen. Nyní byste však chtěli vidět gilotinovat čtvrtého. Chápu to."
Davem projelo zachvění.
"Nuže," pokračoval Morgan, "nejsem proti tomu, dopřát vám toto zadostiučinění. Jsem připraven se tomu podrobit, ale chci vystoupit na popraviště z dobré vůle a aniž by se mě kdokoli dotkl. Tomu, kdo se ke mně přiblíží, prostřelím lebku - ovšem kromě tohoto pána -" ukázal na kata stojícího.opodál se svou károu. "Je to záležitost, kterou si vyrovnáme mezi sebou."
Nezdálo se, že by tato žádost odporovala vkusu lidu, protože se ze všech stran ozvaly výkřiky: "Ano! Ano!"
Četnický důstojník pochopil, že bude nejlépe, když přistoupí na Morganův návrh.
"Slibujete," řekl, "že se nepokusíte o útěk, ponechámeli vám volné ruce a nohy?"
"Dávám vám své čestné slovo," odpověděl Morgan, poodešel o kus dále a opřel se o zeď.
Mříž se otevřela.

Tři černě odění muži vešli do dvora a zvedali tělo za tělem. Valensolle ještě nebyl mrtvý, otevřel oči a zdálo se, že pohledem hledá Morgana.
"Tady jsem, drahý příteli," řekl Morgan a přistoupil k němu. "Buď klidný, následuji tě."
Valensolle opět zavřel oči, aniž ho slyšel.
Když byla mrtvá těla odnesena, důstojník se obrátil k Morganovi. "Jste připraven?"
"Ano, pane," odpověděl Morgan s vybranou zdvořilostí.
"Tak pojďte!"

"Tady jsem," řekl mladý muž pevně a postavil se mezi řadu četníků a oddíl dragounů.
"Přejete si vstoupit do káry, nebo jít pěšky, pane?" zeptal se kapitán.
"Pěšky, pane, pěšky. Záleží mi na tom, aby se vědělo, že se dávám gilotinovat dobrovolně, z rozmaru, a že nemám strach."
Smutný průvod přešel náměstím a ubíral se podél zahradní zdi paláce Montbazon. Kára vezoucí tři mrtvá těla jela v čele, za ní následovali dragouni, pak kráčel Morgan, oddělen mezerou dvanácti kroků, a za ním černici se svým kapitánem. Za průvodem se valil hustý dav.
Jakmile průvod dospěl ke konci zdi, zahnul vlevo. Tu Morgan spatřil popraviště, zvedající k nebi své dva sloupy, červené jako krvavé paže.
"Adi," řekl odsouzenec hlasitě, "nikdy jsem neviděl gilotinu a nevěděl jsem, že je tak ošklivá." A bleskurychle vytrhl z pasu dýku a vrazil si ji do prsou.
Kapitán viděl tento pohyb a popohnal svého koně k Morganovi, jenž zůstal k velikému úžasu všech i jeho samého stát.
Mladý šlechtic však uchopil pistoli, nabil ji a zvolal: "Stůjte! Domluvili jsme se, že se mě nikdo nedotkne. Buď zemřu sám, nebo zemřeme tři. Vyberte si!"
Kapitán ucouvl.
"Pojďme," řekl Morgan a skutečně se dal na pochod.
Jakmile došel k popravišti, vytrhl si dýku z rány a znovu se bodl. Unikl mu spíše výkřik vzteku než bolesti. "Na mou věru, moje duše vězí pevně v těle!" zvolal. Když viděl, že ho chtějí katovi pomocníci podpírat, aby mohl vystoupit po několika schodech na popraviště, kde čekal kat, řekl: "Ještě jednou... dříve se mě nedotýkejte!"
Vystoupil po šesti stupních na popraviště, kde znovu vytrhl dýku z rány a po třetí si ji vrazil do prsou.
Z úst mu vyšel strašlivý výbuch smíchu. Opět vytrhl dýku z rány, hodil ji ke katovým nohám a s nadlidským úsilím vykřikl: "Mám toho dost. Zbav se mě, jak nejlépe dovedeš!"
O minutu později se krásná hlava neohroženého mladého muže skutálela na prkna lešení, a jako by chtěla dokázat svoji nezdolnou životní sílu, kutálela se a skákala daleko od gilotiny.

284
285

l
V Bourgu se dlouho vypravovalo, že tato hlava pronesla jméno Amálie.
Po živém byli popravováni mrtví, takže přítomní měli dvojí podívanou.
21. KAPITOLA
Zpověď
Tři dny po vylíčených událostech, kolem sedmé hodiny večer, zastavil před mříží zámku Noires Fontaines zaprášený vůz, do něhož byli zapraženi dva poštovní koně pokrytí pěnou.
K velikému podivení pasažéra, který tak nakvap přijížděl, byla mříž dokořán otevřená. V nádvoří se tísnilo plno lidí a před vchodem klečelo množství venkovských žen.
K sluchu cestujícího, zbystřenému úžasem, dolehl cinkot zvonku. Rychle otevřel dvířka vozu, seskočil na zem, prošel rychlým krokem nádvoří, vkročil do zámku a spatřil, že i na schodišti vedoucím do prvního patra stojí cizí lidé.
Poznali v příchozím Rolanda a ochotně mu ustupovali z cesty.
Když vyběhl nahoru, zdálo se mu, jako by v Amáliině pokoji někdo odříkával modlitby. Zamířil ke dveřím, byly otevřené.
S pokrytou hlavou stanul na prahu. Farář od sv. Kláry podával Amálii poslední pomazání. U hlav jejího lůžka klečela paní de Montrevelová a malý Eduard, o něco dále Charlotta a Michal se synem. Celá tato smutná scéna byla osvětlena září voskovic.
Umírající ležela naznak, ruce sepjaté a oči upřené ve zbožném vytržení vzhůru. Nezdálo se, že by zpozorovala Rolandův příchod. Jako by se už její duše vznášela mezi nebem a zemí.
Ruka paní de Montrevelové hledala Rolandovu ruku a vzlykající matka položila hlavu na rameno svého syna. Amálie snad neslyšela ani matčiny vzlyky, stejně jako nezpozorovala bratrovu přítomnost. Zůstávala bez pohnutí. Jen když jí byla podána nejsvětější svátost a ústy kněze slíbena věčná blaženost, její rty se nepatrně pohnuly a ona téměř nezřetelně zašeptala: "Amen."
Zvonek zazněl znovu, ministrant, jenž jej nesl, vyšel první, za ním druzí dva, nesoucí svíce, pak třetí, nesoucí kříž, a konečně kněz, nesoucí Boha. Všichni

cizí lidé zvolna odcházeli za nimi. Jen domácí a členové rodiny zůstali. Umírající se nehýbala, její rty zůstávaly zavřené, ruce sepjaté a oči pozvednuté k nebesům.
Po chvilce se Roland nahnul k uchu paní de Montrevelové a pošeptal jí: "Pojďte, máti, rád bych s vámi mluvil."
Povstala a přisunula Eduarda k sestřině lůžku. Hoch vystoupil na špičky a políbil Amálii na čelo.

Paní de Montrevelová se pak rovněž sklonila nad dceru a políbila ji na stejné místo. Roland udělal totéž, co jeho bratr a matka, se zlomeným srdcem, ale bez jediné slzy. Zdálo se, že Amálie jeho polibek ani ty předešlé necítí.
Ubohá matka odcházela se svými syny ke dveřím. V okamžiku, kdy chtěli překročit práh, se zachvěli a zůstali stát. Slyšeli zřetelně vyslovit Rolandovo jméno.
Obrátil se.
Amálie znovu vyslovilajeho jméno.
"Voláš mě, Amálie?" zeptal se Roland.
"Ano," odpověděl slabý hlas umírající.
"Mě samotného, nebo s matkou?"
"Jen tebe."
Tento hlas bez přízvuku, a přece zřetelný, se zdál být ozvěnou z jiného světa.
"Jděte, máti," řekl Roland. "Amálie si přeje mluvit jen se mnou."
"Ach, bože," šeptala paní de Montrevelová, "že by snad přece byla naděje?"
Ale umírající její slova slyšela, přestože je pronesla sebetišeji. "Ne, maminko, dnes v noci stanu před bohem."
Nešťastná matka zasténala.
Roland jí pokynul, aby je nechala o samotě.
Jakmile se s Eduardem vzdálila, Roland za nimi zavřel dveře a vrátil se k Amálii.
Její tělo už podléhalo tomu, co nazýváme mrtvolnou ztuhlostí. Její dech by sotva zkalil lesklou plochu zrcadla, jak byl mdlý. Jen její široce rozevřené oči, v nichž jako by se soustředilo celé bytí, svědčily o tom, že žije.
"Tady jsem, sestřičko," řekl Roland. "Co mi chceš?"
"Věděla jsem, že přijíždíš, a čekala jsem."
"Ty jsi věděla, že přijedu?"
"Viděla jsem tě přijíždět."
Roland se zachvěl. ,A věděla jsi, proč přijíždím?"
, ,Ano. Prosila jsem boha, abych mohla povstat a psát."
"Kdy?"
"Minulou noc."
"A dopis?"
"Je pod poduškou, vezmi si ho a čti."
Roland okamžik váhal. Neblouzní jeho sestra? "Ubohá Amálie!" pronesl tiše.
"Nelituj mě, odcházím za ním," zašeptala umírající.
"Za kým?"
"Za tím, koho jsem milovala a jehož jsi zabil."
Roland nemohl potlačit výkřik. Zřejmě to bylo blouznění - o kom by mohla jeho sestra mluvit?, Amálie, přišel jsem se tě na něco zeptat."

287
286

"Na lorda Tanlaye, vím to."
"Ty to víš? Jak je to možné?"
"Neodvracej mě od boha a od něho, Rolande, přečti si, prosím, můj dopis."
Mladý důstojník vsunul ruku pod podušku, pevně přesvědčen, že sestra blouzní. Ke svému velikému překvapení tam skutečně nahmatal papír, který vytáhl. Byl to dopis v obálce, na níž bylo napsáno:
Pro Rolanda, jenž zítra přijede.
Přistoupil k noční lampě, aby lépe viděl. Dopis byl datován včera v jedenáct hodin večer.
Můj bratře,
musíme si navzájem odpustit strašlivou věc...
Pohlédl na sestru. Odpočívala tu bez hnutí, bez známky života.
Milovala jsem Karla de Sainte Hermina, ba víc než to - byl mým milencem...
"Ó," zašeptal Roland skrz zuby, "zemře!" "Je mrtvý," řekla Amálie.
Roland na ni v úžasu pohlédl. Pronesl ta slova tak tiše, a přece mu na ně odpověděla. Oči mu opět spočinuly na dopise.

Mezi sestrou Rolanda de Montrevela a vůdcem Jehuových společníků nebylo možné žádné spojení. To bylo ono strašlivé tajemství, které jsem nesměla prozradit a které mě trápilo. Mohla seje dozvědět jen jediná osoba, a dozvěděla seje. Tou osobou byl sir John Tanlay. Bůh žehnej tomu muži vznešeného srdce, jenž mi slíbil, že přeruší nemožný sňatek, a dostál svému slovu. Ať je ti život lorda Tanlaye svatý, Rolande! To je jediný přítel, kterého jsem ve své bolesti měla, jediný muž, jehož slzy se mísily s mými.
Milovala jsem Karla de Sainte Hermina, byla jsem jeho milenkou. To je ta strašlivá věc, kterou mi musíš odpustit... Přijď rychle, Rolande, protože nesmím umřít dříve, než přijdeš.
Zemřít, to znamená shledat se; zemřít, to znamená sejít se s ním, abychom se nikdy neopustili. Jsem šťastná, že zemřu.
Vše bylo logické a jasné, bez nejmenší stopy blouznění. Roland si dopis znovu přečetl a zůstal okamžik nehybný, němý, dusící se rozčilením. Zlost však brzy ustoupila soucitu.
Sklonil se nad Amálií a něžněji řekl: "Odpouštím ti, sestro."

Tělem umírající proběhlo lehké zachvění. "Zavolej matku," zašeptala. "Chci zemřít v její náruči."
Roland otevřel dveře a zavolal paní de Montrevelovou.
Přišla hned. Bylo zřejmé, že čekala nedaleko.
"Co se děje?" ptala se živě.
"Nic," odpověděl Roland. "Amálie si přeje zemřít ve vaší náruči."
Nešťastná matka vstoupila do pokoje a padla na kolena před lůžkem své dcery.
A tu, jako by neviditelné ruce rozvázaly pouta, která svazovala její údy, se mladá dívka pomalu nadzdvihla a položila jedno rámě kolem matčina krku a druhé kolem bratrova. Roland poklekl na druhé straně lůžka.
"Matko," promluvila Amálie, "dala jste mi život a vzala jste mi jej, buďte požehnána!" Potom lehce otočila hlavu k Rolandovi. "Odpustili jsme si navzájem, bratře," zašeptala.
, Ano, ubohá Amálie," řekl Roland, "a doufám, že se tak stalo z hloubi duše."
"Chci tě ještě naposledy o něco poprosit."
"O co?"
"Nezapomeň, že lord Tanlay byl můj nejlepší přítel."
"Buď klidná, život lorda Tanlaye mi bude svatý."
Amálie si oddechla. Pak vroucím hlasem zašeptala: "Sbohem, matko! Sbohem, Rolande...! Obejměte mě za Eduarda!" Najednou se jí po lících rozhostil blažený úsměv, její oči se široce rozevřely a s posledním vypětím sil zvolala: "Tady jsem Karle, tady jsem!"
Poté se zvrátila dozadu.
Roland s paní de Montrevelovou se nad ní sklonili... Dotrpěla.

22. KAPITOLA
Nezranitelný

Amálie zemřela v pondělí 2. června 1800. Ve čtvrtek večer, tedy 5. června, zářila veliká pařížská Opera v plném jasu. Poprvé se dávala opera Ossian.
V jedné lóži seděl veliký milovník hudby, jak bylo možné soudit z pozornosti, s jakou naslouchal úchvatným melodiím. O přestávce po druhém dějství vešla do jeho lóže uvaděčka, přistoupila k němu a polohlasem se zeptala:
"Odpusťte, pane, ale nejste snad lord Tanlay?"
‚Vno," odpověděl hudbymilovný návštěvník divadla.
"Mladý muž čekající na chodbě vás prosí o velmi důležitou rozmluvu."
"Ó!" zvolal sir John. "Je to snad důstojník?"

"Je v občanském oděvu, ale jeho držení těla označuje důstojníka."
"Dobrá, vím, oč jde," odpověděl sir John, zvednul se a vyšel ven.
V chodbě za lóžemi čekal Roland.
Nezdálo se, že je lord Tanlay překvapený, že ho vidí. Přísný výraz mladého muže v něm však potlačil první hnutí hlubokého přátelství, jež ho nutilo padnout mu kolem krku.
"Tady jsem, pane," řekl sir John.
Roland se uklonil. "Přicházím z vašeho hotelu, mylorde. Zdá se, že jste poslední dobou tak opatrný, že pokaždé informujete vrátného, kam jdete, aby osoby, které by s vámi měly co do činění, věděly, kde vás nalézt."
"Máte pravdu, pane."

"Taková opatrnost je dobrá, zejménajdeli o lidi, kteří přijíždějí z dálky, spěchají a nesmějí ztrácet čas."
"Opustil jste tedy armádu a přijel do Paříže jen proto, abyste se tu se mnou setkal?"
"Jen proto, abych měl tu čest, mylorde, a doufám, že uhodnete důvod mého spěchu a ušetříte mi vysvětlování."
"Od tohoto okamžiku jsem vám k službám, pane," odpověděl sir John.
"V kolik hodin by se k vám mohli zítra dostavit dva z mých přátel, mylorde?"
"Od sedmi hodin ráno až do půlnoci, pane, neníli vám ovšem milejší, aby se to stalo ihned."
"Ne, mylorde. Právě jsem totiž přijel a potřebuji čas k nalezení těch dvou přátel. Pravděpodobně vás nebudou vyrušovat dříve než zítra kolem jedenácté. Byl bych vám však velice zavázán, kdyby se ta záležitost mohla vyřídit ještě zítra."
"Myslím, že to nebude nemožné, pane, protože nikdy neváhám, jdeli o splnění vašeho přání."
"To je vše, co jsem si přál vědět, mylorde. Děkuji vám."
Roland pozdravil, sir John mu pozdrav vrátil a šel zaujmout svoje místo v lóži. Celý rozhovor byl mezi oběma muži vyměněn s vybranou zdvořilostí a nejlhostejnější tváří, takže ani osoby stojící nejblíže neměly nejmenší tušení, jaká záležitost se zde projednává.
Byl přijímací den ministra války. Roland se vrátil do svého hotelu, zahladil za sebou každou stopu, vsedl do povozu a ještě před desátou hodinou se mohl ohlásit u občana Carnota.
Přiváděly ho tam dvě příčiny. Za prvé měl ministru války vyřídit vzkaz prvního konzula, za druhé doufal, že najde v jeho salonu dva svědky, které potřeboval pro setkání se sirem Johnem.
Vše se udalo podle jeho přání. Ministr se od něho dozvěděl přesné podrobnosti přechodu přes sv. Bernard a on nalezl v ministerských salonech oba přátele, které hledal.

Několika slovy je informoval o své záležitosti. Důstojníci byli ostatně na sdělení takového druhu zvyklí. Roland mluvil o vážné urážce, která má však zůstat tajná i svědkům souboje. Prohlásil, že uraženým je on sám a vyhrazuje pro sebe veškerá práva uraženého, to je volbu zbraní i způsob souboje.
Oba muži měli uloženo dostavit se následujícího dne do hotelu Mirabeau v ulici de Richelieu a domluvit se se svědky lorda Tanlaye, pak se vrátit k Rolandovi do hotelu de Paris.
Roland přišel z návštěvy od ministra v jedenáct hodin, dvě hodiny psal, pak ulehl a spal.
V půl desáté ráno se k němu dostavili jeho svědci. Přicházeli od sira Johna, který uznal veškerá Rolandova práva a předem přistoupil na všechny podmínky souboje. Na poznámku Rolandových svědků, že očekávali, že budou mít co do činění se dvěma jeho přáteli a ne s ním samým, lord Tanlay odpověděl, že v Paříži nezná nikoho tak důvěrně, aby se mu mohl s podobnou záležitostí svěřit, a prosí, aby jeden z Rolandových přátel byl svědkem i jemu. Lord Tanlay se vůbec po každé stránce ukázal dokonalým gentlemanem.
Roland ihned jednoho ze svědků požádal, aby zastával zájmy sira Johna.
Bylo na Rolandovi, aby diktoval podmínky souboje. Zvolil pistole.
Protivníci se postaví proti sobě na vzdálenost pěti kroků. Až svědci třikrát zatleskají, oba vystřelí současně.
Jak j e vidět, byl to souboj na život a na smrt, při kterém ten, j enž nezabije, udělí svému protivníkovi milost.
Rolandovi přátelé nic nenamítali, protože tvrdě naléhal, že jen on sám může posoudit dosah urážky. Nezbylo jim, než před jeho umíněností ustoupit.
Odebrali se tedy znovu k siru Johnovi. Zastihli ho při snídani.
Jakmile je uviděl, povstal, nabídl jim, aby posnídali s ním, a když odmítli, prohlásil, že je jim k službám.
Rolandovi přátelé mu nejprve oznámili, že jeden z nich ho bude při souboji zastupovat. Potom mu Rolandův svědek sdělil podmínky souboje.
Při každém Rolandově požadavku sir John přikývl na znamení souhlasu a řekl: "Velmi dobře."
Svědek, který měl hájit jeho zájmy, mu připomněl, že souboj za podobných podmínek je vlastně vzájemným zabíjením, protože může přivodit smrt obou protivníků.
Lord Tanlay ho však prosil, aby nenaléhal. "Pan de Montrevel je dvorný muž," řekl. "Nechci mu v ničem odporovat. Všechno, co udělá, je dobré."
Zbývalo domluvit hodinu setkání. I v tomto bodu byl lord Tanlay Rolandovi k službám.

Svědci opouštěli sira Johna nadšenější jím ještě více než po první rozmluvě.

290
291

Roland je očekával. Všechno mu vypravovali.
"Co jsem vám říkal?"
Ptali se ho na dobu a místo. Vybral si sedmou hodinu večerní a stromořadí de la Muette. Byla to hodina, kdy je lesík téměř pustý a kdy je ještě dost světla, aby se mohli bít jakoukoli zbraní.
Nikdo zatím nepromluvil o pistolích. Oba mladí důstojníci Rolandovi nabídli, že mu je obstarají u zbrojíře.
"Ne," odmítl. "Lord Tanlay má pár znamenitých pistolí, jimiž jsem si už jednou posloužil. Neníli mu proti mysli souboj na pistole, dávám přednost jeho zbraním."
Svědek přidělený siru Johnovi se k němu ještě jednou odebral, aby se zeptal, vyhovujeli mu místo i doba souboje a zda souhlasí, aby se střílelo z jeho pistolí.
Lord Tanlay odpověděl kladně, nařídil si hodinky podle svědkových a odevzdal mu pouzdro s pistolemi.
"Mám pro vás přijet, my lorde?" zeptal se mladík.
Sir John se melancholicky usmál. "Zbytečné," odpověděl. "Jste přítel pana de Montrevela a cesta s ním pro vás bude příjemnější než se mnou. Jeďte tedy s ním. Přijedu na koni, provázen svým sluhou. Najdete mě na místě dostaveníčka."
Svědek vyřídil Rolandovi i tuto odpověď.
"Co jsem vám říkal?" opakoval Roland.
Bylo poledne, zbývalo jim sedm hodin. Roland své přátele prozatím propustil. Přesně v půl sedmé měli být se třemi koňmi a dvěma sluhy před dveřmi hotelu. Přál si dodat souboji vzhled pouhé vyjížďky.
Sotva hodiny na krbu odbily půl sedmé, sluha hotelu hlásil, zeje Roland očekáván. Byli to dva svědkové a dva sloužící, z nichž jeden držel uzdy koní. Roland oba důstojníky přátelsky pozdravil a vyskočil do sedla. Pak jel bulváry a náměstím Ludvíka XV. do Elysejských polí.
Celou cestu se u něho jevilo totéž, čemu se sir John tak divil při jeho souboji s panem Barjolsem. Roland dával najevo takovou veselost, že se mohla zdát přehnaná, kdyby nebyla opravdová.
Oba svědkové, kteří se vyznali v odvaze, žasli nad podobnou bezstarostností. Před obyčejným soubojem, kdy rozhoduje chladnokrevnost a obratnost, by ji chápali, ale v takovémto souboji ho nemohly tyto vlastnosti zachránit - když ne od smrti, tedy alespoň od strašlivého poranění.
Roland hnal koně jako někdo, kdo spěchá, aby už byl na místě, takže dostihl druhého konce stromořadí de la Muette pět minut před stanovenou lhůtou.
Ve stromořadí se procházel muž. Roland poznal sira Johna.
Oba svědkové pozorovali výraz Rolandova obličeje při spatření protivníka. K jejich velkému úžasu se mu na tváři objevila přátelská něha.

Všichni čtyři účastníci scény, která se tu měla odehrát, se sešli a pozdravili. Sir John byl dokonale klidný, ale v jeho tváři se zračila hluboká melancholie. Bylo zřejmé, že toto setkání pro něj bylo stejně bolestné, jako bylo příjemné Rolandovi.
Sestoupili z koní. Jeden ze svědků vzal skříňku s pistolemi z rukou sloužícího, jemuž nařídil, aby jezdil s ostatními stromořadím, jako kdyby projížděli koně svých pánů. Neměli se přiblížit dříve, dokud neuslyší výstřely z pistolí. Groom sira Johna se k nim měl přidružit.
Protivníci i svědkové vešli do lesa, prodírali se houštím a hledali vhodné místo. Jak Roland předvídal, bylo kolem pusto.
Po chvíli našli malou mýtinu, která se zdálajako stvořená k jejich účelu. Svědci tázavě pohlédli na Rolanda a sira Johna. Ti kývli hlavou na znamení souhlasu.
"Nic se nezměnilo?" zeptal se jeden ze svědků sira Johna.
"Zeptejte se pana de Montrevela," odpověděl lord Tanlay. "Moje přítomnost zde závisí na něm."
"Nic," řekl Roland.
Vyňali pistole z pouzdra a začali je nabíjet.
Sir John stál opodál a jezdeckým bičíkem srážel hlavy pampeliškám roustoucím v trávě. Roland na něho okamžik pohlížel, jako by váhal, pak k němu odhodlaně přistoupil. Sir John pozvedl hlavu a se zřejmou nadějí čekal.
"Mylorde," řekl Roland, "mohu si na vás v jistém bodu stěžovat, ale vím, že jste

mužem slova."
"A máte pravdu, pane," odpověděl sir John.
"Pokud přežijete, dodržíte slib, který jste mi dal v Avignonu?"
"Není pravděpodobné, že bych vás přežil, pane, ale jsem vám do posledního dechu k službám."
"Jde o poslední dispozice s mým tělem."
"Byly by snad stejné jako v Avignonu?"
"Ano, mylorde."
"Dobrá... Můžete být zcela klidný."
Roland pozdravil sira Johna a vrátil se ke svým přátelům.
"Máme snad, dojdeli k neštěstí, splnit nějaké vaše přání?" zeptal se ho jeden z nich.
"Jenjediné."
"Vyslovte je."
"Nebudu v ničem odporovat mylordu Tanlayovi," řekl Roland. "Rozhodne o mém těle i pohřbu. Ostatně, v levé ruce svírám lístek. Buduli zabit, aniž bych mohl pronést několik slov, otevřete mi ruku a lístek mu odevzdáte."
"To je vše?"
"Ano, to je vše."
"Pistole jsou nabité."

292
293

"Uvědomte o tom lorda Tanlaye."
Jeden z důstojníků se oddělil a šel k siru Johnovi. Druhý odměřil pět kroků. Rolandovi připadala vzdálenost větší, než myslel. "Pardon," zvolal, "řekl jsem tři kroky."
"Pět," odpověděl důstojník měřící vzdálenost.
"Ale ne, drahý příteli, mýlíte se." Obrátil se k siru Johnovi. Jeho svědek na ně tázavě pohlížel.
"Tři kroky," přisvědčil Angličan s úklonou.
Nebylo co namítat, jelikož měli oba protivníci stejný názor. Zmenšili tedy vzdálenost z pěti kroků natři. Pak položili na zem dvě šavle, aby sloužily jako hranice. Sir John a Roland postoupili vpřed, až se špičky jejich bot dotýkaly ostří šavlí.
Každému z nich byla podána nabitá zbraň.
Uklonili se na znamení, že jsou připraveni.
Svědkové odstoupili. Měli třikrát zatleskat. Při prvním zatlesknutí měli protivníci natáhnout kohoutky pistolí, při druhém namířit a při třetím vystřelit.
Trojí zatlesknutí zaznělo ve stejných přestávkách uprostřed hlubokého ticha. Zdálo se, že i vítr ustal a šelest listí ztichl.
Protivníci byli úplně klidní, jen na tvářích svědků se zračila úzkost.
Při třetím zatlesknutí zazněly dva výstřely s takovou přesností, že tvořily jen jeden.
Ale k velikému úžasu obou svědků zůstali duelanti stát.
V okamžiku, kdy měl Roland vystřelit, obrátil zbraň k zemi. Lord Tanlay zvedl zbraň a přerazil větev nad Rolandovou hlavou.
Protivníci tu stáli překvapeni, že ušetřili svého soupeře a sami dosud žijí.
Jako první promluvil Roland. "Mylorde," zvolal, "moje sestra měla pravdu, že jste nejšlechetnější muž na světě!" Odhodil pistoli a rozevřel náruč.
Sir John se do ní vrhl. "Ach, nyní chápu," řekl, "i tentokrát jste chtěl zemřít, ale bůh naštěstí nedopustil, abych byl vaším vrahem."
Svědkové přistoupili blíž. "Co se děje?" ptali se udiveně.
"Nic," odpověděl Roland, "vlastně jen to, že jsem chtěl zemřít rukou muže, jehož miluji nejvíc na světě. Naneštěstí, jak jste viděli, by raději sám zemřel, než aby mě zabil. Vidím," dodal temně, "že tuto práci musím ponechat Rakušanům."
Ještě jednou sira Johna objal a stiskl ruku svým dvěma přátelům. "Omluvte mě, pánové," řekl jim, "ale první konzul svede v Itálii velikou bitvu, a pokud sejí chci zúčastnit, nesmím ztrácet čas."
Zanechal sira Johna, aby podal oběma důstojníkům vysvětlení, jaké uzná za vhodné, vrátil se do stromořadí, vyskočil na koně a cvalem ujížděl k Paříži.

23. KAPITOLA
Závěr
Francouzská armáda zatím pokračovala ve svém postupu a 2. června vešla do

Milána.
Narazila tu na malý odpor, milánská pevnost byla obklíčena. Murat, vyslaný do Plaisance, se jí zmocnil bez boje a Lannes porazil generála Otta u Montabella.
Tak byla francouzská armáda v patách rakouské, aniž o tom měla tato tušení.
V noci 8. června přijel kurýr od Murata, jenž zachytil depeši generála Massény a posílal ji prvnímu konzulovi.
Depeše oznamovala kapitulaci Janova. Když Massénovo vojsko snědlo koně, psy, kočky a krysy, bylo nuceno se vzdát.
Mélas pohlížel na záložní armádu s nejhlubším opovržením. Mluvil o Bonapartově přítomnosti v Itálii jako o bajce, neboť prý věděl, zeje první konzul v Paříži.
Tyto zprávy bylo nutné bez odkladu sdělit Bonapartovi, protože vzdání se Janova patřilo do kategorie špatných zpráv.
Bourrienne proto ve tři hodiny ráno vzbudil prvního konzula a přeložil mu depeši.
První, co Bonaparte pronesl, bylo: "Bourrienne, vy neumíte německy!"
Tajemník znovu překládal slovo za slovem.
Teprve nyní generál vstal, dal probudit celý štáb a udělil rozkazy. Pak znovu ulehl a spal.
Téhož dne odpoledne opustil Milán. Za sídlo hlavního stanu si zvolil Stradellu, kde se zdržel až do 12. června. Pak se vydal na Scriviu. Za Montbellem uviděl bojiště ještě celé krvavé a rozryté Lannesovým vítězstvím. Stopa smrti byla na všech stranách, kostel přeplněný raněnými.
"K čertu!" zvolal první konzul a obrátil se k vítězi. "Zdá se, že tu bylo horko!"
"Tak horko, generále, že kosti mojí divize praskaly, jako když dopadají na okna kroupy."
11. června dorazil do Stradelly také Désaix. Volný po kapitulaci el Arichu, přistál v Toulonu 6. května, tedy v den, kdy Bonaparte odjel z Paříže.
První konzul od něho obdržel u paty sv. Bernarda list, v němž se ho Désaix táže, jestli se má odebrat do Paříže, nebo dostihnout armádu.
"To tak, odebrat se do Paříže!" řekl Bonaparte. "Odepište mu, ať nás vyhledá v Itálii."
Bourrienne mu napsal a jedenáctého byl Désaix ve Stradelle.
První konzul ho uvítal s dvojnásobnou radostí. Předně ho znal jako

294
295

muže bez ctižádosti, inteligentního důstojníka a oddaného přítele, za druhé Désaix přijížděl v pravý čas, aby nahradil Boudeta, jenž padl.
Bonaparte, uveden do omylu nepravým raportem generála Gardanna, se domníval, že nepřítel odmítá bitvu a stahuje se do Janova. Poslal tedy Désaixe s jeho divizí na silnici k Novi, aby nepříteli zamezil ústup.
Noc z třináctého na čtrnáctého uplynula klidně. Den předtím, přes strašlivou bouři, se udala srážka, při níž byli Rakušané poraženi. Nyní se zdálo, jako by příroda i lidé odpočívali.
Bonaparte byl klidný, přes Bormidu vedl jediný most a tvrdili mu, zeje odříznutý. Přední stráže byly umístěny tak daleko k Bormidě, jak to jen bylo možné, a zatím nepřítel přecházel celou noc přes řeku.
Ve dvě hodiny ráno byly přední stráže napadeny. Sedm mužů bylo zardoušeno, osmý unikl. Přiběhl a volal: "Do zbraně!"
Okamžitě byl vyslán kurýr k prvnímu konzulovi, jenž právě dorazil k Torre di Garofolo.
Po celé délce bitevní čáry se bubnovalo na poplach.
Ten, kdo nebyl podobnému divadlu přítomen, si nedovede představit, jaký účinek přivodí u spící armády buben volající ve tři hodiny ráno do zbraně.
Zachvěli se i nejstatečnější.
Všechno ve chvatu vstávalo a chápalo se zbraní.
Na širé pláni Marenga se tvořily linie. Rachot bubnu se táhl jako mrak dýmu a v položeru bylo vidět rozčilené, pobíhající důstojníky a šarže.
Když se rozednilo, bylo na pláni seřazeno asi pětadvacet tisíc mužů, nepočítaje do toho divize Monniera a Boudeta, něco kolem deseti tisíc mužů, jimž velel Désaix a které se oddělily od armády, aby nepříteli zamezily ústup na silnici k Janovu.
Ve čtyři hodiny ráno se začalo na pravém křídle střílet, v pět byl Bonaparte probuzen hřměním děl.
V okamžiku, kdy se ve spěchu oblékal, mu přiběhl pobočník generála Victora

oznámit, že nepřítel přešel Bormidu a bojuje se na celé čáře.
První konzul si dal přivést koně, vyskočil na něho a hnal se cvalem na místo, kde se rozpoutala bitva.
Z vrchu pahorku přehlédl pozice obou armád.
Přijel právě ve chvíli, kdy Gardannova divize, ničena ohněm dělostřelectva, začala ustupovat a generál Victor jí vyslal na pomoc Chamberlhacovu divizi.
Situace byla vážná. Všechny kombinace velícího generála byly zvráceny. Místo aby podle svého zvyku útočil, viděl se napadený dříve, než mohl soustředit svá vojska.
Rakušané využili terén, který se před nimi rozšiřoval. Přestali postupovat v kolonách a rozvinovali se do řad souběžných s řadami generála Gardanna a Chamberlhaca, ale s tím rozdílem, že byli dva proti jednomu.

První čáře velel generál Haddick, druhé Mélas, třetí Ott.
Nedaleko před Bormidou teče v hluboké strži půlkruhem kolem vesnice Marenga potok zvaný Fontanone.
Generála Victora napadlo, jakou výhodu by mu mohlo toto přirozené odříznutí přinést, a posloužil si jím, aby tu shromáždil Gardannovu a Chamberlhacovu divizi.
Bonaparte schválil jeho dispozice a poslal mu rozkaz hájit Marengo do krajnosti.
Mezitím vyslal dva či tři pobočníky, aby sem co nejrychleji povolali Désaixův sbor, který měl nepříteli zamezit ústup k Janovu. Pak čekal, neboť příliš dobře věděl, že se zde nedá dělat nic než bubnovat k pravidelnému ústupu.
Toto čekání bylo strašlivé.
Rozpoutal se prudký boj na celé čáře. Rakušané se dostali až na břeh Fontanona, jehož druhý břeh obsadili Francouzi. Střílelo se z jedné strany strže na druhou, posílaly se kartáče. Nepřítel, chráněn strašlivou dělostřelbou a početně silnější, se začínal rozvinovat.
Generál Rivaud od Gardannovy divize vidí jeho pohyb.
Vychází z vesnice Marenga, staví jeden batalion na širé pole a nařizuje mu dát se zabít, aniž by o krok ustoupil, a zatímco se batalion stává terčem nepřátelské střelby, staví svoji jízdu do kolony, obchází batalion a napadá tři tisíce Rakušanů, které rozpráší, a vrací se, sám vážně raněn, k batalionu, který neustoupil ani o píď.
Zatím je Gardannova divize, která od rána klade nepříteli odpor, zatlačena do Marenga, kam ji následuje první rakouská linie.
Tu přijíždí pobočník s rozkazem velícího generála, aby bylo Marengo stůj co stůj udrženo.
Generál Victor spěchá na pomoc, vniká do uliček, které neměli Rakušané čas zabarikádovat, dobude vesnici, ztratí ji, znovu ji dobude a nakonec ji, přemožen přesilou, nadobro ztrácí.
Je poledne.
Francouzská bitevní čára, která se vlnila jako ohnivý had po délce jedné míle, je ve svém středu rozbitá. Střed ustupuje, opustil křídla, jimž nezbývá nic jiného, než udělat totéž. Kellermann velící levému křídlu a Vatrin velící pravému dali rozkaz k ústupu. Ustupovalo se za střelby pětadvaceti děl. Řady očividně řídly, bylo vidět jen raněné odnášené do ambulance kamarády, z nichž se většina už nevrátila.
Divize ustupovala polem zralého obilí. Vybuchl granát, zapálil suchou slámu a na tři tisíce lidí se ocitlo uprostřed plamenů. Náboje v nábojnicích se vzňaly a vybuchovaly. V řadách nastal strašlivý zmatek.
Tu Bonaparte vyslal na pomoc konzulární gardu. Běžela klusem, aby zadržela postup nepřítele. Zatím se divize, která unikla požáru, opět shromáždila, dostala nové patrony a vstoupila do linie. To se stalo ve dvě hodiny.
Bonaparte přihlížel ústupu, seděl na okraji příkopu u silnice. Byl sám.

296
297

Uzdu svého koně si navlékl na ruku a jezdeckým bičíkem švihal do drobných kamínků, které daleko odletovaly. Kolem něho rozrývaly zem dělové koule.
Zdálo se, zeje lhostejný k velikému dramatu, na jehož rozuzlení závisely všechny naděje. Ještě nikdo nehrál tak strašlivou partii: šest let vítězství proti francouzské koruně!
Najednou se vytrhl ze snění. Zdálo se mu, že slyší uprostřed hluku střelby a hřímání děl cval koně. Pozvedl hlavu... Opravdu, od Novi se sem hnal jezdec na zpěněném koni.

Když se přiblížil na padesát kroků, Bonaparte vykřikl: "Roland!"
Ten se blížil a volal: "Désaix! Désaix! Désaix!"
Bonaparte otevřel náruč, Roland seskočil z koně a padl prvnímu konzulovi kolem krku.
Jeho příchod působil Bonapartovi dvojí radost: předně shledání s mužem oddaným na smrt, za druhé to byla zpráva, kterou přinášel.
"Nuže, Désaix...?" ptal se první konzul.
"Désaix se blíží, není dále než míli. Jeden z vašich pobočníků ho potkal vracejícího se s děly."
"Snad přijde ještě včas," řekl Bonaparte.
"Jak to, včas?"
"Podívej se!"
Roland se rozhlédl po bojišti a pochopil situaci.
Za těch deset minut, co Bonaparte odvrátil oči, se ještě zhoršila.
První rakouská kolona, která nezasáhla do boje, zaskočila levé křídlo. Kdyby se dostala do bitevní čáry, místo ústupu by to znamenalo porážku. Désaix by přišel příliš pozdě.
"Vezmi moje dva poslední pluky granátníků," řekl Bonaparte, "připoj k nim konzulární gardu a postav se s nimi vpravo... Rozumíš? Do čtverce, Rolande, a zadrž tu kolonu jako žulová hradba!"
Roland neztrácel ani okamžik. Skočil na koně, vzal dva pluky granátníků, připojil k nim konzulární gardu a vrhl se s nimi vpravo.
Když se přiblížil na padesát kroků ke koloně generála Elsnitze, zavelel: "Do čtverce! První konzul se na nás dívá!"
Vojsko utvořilo čtverec, každý muž jako by vrostl do země.
Místo aby generál Elsnitz pokračoval v pochodu a přišel generálům Mélasovi a Kaimovi na pomoc, místo aby pohrdl těmi tisíci muži, jichž se nebylo proč bát, vrhl se proti nim.
To byla chyba a tato chyba armádu zachránila.
Těch tisíc mužů skutečně tvořilo pravou žulovou hradbu, jak si Bonaparte přál.
Dělostřelectvo, střelba z pušek, bajonety, vše se obrátilo proti ní.
Neustoupila ani o krok.
Bonaparte na ni pohlížel s obdivem. Když konečně odvrátil oči a pohlédl k silnici vedoucí od Novi, uviděl objevovat se Désaixovy bajonety. Jelikož seděl na nejvyšším místě planiny, viděl to, co nemohl vidět nepří

tel. Pokynul skupině důstojníků stojících nedaleko, připravených vyřídit jeho rozkazy. Za důstojníky čekali tři sluhové s koňmi.
Bonaparte ukázal jednomu z důstojníků les bajonetů třpytících se ve slunci.
"Tryskem k těm bajonetům a ať si pospíší! Óésaixovi řekněte, že tu na něj čekám."
Důstojník odjel jako vítr.
Bonaparte znovu upřel zrak na bojiště. Ústup pokračoval, ale generála Elsnitze s kolonou zadržel Roland a jeho tisíc mužů. Žulová hradba se změnila v sopku, chrlila oheň všemi čtyřmi stranami.
Bonaparte se obrátil ke zbývajícím důstojníkům. "Jeden z vás do středu, druzí dva na obě křídla!" rozkázal. "Všude ohlaste příchod posily a zahájení ofenzi vy!"
Odjeli jako tři šípy vystřelené jedním lukem.
První konzul za nimi ještě pohlížel, když se vedle něho objevil důstojník v uniformě generála.
Byl to Désaix, tentýž Désaix, jehož Bonaparte opustil na půdě Egypta a který onoho rána se smíchem řekl: "Evropské koule mě už nebudou znát a přihodí se mi neštěstí."
Stisk ruky oběma mužům stačil, aby vyměnili svá srdce. Pak první konzul ukázal na bojiště. Pouhý pohled pověděl víc než všechna slova světa.
Vše ustupovalo, kromě Rolanda a jeho tisíce mužů. Široká rozloha mezi Bormidou a bodem ústupu byla pokrytá mrtvolami vojáků a koní, rozbitými děly a municními vozy! Místy vystupovaly sloupy ohně a dýmu. Obilná pole hořela.
Désaix to vše přehlédl pohledem.
"Co soudíte o bitvě?" zeptal se Bonaparte.
"Myslím, že je ztracená, ale jelikož jsou teprve tři hodiny odpoledne, máme čas vyhrát novou."
"Jenomže k tomu potřebujeme děla," řekl něčí hlas.
Tento hlas byl hlasem velitele dělostřelectva Marmonta.
"Máte pravdu, Marmonte, ale kde ta děla vzít?"
"Pět dobrých děl mám ještě na bojišti, pět jsem zanechal u Scrivie. Právě přijíždějí."

"A osm děl přivážím já," dodal Désaix.
"Celkem tedy osmnáct. To je všechno, co potřebuji."
Pobočník odjel, aby uspíšil příchod Désaixových děl.
Záloha se blížila, nebyla už dále než čtvrt míle. Zdálo se, že její pozice byla zvolena předem. Vlevo byla silnice chráněna hustým křovím, za ně se skryla přicházející pěchota i jízda jako za širokou záclonu.
Zatím Marmont postavil svých osmnáct děl nahoře na svahu. Najednou vystřelila a začala Rakušany zasypávat kartáči. V nepřátelských řadách zavládlo okamžité váhání.
Bonaparte vsedl na koně a objížděl podél bitevní čáry. "Kamarádi," volal, "dost ústupu! Vzpomeňte si, zeje mým zvykem spát na bojišti!"

299
298

Současně začala Désaixova divize pálit Rakušanům do boku, jako by odpovídala Marmontově kanonádě.
Armáda chápe, že je tu posila, které je nutné pomáhat s nejvyšším úsilím. Povel "Kupředu!" zní na všech stranách, bubny bubnují k útoku. Marmantova baterie chrlí oheň, Kellermann se vrhá vpřed se svými kyrysníky, Désaix přeskakuje příkopy, prodírá se křovím, dobíhá na malou vyvýšeními a v okamžiku, kdy se obrací, aby se přesvědčil, jestli ho jeho divize následuje, padá. Ale místo aby jeho smrt zmírnila zápal vojáků, ještě jej zdvojnásobuje. Ženou se s nasazenými bodáky na kolonu generála Zacha.
V té chvíli Kellermann, jenž prorazil dvě nepřátelské řady, vidí, jak je Désaixova divize ze všech stran obklopena hustými, nepřátelskými masami. Vniká tam, probíjí se, ničí a drží vše kolem sebe a otvírá si průchod. Za čtvrt hodiny je pět tisíc rakouských granátníků rozprášeno, poraženo, zničeno. Mizí jako kouř, generál Zach i jeho štáb jsou zajati.
Nepřítel vysílá silnou jízdu, ale déšť kulek, dělové výstřely a bajonety ji zastavují. Murat manévruje s lehkými děly v bocích a houfnice posílá smrt v proudech.
Na okamžik ustává, aby vyprostil Rolanda a jeho tisíc mužů. Jeden z granátů dopadá do řad Rakušanů a vybuchuje. Utvoří se otvor podobný ohnivé propasti. Roland se tam vrhá s pistolí v jedné ruce a tasenou šavlí v druhé! Vniká až k rozbitému muničnímu vozu, který obklopuje masa nepřátel, vsune ruku s pistolí do trhliny a vystřelí.
Strašlivý výbuch! Otevřela se ohnivá sopka a pohltila všechno, co ji obklopovalo.
Kolem vše couvá, prchá na všechny strany. Rakouští generálové se marně snaží zjednat pořádek a pravidelný ústup.
Nepřítel se zastavuje až v Marengu, kam ho pronásleduje Désaixova, Gardannova a Chamberlhacova divize.
Marengo je dobyto, Rakušané se ženou k mostům přes Bormidu v ohni celé linie, který uhasíná teprve v deset hodin večer...
Zbytky rakouské armády se vrátily do tábora. Tento den stál Rakousko čtyři tisíce pět set mrtvých, šest tisíc raněných, pět tisíc zajatých, dvanáct praporů a třicet děl.
Nikdy se neukázala Štěstěna s dvěma tak rozdílnými tvářemi.
Ve dvě hodiny odpoledne před sebou Bonaparte uviděl porážku se všemi zhoubnými následky, v pět hodin byla rázem dobyta Itálie a objevila se perspektiva: francouzský trůn.
Téhož večera psal první konzul paní de Montrevelové tento list: Madam,
dnes si odnáším svoje nejkrásnější vítězství. Toto vítězství mě však stojí obě poloviny mého srdce, Désaixe a Rolanda.

Neplačte, madam, Váš syn si už dávno přál zemřít - a nemohl zemřít slavněji.
Bonaparte
Marně hledali mrtvolu mladého pobočníka; Roland zmizel v bouři jako Romulus.
Nikdo se nedozvěděl, proč tak houževnatě vyhledával smrt. Dalo mu hodně práce, než ji nalezl.

300

Z francouzského originálu LES COMPAGNONSDEJÉHU
přeložila Růžena Peyrová
Jazykově upravila Dagmar Pabišová, 2001
(c) Cover Josef Růžička
(c) Vydal ODDYCH, Český Těšín, Střelniční 54,2001 Náklad 700 kusů
Vytiskly Těšínské papírny, s. r. o., Český Těšín, Střelniční 54 Doporučená cena nakladatelem 229 Kč včetně DPH
ISBN 8072840207

Alexandr DUMAS
SPIKLENCI
ODDYCH, Český Těšín, 2001